De Nieuwe Gids. Jaargang 15

bron
De Nieuwe Gids. Jaargang 15. S.L. van Looy, Amsterdam 1899-1900

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie002190001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

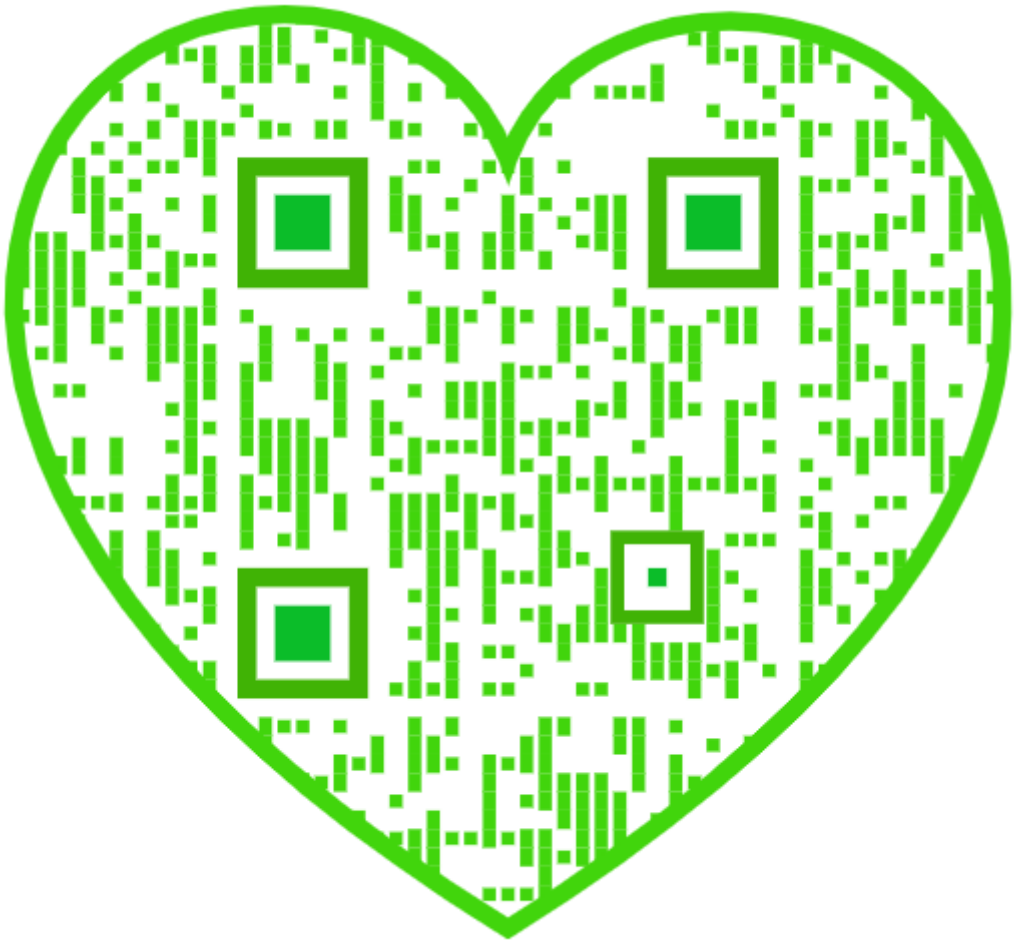

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 1]

Jacob Maris. Pro memori.

Het beeld van zijn kunst in de kunst van ons land en van den tijd dien wij meeleven, laat zich in al haar proportie's niet plotseling overzien, - veel minder haar ontwikkelingsgang in onderdeelen zich regelen, nu de tijding van zijn dood zoo onverwacht tot ons kwam. Maar wel spontaan is nu een uitdeining der stil in ons rustende gevoelens tot ontroerde heugenis aan de verrassingen, die de herhaalde verschijningen zijner werken, gedurende jaren ons gaven. En wij delven verder in de schachten onzer herinnering, juist nu, en herdenken de jaren waarin de stoute uitviering zijner talenten ons ten steun en ter opwekking waren in de jaren van branding. Door het ons heugen van die glorieuse bedrijven, klampt onze aandacht dan in het bijzonder zich vast aan den mensch, die ze volbracht, aan den persoon van Jacob Maris.

Jacob Maris kwam in een gelukkigen tijd, al is de miskenning ook hem ten deel gevallen. Hij was bij de eerste beweging van de stuwperiode der jong ontwaakte overtuiging, die zich welbewust kanten ging tegen de afgeleefde traditie. Hij mocht deelachtig zijn aan de veerkracht der straffe oppositie, als de verongelijking de aanhitsende prikkel is tot uiting. Hij genoot mee van de blijde verlossing, toen de eerste stoot van den ontwaakten geest nog niet tot hulp behoefde den stut van het intellect bij het teerder uitloopen der verfijning.

Er zijn er velen geweest (en zij zijn nog velen) bij den aanhang van het veldwinnend régime, die volgzame mee-

loopers waren, echter niet meer dan de vertegenwoordigers van de stofverschijning. Maar de schors valt eenmaal weg, en vernieuwt zich weer onder de impulsie der onvernietigbare levenskracht van den kern. Wat wij als openbaringen aanzagen in de verschijning van het ‘impressionnisme’, veel zien wij daarvan wegvallen als het ijdele vertoon van doode uitingsmanier. Maar de schijn waaraan wij in jonge geestdrift vaak al te schielijk onze verheerlijking hechtten, zij heeft bij Jacob Maris boven allen gebleken het waarachtige wezen te omhullen, dat in zich zelve naar alle tijden gelijk, slechtsnaar tijdsomstandigheden zijn vormen tot uiting bepaalt.

Op zoovele tentoonstellingen waren zijn schilderijen, zijn aquarellen, zijn teekeningen als gastmalen voor onze oogen; wij zwolgen in hun aanblik, wij doorproefden, doorproefden een eindeloosheid van détails. Wat een tonalist in die intérieurs, met die voorname kleurdoffing in achtergronden en draperieën, met het intensieve gedempte wit van die bakermuts, - en het breed uitgespreide linnengoed van den zuigeling, - met de sonore klank van donkere bronskleuren van de massieve meubelen en daarop de glimlichten zoo magistraal neergezet; wat een technicus, een teekenaar met ongemeen fijnen toets in die figuren, 't zij een vioolspelende knaap of een meisje aan de piano; wat een colorist in die donkere jaagpaadjes naast het vaartje met het schrille rimpellicht, op den achtergrond de krachtige prop van donker geboomte tegen felle lichtscheuten in de avondlucht, en de jager op zijn paard, hoog uit tegen de lichtheveling, en de pooten van den schimmel te loor gaand in de donkere kleurgrond. De verven gloeiden, de vormen bewogen in de kleur.

Maar wat hij boven de zegepraal over de materie zoo hoog uit te zeggen had, dat heeft hij geopenbaard in de visioenen van zijn stadsgezichten, zijn zeestranden, zijn landschappen. Daar boeit hij ook nog door den picturalen kant van zijn uitvoering, maar treft hij in 't bijzonder door den architectonischen geest van den opzet.

Het is niet zoo verwonderlijk, dat uit het atelier van Louis Meijer, een leerling zoo breed zich ontwikkelen zou. Het conventionneele is de bedriegelijke voorwending van het leven, een vastlegging in dorre stelregels van wat in zijn innigsten aard onvatbaar en vaporeus van wezen is. En achter het schijnvertoon van de receptmatig geschilderde golven, en de methodisch geschikte wolkenluchten is het best verklaarbaar, dat de gevoelige en dieper speurende leerling de leugen des te scherper zag en de gesmoorde waarheid hem des te dierbaarder werd.

Wij, die zoo in de nabijheid, nog met moeite volgen de vele zwenkingen in de cultuur van de generatie over het midden van deze belangrijke eeuw, die nog wel niet de triomf met zich meevoert in haar aanstaand verscheiden, maar toch tusschen de serie's eeuwen zich onderscheiden zal door de mateloosheid van verlangens en de tot uitputting genaderde uitzetting der krachten van het intellect, wij, die vergaderen uit het verleden tot analogieën voor het heden, we geloofden wel in onze nabijheid, maar zagen weer vervagen de vormen der wezenlijkheid van de gewenschte glorie.

Misschien overzien we, dat we als individuen de willooze werktuigen zijn van de massale wenteling, dat de generatie, die aan het gezag was, vertegenwoordigde de uiterste inspanning van het individualisme, dat zal vervloeien, maar dat in zoovele vertakkingen zich weer tot den stroom der gemeenschap zal vereenigen.

Maar we kunnen al vast opteekenen in het register van de geestesbeschaving de namen van hen, die hun levenstaak niet hebben volbracht als een dagorder, maar die door hun bedrijf de personificaties zijn geworden van het wisselend aanschijn waarin de tot kunst geworden uitzegging der menschen zich altijd zal blijven vertoonen.

Augustus 1899.

W. STEENHOFF.

John Ruskin.

O splendid well of holy bitterness
brimful with thy dire sorrows and the shame
of this vile age - thou quenchest rage's flame,
thou sweetenest my own calice of distress.

Couldst thou but yet, ere mortal parting came,
my thanks accept, my poor endeavours bless
and hear my oath that I shall without blame
thy heavy standard bear and knightly dress.

Alas! for wrongs by blinded idlers spent
on thee, their prophet and their truest chief!

Thy great heart overcome, thy great mind bent
by weight of eld and unrelenting grief!

Now dost thou die! - and I who can not mend!
And my full force that can not give relief!

FREDERIK VAN EEDEN.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

LX.

De teêrheid Uwer ziel is als een wijde,
Zich eindloos-kleurig breidende avondlucht,
Waar iedre tint in zachter tinten vlucht,
Waar dreigende gevaarten doodstil rijden,

In op-den-zachten-wind-uitvlottend glijden,
En waar men hoort geen enkel hard gerucht,
Maar slechts, bij tijd en wijle, een vaag gezucht
Van onweêr, dat aan verre kim gaat strijden....!

O, Liefste! moge ik 't zonlicht voor U zijn,
Dat, in een liefdevolle glorie dagend,
Weemoedige' avondhemel voor een rein-
Opglanzende uchtend-schoonheid henenjagend,

Toovert uw kwijnend leven om in wijd
Opschittren van Uw hooge heerlijkheid....!

LXI.

Wij loopen door dit leven als geblinddoekt,
   En tasten rond met schijnbaar-vaste hand....
   Als die ten slotte dan een ding omspant,
Is 't nog de vraag, of men, hetgeen men vindt, zoekt.

Zoo deedt ook Gij, Melieve! en greept in 't duistere,
   Met zoekend handje naar de' al-eengen schat,
   Totdat Gij mij in 't vaste vuistje hadt,
En sloegt mij, zaalge', in onverbreekbre kluisteren...!

Laat 'k U dan zeggen, die mij nemen wondt,
   Toen 'k juist aan 's levens waarde droef ging twijfelen,
   Dat 'k U zal geven, zonder 't minste weifelen,
Al 't Schoone, dat Gij wenscht, tienduizend-voud...!

O, hef dan 't hoofdje omhoog naar 't Licht, Sterk-trotsche,
Die diep en teeder in Uw voelen zijt...!
Geloof, dat gansch mijn Zijn U zal gewijd
Zijn, tot aan 't eind mijns levens, zonder botsen

Van Uw op mijn Wil, daar mijn wil gestaêg
Harmonisch samenklinken zal met de' uwe,
Opdat Uw leven, waar 'k den last van draag,
Zich zacht naar 't Schoone Land der Toekomst stuwe.

Lach maar, en zing! de Vreugde wordt Uw Rijk...!
Want langs zoo meer zult Gij al juichend merken,
Dat ik, in heel mijn voelen en mijn werken,
Uw goede God en slaaf ben tegelijk...!

LXII.

Klare engel in een kleed van witte zijde,
Zie 'k U in staatsie-volle gratie zweven
Over het wilde golf-rumoer van 't leven,
En wensch één ding: U vriendlijk te geleiden,

Ver van het zwaar, het hoog-opstormend strijden
Der donkre baren, naar de lichte dreven,
Waar heel ons Wezen wordt ineengeweven,
Eén eenge ziel, schoon altijd met ons beiden...!

Gij, die den Wil hebt en de Liefde, o, luister!
O, voel in mij 't volhardend voorwaarts-trekken,
Wijl geen neerblikseming van 't Lot vergruist er
Den droomenstoet, waarnaar mijn armen strekken

Met des te weelger kracht, nu Gij wilt wezen
Mijn Aangebeden Lief, naast me opgerezen....

LXIII.

Zie, 'k wil mijn ziel u wijden met haar wijden
Weemoed, die 't Hoog-Onmogelijke droomt...!
'k Wil als een vloed zijn, die U breed omstroomt,
In zwierig-stout, majestueus voortglijden,

Terwijl op de' oever klinkt het vreemdlijk-blijde
Lied van mijn ziel, dien vogel, die betoomt
Zijn diepe smart, omdat hij zachtlijk schroomt
De stilte van Uw schoon gedroom te ontwijden....

Ja, 'k heb U lief als diepe mensch en man,
Die voelt zijn krachten door Uw zielsmoed schragen,
En weet, dat hij de levenssmarten kan
Door Uw genade in stillen ootmoed dragen,

Omdat Gij straalt aan zijnen hemel, Ster,
Als gindsche sterren schoon, maar niet zoo ver...!

LXIV.

O, kondt gij lezen in mijn ziel, dan bloeide er
Een rozengaarde van geluk omhoog
In uw schoon binnenste, en een weelde ontgloeide er,
Die heel Uw ziels-diep als een vloed doortoog

Van breed verrukken.... O, uw hoofdje boog
In teêr genieten, en een zanglust vloeide er,
Die als een zelfvergeten ruischen vloog,
En in zijn rhythmisch golfgemurmel stoeide er!

Diep in mijn ziel trotsch troont gij als vorstin,
En heel mijn denkend voelen staat met wuivend
Gepluimte om Uwen zetel, trouwe wacht...!

O, 'k voel aldóór maar, zoo bij dag als nacht,
Als glanzend zonlicht door mijn ziel heenschuivend,
Dat 'k U al-eindloos-diep en -waar bemin...!

LXV.

Gij, die in de eerste plaats een mensch zijt, stralend
In hoogen eenvoud door Uw menschlijk Schoon,
En niet, bekoorziek, slechts uitwendig pralend,
Stelt schoonen Schijn voor Uw waar Zelf ten toon...!

Gij, die ook toelaat, dat 'k mijzelf U toon,
Zooals 'k inwendig ben, een krijgsboot, dwalend
Staêg om U heen, zoodat al andren vloôn,
Totdat ik blij, den hoogsten prijs behalend,

Die in uw will'gen kus bestaat, nu spoed
Als droom van Liefde voor Uw mijmrende oogen,
Die eens een werklijkheid U worden moet....

O, Allerliefste mijn! toe, wil gedoogen,
Dat 'k in gedachte U met mijn kussen groet,
Al vindt Gij die zelfs nú, meer nieuw dan zoet.

LXVI.

O, 'k zweer U, dat U geen illusie blijken
Zal 't liefde-leven, dat 'k U bouwen ga,
Maar dat de uitstorting Uwer zielsgenâ
Al 's levens Smart zóó ver van mij deed wijken,

Dat ik verrukt, in glorieus-blij kijken,
Gelijk een Zalige op dees aarde sta,
Wijl 'k om Uw dierbre hoofd de liedren sla,
Die daar als gouden diadeem gaan prijken...!

O, ja, ik zal U heil'gen met een kroon,
Van eeuwig-fonklende gezangen guldend,
Zoolang mijn klare stem van liefde zingt!

En worden zal Uw leven wonderschoon,
Daar Gij, uw onverdiende smarten duldend,
Als sterke martlares stil-trotschlijk gingt!

LXVII.

Vergeef me, indien ik U al te ernstig liefde,
Vergeef me, o, Liefste, indien mijn diep gevoel
U door zijn al te sterke teêrheid griefde,
Toen Gij, kalm-trotschlijk zittend in dien stoel,

Mij 't hoogste leekt, wat ooit op aard bestaan had,
Maar wat 'k toch naadren mocht met zachten druk....
Zoo 'k àl te roekloos mij dat onderstaan had,
'k Offerde willig U dit zoetst geluk,

Om aan Uw voet te vallen en te voelen
Uw delgend trappen op mijn trouwe hoofd,
Dat, met een hartstocht, door geen tijd te koelen,
Slechts in Uw opperst-zuivren Wil gelooft...!

Geloof me, ik ben geen man die, wuft van zinnen,
Slechts om een teedre lichaams-streeling mint,
Totdat hij elders weer een lust tot minnen
Of starend oog vol week verlangen vindt....

Ik ben de man, die doodstil heeft geleden
Veel lange jaren door zijn zielegloed,
Totdat daar plotsling in zijn Zijn kwam treden
De al-eenge vrouw, die hem vergeten doet,

Dat Zij een mensch is als hijzelf, maar veeleer
Dunkt hem een Wonder, bovenaardsch van ziel...
Geloof daarom, o Liefste, dat 'k niet speel meer,
Nu 'k U hier zeg, dat 'k voor U nederkniel,

Omdat Gij zijt de al-eenge uit millioenen,
Die mij 't àl geeft, waarnaar 'k zoo diep verlang,
Niet door de macht van liefgelegde zoenen,
Niet door 't teêr samenspel van wang op wang,

Ofschoon ook dát mij zijn zou een verrukking,
En 't schoon symbool van 't allerhoogst verbond,
Dat 'k telkens leg, als 'k, met getrouwe drukking,
Mag kussen uw gebenedijden mond...!

Neen, Liefste! 'k zeg U, dat 'k U lief, om 't eindloos-Schoone.
Dat ligt in verre diepte Uwer Ziel, halfbewust,
Maar dat 'k U mijn aanbidding slechts geheel kan toonen,
Wanneer mijn hand U zachtlijk streelt, mijn mond U kust.

LXVIII.

O, laat dit afscheid U wat licht zijn, Diere...!
Mijn ziel gaat mèt U en omwuift met zachten
Wiekslag uw oogen in een lievend trachten,
Om Uw gedachten met haar meê te zwieren....

Mijn gloênde dagen en mijn stille nachten
Zullen zijn brandende vol heilge vieren,
Om mijn afwezig Lief naar eisch te vieren,
Met wierookwalmen van hoog-edel smachten:

Want 'k zal naar U verlangen als een held
Verlangt naar 't lommer zijner lustwaranden
Terwijl hij rusteloos den vijand velt.

En 'k zweer U, reikend U mijn beide handen,
Dat ik, zoolang Gij mij op aard verzelt,
In diepe liefde voor U, Lief! zal branden!

LXIX.

Ja, wees maar stil en zacht en vol vertrouwen.
Op onze toekomst, die nu kwam gerezen...!
Al menschen kunnen niet als *wij*, Lief! wezen...!
O, berg met liefde weg Uw bang benauwen

Over dier menschen droge en druklijk-flauwe
Dingen en woorden, die Gij hoort na dezen...!
In èlk mensch, Lief! toch kunt ge iets menschlijks lezen,
Waar zich met vreedge zekerheid op bouwen

Laat nog de hoop dat eens, in later jaren,
Plots zal opschitteren in pure schoonheid
Hij zelfs, op wien wij thans minachtend staren,
Wijl hij zijn minderheid als mensch tentoonspreidt....

O, wees dan hoopvol in een schoon verbeiden:
Wij zijn tezamen tot het eind der tijden!

LXX.

O, Lief! ik wil heel stil en innig zijn,
Schoon ook de hartstocht met fier-krachtge slagen.
Komt, mijne ziel uit, in mijn bloed geslagen,
En op en neêr-golft daar in breed gedein....

Want Gij ontneemt mij alle levenspijn,
En 'k voel mij, wijl mijn polsen heftig jagen,
Gelijk een zaalge God omhooggedragen
Met U, die hoog-sterk mijn Godin wilt zijn...!

O, 'k wou U nemen in mijn arm, zoo zacht,
U aanzien lang met klare en opene oogen,
En geven U, terwijl Gij heel stil lacht,
Mijn ziel, in tonen uit mijn mond gevlogen....

Totdat Gij, in bedwelming vreemd en teêr
Mij aan U druktet, niets verlangend meer....

Carnaval.
Blijspel in 3 bedrijven of 7 tafereelen
door Joh. W. Broedelet.

Personen.

GRAAF VAN HEERZEELEN.
JONKHEER LODEWIJK VAN APSERMONT, prins Carnaval.
EDELHART,
GRAAF FRANS VAN HEERZEELEN, } volgelingen van den Prins.
JONKHEER GIJSBERTUS, } volgelingen van den Prins.
EEN DICHTER.
EEN SCHOOLMEESTER.
GASTEN VAN DEN PRINS.
GEMASKERDEN.
EEN VOLGELING VAN DEN PRINS.
EEN AAP, } gecostumeerden.
EEN PASTEIBAKKER, } gecostumeerden.
EEN KELLNER.
EEN HERBERGIER.
EEN BESCHONKENE.
TWEE POLITIE-AGENTEN.
EEN KOOPMAN.
EEN OMROEPER.
EEN STRAATJONGEN.
EENIGEN UIT HET VOLK.

GEERTRUIDE, graaf van Heerzeelen's dochter.
ELIZE, nicht van Jonkheer Gijsbertus.
EENE PIERRETTE, } gecostumeerden.
EEN LUCHTBALLON, } gecostumeerden.
AAFJE, vrouw van den herbergier.
EENE KOOPVROUW.

MOMUS, de God der narren, zegger van den proloog.

Gevolg en gasten van den prins, gemaskerden, geneusden en gecostumeerden, vastenavondklanten, figuranten in den optocht, Pierrots en Pierrettes, muzikanten, bedienden bij van Apsermont, kellners, een straatkind, volk.
Het stuk speelt in dezen tijd, in een groote stad in het Zuiden van ons land.

Proloog.

MOMUS,

als nar gekleed, komt op.

Ik, Momus, vrool'ke God der narrerijen,
Hoogheerscher van der menschen zotternijen,
Houd dezen avond feest en nood u allen,
Een wijl te toeven in het rijk der mallen.
Ge aanschouwt er veel, wat ge iedren dag kunt zien,
Zoowel bij buren als bij eigen liên,
Want dwaasheid, ach, was nimmer schaarsch op aarde;
Doch wie verkleinde ooit gaarn' zijn eigen waarde?
Der buren dwaasheid wil men nog erkennen,
Doch de eigene, wie zou die wel bekennen?
Daarom, in 't kleurig pak van Carnaval,
Toon 'k u wat lachverwekkend is en mal.
Een schoonheidswaas omslui're wat in 't licht
Te haatlijk schijnen zou aan uw gezicht.
Welaan, het spel begint! Ziet allen toe!
Aanschouwt ge uw eigen beeld, voelt gij de roe,
Zoo loopt niet heen, maar lacht met de andren mede
En betert u, als 't kan, en leeft in vrede.
'k Ga heen, maak plaats voor hem, prins Carnaval,
Wensch u veel goeds en vreugde bovenal!

(Af).

Eerste bedrijf.

Eerste tafereel.

Een breede straat.
Een omroeper; volk, gemaskerden, gecostumeerden, geneusden stroomen toe.

GECOSTUMEERDE.
Wat is er te doen, vriend Langneus?

GENEUSDE.
Alle stompneuzen worden de stad uitgejaagd.

GECOSTUMEERDE.
Daar heb je dan een stomp, neus!

(stompt hem).

GENEUSDE.
En jij een neusstomp!

(stompt hem voor de neus).

OMROEPER,

na op het bekken geslagen te hebben.

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Amadero Ricosto di Carnavallo, ridder van de Momus-orde, heer en meester dezer stede en omliggende watervrije moerassen, laat bekend maken, dat heden middag ten twaalf uur ten zijnen paleize zal benoemd worden een regent, die voor den tijd van één dag, te beginnen met heden en te eindigen met Vastenavond, in alle de rechten, vrijheden en verplichtingen treedt van Zijne Koninklijke Hoogheid voornoemd, die de regeering voor dien tijd aan zijne handen overdraagt. Slechts zij, die bewijzen kunnen, in hooge mate dwaas te zijn, komen in

aanmerking. De grootste gek aanvaardt de regeering! Ten twaalf ure, ten twaalf ure!!

(omroeper af.)

GECOSTUMEERDE.
De grootste gek, zegt-ie? Nou, ik geloof wel, dat ík die ben!

GEMASKERDE.
Zoo, en waarom?

GECOSTUMEERDE.
Wel, ik beu tweemaal getrouwd, heb twaalf kinderen verwekt en loop toch nog in een apenpakje rond. Is dat niet dwaas?

GEMASKERDE.
Neen, zeker niet; hoogst verstandig! Want liep jíj niet in een apenpakje, dan liepen je kinderen in een apenpakje, en het is beter één dan twaalf apen. Je bent dus heel verstandig, heel verstandig.

(Jonkheer Lodewijk van Apsermont, als prins Carnaval, Edelhart en de jonkheeren Frans en Gijsbertus, als zijne volgelingen, verschijnen op den achtergrond).

GECOSTUMEERDE.
Ik verstandig? Dat zal ik je betaald zetten! Jíj bent verstandig, jij, maar ik ben dwaas, mal, dol, gek, razend gek!

GEMASKEDE.
Ík ben de grootste gek!

GECOSTUMEEDE.
Neen, ík!

GENEUSDE.
De grootste gek? Die ben ík! Ik ben lid van alle kerkgenootschappen en betaal twaalf stuiver in de week aan de armenbus. Ik ben de grootste gek, ik!

EEN ANDER.

Ik!

WEER EEN ANDER.

Ik!

ALLEN.

Ik, ik!

(Algemeen geschreeuw en gevecht. Lodewijk en zijn vrienden aanschouwen het tumult).

FRANS,

met getrokken degen naar voren tredend.

Houdt op! Wat 's gekker dan om 't gek-zijn strijden?
Gij steekt den gek er mee, gij mannen, meiden!
Gaat heen en weest ten twalef uur present
Aan Carnaval's paleis, u wel bekend.
Gaat heen, gij neuzen, maskers, domino's,
Laplanders, wilden, apen, Escimo's.
Weest áánstonds dwaas, nu is het nog te vroeg.
O, als men míj het prinsschap overdroeg,
Ik sloeg u dadelijk tot mijn vazallen;
Dan was 'k met recht een prins-regent der mallen!

(Strooit geld onder het volk).

Daar is wat geld! - En nu, gaat naar uw huizen,
Tracht daar iets dwaas vernuftig uit te pluizen
En weest daarmee klokslag twaalf uur present
Bij de verkiezing van een dwaas regent!

(Het volk, na het geld opgeraapt te hebben, gaat juichende heen).

LODEWIJK,

met Edelhart en Gijsbertus naar voren komend.

Ha, ha! het eind van menschelijke dwaasheid!
Slaat nu geheel de wereld met melaatschheid,
Nu men naar d' eereprijs van 't gek-zijn dingt.

O, schand, dat dit mij nog een lach afdwingt!
'k Moest veeleer weenen, vrienden, stroomen schreien;
Slechts schurken kunnen zich erin verblijen.
O, hemel, help ons! Wijzen worden dwaas
En dwazen wijs om schijngezag! Helaas!

EDELHART.
Uw eigen wensch was 't wijzen dwaas te zien,
Dus stil; ík neem steeds aan, wat ik verdien.

LODEWIJK.
Kréégt gij 't, uw eigen naam, vriend Edelhart,
In vrouwelijf gevat, werd dra uw part.

GIJSBERTUS.
Vermaèklijk zal 't vanmiddag zijn te zien,
Hoe ieder zich verdwaèst. Ach, de arme liên!

FRANS.
Jaè, jaè, vermaèklijk. Zeg dat wel, vriend Gijsje.
Vermaèklijk, juist. Heel goed gezegd. Geen meisje
Zei dit je beter na.

(van toon veranderend)

Potztausend, man,
Vermaèklijk zei je? Vriend, het wordt een pan,
Een groote jool, een bovenaardsche klucht!
Schiet wat uit je verlakte slof, of 'k ducht,
Mijn vriendje Gijs benoemt men tot regent
En ach, dan waar de wereld op haar end!

GIJSBERTUS.
Geachte vriend, 'k verzoek je, wees betaèmlijk,
Of anders, heusch, vertoorn je ons gezaèmlijk.

FRANS.
Zoo'n kwast! Wel ja, ze zijn op jou gesteld!
Kom, Gijsje, lieve Gijsje, toon je een held!

(maakt eenige schijnstooten met zijn degen).

GIJSBERTUS.
Halt, halt! Waratje, Frans, je wordt gevaèrlijk.
Voorzichtig! Hé! Pas op! Je stoot vervaèrlijk!

FRANS.
Pareer!

GIJSBERTUS.
Pas op!

FRANS.
Pareer!

GIJSBERTUS.
Schei uit!

FRANS.
Pareer!

GIJSBERTUS.
'k Ga heen, en weet, je ziet me nimmer weer!

(Hij vlucht, achtervolgd door Frans, die dadelijk terug keert).

LODEWIJK,

vermanend.

Frans, Frans! - Nooit zag men zulk een vriendenpaar!
Zij twisten steeds, als haatten zij elkaar.

FRANS.
Hoe ziet gíj vriendschap dan?

LODEWIJK.
Niet als een twist!

FRANS.
Hoe dan?

LODEWIJK.
Hoe 'k vriendschap zie?

FRANS.
Als ik dát wist!

LODEWIJK.
'k Zie vriendschap als de zee, oneindig, wijd;
Geen grenzen heeft zij als de oneindigheid.
Zij is de speelplaats, waar twee open harten
In zaal'gen lust vergeten 's werelds smarten.
Zij is der onbegreep'nen milde trooster,
Die hen, als heil'gen in een eenzaam klooster,
Te zamen brengt en ziel aan ziel doet huwen
Van hen, die anders 't samenzijn laf schuwen.
O, vriendschap is zoo schoon, zoo rein, zoo goed!
Aan haar slechts geef 'k een plaats in mijn gemoed,
Niet aan de liefde; deez' is te onbestendig
En maakt, wien ze eens bezocht, voor goed ellendig.

FRANS.
Ho, ho, vriend Lodewijk; dat is wat kras!
De liefde is niet onaardig. 't Geeft geen pas,
Haar dus in kwaden reuk te brengen. 'k Zeg:
Voor liefde geef ik alle vriendschap weg.

LODEWIJK.
En gij, vriend Edelhart?

EDELHART.
Ik tel ze beiden,
Doch vriendschap geeft slechts vreugd, de liefde ook lijden.

LODEWIJK.
Dus vriendschap wint! Dit is ook míjne meening.
Vriendschap schenkt men voor goed, de liefde is leening.

FRANS.
Adieu dan! Zorg de mijn' niet te verliezen.
Van 't andre leen ik wat of 'k zou bevriezen!

LODEWIJK,

hem naroepend.

Doe dat! Verzoen u ook met onzen Grijs!

FRANS.
Dat doe ik, toont hij zich niet te eigenwijs.
Zóó voel ik vriendschap, lucht, vol plagerijen,
Schijnstooten naar het hart en ernst bij tijen.

(af).

EDELHART,

hem naziend.

Een vrool'ke Frans, die Frans!

LODEWIJK.
Een Fransche Frans!

EDELHART.
Bij drinken en bij vechten heel wat mans!
Ook van de liefde is hij een trouw aanbidder,
Dus speelt hij met gemak zijn rol van ridder.

LODEWIJK.
Míj valt zij zwaar?

EDELHART.
Hoe dat?

LODEWIJK.
Ach, Edelhart,
Wat viel ooit licht aan één, gedrukt door smart?

EDELHART.
Verliefd?

LODEWIJK.
Tot over de ooren!

EDELHART.
Spot ge er mee?

LODEWIJK.
Met mijne liefde? Ach, dan spotten 'r twee!

EDELHART.
Bespot ze uw min?

LODEWIJK.
Wie?

EDELHART.
Wel, dat weet gíj 't best.

LODEWIJK.
Ach, deed zij dat!: zij toonde zich een nest,
Een dartel meisje, dat zich winnen laat,
Zoodra het plagen haar vervelen gaat.
Maar neen, zoo doet zij niet. Ik ben voor haar
Een niets, een schim. Zij doet als was 'k niet daar,
Leeft in geluk, schoon ik rampzalig ben.
Maar, ach, geduld! 'k voel, dat 'k er reeds aan wen.

EDELHART.
Wie is die wreede?

LODEWIJK.
'k Zeg haar naam niet luide;
't Gaf reên tot nieuwen spot. Hoor!

(fluistert hem aan 't oor)

't is Geertruide.

EDELHART.
Frans' zuster? Slechter keuze kondt gij doen! -
Schenkt zij geen wedermin?

LODEWIJK.
Ja, aan een poen,
Een modepop, de schaduw van een mensch!
Van hèm verhoorde zij den hartewensch,
Maar niet van mij. Helaas, 'k moet achterstaan

Bij één, die nauw in ons gevolg mag gaan,
Een halven gek, een ridder van het boord,
Die naar de stem der ijdelheid slechts hoort,
Een kwispelaar, kalfsvleesch in menschgedaant',
Een praatjesmaker, lastig en verwaand,
Een.....

EDELHART.
Houd maar op! Ge spreekt toch niet van Gijs?

LODEWIJK.
Dat doe ik, ja.

EDELHART.
Ach, vriend, ge zijt niet wijs!
Geertruide zou dien pasjesmaker minnen?
Geertruide en hij! Ge zijt niet bij uw zinnen.

LODEWIJK.
Ge geeft mij hoop?

EDELHART.
Als ík u hoop moest geven,
Ge waart voorzien voor heel uw volgend leven.
Zij zelve geef' u dat en, zag ik goed,
Gij zijt de ridder reeds van haar gemoed.
Zij lacht om d'ander, dien zij wat bedilt.
'k Weet, dat zij met dien kwast haar lachlust stilt.

LODEWIJK.
O, Edelhart, gij geeft mij 't leven weer!
O, zeg mij toch, hoe zaagt gij en wanneer,
Dat ik Geertruid' niet onverschillig ben?
O, zeg mij.... Vriend, als ik mijzelven ken,
Dan ben 'k de liefde van zooéén niet waardig.
Wie is als zij zoo schoon en edelaardig?
Wie is als zij zoo lieflijk van gemoed,

Zoo rein, zoo onergdenkend en zoo goed?
O, Edelhart, zij is het puik der vrouwen,
Om wie 'k, mint zij mij niet, in eeuw'gen rouwe
En droefenis het leven eenzaam slijt.
Ach, zonder haar ben 'k vreugde en alles kwijt!

EDELHART.
Gij mint haar wel, naar 'k zie, en 't geeft mij vreugd,
Want in Geertruide ontwaarde ik enkel deugd,
Geen schijn van slechtheid of gevaarlijke' aard,
Die mannen zooveel ramp en smarten baart.
Ze is 't ideaal der vrouw en 'k spel u zegen,
Wordt zij de uw', al loopt al 't and're u tegen.

LODEWIJK.
O, Edelhart, mijn vriend, nogmaals: 'k herleef!
Als zij mij mint, dat heel deez' aard dan beev'
Voor al 't geweld'ge, dat 'k voor haar zal scheppen,
Opdat de faam met roem van mij mag reppen!
Kom, naar 't Casino, waar 'k haar zeker vind
Bij 't tijdlijk afstand doen van mijn bewind!
Ben 'k heerscher af, 'k ontdoe mij van dit kleed,
Dring als gemomde tot haar door en weet
Geertruide wel haar hartsgeheim te ontwringen.
'k Stond van mijn leven wel voor last'ger dingen!
Kom, Edelhart, 't wordt tijd. Vooruit, met spoed!

EDELHART.
Wat gíj deedt, Lodewijk, vond 'k immer goed.

(beiden af).

Tweede tafereel.

Een zaal in het Casino.
Frans, jonkvrouw Geertruide en Elize loopen heen en weer.

FRANS.
't Is kwart voor twaalf; dra komt prins Carnaval.

(aan het venster)

. Ha, zie, 't verheugde volk verzaâmt zich al
En wacht met ongeduld op zijne komst.
Wie toont zich, schoone Elize, straks het domst?

ELIZE.
Nu, als gij woudt, kondt gíj die man wel zijn.
Moedwillens toont ge u vaak een harlekijn.

FRANS.
Een compliment?

ELIZE.
Naar gij het op wilt vatten.
Uw zin voor geestigheden te onderschatten
Was niet mijn doel, maar toch van tijd tot tijd
Wenschte ik u wel wat ingetogenheid.

FRANS,

met comische buiging.

Leermeesteres mijns harten, schoone Elize,
Dit lesje is zeker de aardigste surprise,
Mij in mijn vroolijk leven ooit bereid.
Zijt gij niet zélf het beeld van dartelheid?

ELIZE.
O, dus wie dartel is, noemt gij hansworst?

FRANS,

als ten hoogste verontwaardigd.

Hansworst? Ik ben een brave en eed'le borst,
Die gloeit voor al wat schoon en lieflijk is.
Daarom, zie 'k ú, 't geeft mij verheugenis.

Dat 'k uitgelaten ben, wijd dit mijn jeugd;
En, ach, 't geeft wein'gen smart, maar velen vreugd.
Doch doet mijn joligheid u puntig zijn,
Ik laat haar varen en vriend Harlekijn
Zal 't van Pierrette in puntigheid nog winnen.

(toont haar de punt van zijn degen).

'k Ben meer gepunt dan gij; wil dit bezinnen.

ELIZE.
Uw punt zal mij niet deren; ze is te stomp.

FRANS.
Zoo doe 'k haar in de schee; 'k werd anders lomp.

GEERTRUIDE.
Kom, laat dit punt nu rusten.

FRANS.
Is 't vergund,
Dan zet 'k bij dit chapiter gaarne een punt.

(Gijsbertus komt op).

Ha, vriend, ge zeidet, 'k zag u nimmer weer.

GIJSBERTUS.
Als gij Geertruid' verzelt, tel 'k u niet meer.

ELIZE.
Bravo, mijn neefje! Dat was goed gezegd.
Bravo, mijn Gijsje!

GIJSBERTUS,

gevleid.

Meent ge dat oprecht?

ELIZE.
Welzeker!

GIJSBERTUS.
En Geertruide?

GEERTRUIDE.
'k Roep bravo!
Maar 't is geen wonder: altijd zijt ge zoo.

GIJSBERTUS.
Hm! geestig wilt ge zeggen?

GEERTRUIDE.
Juist! Gevat.

GIJSBERTUS.
Ha, ha!

GEERTRUIDE.
En zoo vol zwier!

GIJSBERTUS,

triomfantelijk tot Frans.

Zeg, hoor je dat?

FRANS.
Ik hoor het wel, mijn Gijs, maar 'k zie het niet.

GIJSBERTUS.
Wat?

FRANS.
Wel, dien zwier!

GEERTRUIDE.
Nog steeds hetzelfde lied!
Houdt met dat plagen op, blijft goede vrinden.
Vijanden kunt gij, ach, genoeg nog vinden.

(De groote deur wordt geheel geopend).

Maar ziet, daar komt de prins met heel zijn stoet.
Wij nemen plaats; hier zien wij alles goed.

(Geertruide en Elize zetten zich dicht bij den troon, Frans en Gijsbertus plaatsen zich achter haar. Lodewijk komt op met gevolg, waaronder Edelhart. Beiden brengen een hoffelijken groet aan Geertruide en Elize, waarna Lodewijk den troon bestijgt en Edelhart zich in zijn onmiddelijke nabijheid plaatst. De zaal vult zich geheel met gecostumeerden en gemaskerden, waarna de deuren gesloten worden).

LODEWIJK.
Mijn wakkere onderdanen, welkom hier!
U is bekend, hoe 'k, moe van mijn bestier,
Het voor een dag een ander af wil staan.
De grootste gek nu neem' het van mij aan.
Kroonpretendenten plaatsen zich voor mij
En leggen proef af van hun narrerij.
Komaan, wie acht zich 't dwaast? Hij geev' 't bewijs
En, zoo ik zei, mijn kroon valt hem ten prijs.

EEN GENEUSDE,

voor den troon tredend.

Hoogeed'le prins, mijn neus doet u reeds weten,
Dat ik mijzelf een stommerik mag heeten.
Wie immer bij den neus zich nemen laat
Is zeker dom, dien zet men gauw op straat.
Maar ík ben 't domst, want zie - is 't niet fameus? -
Ik neem míjzelven twéémaal bij den neus.

(Hij knijpt zich in den neus).

LODEWIJK.
Voorwaar, gij zijt een groote gek, maar wacht
Of mijne kroon geen groot'ren tegenlacht.
Plaats u daarginds; straks doe ik mijne keus
En, ach, dan kijkt gij wellicht op uw neus.

(De geneusde plaatst zich links van den troon. Een gemaskerde treedt naar voren).

GEMASKERDE.
Hoogwijze vorst der dwazen, zie deez' mom.
Ik zocht er een en mijne keus was dom.
De schoonste toch is 't menschelijk gelaat,
Dat, wil 't, van 't innerlijk niets merken laat.
Schurkacht'ge plannen hebben 't tot hun dienst.
Het dekt hen; daden zijn ze op 't onvoorzienst!

't Verbergt smart, vreugde, moordlust, zin voor 't kwade,
Vijanden schijnen goede kameraden,
Lafhart'gen dapper, dwazen zeer geleerd,
Verleiders vol gevoel, van min verteerd;
't Maakt goed wie slecht is, boeven idealisten
En geeft rechtschapenheid wien haar steeds misten.
In 't kort, was 'k niet, zooals ik zei, aartsdom,

(rukt zijn masker af)

'k Stond zóó voor u en riep: 'Dìt is mijn mom!'

(Geertruide en Elize klappen in de handen. Bijvalsbetuigingen onder de omstanders).

LODEWIJK.
Bravo, gij daar, drievoudig aangezicht!
Geef mij die mom. - Gij telt haar wel wat licht.
Al is 't gelaat der menschen dikwerf schijn,
Toch kan 't niet áltijd een bedeksel zijn.
De mensch heeft een'ge macht op zijn bewegen,
Doch treedt natuur met alle kracht hiertegen,
Dringt zij te sterk naar voren, welk gelaat
Is dan tot een'ge huich'larij in staat?
Zijn trekken worden slap en elke spier
Weer door natuur gespannen. - Deez mom hier
Blijft immer onbeweeg'lijk. Ze is een nacht,
Die 't licht des aangezichts niet telt noch acht.
Ik houd haar. Valt mijn kroon u straks ten deel,
Dan gaaft gij weinig en ontvangt zeer veel.

(De gemaskerde plaatst zich naast den geneusde).

Wie meer? Komaan, wie 's dommer dan deez' twee?
Hij kome voor en dinge veilig mee!

EEN GECOSTUMEERDE,

naar voren tredend.

Waar neus en mom slechts om den voorrang streden,
Valt een, heusch dom, den kamp met neus-mom mede.
Deez domneus, ach, is dom slechts voor de leus:

Hij toch krijgt alles spoedig in den neus.
En wat die mom betreft, mom blijft van dom
Eén letter eeuwig af; daar lach 'k dus om!
Ben ik nu wijzer dan die twee? Spreek op!
Zegt gij van ja, de kroon blijv' op úw kop!

(Toejuichingen van de omstanders)

LODEWIJK.
Niet kwaad gesproken. Plaats u ginds, mijn vriend.
Heusch-dom heeft onzen bijval wel verdiend.

(De gecostumeerde plaatst zich bij zijn twee voorgangers).

EEN DICHTER,

naar voren tredend.

Ik wensch.....

EEN SCHOOLMEESTER,

treedt uit de menigte en valt den dichter in de rede.

Dat begint me nu aardig te vervelen. Dat de politie er niet tusschenbeide komt! Is het geen schande zoo den gek met alle wijsheid te steken? Komt er dan niemand op voor het verstand, de rede, den menschelijken drang tot hoogere ontwikkeling, onze behoefte aan geestelijk voeder, onzen zin voor de vervolmaking? Neen? Nu, dan zal ík het doen! - Ik noem mij Amadeus Kwastum, ben, platweg uitgedrukt, schoolmeester, beter gezegd, gediplomeerd leidsman der menschheid. Ik ben de vraagbaak der jeugd, de herder der studeerende jongelingschap, de afgod der ouderen, de besproeier van het ontkiemende zaad des verstands. Ik voed mij met het weldoorbakken brood der wijsheid en laaf mij aan Minerva's overvolle borsten. In één woord: ik ben het voorbeeld voor wien, in den waren zin des woords, mensch mag heeten! Van alle markten ben ik thuis. Wenscht gij rekenkunde? Ik ben een uitgerekend man. Meetkunst? Al mijn doen en laten is afgemeten. Kennis der oudheid?

Al mijn kennis is oud. Doode talen? Mijn taal zelf is dood. Wenscht gij sterrenkunde? Venus en ik zijn goede kameraden en de Steenbok is mijn beste vriend. On parle français? Men kome bij mij! English spoken? How do you do, Sir! Man spricht deutsch? Kommen Sie her! Parle te Italiano? Siate il bentornato! In 't kort, geen narrenkoning, maar een koning der wijzen ben ik. En nu vraag ik: wie heeft meer recht op de kroon, de eerste of de laatste? Amadeus Kwastum wacht uw antwoord!

LODEWIJK,

zacht tot Edelhart.

Nu, bij den hemel, grooter gek dan hij
Vind ik niet licht, al liep heel 't menschdom bij!

(luid)

Gij, wijze dwaas, of hoe 'k u noemen moet,
Uw mal geredeneer stal mijn gemoed.
Gij toondet aan, hoe mal is, wie zich wijs acht;
Ik ben er zeker van, dat ú de prijs wacht.

DE SCHOOLMEESTER.
De kroon der wijzen?

LODEWIJK.
Neen, de kroon der mallen.

DE SCHOOLMEESTER.
Die neem 'k niet aan: 'k ben wijzer dan u allen!

LODEWIJK.
Noem haar zooals gij wilt. Ach, dom en wijs
Verschillen evenveel als jong en grijs.
Wat 's wijs, wat dom? Wat toch is jong, wat oud?
Wie nu doceert, wordt straks als gek beschouwd,
En wie men dwaas noemt, wordt professor morgen.
Wie heden jong is, krommen dra de zorgen
En d' oude doet een zonnetje herleven,
Dus zeg mij, welken naam moet ik u geven?

Ach, alles heeft een relative waarde;
Wij weten niets, wij, koningen der aarde!

DE DICHTER.
Ik vraag....

DE SCHOOLMEESTER,

verontwaardigd.

Weten wij niets? Weten wij niets? Wel, goeie hemel, welk een blaam werpt gij op de wetenschap! Nu, als gíj dan niets weet, ík weet, dat ik mijn weetje weet en zou wel willen weten, of ik nu koning ben, ja of neen. Ik kan mijn tijd, Gode zij dank, beter besteden dat met hier voor ongeletterde ezels redeneeren. Ben ik koning, ja of neen?

EENIGE DER OMSTANDERS.
Neen, neen!

ANDEREN.
Weg met dien praatjesmaker! Wij willen hem niet!

ALLEN.
Ja, er uit met dien lesjesgever! Eruit, eruit!

DE SCHOOLMEESTER,

die naar de deur gedrongen wordt.

Kanalje, beestentuig, ik zal u leeren!
Wacht maar! uw kind'ren zal 'k op school trakteeren!

(verdwijnt onder het gejouw der menigte uit de zaal).

EEN UIT DE MENIGTE.
Welzeker, ja, ik laat mij ezel noemen!

EEN ANDER.
Het stadsbestuur durft op zoo'n kerel roemen!

WEER EEN ANDER.
'k Ben zeker, dat die kwast mijn kind'ren kwelt,
Nu hij den vader reeds voor ezel scheldt!

EDELHART.
Prins Carnaval vraagt even nog gehoor.
Weest stil, of de verkiezing gaat niet door!

EENIGEN.
Stil, stil! De prins, prins Carnaval gaat spreken!

ANDEREN.
Bedaart, of alle pret is nu verkeken!

LODEWIJK.
Nu zich geen vierde voor den troon opdoet....

DE DICHTER.
Ik wenschte wel....

LODEWIJK,

zonder den dichter te bemerken.

Is 't tijd, dat 'k kiezen moet.
Deez' drie....

DE DICHTER.
Geef mij gehoor!

EEN UIT DE MENIGTE,
Ja, hoor naar hem.
Hij heeft een schoone taal en spreekt met klem.

LODEWIJK.
Wie zegt ge?

DE VORIGE.
Deze man. 'k Las zijn gedichten
En ken geen schoon're, wijl ze aandoen en stichten.

LODEWIJK.
Een dichter, zegt ge? Laat hij spreken, snel!
Een dichter krijgt de kroon der narren wel!

DE DICHTER.
Dus eind'lijk hoort men mij!

LODEWIJK,

verwonderd.

Ge wachttet reeds?

DE DICHTER.
Ach, beste vorst, de dichters wachtten steeds,
Doch met geduld erlangen ze eens gehoor;
Dan klinkt hun kracht'ge stemme de eeuwen door!
Ik sprak; een Kwastum drong me op zij en balkte.
Een wonder is 't, dat hij u niet verschalkte,
Want, ach, de menigte ziet vaak verkeerd,
Wijl zij de dichters scheldt en kwasten eert.
Edoch, laat ik hiervan niet langer spreken:
Een ieder heeft zijn goed en zijn gebreken. -
Ik wil uw kroon, slechts éénen dag, mijn vorst!
Gij weet, hoe ik naar roem en grootheid dorst.
'k Ben dichter, zei 'k u reeds; dit 's u genoeg,
Te weten waarom 'k u dat kleinood vroeg.
Wij, dichters, willen over 't Al regeeren;
Ach, kronen, scepters kunnen wij ontberen.
Al viel het laatste koninkrijk der aarde,
Werd ieder van denzelfden rang en waarde,
Werd heel deez wereld ééne maatschappij,
Waar is noch dienstbaarheid noch heerschappij,
Wij bleven toch de kroon der kronen dragen,
Als vorsten van 't heelal, die niet vertsagen!
Maar toch, geef mij voor éénen dag uw kroon:
Regeeren, zij 't in schijn, is goed en schoon.

LODEWIJK.
Toon, dat gij dwaas zijt, en 'k zal ú verkiezen.
Toon, dat gij dwaas zijt, dichter:

(op het drietal naast den troon wijzend)

Zíj verliezen.

DE DICHTER.
Geef mij uw kroon, slechts éénen dag, mijn vorst!
Ach, 'k heb veel zwaarder dingen wel getorst!
Smaad en verguizing waren vaak mijn deel,
Arbeidend bracht 'k de nachten door, leed veel,
Werd door 't publiek gescholden en gehoond
En zelden slechts met dankbaarheid beloond.
Geef mij uw kroon! Laat mij één dag regeeren
En 'k zal uw onderdanen schoonheid leeren!

LODEWIJK.
Toon, dat gij dwaas zijt, dichter, dwaas, hoogst dwaas!
Slechts dán wordt gij regent.

DE DICHTER.
Slechts dan? Helaas!
Geeft al mijn werken dan dit recht mij niet?
Ik bracht in beeld der menschen vreugd, verdriet,
Hun lijden, streven, vallen en vertwijfling.
Hoe! baart u mijn verzoek nog een'ge weifling?
Ik, die geheel mijn ziel in zang u gaf,
Ik, die nog leven zal, wen reeds het graf
Zich meester van mijn lichaam noemen mag,
Ik, die een wereld toover uit een lach,
Een traan van u, die troost u geeft in lijden
En leeft om schoonheidswil, u te verblijden,
Ik moet nog smeeken om uw wufte kroon?
Schande over u! Ondank blijft steeds mijn loon!

EEN DER OMSTANDERS.
Benoem hem tot regent!

EENIGEN.
Ja, den poëet!

ANDEREN.
Hij toch hult alles in een schtt'rend kleed!

LODEWIJK.
Hij toon' zich dwaas, ook de andren deden zoo.
Nogmaals: wees dwaas, wees dwaas! 'k Verwerp u noô.

EENIGEN.
Ja, ja, wees dwaas, wees dwaas! Wij willen ú!

ANDEREN.
Maak u tot prins-regent!

DE DICHTER.
Gij wilt? Welnu,
Ik zal u toonen, dat wij dichters dwaas zijn.
Hoort naar 't bewijs; niet lang zal mijn relaas zijn. -
Werd ooit ter wereld grooter nar geboren,
Dan wie, door 't ongeluk steeds uitverkoren,
Vertrouwend in een God gelooven blijft?
Die, wat ook striemende hem voorwaarst drijft,
Smart, wanhoop, armoede en verlatenheid,
In 't droevigst uur nog steeds den Eénen beidt,
Die naar zijn denken ergens zeet'len moet
En alles ziende is en oneindig goed;
Die, schoon hij ziet, hoe ieder strijdt en kijft,
In 't goede van den mensch gelooven blijft,
Die, schoon hij ziet, hoe alles draait om geld,
Een hooger levensdoel hiertegen stelt;
Die, opstaand waar hij viel, met vaster tred
Zijn roeping volgt en op geen spotlach let?
Die, o, 't is om te lachen en te weenen,
In 't slijk gesleurd, vertrapt, aanbidt den Eénen?

Ha, ha! zegt mij, kent gij een grooter dwaas,
Dan wie een mesthoop zelfs in schoonheidswaas
Te aanschouwen tracht en, neergesmakt door 't leven,
Nog lachend uitroept: ‘Schoon toch was mijn streven!’? -
Geef mij uw kroon! Zij is oneindig lichter,
Dan mijne doornenkroon, die 'k draag als dichter.

EENIGEN.
Ja, ja, geef hém de kroon! Híj zal haar dragen!

ANDEREN.
Ja, hij! Uw onderdanen zijn 't, die 't vragen.

LODEWIJK,

tot het drietal naast den troon.

Gij drieën daar, hoe gek gij ook moogt wezen,
't Regentschap wordt geen uwer toegewezen.
Hier is een dwaas, die 't van u allen wint,
Wijl hij zijn eigen dwaasheid knielend mint.
Mom, mom u weer, want 'k zie op uw gelaat
Reeds de afgunst, die zich niet verbergen laat.
Dit zwart alleen kan haar misschien bedekken,
Want, ach, zie toch, hoe sprekend zijn uw trekken! -
Gij, neus, de kroon gaat uwe neus voorbij.
Ga met een lange neus naar huis. Wees blij,
Dat niemand onzer u wat nader spreekt,
Daar gij uw neus in anders zaken steekt.
Doch trek uw neus niet op voor uw gebieder:
Het neusje van den zalm krijgt niet een ieder. -
Ook gij, die zonder neus of mom verscheent,
Zie, dat gij elders nog een kroontje leent;
Want, moogt ge al niet als Carnaval regeeren,
Gij kunt het in uw eigen huis probeeren.
Zoo menig Heuschdom toch, verwaand en dwaas,
Speelt over vrouw en kind'ren thuis den baas. -
En nu richt ik tot u, mijn dichter, 't woord.

Weet, dat wat mijn is, ú één dag behoort:
Mijn huis, zoo 't u behaagt, en 't wein'ge geld,
Dat mij Fortuna heeft ter hand gesteld;
Want, ach, al ben 'k in 't oog der menschen rijk,
Een milde hand zijn veel en niets gelijk.
Aschwoensdag sluit 't tijdperk van mijn regeering.
Tot zóólang weze de uwe een goede leering
Voor wie zijn leven lang het heertje speelt
En 't menschdom toch tot aan zijn dood verveelt.
'k Ben koning af en laat u thans mijn troon;
Een schoon gedicht van u zij ééns mijn loon!

(stapt onder het gejuich der menigte van den troon).

DE DICHTER.
Heb dank, mijn prins! doch een meer passend kleed
Bedek' mij, als 'k uw hoogen troon betreed.
Ik neem voor éénen dag 't regentschap aan,
Leid gaarne een poos een weelderig bestaan
En zal, naar 'k hoop, den schoonen plicht volbrengen,
Wat vreugde in 't dorre leven aan te brengen.
Nogmaals mijn dank! en doe het volk thans weten,
Dat de poët, nu prins-regent geheeten,
Om vier uur in deez stad zijn intocht doet.
Al wat gij verder wenscht, keur 'k gaarne goed.

LODEWIJK.
Gíj hebt slechts goed te keuren, gíj regeert.
Een volgeling verkond', wat gij begeert!
En nu, ik stelle u aan mijn vrienden voor.

DE DICHTER.
Volgaarne geef 'k aan dezen wensch gehoor.

(Na een oogenblik met een zijner volgelingen gesproken te hebben, stelt Lodewijk den dichter achtereenvolgens aan Edelhart, Geertruide, Elize, Frans en Gijsbertus voor, waarna Geertruide een gesprek met hem aanknoopt. Lodewijk slaat haar stil gade).

EEN VOLGELING,

van de trede des troons.

Om vier uur intocht van den prins-regent!
Om vier uur! De bijeenkomst neme een end!

EEN UIT DE MENIGTE.
Om vier uur intocht? Nu, daar moet ik bij zijn!

EEN TWEEDE.
Ja, ja! Wij moeten van de voorste rij zijn!

EEN DERDE.
Dat zal een drukte geven en gedrang!
Mijn vrouw blijft thuis; zoo'n herrie maakt haar bang.

DE EERSTE.
Of jij gelijk hebt! Echte pret begint
Als vrouwlief thuis blijft bij het jongste kind.

DE VOLGELING,

als voren.

Om vier uur intocht van den prins-regent!
Om vier uur! Maakt het wijd en zijd bekend!

(De menigte verlaat onder het geroep van: 'Om vier uur! Vier uur!' de zaal).

GEERTRUIDE,

tot den dichter.

't Mag wel een vreugde heeten, hem te ontmoeten,
Wiens werken men veel las.

DE DICHTER.
U te begroeten,
Is grooter vreugd. Mijn schoone lezeressen
Noem ik vol eerbied toch mijn meesteressen.

GEERTRUIDE.
Meest'ressen? Nu, dan zijt gij veler slaaf:
Wien ik ook ken, bewondert uwe gaaf.

DE DICHTER,

schertsend.

Gaaf? Gaaf? God gaaf', ik ware gaaf, jonkvrouw!
Mijn eerste uitgaaf, ach, zag het licht en gauw
Was 't met mijn gaafheid uit. 'k Zeg 't onomwonden:
Publiek en perslui hebben mij geschonden.

GEERTRUIDE.
Gij schertst. Uw dichtwerk blijft onaangetast;
Muziek blijft schoon, hoe men ook schreeuwt of bast.

GIJSBERTUS.
Ja, zeker, zeker! 'k Houd wel van muziek,
Maar poëzie, ach, neen, dat maakt mij ziek.

DE DICHTER.
Hoe! eed'le ridder, kan 't u niet bekoren
Een lofzang op uw gratie aan te hooren?

GIJSBERTUS.
Mijn gratie? Hm! Doet dat de poëzie?

DE DICHTER.
Zij doet veel meer nog, ridder. 't Dichtgenie
Geeft elegance aan wie haar niet bezitten.
Schaf dus een deeltje u aan, want, zonder vitten,
Uw pakje zit u niet zooals 't behoort.
Lees poëzie, mijn vriend, doch maak wat voort!

(Gijsbertus keert zich verontwaardigd om).

(Tot de dames)

En nu, vergunt, dat 'k afscheid nemen ga.
Bleef ik, zoolang ik wenschte, 't werd te spa!

GEERTRUIDE.
Mijn rijtuig, eed'le vorst van éénen dag,
Reed sneller, zoo 't u op zijn kussens zag.

DE DICHTER.
't Aanbod is kiesch. 't Gezag van een regent,
Te voet, in schamel kleed, nam ras een end.
Volgaarn' neem 'k dus in 't rijtuig bij u plaats;
In gala slechts zie 't volk het hoofd des staats.

(hij neemt afscheid van Lodewijk en diens vrienden).

GEERTRUIDE.
Zoo gaan wij dan. - U, heeren, groet ik allen
En zie u, hoop ik, weer op 't bal der mallen!

(Wederzijdsche buigingen).

ELIZE.
Kom, neefje, leid ons uit. Wees eens galant.

GIJSBERTUS,

op Geertruide doelend.

Ben ik bij háár, 'k ben immer obligeant.

(Allen, behalve Lodewijk, Edelhart en gevolg, verlaten de zaal).

LODEWIJK,

tot het gevolg.

Volgt uwen vorst en hoort naar zijn bevelen.
Tot de intocht plaats heeft, kunt gij u verdeelen.

(Het gevolg af).

O, Edelhart, zij zag mij nauwlijks aan!
Vanwaar die koelheid? Ach, wat heb 'k misdaan?
Zij zag den dichter slechts, ja, slechts den dichter!
Was hij niet ginds, het harte woog mij lichter!

EDELHART.
Jaloersche dwaas! Hoe kan zij hart'lijk zijn,
Hoe, jegens een, die koud is naar den schijn?

LODEWIJK.
Ik koud?

EDELHART.

Ja, gij. Zijt gij een vuur'ge minnaar?
Gij stondt, geloof mij, als met kwaden zin daar,
't Voorhoofd gefronst en de oogen toornig vlammend.
Op jonge liefde werkt zoo'n blik verlammend.

LODEWIJK.

Ach, waarom schonk zij mij zoo weinig aandacht?
Omdat hij zong van een of and'ren maannacht,
Een zucht, een traan of and're malligheid,
Ben 'k dáárom eensklaps al haar liefde kwijt?
O, o, wel wispelturig is de min!
Maar 'k geef den moed niet op; geduld! en 'k win.

EDELHART.

Gij zijt verliefden van de ware soort,
Vertoornd, rampzalig om een blik, een woord,
En weer vereenigd door een niemendal.
Uw beider liefde past in Carnaval!

LODEWIJK.

Ach, beste vriend, spot met mijn liefde niet;
Zij gaf mij minder vreugde dan verdriet.
Hoe 't zij, 'k wil van de hare zeker zijn.
Ik trek uw kleeding aan en gij de mijn;
Dring zoo vermomd tot bij mijn liefste door
En spreek van vuur'ge min. Schenkt ze u gehoor,
Zoo is 't voor goed met mijne zorg gedaan.
Gij zijt mijn vriend, dus neem het voorstel aan.

EDELHART,

half schertsend.

En als ook ík haar minde, welk een smart
Doe ik mijzelven aan, zoo ik haar hart
Voor u te winnen tracht, terwijl het mijne
Van onuitgeuite liefde moet verkwijnen!

LODEWIJK.
Gíj, gíj verliefd? Ach, neen, beste Edelhart!
Een koel verstand staat boven minnesmart.

EDELHART.
Gelooft ge? - Nu, 'k doe gaarne wat gij wilt.

LODEWIJK.
Ja, doe 't! Met vriendschap loon ik de uwe mild!

(beiden af).
(Wordt vervolgd).

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
Eerste zang.

Aankomst der beide Dichters op het andere Halfrond; ontmoeting met Cato van Utica, die hun de eerste voorschriften geeft.

[1] Om koers te zetten over beter water hijscht nu het
[2] scheepje van mijn ingeborenheid de zeilen, dat zóó
[3] gruwbare zee achter zich laat:

[4] en ik zal zingen van dat tweede Rijk, waar de men-
[5] schelijke geest zich loutert, en waardig wordt om
[6] naar den Hemel te stijgen.

[7] Maar hier verrijze de Dichtkunst, die dood was, o
[8] heilige Muzen, daar ik de Uwe ben, en dat Calliope
[9] hier een weinig hooger trede,
[10] mijnen zang volgende met dat geluid, van het welk
[11] de rampzalige Eksteren den slag zóódanig gevoelden,
[12] dat zij aan vergiffenis moesten wanhopen.[12]

[13] Zoete kleur van oostelijk saffier, dat zich gaarde in
[14] den wolkloozen aanblik van de zuivere lucht tot aan
[15] den eersten kring,
[16] herbegon geneucht voor mijne oogen, zoodra ik naar
[17] buiten getreden was uit de doode lucht, die mij de
[18] oogen en de borst had bedroefd.

12 De zon staat nu in den Ram. Dit beeld volgt op de Visschen, waarin zich nu de schoone planeet, Venus, bevindt, die het met haar licht verduistert.

[19] De schoone planeet, die tot minnen troost, deed het
[20] gansche Oosten glimlachen, verhullende de visschen
[21] die in haren sleep gingen.

[22] Ik wendde mij ter rechter hand, en richtte mijnen
[23] geest op den anderen pool, en ik zag vier sterren
[24] nimmer gezien, uitgezeid aan de eerste menschen.
[25] De hemel scheen zich te verheugen in hunne vlam-
[26] metjes. O noordelijke verweeuwde streek, daar gij ver-
[27] stoken zijt van die te bewonderen!

[28] Toen ik mij van hunnen aanblik had losgemaakt,
[29] mij een weinig wendend naar den anderen pool, daar
[30] waar de Wagen reeds verdwenen was,
[31] zag ik dicht bij mij eenen oude alleen, zóó grooten
[32] eerbied in zijnen aanblik waardig, dat niet meerderen
[33] eenig zoon zijnen vader verschuldigd is.

[34] Den baard droeg hij lang en met witte haren onder-
[35] mengd, gelijkende op zijne lokken, van welke op
[36] zijne borst een dubbele lijst afhing.

[37] De stralen der heilige vier lichten verluisterden zóó
[38] zijn aangezicht met licht, zoodat ik het zag alsof de
[39] Zon hem te voren ware.

[40] ‘Wie zijt gij, die tegen den blinden stroom op den
[41] eeuwigen kerker zijt ontvlucht?’ zeide hij, bewegende
[42] dat eerwaarde pluimaadje:

[43] ‘wie heeft U geleid? Of wie was u een lamp, daar
[44] gij uitgingt buiten don duisteren nacht, die altijd de
[45] vallei der onderwereld verdonkert?

[46] Zijn de wetten des afgronds aldus gebroken? Of is
[47] men in den Hemel tot nieuw beleid veraêrd, dat gij,
[48] die veroordeeld zijt, komt tot mijne rotsen?’

[49] Toen greep de Gids mij aan, en met woorden, handen

[50] en gebaarden, maakte hij mij de knieën en wenk-
[51] brauwen eerbiedbetuigend.

[52] Voorts antwoordde hij hem: ‘Niet uit mij zelven
[53] ben ik gekomen; eene vrouw daalde neder uit den
[54] Hemel, door wier gebeden ik dezen met mijn gezel-
[55] schap te hulpe kwam.

[55] Maar sinds het uw verlangen is dat meer worde ver-
[56] klaard van onzen toestand hoe die naar waarheid is,
[57] zoo kan het niet zijn dat het mijne aan u worde ontzegd.
[58] Deze zag nooit den laatsten avond, maar door zijne
[59] dwaasheid was hij dien zoo nabij, dat er zeer weinig
[60] tijd was om terug te keeren.’

[61] Zooals ik zeide, werd ik tot hem gezonden om hem
[62] te redden, en er was geen andere weg, dan die langs
[63] welken ik mij heb begeven.

[64] Getoond heb ik hem al het schuldige volk; en van
[65] nu aan ben ik van zins hem die zielen te toonen,
[66] die zich louteren onder uwe balije.

[67] Hoe ik hem getogen heb, zoude lang zijn om u te
[68] zeggen: uit den hoogen daalt een vermogen, dat mij
[69] hem geleiden helpt dat hij u zie en u hoore.

[70] Nu behage het u zijne komst in te willigen: hij gaat
[71] zoekende de vrijheid, die zoo dierbaar is, zooals hij
[72] weet die om haar te leven weigert.

[73] Gij weet het, daar om haar de dood voor u niet
[74] bitter was in Utica, waar gij het kleed liet, dat op
[75] den grooten dag zoo licht zal zijn.

[76] Niet zijn de eeuwige wetten voor ons geschonden,
[77] omdat deze leeft en Minos mij niet verbant; maar ik
[78] ben van waar de kuische oogen
[79] van uwe Marica zijn, die, in het gezicht u nog bidt,[79]
[80] o heilige inborst, dat gij haar voor de uwe houdt:
[81] bij hare liefde dus neig u naar ons.

79 *Marca*, in hare jeugd de vrouw van Cato geworden, werd door hem aan Hortensius afgestaan om dezen, zooals ook gebeurde, kinderen te schenken, doch na H.'s dood weder - op haar verzoek - door Cato tot vrouw aangenomen. Zie het verhaal van Marcia's terugkeer bij Lucanus II 326. In Dante's Convito IV. 28 wordt die terugkeer geallegovriseerd: Marcia verbeeldt dan de Edele Ziel, die na de plichten des levens vervuld te hebben, tot Cato, (die hier God verbeeldt) terugkeert.

[82] Laat ons gaan door uwe zeven rijken: dank zal ik
[83] van u aan haar overbrengen, zoo gij gewaardigt daar
[84] beneden genoemd te worden.'

[85] 'Marcia geviel zoo zeer aan mijne oogen, zoolang ik
[86] aan gene zijde was,' zeide hij daarop: 'dat welke
[87] gunst zij van mij verlangde, die deed ik.

[88] Maar nu zij aan gene zijde van de slechte rivier woont
[89] kan zij mij niet meer bewegen, door die wet, die
[90] gemaakt was toen ik er uit kwam.

[91] Maar indien eene Vrouw des Hemels U beweegt en
[92] stiert, zooals gij zegt, is er geene vleierij noodig: het
[93] zij voor u wèl genoeg, dat gij door haar het mij vraagt.
[94] Ga dus en maak dat gij hem omkranst met een glad
[95] takjen en dat gij hem het gezicht wascht, zoodat gij
[96] alle onreinheid daarvan wegwischt:

[97] Daar het niet zou betamen, het oog bevangen van
[98] eenigen nevel te verschijnen voor den eersten dienaar,
[99] die is van diegenen van het Paradijs.

[100] Dit eilandjen draagt rondom gansch in de laagte,
[101] daar beneden, daar waar de golf het slaat, van die
[102] takjes boven het zachte slijk.

[103] Geen andere plant, die loover zou maken of harder
[104] zou worden, kan daar leven hebben omdat die niet
[105] meegeeft met de slagen.

[106] Voorts zij niet hier-langs uw teruggang; de zon zal
[107] u wijzen den berg te nemen ter makkelijkste bestij-
[108] ging, die alsnu oprijst.

[109] Zoo verdween hij en ik richtte mij op zonder te spreken,

[110] en drong mij ganschelijk tegen mijnen Gids en richtte
[111] de oogen naar hem.

[112] Hij sprak: ‘Zoon, volg mijne schreden: draaien wij
[113] ons naar achteren, omdat aan dien kant deze vlakte
[114] afglooit naar hare lage grenzen.’

[115] De dageraad verwon de vroeg-uchtend-duisternis, die
[116] voor haar ontvluchtte, zoodat ik verre het rimpelen
[117] van het zeevlak gewaar wierd.

[118] Wij gingen langs het eenzame strand gelijk een mensch,
[119] die weerkeert tot den verloren weg, zoodat, tot hij
[120] daar komt, het gaan hem ijdel schijnt.

[121] Toen wij waren daar waar de dauw tegen de zon
[122] strijdt, en door daar te zijn, waar schaduw is, maar
[123] weinig zich verdunt;
[124] toen legde mijn Meester de beide handen zacht boven
[125] het kruid uitgespreid; waarom ik, die zijne kunsten
[126] bemerkt had,
[127] hem de betraande wangen bood: daar maakte hij me
[128] ganschelijk òntdekt die kleur, welke de Hel mij ver-
[129] borgen had.

[130] Toen kwamen wij op dat verlaten strand dat nooit
[131] mensch, die later van terugkeeren ondervinding heeft
[132] gehad, zijne wateren bevaren zag.

[133] Hier bekranste hij mij, zooals dien anderen behaagd
[134] had; o wonder! daar zóóals hij er een geplukt had
[135] van de nederige plant, zooéén werd weer geboren!
[136] eensklaps daar, vanwaar hij die had weggerukt.

Zomer door H.J. Boeken.

Nu komt de toekomst als een storm-wind aan,
Een lichte bries, verluchtgend ons de haren,
En waarvan de aadmen ons de leên aanvaren,
Een laafnis en een troost in 't opwaarts-gaan,

Wijl we op den strijd-kar als gegrondvest staan
En naar het wijken van de wereld staren,
En hoe den wolken neevlend ons omwaren,
Wij stadig stijgend op onzienbre baan.

En schijnt gij nu bij wijlen nog te zwijmen,
Toch voel ik vaster staêg u tegen mij
De lieve leden drukken, zîj aan zîj;

Dan daar wij saam ontwaken in landouwen,
Van nu nauw droombre schoonheid, zend dan gij me'n
Glimlachjen toe wegsmeltend in 't aanschouwen.

Literaire kroniek.

Literatuur is een heel bijzonder ding: literatuur is geen jongens-werk, literatuur is alleen maar waardeerbaar, op haar juiste gehalte, door een in-voelenden-ernst-volwassen en volmaakt-ontwikkeld mensch.

Ik geloof het er thans voor te mogen houden, dat ik als een soort van dichter word beschouwd. Maar ik weet nog wel, toen ik veertien jaar was, en de lessen op de hoogere-burgerschool volgde, dat toen literatuur een ding was, waar ik liever *niets* mee had van doen. Ik stelde, in dien tijd, veel meer belang in een degelijk natuurkundig vraagstuk dan in een sierlijk-gerijmde ode, en de onvergelijkelijke wiskunde met haar onwankelbaar-logisch redeneeren was mijn kinderlijk ideaal. Alleen had ik soms wel, meer in een mijzelf bevreemdende, gevoelige scherts, dan in wezenlijken ernst, een vers gemaakt.

Maar, toen ik ongeveer zeventien jaar was, nam ik eens, op een zonnigen achtermiddag, half uit verveling, na gedane dagtaak, mijn SCHILLER in handen en begon te lezen, zoo goed als ik kon. Ik trachtte accuraat het rhythme te volgen en langzaam-aan klaar te begrijpen, wat er stond. En daar plotseling - daar kreeg ik het - daar ging het mij treffen, ik bemerkte een vreemde, nooit-gekende, inwendige aandoening: de tranen druppelden stil uit mijn oogen en zachtjes voelde ik bonzen mijn hart. En, diep-klaar verheugd, stond ik op van mijn bankje - het was in 't Vondelpark - en traaglijk liep ik in nieuwe en mijzelf verbazende gedachten op den grint-weg door. Want - nú had ik toch

eindelijk ontdekt, wat *poëzie* was, nu wist ik het, nu ‘snapte’ ik het - en vol, van een onuitsprekelijke zaligheid, ging ik met nieuwen levensmoed naar huis.

* * *

Ik vertelde dit nu niet als iets heel bijzonders, want ik geloof veeleer, dat het den allermeesten zoo gaat, en dat de nog niet volwassen jongelieden, voor het meerendeel, verkeeren in denzelfden toestand als ik, die ook een broêrtje aan de letterkunde dood had, totdat op eens, bij 't mij wijden aan een grooten dichter, mijn dieper Zijn werd wakker geroepen, gelijk een piano, als met een muzikalen aanslag. Enkele jongens houden slechts, evenals ik vroeger, veel van romans, omdat in den duidlijken, logischen gang dier vreemde verbeeldingen iets schijnt te liggen, wat hen, op een weldoende wijze, aan hun dagelijksch Zijn ontrukt. Maar, verzen?

Geloof me, men moet heel rijp-ontwikkeld zijn, heel erg uitgestudeerd-op-de-hoogte wezen van zijne eigene, persoonlijke aandoeningen, als men die tenminste heeft, en nog bovendien heel gevoelig-exact kunnen lezen, vóórdat men ook maar het minste kan begrijpen van een werkelijk-levend vers.

Verreweg de meeste, overigens brave en beschaafde en ijverige menschen komen dan ook nooit zoover.

Men merkt dat b.v. zoo ontegensprekelijk aan de vertalingen van Grieksche dichters, door sommige heeren professoren gemaakt. Zij kennen die dichters door en door, zij hebben er zich bijna ziek op gewerkt, en toch blijft er, veelal, in hunne vertalingen nagenoeg niets van 't oorspronkelijke over, geen glans, geen kleur, geen gevoelde wending en vaak gaat de eigenlijke zin zelfs te loor.

* * *

Zooals ik zei: ik deelde deze ervaring uit mijn eigen leven niet mede als iets verschrikkelijk-interessants, of als

iets alleen-betreffende mijne afzonderlijke individualiteit. Want ik geloof, dat alle leerlingen, die de hoogere-burgerschool bezoeken, in den grond van hun wezen, precies zoo zijn. Prille jeugd en literatuur zijn dingen die evenmin iets met elkaêr hebben te maken als zingende kanaries met bankpapier. De jeugd, met haar oppervlakkig egoïsme, leeft alleen in haar eigen dingen, en, zoo ooit aan iemand, dan blijft het den wat-rijperen leeftijd voorbehouden, om te doorproeven gevoel en verbeelding en hooger-begrip van andere menschen, of de letterkunde eigenlijk-gezegd.

Ik sprak hier dus alleen maar over die herinnering uit mijn eigen jeugd, om aan te wijzen, dat een-boek-met-verzen-uit-te-geven voor onze tegenwoordige, schoolgaande knapen een ontzettend-teedere, een bijna gewaagde onderneming is.

Het zou misschien te stout-gewild zijn, om te verlangen, dat het letterkundig onderwijs op onze scholen geheel-en-al werd afgeschaft. De leeraren zelf voelen er gewoonlijk wel niet veel bij, maar toch loopt er wel eens een enkele onder, die er tenminste eenig begrip van heeft, - en, bovendien, de feitenkennis, die de leerlingen op die manier opdoen, komt hun waarschijnlijk, in later jaren, wel eens bij gelegenheid te pas.

Neen, ik wou alleen maar te kennen geven, dat de onderneming van den heer Meerkerk een allerdelicaatste poging is, een poging tenminste, die, wil zij ook maar eenigszins slagen, allerdelicaatst moet worden uitgevoerd.

Op, zooals hij 't deed, valt almachtig veel aan te merken, omdat de heer Meerkerk niet volkomen begrijpt, dat een gedicht een gevoelde uiting is, en dus niet op hetzelfde vlak staat als een notariëele acte of als de uitspraak in een proces.

Ik zeg dan ook niet, dat het boekje van den heer Meerkerk verloren moeite is, neen, ik wou alleen maar duidelijk te kennen geven, dat de heer Meerkerk goed moest begrijpen, dat

een gedicht geen nuchtere mededeeling, maar een ontbloeiing is van gevoel, en dat dus hij, die de jeugd met gedichten wil voêren, beginnen moet, met hun den indruk te geven, sprekende met een stuk-of-wat hoogst-eenvoudige maar zielvolle woorden, dat er, op den houten lessenaar vóór hen, iets heel ongemeens ligt uitgespreid, en dat zij dat zelf dus eerst eens moeten bekijken, niet door 't mechanisch uit hun hoofd te leeren slechts, maar door het woord voor woord als te ruiken, weghoudend daarbij, met gelatene inspanning, hun zich zelf beminnende jongens-ik, om zóó, uit-de-verte, te kunnen naderen het prettig-aandoende resultaat, waar het gedicht om geschreven is. O, heel enkelen zullen er dan wel onder hen zijn, die misschien zoo ver kunnen komen.

Zijn die zoover, hebben zij heusch iets echt gevoeld, dan kunnen er, naar aanleiding van het gedicht, door den onderwijzer een paar vragen gedaan worden, waarbij hij misschien wel enkele der vragen van den heer Meerkerk zal kunnen gebruiken.

Door die vragen kan dan de leermeester den grooteren of geringeren gevoels-indruk, dien enkele der jongens zullen gekregen hebben, zijn leerlingen leeren met klaarheid te doordenken, waardoor de impressie van de lezing hun tot helder bewustzijn komt.

Maar eerst, zeg ik, moet men het gedicht *gevoeld* hebben, uit de woorden van 't gedicht zelf, vóórdat men, naar aanleiding van het gedicht, aan het nuchter abstraheeren mag gaan.

De methode van den heer Meerkerk daarentegen, met haar positieve vragen, vóór dat de leerlingen nog iets gevoeld hebben, zal wel niet veel anders tot uitwerking hebben, dan dat zij den schranderen hoogere-burger-scholier, die volgepropt zit met exacte examenkennis, en eenige daaruit afgeleide begrippen, de onwillekeurige opmerking doet maken: ‘Men negert mij hier nèt zoo als bij natuur-kennis, maar, zonder dat hier het resultaat ook maar eenigszins de

moeite loont. Die letterkunde ook: o, wat een onzin toch! neen, dan houd ik mij maar aan de werkelijk exacte wetenschap: daar voelt men tenminste vasten grond onder den voet!'

En die jongen zou wel eenigszins gelijk hebben ook: want ik verzeker u, lezer, - als ik zelf de vragen moest beantwoorden, door den heer Meerkerk gedaan bij mijn eigene verzen, dan zou ik mij somtijds achter de luisterende ooren moeten krabben en antwoorden: 'Ja, meneer Meerkerk, ik zal u wel antwoorden, maar s.v.p. een beetje geduld! Want ik moet nu uit het spontane kasboek mijner verzen de dingen op eenmaal gaan overbrengen in het grootboek der reflectie, en daar hoort natuurlijk een heel klein beetje rekenkunst bij.'

Het wil mij voorkomen, dat de heer Meerkerk, onder het uitdenken zijner vragen, dikwijls de verzen heeft bekeken alleen maar aan den uiterlijken, ongevoelden kant, en zoo nu eischt, dat de eigenlijk onmogelijk anders weêr te geven impressies, die er geboekt staan, als een wat vreemd-uitziende munt ingewisseld zullen worden voor dagelijksche pasmunt. Alleen hij vergeet, dat, bij die nuchtere transactie met haar schrale resultaten, al het essentiëele, al het gevoelde en geziene van het vers totaal verdwijnt in den banalen modder van 't alledaagsche.

't Is of men tegen iemand, die naar het Rijksmuseum zou willen gaan, om daar een Hollandsch stil-leven te genieten, voorstellende een fraai-geslepen, schoon-gelijnde, kristallen kelk, met veel-tintige bloemen gevuld, - of men tegen zoo iemand zou zeggen: Alles goed en wel, doch ga maar niet naar het Rijksmuseum: koop zelf liever in den een of anderen winkel van galanterieën een groen-glazen vat van dergelijken vorm, en pluk dan wat bloemen, en zet die daarin.... Want, dan zie je hetzelfde als op het schilderij en eigenlijk veel beter nog: dan kan je het

toch betasten en rondom bekijken, dan heb je een heusche realiteit vóór je, en dan kan je onderzoeken, wat je vóór je hebt.

Neen, de heer Meerkerk - en hij vergeve de opmerking, omdat zijn bedoeling, het doen kennen der nieuwe literatuur, waardeering verdient - neen, de heer Meerkerk begrijpt nog niet, dat een waarachtig gedicht een organisch stuk leven is en niet een kunstig fabricaat.

Een enkel concreet voorbeeld slechts ter verduidelijking:

> 'De zee, de zee klotst voort in eindelooze deining.'

Zóó begint een vrij bekend vers van den schrijver dezer kritiek.

Hij tracht daar, op een gevoelde wijze, weer te geven den gezichts-indruk, dien de beweging der zee op ons maakt, met haar tot in de verste verte opstaande en heen- en wedergaande golving.

Kan men nu van een jongen van de Hoogere-Burgerschool, kan men van een leeraar zelfs aan die inrichting, die geen van beiden, hoogstwaarschijnlijk, voelend-ziende hebben begrepen wat daar staat, eischen, dat zij met andere woorden uitdrukken de gevoelde weergave van de beweging der zee, zooals die doet? Het eenige, wat die leerling zou kunnen antwoorden, is waarschijnlijk: Mijnheer, de dichter wil hiermede zeggen, dat de zee overal in beweging is!

Maar is zoo'n ongevoelde, koopmans-rekenende manier van onderwijs iets wat voor de hersenen der leerlingen helder maakt, wat voor soort ding de kunst eigenlijk is? En kunnen zij daaruit de waarheid leeren, dat kunst iets is, wat eerst moet worden gezien en gevoeld, en daarna eerst mag worden bepraat?

Neen, het eenige resultaat, wat men, door zoo'n vraag, in de hersenen van den leerling zal kunnen te voorschijn roepen, is: 'Wat drukt een dichter zich toch wonderlijk uit! Waarom drukte hij zich niet uit, zooals *ik* dat nu

heb gedaan? Dan was hij veel duidelijker geweest dan hij nú is, en dan hoefde men niet die vragen er bij te doen: Ja, Multatuli had wel gelijk!'

En fluitend gaat hij naar huis, en lacht om de heele literatuur.

Ja, want die leerling zou niet begrijpen, zoo min als Multatuli dat deed, dat kunst iets is, wat in de eerste plaats moet gezien en gevoeld worden, en niet vóór alles beredeneerd. En dus ook niet, dat Voelen en Zien zich zelf beantwoordt, en niet in allerlaatste instantie op abstractie berust.

Neen, de leerling, zoowel als de leeraar, zouden, op die manier, slechts te kennen geven, dat zij met hun platte, ondiepe inzicht, niet de kunst, daar buiten hen, maten, doch slechts hun eigen begrip van de kunst. Want zij zouden niet begrijpen, dat zij met hun nuchtere paraphrase absoluut iets anders te kennen gaven, dan de dichter met zijn woorden had gedaan.

Want uit, zooals *zij* de zaak verwoordden, was alle spontaneïteit, de eigenlijke essentie, al het gevoelde en geziene en gehoorde van de uiting totaal verdwenen. Zij gaven slechts in nuchtere reflectie, de kale abstractie, die ieder ander ook in zich kan doen opkomen, maar niet het organisch-levende en zich bewegende, niet-door-synoniemen-te-vervangene woord van den geïnspireerden poëet.

De spontaan-gevoelde manier toch, waarop de dichter de dingen verwoordt, waardoor hij die laat zien en ze als een organisch stuk leven drukt in de ontvankelijke hersenen des lezers, kan door geen andere serie van woorden, ook maar in de verste verte vervangen worden, want dan blijft het dadelijk dood, en poëzie is toch iets wat leeft, waarachtig leeft, evenals ieder ander kunstwerk.

* * *

De leeraar zou dus de ziel van den leerling eerst eens

in ontroering moeten brengen, als het gedicht op zichzelf dat niet vermag op des discipels sluimerende ziel, sluimerend, omdat hij meestal het gedicht vóór hem alleen beschouwt - ik spreek uit eigen ervaring - als een lastig gedeelte der schooltaak, een soort nonsensicale rekensom.

Maar misschien wordt er hier of daar wel een leeraar gevonden, die door zijn mondeling, bijgevoegd onderwijs aan kan vullen of verbeteren wat de heer Meerkerk 't zij vergat, 't zij verkeerd onder de oogen zag.

Ik doel hier b.v. op iemand als den talentvollen G.C. van 't Hoog.

Ja, men zou eigenlijk een taak, als de heer Meerkerk zich hier toedacht, eens moeten opdragen aan een leeraar, die tegelijkertijd een goed dichter is, en die dus de kwestie van twee kanten zou kunnen bekijken, van die van de nuchtere, praktische school, en van dien van de gevoelde en te-voelene kunst.

Dát zou de manier, de eenige manier zijn, al zou zij ook nog maar bij enkelen iets uitwerken, om een gedicht tot een wezenlijk stuk leerstof te maken voor den geest van een jongen-op-school.

* * *

De bedoeling van den heer Meerkerk is, in essentie, niet te versmaden, daar nu toch eenmaal de Hollandsche letterkunde-van-tegenwoordig ook op de school zal moeten komen, zoo goed als de rest van de literatuur. En buitendien kan misschien de Hollandsche jeugd-der-toekomst verder wezen in ziels-ontwikkeling en in fijnheid van lezend gevoel, dan wij het waren in ònze jeugd.

Niet ongaarne wensch ik dus den heer Meerkerk een ‘Tot Weêrziens’ toe. De eerste stap is altijd de moeielijkste, en,

al is zijn boek ook heelemaal niet, zooals zoo'n boek zou moeten wezen, - zijn streven laat toch een toekomst raden, zij het dan ook een toekomst, die voor anderen is weggelegd. 's Heeren Meerkerk's geest beweegt zich tenminste niet meer heelemaal, zooals die van nog vele zijner vakgenooten, in de sferen van vijftig jaar geleên.

WILLEM KLOOS.

J.B. Meerkerk. Een Boek met Verzen. P. Noordhoff. Groningen.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 2]

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

LXXI.

Uw ziel, Lief, is een diep-breede oceaan,
Waarover wijd de wisselende glanzen
Van licht en schaduw als zee-droomen dansen,
En in wier diepten recht-op-steigrend staan,
Terwijl de baren om den kop heenslaan,
Veel donkre rotsen, waar in 't spel der kansen
Van storm en onweêr, stijgend aan de transen,
Reeds menig dierbaar droombeeld is vergaan.

Maar, Lief! bedenk, dat ik nu eeuwig ben
Een nieuwe hemel, diep-klaar-blauw zich breidend,
Over Uw aanschijn door de stormjacht lijdend.....

O, Lief, geloof, dat ik mijzelven ken,
En voor U zijn zal, U gestaêg verblijdend,
Een eindelooze bron van wonderen....

LXXII.

Diep uit mijn ziel gelijk een bloem ontsproten,
Die 't weergalooze kopje in vleklоosheid
Boven donkre aarde van mijn denken breidt -
Wijl, als een sterke wacht geschaard, opschoten

Om haar de vriendlijke gedachten-loten -
Komt stilkens fijn-fluweelge teederheid,
Die, eenmaal zacht-ontkiemend, voor-altijd
Haar kroontje omhoog blijft beuren, wijl er vloten

Langs 't wit der kelk de tonen, als een spel
Van altoos-onvermoeibre vogel-kelen,
Die telkens wisselende liedren kweelen.....

O, hoor, gij Liefste! die ik hooger stel,
Dan iets, wat me ooit aan 's levens kim kwam dagen,
Hoor, hoe mijn lieven overstemt àl klagen!

LXXIII.

O, proef de diepte mijner liefde, Lieve!
Aan 't edel zonlicht, dat mijn woord omgloriet.....
Zie, hoe 'k stil nederliggend toch mij stoor niet
Aan alles, wat mij anders wreed zou grieven.....!

Zie, 't is of englenhanden breed mij hieven,
Wijl rondom ruischt het melodieuse koor-lied,
Dat aldoor hooger rijst, zoodat ik hoor niet
Der aarde wanklank, wijl 'k in statig klieven

Stijg door de smarten-zee, wier donkre golven
Dees aarde omspoelen, wijl de felle gieren
Wedijvren met de sterk-gelijfde wolven,
Die over land en zee hun helfeest vieren.....

O, 'k lag in diepen smarten-vloed bedolven,
Maar voel door Liefde's macht me in de' aether zwieren!

LXXIV.

Dit leven is een veldslag: houd dus stand!
Schoon ook de kogels om uw ooren fluiten,
Nauw één, die raakt, en als zij raken, stuiten
Ze als kiezelsteenen op breed diamant,

Op den door wilsmoed onverwrikbren band,
Waarin ge als heilig Uw diepst Zelf woudt sluiten,
Zoodat geen enkel sterflijk wezen, buiten
Uzelf en Haar er henenstrekt de hand.....

Och, laat het maar stormen: haar oogen blinken,
En licht-op rijst haar slank-gelijnde leest,
Waarvoor de dreigende fantomen zinken,
Voor harer Schoonheid klaar kuras bevreesd.....

Lief! 's levens veldrumoer zal schoon ons klinken
Als beker-botsen op luidruchtig feest.....!

LXXV.

O, Ziel, die zijt de al-eenig-magnifieke
Afglans, gevallen van Gods aangezicht,
Op donkere aarde, en nu, in stralend dicht
Uw drooming bootst van de eeuwge basilieken

Des Hemels hoog, waar, zwierend op uw wieken,
Seraf, geboren uit het grondloos Licht!
Gij, met een kracht, waar englen-keel voor zwicht,
Zongt, dat het galmde door de boog-portieken

Van zaal op zaal in dreuning melodieus.....!
O, laat uit diepten van Uw Zelf stout stijgend
Klinken hoog-op uw loflied harmonieus.....!

Wijl 'k mij eerbiedig voor uw hoogheid nijgend,
Reik U de kroon met reverentie heusch,
Staand als een standbeeld in aanbidding zwijgend.....

LXXVI.

'k Stond aan de levenszee: o, droeflijk boog
Mijn hoofd voorover, wijl tot pijnlijk klagen
Mijn mond geplooid, niet ophield van te vragen,
Waarom de Levens-wil mij wreedlijk toog

Omhoog uit de' Onbewusten Nacht, die woog
Op me, als een kalm-zwaar lijkkleed, licht te dragen,
Daar werd mijn Ziel, als door een gloed, geslagen
Door Uwe Schoonheid, die in trotschlijk-hoog

Gloriën rees, en fonklend breed en breeder,
Haar stroomend blinken uitgoot op de nevelen,
Waarin mijn lijf, verdwalend, tastte rond,

Zonder dat 'k ergens ooit een uitweg vond.....
O, wijl mijn lippen in aanbidding prevelen,
Voelde ik een kus op 't voorhoofd, en zonk neder.....

LXXVII.

Dit heele leven leek me een labyrinth,
Waar wij op-trekkend, met gelokene oogen
Dwalen door gang na gang, ver uitgetogen,
Als een zich eindloos langer slingrend lint,

Maar dat zich steeds weer om zichzelf heenwindt,
Tot wij ten slotte na een laatst laf pogen
en Zinken liggen blijven, met gebogen
Hoofd in een zielssmart, die geen uitkomst vindt.....

Maar nu Gij kwaamt, o, Glorieus-genadige,
En me, als een andere Ariadne, schonkt
Den draad der redding door der liefde stoeien.....

Voel ik me, als jonge God, opnieuw ontbloeien.....
Want als een stem uit hooge luchten klonk 't:
‘Hier kunt ge aan De Eeuwge Schoonheid u verzadigen!’

LXXVIII.

Dit leven is een ruwe kerker-cel,
Waarin wij rondom op de punten stuiten,
Die, als met strengen folter-ring, omsluiten
Ons teedre Ziels-zijn en met martling fel,

Als waar dit leven een bedaarde hel,
Waartegen 't dwaasheid wezen zou te muiten,
Ons staêg bedreigen. Maar door spel van luiten
En innig lieven wij 't verwinnen wel.

O, laat mij staêg dan voor Uw Zielsrust waken,
Gij Allerliefste, die mijn Redding zijtl
Want wàt ook Uw gedachten bij U braken,
Dat bouw 'k weer hoog U op voor de eeuwigheid,
En 'k zal Uw leven tot een hemel maken,
Daar Gij me ook 't Hemelrijk-op-aard bereidt!

Nemesis.

I.

Ik zie der naaste jaren sombere orde
als mannen met getrokken zwaard. Ze staan,
de vlammende oogen licht in de gelaten,
wrekend gereed te slaan
op 't woord des tijds, wat rot is en verworden.
Ik zie den Goudgod van zijn leugentroon
geslagen, stede□in puin, begraasde straten -
Ik zie de schoon
groenende kiemen teerbleek uit 't verdorde.

II.

Ik zie de kanker-builen onzer aard
de steden, met een vlijmend mes gesneden.
het vuil leekt uit, mijn hart walgt en ik wend,
ijzend van 't liefdrijk wreede,
't oog af, als 't in de diepe wonde staart.
Ik zie de grijs-asfalten pleinen woest,
d'uittocht van benden, gromlend in ellend,
ik zie 't verroest
grimmig geraamt van groot station-gevaart.

III.

Ik zie, o stad, uw vaal en knokig lijk
versombren gansch den gouden horizont.
lichte□avendvrede zegeviert er boven,
maar onder, mijle□in 't rond
liggen uw donkre schonken, spookgelijk.
De Draak is dood, er gloeit geen enkel licht,
geen rook walmt op, vergruisd ligt huis en oven,
't Wereldgericht
brak voor altoos zijn trotsch, kwaadrokig rijk.

IV.

Gij gladgeschoeid, geparasold stadsmeisje,
dat op bezoekjens tript, op dansjens springt,
dat, lief in huis en zorgzaam op uw kleertjes,
piano-speelt en zingt -
ik denk, u ziend, aan een zachtzinnig sijsje,
in kooitjen rood, met vlerkjens groen en geel,
dat, steeds tevree en proper op zijn veertjes,
in een bordeel
zingt morge' en avond zijn onschuldig wijsje.

FREDERIK VAN EEDEN.

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken. Tweede zang.

Wanneer de beide dichters aan het strand zijn, hunnen weg overdenkende, zien zij van over zee een schip aankomen. Onder de zielen, door dat schip aan land gezet, herkent Dante Casella. Wanneer Dante en de dooden zich door diens gezang een poos laten ophouden, schrikt Cato ze uiteen en naar den voet des bergs.

[1] Reeds was de Zon tot dien horizont gekomen, welks[1]
[2] middag-cirkel met zijn hoogste punt Jerusalem over-
[3] stolpt:
[4] en de nacht, die tegengesteld aan haar cirkelt, kwam
[5] uit den Ganges te voren met de Weegschalen, die
[6] haar uit de hand vallen, wanneer zij winnende is;
[7] zoodat dáár, waar ik was, de witte en vermiljoenen
[8] wangen der schoone Aurora, door te grooten leeftijd,
[9] oranje werden.

1 Volgens deze voorstelling ligt Jerusalem op het middenpunt van het bewooude halfrond (zie Hel XXXIV). Wanneer men zich dus vier hoofd-meridianen denkt, allen negentig graden van elkander afliggende, loopt één over Sevilla, één over den Louteringsberg, één over den Ganges. Wanneer (zooals hier) de Zon voor het gindsche halfrond opgaat, begint voor ons de nacht, opkomende van den Ganges.

[10] Wij waren alsnog langs de zee, als menschen die
[11] hunnen weg bepeinzen, die gaan met het hart en
[12] met het lichaam blijven:
[13] en zie hoedanig, onder de nabijheid des uchtends,
[14] Mars door de dikke dampen rood gloeit laag in het
[15] Westen boven het zee-vlak;
[16] zóódanig scheen mij, - zoo waarlijk moge ik het
[17] nogmaals zien - een licht over de zee te komen zóó
[18] snel, dat geen vliegen zijn bewegen evenaart;
[19] dan, daar ik een weinig het oog van hetzelve had
[20] afgetrokken om mijnen gids te vragen, herzag ik
[21] het, lichtender en grooter geworden.

[22] Voorts aan elke zijde daarvan verscheen me een
[23] ik en weet niet wat voor wits, en van onder
[24] kwam er gaandeweg nog iet ander wits van naar
[25] buiten.

[25] Mijn Meester sprak nog geen woord, totdat die eerste
[26] witheden vleugelen bleken. Toen daar hij wèl den
[27] galjoot herkende,
[28] riep hij: ‘Maak, maak dat gij de knieën buigt, zie
[29] hier de Engel van God: vouw de handen; voortaan
[30] zult gij dusdanige dienstdoenden zien.

[31] Zie hier eenen, die de menschelijke hulpmiddelen
[32] versmaadt, zoodat hij geen roeispaan wil, noch ook
[33] eenig ander zeil dan zijne vleugels, [varende] tusschen zoo verre kusten.

[34] Zie hoe hij ze heeft gerìcht jegens den hemel, de
[35] lucht strokende met de eeuwige vederen, die niet
[36] veraêren zooals menschelijke haren.’

[37] Voorts daar de hemelsche vogel meer en meer ons
[38] nader kwam, te lichter verscheen hij: waarom het
[39] oog hem van nabij niet verdroeg,
[40] maar ik neeg het neder; maar hij kwam dichter bij
[41] den oever, met een hulkje zóó snel en zóó licht dat
[42] het water niets er van opslokte.

[44] Aan den achtersteven stond de hemelsche veerman,
[45] zoodanig dat hij wel zalig bleek aan hetgeen op hem
[46] te lezen stond: en meer dan honderd geesten zaten
[47] er binnen in.

[47] 'Toen Israel uit Egypten toog' zongen alle te zamen
[48] op eene voois, met al wat er voorts van dezen psalm
[49] geschreven is,
[50] voorts maakte hij hun het teeken des heiligen kruises;
[51] waarna zij allen zich op het strand wierpen, en hij
[52] ging weg, vlug, zooals hij gekomen was.

[53] De schare, die daar terug-bleef, vreemd bleek zij aan
[54] de plaats, schouwende in het ronde, gelijk degene
[55] die nieuwe dingen proeft.

[56] Van alle kanten schoot de Zon den Dag, die met[56]
[57] de welgemikte pijlen den Steenbok van het midden
[58] des hemels had verjaagd;
[59] wanneer het nieuwe volk het voorhoofd òp-hief jegens
[60] ons, zeggende tot ons: 'Zoo gij het weet, wijst ons
den weg, om tot den berg te gaan.'

[61] En Virgilius antwoordde: 'Gij meent wellicht dat wij
[62] kennis hebben van deze plaats; maar wij zijn vreem-
[63] den, zoo als gij het zijt.

[64] Zooeven kwamen wij, een weinig vóór u, langs eenen
[65] anderen weg, die zóó ruw en moeielijk was, dat
[66] voortaan het stijgen ons een spel zal schijnen.'

[67] De zielen, die van mij opgemerkt hadden, aan het
[68] ademen, dat ik nog levend was, werden, zich ver-
[69] wonderend, ontsteld;
[70] en gelijk op den bode, die het olijf-loof draagt, het
[71] volk toeloopt om tijding te hooren, en niemand zich
[72] beschroomd toont om te dringen;

56 De Steenbok is 90° verwijderd van den Ram. Wanneer dus de Zon in den Ram staat, staat de Steenbok bij Zonsopgang in het midden des hemels.

[73] zóó bleven op het zien van mij alle deze gelukzalige
[74] zielen stil-staan, bijna vergetende om te gaan tot
[75] daar waar zij zich schooner zouden maken.

[76] Ik zag er ééne van hen zich naar voren dringen om
[77] mij te omhelzen in zóó groote aandoening, dat hij
[78] mij bewoog om hetzelfde te doen.

[79] O ijdele schimmen, uitgezeid in den aanblik! Drie
[80] malen sloeg ik de handen achter hem in één, en even
[81] zóóvele malen kwam ik met ze terug op mijn borst.
[82] Van verbazing, geloof ik, verschoot ik; waarom de
[83] schim glimlachte en zich terugtrok, en ik, volgende
[84] hem, ging naar voren.

[85] Zachtelijk zeide hij dat ik zoude stilstaan: toen her-
[86] kende ik wie hij was, en ik verzocht hem dat hij
[87] om tot mij te spreken een weinig zoude stil staan.
[88] Hij antwoordde mij: ‘Zoo als ik u liefhad in het
[89] sterfelijk lichaam, zoo heb ik u lief, nu ik verlost
[90] ben; daarom blijf ik staan: maar gij, waarom gaat
gij [dezen weg]?’

[91] ‘Casella, om nog eenmaal te keeren daarheen waar
[92] ik ben, doe ik deze reis,’ zeide ik: ‘maar hoe is u
[93] zoo groot tijds-verloop ontnomen?

[94] En hij tot mij: ‘Geen andere schade is mij gedaan,
[95] dan dat degene, die opneemt wanneer en wien hem
[96] behaagt, meerdere malen mij dezen overtocht heeft
ontzegd,
[97] daar van den Rechtvaardigen Wil zijn wil wordt
[98] gemaakt.[98]

[99] Waarlijk heeft hij sedert drie maanden al wie wilde
ingaan, in alle vrede aangenomen.

[100] Waarom ik, die nog zooeven der zee was toegekeerd,
[101] daar waar het water van den Tiber zich pekelt, wel-
[102] willend door hem werd opgenomen.

98 *Sedert drie maanden*, d.i. sedert het begin van het Jubel-jaar 1300.

[103] Naar die uitmonding heeft hij nu weer den vleugel
[104] gericht; omdat zich dáar altijd vergadert, al wie niet
[105] naar den Acheron nederdaalt.'

[106] En ik: 'Zoo de nieuwe wet u noch de heuchenis
[107] noch het gebruik van het amoureuze lied ontneemt,
[108] dat mij placht alle mijne begeerten te stillen,
[109] gevalle het u een weinig mijne ziel te troosten, die
[110] met haar stoffelijk hulsel hier komende, zoozeer is
[111] vermoeid.

[112] 'Liefde, die mij in den geest redeneert,' begon hij[112]
[113] toen zóó zoetelijk, dat de zoetheid mij nog binnen-in
[114] weerklinkt.

[115] Mijn meester en ik en die lieden, die met hem waren,
[116] schenen zóó tevreden alsof niemand iets anders
[117] raakte.

[118] Wij waren allen oplettend op zijne tonen en zie, de
[119] eerwaarde grijsaard, [komt] schreeuwende: 'Wat is
[120] dit, trage geesten?

[121] Wat nalatigheid, wat voor stil-staan is dit? Loopt
[122] naar den berg om u van de schellen te bevrijden,
[123] die u het gezicht tot God benemen.'

[124] Gelijk wanneer, graan of onkruid pikkende, de duiven
[125] vereenigd ter voedering, gerust, zonder de gewone
[126] preutschheid te toonen,
[127] als er een ding verschijnt, waarvoor zij vrees hebben,
[128] plotseling het voeder laten staan, omdat ze door
[129] grooter beslommering zijn besprongen;
[130] zoo zag ik dat versche gezelschap het gezang laten
[131] varen en vluchten naar den bergkant, gelijk iemand
[132] die gaat maar niet waar hij uitkomt:
[133] en niet minder snel was onze scheiding.

112 'Liefde' enz. *Amor che nella mente mi ragiona,* aldus begint de tweede Canzone van Dante's Convito, door Casella op muziek gezet.

Carnaval.
Blijspel in 3 bedrijven of 7 tafereelen
door Joh. W. Broedelet.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881 (Staatsblad No 124)

(*Vervolg).*

Tweede bedrijf.

Eerste tafereel.

Geertruide's boudoir.
Geertruide en Elize.

GEERTRUIDE.
Zeg me eens oprecht, Elize: hebt gij lief?

ELIZE.
Vanwaar die vraag?

GEERTRUIDE.
O, 't geef' Eliz' geen grief,
Dat haar vriendin zoo onbescheiden is.
'k Wil weten: geeft de min steeds droefenis?

ELIZE,

de oogen ten hemel slaand.

Ach, ja!

GEERTRUIDE.
Ge zucht?

ELIZE.
Ach, ja!

GEERTRUIDE.
Verliefd?

ELIZE.
Ach, ja!

GEERTRUIDE.
Ach, zucht zoo niet. Ik deed je waarlijk na!

ELIZE,

met komischen ernst.

Geertruide lief, 'k ben zoo melancholiek.

GEERTRUIDE.
Arm kind!

ELIZE.
Ja, zeg dat wel! 'k Ben moe en ziek.

GEERTRUIDE.
Arm kind!

ELIZE.
Ja, zeg dat wel! Of spot je er mee?

GEERTRUIDE.
Foei! ík zou spotten met een anders wee?

ELIZE.
Ja, ja, ik voel 't. Je houdt me voor den mal.
En toch.... ach, lieve, bij Prins Carnaval....

GEERTRUIDE,

haar in de rede vallend.

Is hij....?

ELIZE.
Neen, schrik maar niet. Hem mag ik wel,
Maar toch.... Je wordt niet boos?

GEERTRUIDE.
Welneen.

ELIZE,

aarzelend.

Hij....

GEERTRUIDE.
Snel!

ELIZE.
Hij is wat week. Je bent niet boos?

GEERTRUIDE.
Welneen!

ELIZE.
En dan, hij is volstrekt niet ongemeen,
Alleen wat t'ruggetrokken en pedant.
Je bent niet boos?

GEERTRUIDE.
Welneen! 't Is amusant.

ELIZE.
En ook.... Hoe zal ik 't zeggen? Wacht eens even -
Ja, juist, dat is het woord: hij 's wat verheven,
Hij doet als zag hij op het menschdom neer
En.... Ben je boos?

GEERTRUIDE.
Neen, heusch niet. Wat nog meer?

ELIZE.
Zei 'k alles, wat mij in hem tegenstaat,
We bleven zoo tot morgen aan den praat!

GEERTRUIDE.
Is 't dan zooveel?

ELIZE.
O, ja!

GEERTRUIDE.
Die arme jongen!

ELIZE.
Je bent niet boos?

GEERTRUIDE.
Dat was alreeds bedongen!
Maar nu, vertel mij, wie je sweet-heart is.
Een goede vriend van Carnaval, naar 'k gis.

ELIZE.
Geraden! Ach, hij is zoo'n knappe man,
Met flinke snor! En wat hij al niet kan!

GEERTRUIDE.
Zooveel?

ELIZE.
O, hij kan alles als de beste,
Danst, rijdt, zingt, schermt, schrijft, schildert en, ten leste,
Hij praat zoo mooi van wat hij ziet en voelt.
Hij is mijn ideaal!

GEERTRUIDE.

Nog onbekoeld
Is dus je vlam! Nu, liefste, ik moet bekennen,
Hij 's goed; maar toch, men moet wat aan hem wennen.
Je spreekt van dansen? Nu.... Je wordt niet boos?

ELIZE.

Welneen!

GEERTRUIDE.

Welk bal 'k bezocht, Elize, altoos
Was hij present, doch stond in 't stilste hoekje,
Keek strak, dronk limonade en at een koekje.

ELIZE.

Een koekje? Hij? Neen, neen, dat is niet waar!

GEERTRUIDE,

lachend.

Waarom niet? Edelhart is geen barbaar!
En dan.... Je wordt niet boos?

ELIZE,

ongeduldig.

Neen, neen. Ga verder.

GEERTRUIDE.

Hij spreekt zoo mooi? Hij lijkt een zielenherder,
Zoo waardig en geleerd is zijne taal.
Is híj aan 't woord, de vreugd gaat aan den haal!

ELIZE,

verontwaardigd.

Hoe kan je 't zeggen! Hij is opgewekt,
Schoon hij ook niet met alle dingen gekt.

GEERTRUIDE.

Chacun son goût! En ook.... Boos wordt je niet?

ELIZE,

nog ongeduldiger.

Ach, neen!

GEERTRUIDE.

Al is hij thuis op elk gebied,
'k Kan Edelhart niet hemelhoog verheffen:
Van-alles-wat zal niemand overtreffen.

ELIZE,

opstaand.

O, o! Jij noemt je mijn vriendin? 't Is schande!
'k Ga heen. Adieu! Mijn toorn mocht eens ontbranden!

GEERTRUIDE,

plagend.

Je werdt niet boos?

ELIZE.
Nu ja, maar zoo te spreken!
Wie zag in één persoon zóóveel gebreken?

GEERTRUIDE,

lachend.

Ha, ha! nu zie je zelf: van wien men houdt,
Hoort men liefst goeds. Die kennis is reeds oud.

ELIZE,

terugkomend.

Je hebt gelijk. Ach, wil mij maar vergeven.
Ook ík zou Lodewijk mijn liefde geven!

GEERTRUIDE.
En ík vind Edelhart den besten man,
Dien men op heel de wereld vinden kan!
Nu, geef me een zoen en alles is in orde.
't Was niet uit boosheid, dat ik je beknorde.

(Zij kussen elkaar. Er wordt geklopt.)

Wie klopt daar?

GRAAF VAN HEERZEELEN,

binnentredend.

Wie? Wel, een vertoornde vader!

GEERTRUIDE.
Vertoornd?

HERZEELEN.
Ja, ja. Ik spreek je daad'lijk nader! -
Juffrouw Elize, als steeds mijn compliment!
Zoo schoon als heden heb 'k u nooit gekend.

ELIZE,

schertsend.

Heb dank! Als graaf Herzeelen mij zoo roemt,
Ben 'k trotsch, daar men dien heer een kenner noemt.

HERZEELEN.
Een kenner? Zoo! Wel, wel! Ha, ha! Die 's goed!
Ach, plaag me maar. Ja, ja, dat jonge bloed
Wil met den ouderdom zoo gaarne sollen.
Ik laat de meisjes dus maar met me dollen.

ELIZE.
Oud, oud? Wie spreekt er al van oud? Geertruid',
Hoor toch je vader eens! Kom, lach hem uit!

HEERZEELEN.
Je meent het? 'k Zie er jeugdig uit, niet waar?

ELIZE,

bewonderend.

Welk een statuur, en dan, uw glanzend haar!

HEERZEELEN.
Mijn haar? Hm, hm!

(ter zijde)

.
Die verf houdt zich maar kranig!

(luid)

'k Voel me ook nog jong en min de meisjes danig,
Doch vaderlijk, slechts vaderlijk, dat 's klaar,
Al is 't bloed warm en ravenzwart mijn haar.

(Zich plotseling quasi boos tot Geertruide wendend).

Maar hoor, Geertruid', wat heb ik daar vernomen?
Mijn dochter toont zich, waar geen dames komen,
In het Casino, speelplaats van 't gepeupel?
O, o, Geertruide, gaat onze adel kreupel?

GEERTRUIDE.
't Is Carnaval, mijn vader! Daarenboven,
Niet slechts den adel moet ge als eerbaar loven.
Gij weet, ik koos bij voorkeur mijn vriendinnen
Niet onder hooggetitelde zottinnen.
Ik plaats mijn vriendschap daar, waar 't hart mij trekt.
Het is geen kroontje alleen, die haar verwekt.

HEERZEELEN,

verlegen wordend.

Jawel! Ja, ja! Juist, de adel van 't gemoed!
Pardon, juffrouw Elize, ik meende 't goed.
Jawel, 'k begrijp het. Zielenadel, juist!
Ach, excuseer. Mijn taal was onbesuisd.
Mille fois pardon! Mille fois!

(ter zijde)

Ik schoot een bok!

(Muziek en klokgelui).

(luid)

Maar hoort, muziek! Men luidt de torenklok!
Wat 's er te doen?

GEERTRUIDE.
Ja, hoort! Muziek! Komt mee!
Intocht van den regent! Komt, alle twee!

ELIZE,

opgewonden.

Ja, ja; dat moet ik zien!

HEERZEELEN.
Ik ben benieuwd!

(ter zijde, terwijl hij zijne dochter en Elize volgt.)

O, als die adeltrots mij weer eens krieuwt!
Het beste is, dat 'k er mij niet mee bemoei,
Maar toch, mijn dochter in 't Casino? Foei!

(allen af.)

Tweede tafereel.

Een breede straat.
De vensterbanken zijn met kleurige tapijten bekleed. Achter de ramen nieuwsgierigen. Aan een der deuren, die men langs een hoog bordes bereikt, verschijnen Heerzeelen, Geertruide en Elize. Volk stroomt naderbij. De muziek doet zich steeds duidelijker hooren. Het klokgelui houdt nog een oogenblik aan.

EEN GECOSTUMEERDE.

De nieuwe Carnaval komt, de nieuwe Carnaval!

EEN TWEEDE.
Een nieuwe, zeg je? Heeft de oude dan reeds afgedaan?

DE EERSTE.

Of de oude al heeft afgedaan? Mensch, mensch, of hoe moet ik je noemen in dien lappenwinkel? (je lijkt waarachtig wel een wandelende staalkaart van oud-modischen wansmaak), in onzen tijd is één dag oud en gisteren onheuchelijk lang geleden. Spreek me dus niet van ‘reeds afgedaan’, want, geloof me, tegenwoordig wordt in één uur tijds zóóveel afdoend afgedaan, dat uw trage hersens in onze eeuw reeds lang hebben afgedaan. Maar nu,

(hem den hoed afslaand)

doe af; daar komt de prins-regent!

(Voorafgegaan door hoera-roepend volk, voor 't meerendeel gemaskerd en gecostumeerd, verschijnt de stoet, bestaande uit: Vier narren, op kleine paarden gezeten, die het volk met hun stokken, waaraan varkensblazen, uiteendrijven. Een wagen met middeleeuwsche muzikanten. Twee herauten te paard. De dichter in een hermelijnen mantel, met lauweren in het neergolvende blonde haar, gezeten op een wit paard, met een schabrak van goudlaken bekleed. Volgelingen in wit satijnen kleed. Een zegekar. Vier praalwagens. - Uit de vensters en van de straat wordt met confetti en serpentines geworpen. Geertruide en Elize strooien van af het bordes bloemen voor den dichter. Deze houdt zijn paard in, waarop de geheele stoet stilhoudt).

DE DICHTER.

Vanwaar die bloemenregen? Ha, ik zie
De lieve strooister, huld'gend het genie!
Want weet, de hoofdrol speel 'k in deez' comedie,
Die heet: Der dichtkunst zege en haar remedie.
Ik stel den dichter voor - die 'k ben, helaas! -
De Muze volgt, gehuld in lichtgroen gaas,
Opdat haar schoonheid niet verblindend werke!
Dit is de zege. Ik won haar, ik, de sterke!

Remedie volgt voor wien, als ik weleer,
Door deez' triomf verblind, reikhalst naar eer.
Vier wagens volgen, die hem kunnen leeren,
Wat ik om Muze's wil eens moest braveeren.
Gebrek, afgunst, bekrompenheid, critiek
Zijn, van wat volgt, de bitt're symboliek.
Ziet allen toe! Het middel is probaat.
't Geneest u van den drang tot rijm en maat!

(tot Geertruide).

U, schoone jonkvrouw, dank ik voor uw bloemen.
O, laat mij u mijn aangebeed'ne noemen,
Daar alles heden toch comedie is!
Ik speel voor minnaar, wiens bekentenis
Van eeuw'ge min zich vormt tot een sonnet.
Geliefde, hoor! 't Zijn veertien regels, net.

(Hij haalt een beschreven papier te voorschijn).

EEN DER OMSTANDERS.
Hoort, hoort! De dichter gaat wat reciteeren!

EEN ANDER,

naar voren dringend.

De dichter? Wel, daar moet 'k van profiteeren!

(Lodewijk en Edelhart verschijnen van links en slaan het tooneel gade).

DE DICHTER.
‘Gij, die van uit den hooge mij bestraalt
Gelijk een ster, die uit den trans verdwaald,
In laagre sfeeren wijlt, tot hoog're machten
Haar doen herrijzen met geheime krachten,

Neem, als gij weer dien menschenkring betreedt,
Mij vreemd, schoon 'k u als heil'ge daarin weet,
Neem, zeg 'k, deez wein'ge woorden van mij mede
(Zoetklinkend zijn ze, een zucht, een klacht, een bede!):

Wel eenzaam was mijn weg, tot ze u ontmoette,
U, de overschoone, de eêlste, wonderzoete!

Eerst was 't er duister, nu stikdonk're nacht,
Daar uw gelaat mij niet weer tegenlacht.

Gezegend gij, die me eenmaal hebt verblijd;
O, denk nog eens aan mij, als ge elders zijt!'

EEN DER OMSTANDERS.
Bravo! 'k Wist niet, dat poëzie zoo mooi was.

EEN ANDER.
Ach, wees toch stil. Je springt, alsof je een vlooi was.

GEERTRUIDE.
Volgaarne aanvaard ik uw sonnet, mijn dichter.

DE DICHTER.
O, waar dit geen comedie!: 't hart woog lichter.

HEERZEELEN.
Wacht! De eerewijn, mijn vorst, dient eerst gedronken!

(tot een livrei-bediende, die in de gang met champagne en glazen zichtbaar wordt).

Allo, met spoed de glazen ingeschonken!

(Terwijl de glazen worden ingeschonken en den dïchter en zijn volgelingen overgereikt, hoort men het geroep van:

EEN KOOPMAN.
Serpentines, heeren, serpentines! Tien voor een dubbeltje, tien voor een dubbeltje! Confetti, tien cents het pakje! Gooien moet je maar, gooien moet je maar!

(Hier en daar verkoopt hij wat).

EEN KOOPVROUW.
Nu kun je kietelen, nu kun je kietelen! Pauweveeren, mooie, lange pauweveeren! Haast cadeau, haast cadeau!

(Ook zij verkoopt aan sommigen).

DE DICHTER,

zijn glas in de hoogte heffend.

Den graaf Heerzeelen en zijn dochter hulde!

(leegt zijn glas).

O, dat men 's dichters glas altijd zoo vulde!

HEERZEELEN,

met het glas in de hand, tot den dichter en zijn gevolg.

U allen, ridders, heil!

GEERTRUIDE.
Heil Carnaval!

ALLEN.
Heil Carnaval!

DE DICHTER,

zijn glas overgevend.

Tot ziens, naar 'k hoop, op 't bal!

(De stoet zet zich weer in beweging. De dichter en zijn volgelingen rijden voorbij, vervolgens: De zegekar, de Geboeide Muze voorstellende. Speerdragers gaan aan weerszijden van den wagen. Vier andere volgen, voorstellende de Critiek, Afgunst, Armoede en Bekrompenheid. De eerste wagen: Quasi-deftige heeren, gebrild, in lange zwarte jassen, gewapend met reusachtige veerenpennen, die zij onophoudelijk in een monsterachtigen inktpot doopen, werpen groote inktvlekken naar een borstbeeld van den dichter, dat op een verhevenheid te midden van bloemen geplaatst is, terwijl andere met grijnzende gezichten en woedende gebaren ellenlange vellen papier volschrijven. De tweede wagen: Een slang van groen smaragd, met hel glinsterende oogen en uit den bek hangende tong, kronkelt zich om een boom, aan welks top een gouden vrucht hangt, die zij niet vermag te bereiken. De derde wagen: Een in lompen gehuld geraamte, gekromd onder den druk

van een reusachtigen goudklomp, dien het op den nek draagt. De vierde wagen: Theedrinkende, breiende oude wijven trekken den neus op voor en smalende gezichten tegen een reusachtig groot album, gebonden in donker-fluweel, waarop met gouden letters: 'Poëzie', terwijl twee kwajongens op stokpaardjes er met kinderpistooltjes op schieten. Meeloopend volk sluit den stoet. Lodewijk en Edelhart staan op den voorgrond links).

LODEWIJK,

tot Edelhart, terwijl de laatste wagens voorbijtrekken.

Kom mee. Nu is het tijd, dat we ons verkleeden.
Men zag ons niet. Kom mee; gij kent de reden.

(beiden af).
(Wanneer de geheele stoet voorbij is, blijven alleen Geertruide en Elize op het bordes staan; Herzeelen af naar binnen).

GEERTRUIDE.
Zag 'k ginder Lodewijk niet vlieden?

ELIZE.
Waar?

GEERTRUIDE.
Díen kant op.

ELIZE.
Ík zag Edelhart slechts daar.

GEERTRUIDE.
Zoo zag elk onzer, dien zij 't liefste ziet.
Het oog der liefde is scherp.

ELIZE.
Zij waren 't niet.
Verbeelding speelde ons wis een poets.

GEERTRUIDE.
Neen, neen;
Ik ken zijn gang; zoo fier als hij is geen! -
Maar zie, Elize, welk een vreemde stoet!

ELIZE.
Zoo'n klucht! 't Zijn Frans en Gijsbert, zie ik goed.

(Frans en Gijsbertus komen met eenige vrienden aangaloppeeren. De beenen en het bovenlijf steken uit bordpapieren, met linnen overtrokken paarden, die zij dus schijnbaar berijden. Frans voorop. Eenigen zwaaien met houten sabeltjes. Gijsbertus, op een kindertrompetje blazend, komt achteraan. Zij houden stil voor Heerzeelen's huis.

FRANS.
Halt! Formeert bataillon! Links richt u! Halt! Salueert! Trompettertje, blaas!

(Men salueert voor Geertruide en Elize; Gijsbertus blaast op de trompet)

. Achterwaarts, in galop! Een, twee, drie!

(Achterwaartsche beweging van het vendel)

. Halt! Trompettertje, blaas!

(Trompetsignaal van Gijsbertus)

. Voorwaarts, in gestrekten draf, met capriolen! Marsch!

(Het vendel rent, al bokkensprongen makende, vooruit)

. Halt! Trompettertje, blaas!

(Trompetsignalen van Gijsbertus.)

Gijsje, Gijsje, niet te hard! Pas op je adem! Zonder adem geen leven, zonder leven geen Gijsje, zonder Gijsje eeuwig zwarte nacht. Trompettertje, stop!

(Gijsbertus houdt op met trompetten)

. Plaatst u met mannenmoed, ezelsvernuft en paardebeenen in twee gelederen. Marsch! Trompettertje, blaas!

(Het vendel plaatst zich, al huppelende, in twee tegenovergestelde rijen)

. En nu, valt aan! Voor vaderland en koning!

(Spiegelgevecht, door een algemeenen dans gevolgd. Geertruide en Elize klappen lachende in de handen)

. Plaatst u in gelid! Salueert! Voorwaarts, marsch! Trom-pettertje blaas!

(Allen, na Geertruide en Elize gesalueerd te hebben, verwijderen zich

in gestrekten draf; Gijsbertus, luid trompettend, achteraan. Geertruide en Elize wuiven hen met den zakdoek na).

GEERTRUIDE.
Die malle Frans! O, had hij éér geleefd,
Als nar aan 't hof had hij veel eer beleefd!

ELIZE.
Beleefd ís hij; 't bleek uit het salueeren.

GEERTRUIDE.
Gij meent, met een saluut wou hij ons eeren.
Maar ziet, daar komen.... Geen verbeelding nu!

ELIZE.
Zij zijn 't! Wie geldt hun komst hier, mij of u?

GEERTRUIDE.
Gemaskerd zijn ze.

ELIZE.
Gaan of blijven wij?

GEERTRUIDE.
Een oogenblik! - Stil gaan zij ons voorbij.

(Lodewijk en Edelhart komen van links; zij hebben hun costuums verwisseld en zijn gemaskerd).

LODEWIJK.
Nu, spreek haar aan.

EDELHART.
Niet ík, maar gíj

LODEWIJK.
Neen, gíj.
'k Ben Lodewijk niet meer.

EDELHART.
Dan is 't aan mij. -

Lieftall'ge dames, dankbaar zijn wij 't lot,
Dat ons u treffen doet, maar tòch, 't genot
Van u te aanschouwen maakt ons niet zelfzuchtig,
Dus raden we u: Naar binnen! Al te luchtig
Zijn uwe kleedjes; Februari's guur.

LODEWIJK,

spijtig.

Bedenk: verwarmend steeds is 's dichters vuur!

(Lichte verwondering en verontwaardiging bij Geertruide en Elize).

EDELHART,

zacht.

Daar vielt gij uit uw rol. 't Jaloersche hart
Speelt pseudo-Lodewijk en mij een part.
Wij gaan; op 't oogenblik is niets te winnen:
Zij zijn vertoornd. Beteugel gíj uw zinnen!

(Na eene buiging voor Geertruide en Elize, die nauwelijks terugknikken, beiden af).

GEERTRUIDE,

na een oogenblik.

Spreekt zoo uw Edelhart? En Lodewijk
Berispt hem niet? 't Geeft van zijn liefde blijk!

ELIZE,

haar lachen met moeite bedwingend.

Gij merktet niet....?

GEERTRUIDE.
Zijn onbeschaamd gedrag?

ELIZE.
O, o, Geertruid', 'k schiet bijna in den lach.
't Was míjn vriend niet, die 't zei, maar de uwe, lieve.

GEERTRUIDE.
Wat nu? Spreek duid'lijker.

ELIZE.
Naar uw believen!

Gij zaagt niet, hoe mijn haan zijn veeren leende
Van d'uwen, die weer d'ander plukte? 'k Meende,
Uw zeggen was: Zoo scherp is 't oog der liefde!
't Was Lodewijk, die met zijn woord u griefde.

GEERTRUIDE.
Geen twijfel?

ELIZE.
Neen! Zoo waar 'k Elize ben,
Toen 't haantje kraaide, wist genoeg de hen.

GEERTRUIDE.
Als dit zoo is, laat ons niet langer kaak'len.
Vanavond zullen wij dit vuurtje opraak'len.
Ja, op het bal wil 'k hun de waarheid zeggen!
Den hanen zal hun list windeieren leggen!
Maar kom, naar binnen! Daar bespreken wij
't Uitbroeien van dit vastenavonds-ei!

(Beiden naar binnen; een bediende sluit de deur).

Derde bedrijf.

Eerste tafereel.

De eetzaal bij Jonkheer Lodewijk.
De dichter en zijn gasten, waaronder ook Frans en Gijsbertus, zijn om een welvoorziene tafel gezeten. Men is aan het dessert. Kaarslicht, kristal en overdadig fruit geven de tafel een feestelijk aanzien. De dichter in een grooten zetel aan het hoofd, Frans en Gijsbertus ieder aan een uiteinde der tafel. Bedienden schenken wijn en champagne. Algemeen rumoerig gesprek.

EEN GAST.
Ja, dat fazantje was fameus, wat jij?

EEN ANDER.
Ik proefde daar niet van; maar die pastij!

EEN DERDE.
Hij smakt er nog van. Hoor eens! Zoo'n Lucullus!

DE TWEEDE.
Bij die pastij was al het and're vullis!

GIJSBERTUS,

half beschonken, neuriënd.

‘Tralala, tralala.
Een meisje zou er eens wandelen gaan,
Wandelen, wandelen....
tralala, tralala, la.

(laat zijn glas vallen).

FRANS.
O, stoute Gijsje, weer aan 't morsen? Foei!
't Wordt tijd, dat ík er mij weer mee bemoei.

GIJSRERTUS.
Tralala, tralala.
Wandelen, wandelen, wandelen....

FRANS.
Gíng jij maar wand'len, vriend!

EEN GAST,

Gijsbertus presenteerend.

Een chocolaadje?

FRANS.
Wees stil, mijn Gijs, of 'k zeg 't aan je mamaatje.

GIJSBERTUS.
'Wandelen, wandelen, wandelen....'

(Valt in slaap.)

EEN GAST.
Geef mij die druiven eens.

EEN ANDER.
Ziedaar! Puik soort!

EEN DERDE.
Spreekt niemand onzer nu een passend woord?

DE EERSTE.
Doe jij dat zelf. Een toost!

ALLEN.
Een toost, een toost!

DE DERDE.
'k Zal met een enkel woord volstaan; 't is: proost!

(Leegt zijn glas.)

FRANS.
Dat's kort maar krachtig.

EEN ANDER.
Neen, leeg als zijn glas.

FRANS.
Dan was 't met recht een woordje op zijn pas!

EEN GAST.
Wat ziet de dichter somber.

EEN ANDER.
Stoor hem niet.
Hij peinst, of zint op een of ander lied.

EEN DERDE,

die slechts half verstaan heeft.

Een lied? Ja juist, wie zingt een vroolijk liedje?

EEN ANDER.
Ach, Frans, zing gij: ‘De jager en zijn Grietje!’

FRANS.
‘De jager en zijn....?’ 'k Ben wat schor vandaag.

DE VORIGE.
Wat geeft dat? Kom, zing op!

FRANS.
Ach, wat een plaag!
Wijl 'k eens de menschen met mijn zang verveelde,
Moet ik tot straf mijzelven nu vervelen!

DE VORIGE.
Ik weet nog goed, hoe jij dat liedje kweelde.

(Poëtisch)

. Gelijk de nachtegaal in gindsche abeelen....

FRANS,

hem in de rede vallend.

Nu, zwijg maar!

DE VORIGE.
Goed, maar zing dan ook terstond!

ALLEN.
Ja, ja. Een lied, een lied!

GIJSBERTUS,

half ontwakend, als wezenloos.

Een lied, een lied!

DE VORIGE.
Een lied! Dat is de kreet uit aller mond!

FRANS,

een stoel bestijgend.

Als 't dan niet anders kan, komaan, mijn Griet!
Uw jager wacht u reeds in 't groen der bosschen.
Was ík die jager, 'k zou mijn schot wel lossen! -
Nu, luistert, vrienden! 't Is het oude liedje
Van 't groene jagertje en het weerloos Grietje.

(Zingt, zijn degen als een mandoline hanteerend,:)

Een jager, groen van hoed en jak,
Liep in het groen der bosschen.
Hij mikt op meen'gen groenen tak,
Doch vreest zijn schot te lossen.
Waarom, waarom?

ALLEN.
Waarom, waarom?

FRANS.
Voor schieten is het jagertje te dom!

(allen herhalen het refrein).

FRANS.
Een meisje komt op 't groene pad,
Doch vreest het groen der bosschen.
Het jagertje haar handje vat,
Doch vreest zijn schot te lossen.
Waarom, waarom?

ALLEN.
Waarom, waarom?

FRANS.
Voor vrijen is het jagertje te dom!

(allen herhalen het refrein).

FRANS.
Het meisje in 't groen was waarlijk groen,
Maar denkt toch: ‘in de bosschen
Is 't zoet te vrijen in fatsoen’,
Maar 't baasje wou niet lossen.
Is dat niet handig?

ALLEN.
Is dat niet handig?

FRANS.
Voor trouwen was de jager te verstandig!

(Terwijl allen het refrein herhalen, laat een bediende Geertruide en Elize binnen, de eerste in een rosen, de laatste in een blauwen domino gehuld; beiden gemaskerd. Allen rijzen als één man op.)

DE DICHTER,

die tot nu toe gezwegen heeft.

Ik heet u, schoone maskers, welkom hier -
En ben verrast: Welk wonderlijk bestier
Doet u den armen dichter toch bezoeken?
Maar neen, míj geldt uw komst niet, maar den kloeken
En eed'len jonkheer Lodewijk. Vergeeft;
Ik heb een wijl naar zíjn geluk gestreefd!

GEERTRUIDE.
Neen, dichter, spreek zoo niet. Wij zochten ú!

DE DICHTER,

ter zijde.

O, God, háár stem!

FRANS,

eveneens ter zijde.

Geertruide hier? Wat nu?

DE DICHTER.
Uw komst geldt mij? Mij, mij? 'k Geloof het niet.

GEERTRUIDE.
Wij zochten ú, den schepper van het lied.

(Geertruide en Elize werden stoelen aangeboden; zij nemen echter geen plaats).
(wordt vervolgd.)

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 3]

Verzen van J. Reddingius.

I.

Hoog op den berg waar onder 't stadje ligt
in morgenstilt met grijze leien daken,
die plots de zon gaat hel en glanzend maken
zit ik te droomen; als 'k mijn oogen richt
zoo half-gesloten neerwaarts springen spaken
licht trillend in de lucht of schicht na schicht
laait uit de witte plek door zon belicht,
en 't is of elk mijn spiedend oog wil raken.
Verblind wend ik mijn hoofd en zie 'n kapel
wit blinken tegen 't grauw van 't rotsgevaart',
maar geen gezang klinkt in den steenen tempel,
want nog betrad geen menschenvoet den drempel,
maar in 't geluid, dat door de ruimte vaart
meen 'k iets te hooren van een zilvren schel. -

II.

De doffe roffel van de donder-trommen
wordt luid geslagen met een vasten slag,
zwart staan de boomen in den laten dag
en 't landschap wacht als in een bang verstommen
het komend onweer af, dat met een somber grommen
als een groot monster naakt met valschen lach,
die 'k als een vlam aan grauwen hemel zag,
doch langzaam komt het aan met dreigend brommen.
Maar plots breekt uit de lucht de roode draak
vuurspuwend uit den dreigend open muil,
voortijlend door de lucht als vliegend vuur.
En vlak daarop barst los met hard gekraak
de donder luid, terwijl met woest gehuil
het loeien klinkt des winds in sombren duur. -

III.

De gouden sterren staand boven de stad
te flikkren stil op donkren grond, gebogen
als koepeldak, waarlangs de duiven vlogen
bij lichten dag, zij geven rust, wie mat
zijn oogen richt naar dien zoo wondren schat
van vuurjuweelen, vergeworpen, mogen
de kindren graag niet handjes heffen, pogen
zij lichtjes niet te grijpen, zonder vat?
Zoo had ik altijd lief wat lichtje scheen,
toen 'k vaak als knaap voor 't venster zat en keek
naar blauw-fluweelge lucht met goud bezaaid.
Veel wat toen schoon leek duisterde, verdween
uit mijn gedacht' - zoo heeft de tijd gemaaid -
naar 'k zie nóg op naar hooge starrenstreek. -

IV.

De fakkels walmen in den donkren nacht,
wier rosse vlammen in de ruiten blinken,
terwijl muziek de straat doordreunt - luid rinken
de bekkens - bons op bons met forsche kracht.

De vaste stappen van de mannen klinken
zwaar-voetig voort; boven de bergen jacht
de wind de witte wolken waar de pracht
der maan uit licht als in een langzaam zinken.

Muziek uit koopren horens wordt geblazen,
't is of de galm de huizen dansen doet,
nu fakkels rijzen, dalen en de glazen

te trillen staan. Slang-kronklend gaat de stoet
in deining verder, 'k sta in groot verbazen
om 't breed beweeg van 't volk in rooden gloed. -

V.

Mocht ik als herdersknaap mijn ziele lesschen
met zachte tonen van mijn kleine fluit,
zingend een zang van kuische boschgodessen,
die treden licht het donker loover uit,
om dansend vluggen reidans rond te zwieren
op open plek in 't rondom-sombre woud,
waar blader-ruischend slanke populieren
in 't licht der maan hun kruinen heffen stout,
dan zou 'k staag turend naar de gouden tressen
van 't golvend haar, dat zelve dansend gaat,
droomen heel zoet, dat ik mijn mond mocht pressen
op uwen mond, als in vermeetle daad....
dán ging mijn ziel in melodieën zwieren,
als hoorde ik van Demodokos de liere. -

VI.

De witte sneeuw in zachten val
gestoven heinde en verre
uit onafzienbre hemelhal
als kleine sterre aan sterre,

heeft stadig dalend toegespreid
al de onbegaanbre wegen,
'k wist niet dat mij was toegezeid
zoo'n schoone winterzegen.

Als wit besneeuwde menschen staan
de wilgen, half-gebogen
de ruwe romp, opengedaan
hun takken onbewogen.

Zijn 't pelgrims, in gesloten pij,
van uit het oost gekomen,
die wachtend staan, nu 't daggetij
tot bidden roept de vromen?

Ik weet het niet, aandachtig wil
ik mijmrend blijven kijken
naar 't sneeuwgezicht en voelen stil
de droom er van, de rijke. -

VII.

De wind rijdt door de lucht gestadig klagend
en stormt in wilden dans de vlakt in 't ronde,
noodkreten slakend als uit hollen monde,
maar sterk van wil manhaftig voorwaarts vlagend.

De boomen staan gekromd als lasten dragend,
het groen zwiert los en wreede wonde op wonde
brengt hij de takken toe, de kern-gezonde,
staag rukkend áan, het schoone bosch belagend.

Pik-donker is de lucht en laag gezonken,
een bliksemstraal schiet neer in snelle vaart
de omtrek licht makend door zijn sterke klaart',

't heelal verschrikkend door zijn helsche lonken.
Geen ster blinkt in de lucht als zachte troost,
't is ál van storrem vol van west tot oost. -

VIII.

Ruischt daar muziek niet langs de heuvelrijen,
ging over de aarde dan een godenzoon,
zacht slaand de lier, zoodat in groot verblijen
heel de omtrek zwijgend stond, gevend hem loon?

Klinkt uit de verte nog van 't lied een toon,
willen de boomen helder begeleien
dien zang met melodie van 't woud? Droom-schoon
wiegen hun kruinen boven de valeien.

Het licht gebladert trilt, daar wind waait aan,
neerstrijkend uit de lucht om zacht opzwierend
het woud wijd te overheeren, dartel vierend

zijn wilde luim. De bergen roerloos staan,
alsof zij leven in herinnering
aan dien zoo schoonen God, die zingend ging. -

IX.

In duister zwijgen lag het kille water
waar rimpling nooit over de vlakte glijdt
en geen gekabbel van den stagen prater
verbreekt der kloven norsche somberheid.

Een zachte riemenslag alleenig slaat er
met doffen plomp een man van tijd tot tijd,
zoodat 'k mijzelf, opziend, vroeg angstig: ‘gaat er
het vale paard waarop de dood aanrijdt?’

Geen antwoord gaf 'k, stil verder gleed de boot
door duisternis omringd en als gedoken
in groot geheim, geen woord werd er gesproken,

wij zaten roerloos, maar de ban van dood
week, toen we 't licht in verte zagen blauwen,
een smalle streep, die breeder-uit ging gou'en. -

X.

Beschroomd uit 's levens donker-diepe dalen
hef ik een enkle maal het uitziend hoofd,
of niet in trotsche glorie óp komt stralen
een heerlijk licht in droomen mij beloofd.

Het leven als een woud zag ik ontloofd
en hoorde niet de lokkend zoete tale
van vogelliedjes, waar in 's hemels zalen
elk klein geluid het schoone leven looft.

Maar in mij rijst verlangen om te zingen,
wetend een vreugd, die nimmer mij ontgaat,
voelend de pracht van menschen en van dingen,

wikkend het goed' van iedre levensdaad,
afwachtend, dat in juiste richting komen
van menschen-àl de daden en de droomen. -

XI.

't Geboomt staat somber in een vasten drom,
die windvlaag aanwaait in een storm gedurig,
niet rijdt op hollend ros de bliksem vurig,
de nacht omvat den hollen hemelkom.

De zon, die gouden-hel de lucht in klom,
zonk glansloos aan de kim waar donker-murig
de wolken stonden laag; de dag kort-urig
vloeide in den nacht waar maan noch ster in glom.

Een ritsling strijkt door 't loover, takken breken,
als kwam een dier belust op roof en vangst,
dat uit het hout den grimm'gen kop gaat steken,

doch even later lach ik om mijn angst.
Zoo heeft de mensch zich aan natuur ontwend,
dat wind hem bang maakt, die door struiken rent. -

XII.

De hemel helt en in de dichte wouden
klinkt reeds geheimvol suisen van den wind,
dat faunen wekt, die gaarne om een schoon kind,
een nimf van 't bosch, bij 't donkren saamkomst houden.

Hoe zwaar al de avond valt, metalen tint
strekt breed zich uit langs wolken, koper-gouden,
waar zinkend reeds de zon te gaan begint
en derven doet wat langzaam-aan verflauwde.

Zoo sterft het schoone licht, doch strepen vuur
staan nog gegrift in wolken-grot in 't westen
als teekens vol geheim, maar kort van duur,

want duistre nacht dooft al dien gloed ten leste -
dàn klinkt de fluit, noodend tot spel en dans
en hoefgetrappel van de zonen Pan's. -

Schets door Stevijn de Jonge.

Ik was op weg naar den huisheer om een nieuw behang te vragen. In het gering-burgerlijk leven is dit een daad. Ik zal niet zeggen, dat ik moedig ben in die gevallen. Hoezeer, voelde ik, kende ik den man, bij wien ik moest aankomen met mijn verzoek; de herberg, op welker witgezanden vloer ik werd te woord gestaan; de beloften mij dáár gedaan, zonder dat zij werden nagekomen; de langzaamheid, waarmede de herbergier gewend was zich van zijn stoel, achter in het vertrek, op te richten, als hij mij komen zag. Ik had iets als bewondering voor die kalme langzaamheid, niettegenstaande zij mij ten diepste vernederde door mij zeer ver-af, doch duidelijk, te doen gevoelen hoe onwelkom ik was. Die man, dacht ik, wist met menschen om te gaan door ze op een afstand te houden, als hij het nuttig oordeelde. Of was het vrees, die hem zoo handelen deed? Voor zulke menschen is geld zoovéél; de komst van een huurder is een dreigend gevaar. Sloeg mijnen huisheer wellicht dien eigenaardigen schrik door de beenen, die in den eersten oogen-blik der gewaarwording belet, dat men zich opheft van zijne plaats? Of gevoelde hij, als hij mij zag, alleenlijk de behoefte mij leed te doen? Hoe dit zij, zoodra hij mij gewaar werd, vertraagde hij onveranderlijk zooveel doenlijk onze ontmoeting, om daarna, blijkbaar tot bezinning komende, de welwillendste man ter wereld met mij te zijn, waarna hij, ten hoffelijkste buigende, mij weder

ter deure uitgeleide deed. Als in deze beschouwing sprake kan zijn van de Zonde, en, als men aannemen mag, dat de verhuurder van een huisje, die daar zit op zijn stoel in zijn gelagkamer, en aan niets denkt dan, vaag, aan den aanwas zijner bezittingen, op zijn manier schuldeloos is als een kind.... dan moet mijn huisheer in mij gezien hebben den Verzoeker, den Duivel, door wien de Logen in deze wereld is, de Logen der zoo weinig nagekomen beloften, zonder Welke het hem nog niet mogelijk was geworden een goed huurder, die zich om herstellingen aanmeldt, ten minste zonder schade voor zichzelven, bevredigd naar huis te krijgen. Wat mij betreft, ik heb nooit zoo'n tocht ondernomen, zonder mijne ingeboren verdorvenheid opnieuw gescherpt te zien; niet, dat ik van zoovele middelen gebruik wist te maken om mijn doel te bereiken - want ik zeide reeds, dat dikwijls de Logen mij zonder goeden uitslag op straat bracht - maar mijne verbeelding, bij voorbaat van wat gebeuren zou, en de ontroeringen op het oogenblik zelve, gaven mijnen geest eene bijzondere bezigheid, die, in aanmerking genomen het geringe resultaat, mij genoeg den perversen kant van mijn temperament deden kennen. Als er zoo iets gaande was in onze huishouding, als ik eindelijk uit valsche schaamte de begeerte om zelven herstellingen te doen verrichten tot zwijgen had gebracht, vermeide ik er mij allereerst, in opkomende hersenschimmen in mij zwevende te houden. Ik verbeeldde mij namelijk, dat ik *niet* naar den huisheer zou gaan, doch hem schriftelijk zou laten weten, wat noodig was. Dit zou tot niets leiden, daarentegen zouden dan ook van mijne zijde geene huurpenningen meer betaald worden. Het conflict, 't welk hieruit zou volgen, vóórzag ik met opgewektheid. In werkelijkheid echter verafschuw ik te zeer een gang van zaken, die zoo vreemd is aan mijne neiging naar burgerlijke onberispelijkheid, dan dat ik niet ten slotte een anderen weg zou zijn ingeslagen. Zoo kwam ik telkens, niettegenstaande mijne

verbeeldingen, weder op den gehaten wit-gezanden voorhuisvloer terug. Het was in zulke dagen van stillen ondergang, dat ik rijk te zijn een der gelukkigste toevallen in het burgerlijke leven achtte, zonder daarom het velerlei nut te ontkennen, dat de nooddruft kosteloos schenkt, door de vergrooting onzer kennis omtrent menschen en zaken. Wat ter wereld b.v. had mij de bedekte vermogens van mijn huisheer om zich tegen aanvallers te verdedigen, doen kennen, als hij, nooit door mij lastig gevallen, zich in onze noodzakelijke verhouding had kunnen blijven beperken tot een diepen groet. Het werd mij duidelijk, waarom schatrijke menschen, voor wie allen zich buigen en wier wenschen gereedelijk worden ingewilligd, veel klagen over de eentonigheid in hun leven, als de ledigheid hun deel is, en zij de geschiktheid missen voortreffelijke, minder begunstigden aan zich te binden - of als hunne waarachtige vrienden hen ontvallen zijn, bijaldien zij die gehad mochten hebben.

Deze keer was mijn huisheer de voorkomendheid zelve. Hoe dikwijls is deze wonderlijke man mij een raadsel geweest. Als ik hem kwellen kwam, overwon hij zijn weerzin in mij, onderging de kwelling, beloofde alles, en deed niets. Dezen keer scheen het hem een genoegen mij te ontvangen; hij beloofde en hield woord. Mijne aanbieding om hem deel te doen nemen in de keuze, wees hij hoffelijk van de hand. In onze woning werd nu ernstig gearbeid. Er kwamen mannen met witte sloven en hooge boorden, die praten gingen en smeren. De wand is in eene kamer het gezicht-einde. Tegen hem rust onze blik. De mannen met de witte sloven en de hooge boorden deden iets aan ons leven, bepaalden een factor van onze zinnelijke en, daarop volgende, innerlijke, gewaarwordingen; hunne aanwezigheid is ons niet onverschillig geweest. 't Is waar, dat wij zelf den toon van dien wand hadden bepaald; doch zij waren de ambachtelijke voltrekkers van onzen wil. Aan den avond

van den dag der voltrekking stonden wij voor eene nieuwe werkelijkheid, die echter nog geheel nat en donker was.

Er zou nooit litteratuur geschreven zijn, als de mensch door alle tijden voorbeschikt geweest was, alleenlijk verstandige en wel overwogen dingen te doen, om daarna weder te wachten tot er opnieuw voor hem verstandige en wel overwogen dingen te doen waren. Ik zal het onverstand niet prijzen, doch meen dat, in zekeren drang naar het betere, zekere begeerte om te volmaken eene situatie met voorbijzien van het mogelijke, de kiem van het dramatische, zoowel als van het komische ligt. Helaas, mijn vriendelijke huisheer - hoe is het, dat onze korte vriendschap verwoest is en wij voor altijd van elkander vervreemd zijn? Zelfs de geringe genoegens, de onschuldige spelen, welke wij met elkander te spelen plachten, zullen voor goed tot het verleden behooren. Mijzelven heb ik beloofd u nimmer meer te bezoeken. Ziehier het einde van de geschiedenis:

Den dag toen alles droog en gereed was, zaten mijne vrienden en ik stilletjes tegen den nieuwen wand te kijken. Wij waren niet voldaan. De tonige stilte van het behang klaagde het miskleurig ontverfde houtwerk aan. Een stil verdriet overkroop ons. Toch begreep ik, dat zoo vriendelijk onze huisheer geweest was dezen keer, ik de uiterste grens zijner bereidwilligheid bereikt, en de diepste diepte zijner menschelijkheid gepeild had. Ik nam mij voor de schaal zijner redelijkheid niet te doen overslaan, mij herinnerende, dat wie het onderste uit de kan wil hebben het deksel op den neus krijgt. Van mijne lippen kwam schrale troost, beloften van wonderdoende bedekselen, die echter niet voor verwerkelijking vatbaar bleken.

En ik heb hem, die nog zoo kort mijn vriend was, tòch opgezocht. Dadelijk, toen ik hem zag, had ik gelegenheid zijn goede inzicht te bewonderen, want reeds door mij te

zien aankomen, ontstak hij in zichtbaren toorn. De noodzakelijkheid eener opverwing volkomen onnoodig verklarende en luxe, lichtte hij mij tevens in, dat hij geen kasteelen verhuurde, maar woningen, en niet van zins was de verf in zijn potten te mengen naar de exotische smaken van lastige huurders. Dit was zijn stil-voor-zich-gehouden, nu-geuite, reflexie op mijn aanbod, hoffelijkerwijze gedaan, hem deel te doen hebben in de keuze der behangselen.

Juni '99.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

LXXIX.

'k Lig voor U neder met gevouwen handen
   En oogen, smachtend in deemoedig smeeken,
   Of soms Uw oogen in genade keken
Op de' eeuwgen zwerver, die, in 't stormend branden

Der Levens-zee, gewillig zich liet stranden
   Voor Uwe voeten, o, Vorstin! die leken
   Me een rots van stoute hoogheid, waarop breken
Al golven van de levens-smart.... Sla banden

Dan om mij heen - Gij deedt het - die niet drukken,
Banden van teêrheid, die U zelf verrukken,
   Want ware Liefde drukt niet, schoon zij bindt....

O, heel mijn mannen-ziel, een staatge ceder,
Wordt, door Uw wil, een licht-bewogen veder....
   En met mij dartlen moogt ge, als waar 'k een kind....!

LXXX.

O, gij zijt schooner nog dan 't gloeiend stijgen
Der zon aan roze-gouden hemel-trans,
En Uw ziels-leven lijkt me een vlugge dans
Van winde-ritslen door de zomer-twijgen....

Wat rijst gij heerlijk! Mijn gedachten nijgen
Zich needrig neder, want ik weet het thans:
Uw ziele-schoonheid biedt me onwrikbre kans,
Onsterflijk leven in *mijn* ziel te krijgen!

Rijs dan omhoog! want o, geen nevel krenkt
Den blauwen hemel Uwer idealen,
Zoolang *ik* leef: uw glorieuse stralen
Vervormen mij tot dauwdrup, die U drenkt

Met 't allerschoonste van dit aardsche leven,
Waarvan zij zwanger voor Uw mond blijft zweven.

LXXXI.

Uw ziel was als een bleeke zon, die gloeiend
Achter gordijn van donkre wolken stond,
Totdat ze in 't spieden haren Zefier vond,
Die, met de wolken als met kindren stoeiend,

Ze uiteenjoeg, op zijn radde wiekend roeiend,
Wijl er opjuublend uit zijn open mond
De liedren stegen, die haar zachtjes kond
Deden gestadig, dat zijn hart was vloeiend

Over van liefde-geluk glorieus,
Omdat het hèm alleen als gunst gegeven
Werd, haar gelaat te mogen maken heusch-
-Glimlachend over de aarde, die in beven

Volzalig voelde, dat in 't ver azuur
Een Liefde opbloesemde, eindeloos van duur....!

LXXXII.

Uw handje greep soms in den nacht des levens
Naar lichte vormen, die voorbij u zweefden,
Totdat gij plotsling voeldet, dat niet leefden
De schimmen, die daar ijlden met wat bevens.

Daar wierdt gij *mij* gewaar, die stadig nevens
Uw schoone ziels-gedachten lievend streefde
En met een gloed van droomen-heil omweefde
Uw hart, dat hemelde in de pracht des gevens.

O, ik zal zijn de statiglijk-geruste,
Die, wijl hij ziet de lichte toekomst wenken,
Voelt zich de zalig-klaar-zichzelf-bewuste....

Hij gaat zijn gloênde voelen en zijn denken
En heel zijn wilskracht en zijn onbewuste
Macht, als een wierook, aan Uw schoonheid schenken....!

LXXXIII.

Gij strektet de armen in den nacht des levens,
Of niet een ziel daar langs U henen zweefde,
Die, zooals gij, een dieper leven leefde
En slaaf u zijn wou, maar uw godheid tevens....

Toen wierdt gij *mij* gewaar, die lievend nevens
Uw stille zwiering door de luchten streefde,
En als een sterk-gesmede hamer dreef de
Grootmachtge wil U des genaadgen gevens....

O, dat gij kwaamt en heel Uw Zijn woudt schenken
In ruil voor 't mijne, dat gij heerlijk houdt thans
Omhoog aan 't hart, wijl Uw gedachten zwenken
Als schuchtre nimfen in een vluggen woud-dans,

Tot dartle wind, die tusschen boomen woont,
Haar met haar lokken-diademen kroont.

LXXXIV.

Komt nu de Vreugd in mijne kamer, zacht-
-Lachend en kijkend, op vriendlijke teenen
Heffend haar lijfje, of alles er nog wacht,
Zooals het stond, in droef, geluidloos weenen

Turend U na, die haastiglijk verdwenen
Liet er slechts achter een teedere pracht
Van lievend herdenken, dat, dag en nacht,
Ging door mijn fijnste gezenuwte henen....?

Ja, de Vreugd, zij komt, zij komt nu, en stil
Zal ik in eindloos-begeerende armen
Houden haar feeder, wijl zij 't zelf wel wil....

Want o, zij weet nu, hoe haar zacht erbarmen
Werd voor haar-zelf als een heldere zon,
Waar zij de gloeiïng van 't geluk door won.

LXXXV.

Ja, 'k zeg, dat gij de Vreugd zijt, want schoone oogen,
Als de Uwe, zijn een klaar-kristallen bron,
Waar zich het licht der vreugde-rijke zon,
Door alle blauwe heemlen heen gevlogen,

En in dier oogen eindloos Diep getogen,
Een vaste, onwankelbare schuilplaats spon,
Die geen waarachtig mensch aanschouwen kon,
Of viel, in eerbied eindloos, neêrgebogen....

Zoo wees een Vreugd dan, Lief, mijn Lief! voortaan,
Een wondre vreugd van prachtig leven-geven
Uzelf en mij, die de armen heen mag slaan
Om Uw schoon lichaam, dat 'k, in lievend streven,

Zal zetten op een konings-troon van kracht,
Waar Gij, hoog-vorstlijk, om de Ellende lacht....!

LXXXVI.

Zingt, zingt bij het klinkende spel der luite,
Mijn zaalge zinnen in jublende rei!
Danst op als dol, want gij zult niet meer stuiten
Op wankele wanden der mijmerij....!

Uw sluier van sluimering rees, en blij
Gaat ge u in maatlooze weelde te buiten:...
Zij is de ziel, die gij zocht en de rij
Der jarenlange ellenden gaat nu sluiten.

O, Liefde zal thans als 'n engel mij dekkend
Met vleuglen van breedende weelde zijn,
Terwijl 'k, Uw hartstochtelijkst voelen wekkend,
In kussen verdrink al Uw levenspijn....!
O, zoetjes-bedwelmd heel-langzaampjes trekkend,
Proef ik Uw weêrkus als een rijpen wijn!

LXXXVII.

De kus, dien Gij mij gaaft, was als een vallend
Licht langs de luchten op een donkren nacht,
Als 't hemel-veld, gehuld in donkre vracht
Van wolken, - muur, de oneindigheid omwallend,

Die anders gloedrijk soms te flonkren placht -
Een oorlogskamp schijnt, een verderf weêrschallend,
In verre donderslagen nedervallend....!
Ja, bij dien kus was 't mij, als zonk er 'n zacht

Genade-gevend manna langs mijn lippen,
En de oogen, door die rasse gunst verbaasd,
Zagen 't gordijn des Eeuwgen Heils zacht glippen
Ter zijde opeens, in bliksemende haast....

En 'k zag den hemel open, en de heiligen,
Die met nauw-voelbre kussen ons beveiligen....

LXXXVIII.

O, bloemen zijn zoo teeder-kleurge schijnen
En dorren reeds na korten stond,
Maar wat zij zeggen met heur slanke lijnen
Klinkt als een echo van Gods eeuwgen mond,
En leert dat Schoonheid steeds in steê van te verdwijnen
Leeft voort in 't menschlijk hart als 't levend Schoon verzwond.

Zoo blijven ook Uw blikken, woorden, daden
Steeds leven in mijn diepste ziel,
Schoon, vlug als plooien-glans van ruischende gewaden,
Hun bloesem-pracht tot Niet verviel,
En 't bloeit onsterflijk voort, als wij maar vroeg en spade
Ons voelen innig-één van ziel tot ziel.

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
Derde zang.

De beide Dichters, aan den voet van den rotswand gekomen, zoeken een punt, waarlangs zij dien zullen kunnen beklimmen. Zij worden op den weg geholpen door eenigen uit de voorhoede van een schare van schimmen, die in minachting van de kerk hebben geleefd. Onder dezen is ook Manfred van Hohenstaufen die, aan Dante zijn dood en tegenwoordigen toestand verhaalt.

[1] Hoewel de plotselinge vlucht genen over het land-
[2] schap had verspreid, ten berg gewend, waarhenen de
[3] rede ons noopt;
[4] drong ik mij aan tegen mijn trouwe geleide: en hoe
[5] zoude ik zonder hem den tocht hebben gedaan?
[6] Wie hadde mij [anders] den berg òp-getogen?

[7] Hij scheen mij rouwig over zich-zelven. O waardig,
[8] onkreukbaar geweten, hoe is u kleine feil tot bitteren
[9] beet!

[10] Wanneer zijn voeten van de haastigheid aflieten,
[11] welke den eerlijken zwier bij elke handeling ver-
[12] mindert, [toen] verruimde mijn geest, die eerst be-
[13] nepen was,
[13] zijne aandrift, als begeerig, en ik zond mijne blikken

[14] tegen de helling op, welke de hoogste is, die zich uit
[15] zee ten hemel heft.

[16] De zon, die rood achter mij vlamde, was vóór mij
[17] gebroken, naar den omtrek welken de weerstand
[18] van zijne stralen op mij had.

[19] Ik wendde mij ter zijde, vreezende verlaten te zijn,
[20] daar ik alleen vóór mij den grond verdonkerd
[21] zag:
[22] en mijn Trooster: 'Waarom zijt gij nog mistrou-
[23] wig,' begon hij tot mij te zeggen, gansch balsturig:
[24] 'gelooft gij mij niet met u en dat ik u leid?

[25] De avond is reeds daar, waar het lichaam begraven
[26] is, binnen het-welke ik schaduw maakte: Napels
[27] bezit het, en van Brindisium is het weggenomen.[27]

[28] Dies, wanneer vóór mij geen schaduw komt, ver-
[29] wonder u des niet meer dan over de hemelen, dat
[30] de ééne voor den anderen geene lichtstraal onderschept.
[31] Om èn warme èn koude folteringen te doorstaan
[32] beschikt dàt Vermogen gelijke lichamen, Dat niet wil
[33] dat zich aan ons onthulle hoe Het het doet.

[34] Stomp is hij die hoopt dat onze reden den oneindigen
[35] weg kan doorloopen, die vat eene zelfstandigheid
[36] in drie personen.

[37] Weest tevreden, menschelijk geslacht, met het *Quia*,[37]
[38] daar, indien gij alles hadt kunnen zien, het niet noodig
[39] was dat Maria zwanger werd;
[40] en begeeren zonder bate zaagt gij menigeen, want[40]

27 Van Vergilius, die te Brindisi gestorven is, bestaat het graf te Napels.

37 Met het *Quia* wordt bedoeld de wetenschap *a posteriori*, d.i. die welke van de uitwerkselen tot de oorzaken opklimt, in tegenstelling met het *Propter quod*, of de wetenschap *a priori*, wanneer men van de oorzaken afdaalt tot de uitwerkselen.

40 *menigeen*, namelijk de wijzen der Oudheid, die Vergilius in den Limbus zag, zie Hel IV. '*daar zij zonder hoop leven in begeerte*.' *Want*, nl. indien de Mensch de *oorzaken* der dingen konde bevroede.

[41] bevredigd ware hunne begeerte, die voor eeuwig
[42] hun tot foltering is gegeven.

[43] Van Aristoteles en van Plato spreek ik, en van vele
[44] anderen.' En hier neeg hij het voorhoofd; en meer
[45] sprak hij niet, en hij bleef mismoedig.

[46] Wij kwamen onderwijl aan den voet van den berg:
[47] daar vonden wij de rots zóó steil, dat te vergeefs
[48] de beenen daar vlug zouden zijn geweest.

[49] De woestste en steilste rotswand tusschen Lerici en
[50] Turbia is, vergeleken met dezen, een lichte en begaan-
[51] bare trap!

[52] 'Nu, wie weet er aan welke hand de steilte mindert,'[52]
[53] zeide mijn Meester, den tred vertragend: 'zóódat
[54] wie zonder vleugels gaat, haar bestijgen kan?'

[55] En onderwijl hij, den blik naar omlaag houdende,
[56] de gesteldheid des wegs onderzocht, en ik rondom
[57] tegen de rots òp-staarde,
[58] verscheen mij van de linkerhand eene schaar van
[59] schimmen, die de voeten te-ons-waart bewogen, zonder
[60] dat men het kon bemerken, zóó langzaam kwamen zij.
[61] 'Hef,' zeide ik tot den Meester: 'uwe oogen op:
[62] 'zie aan deze zijde [is er iemand] die ons raad zal
[63] geven, indien gij dien uit u zelven niet kunt hebben.'
[64] Toen keek hij, en met vrijen blik antwoordde hij:
[65] 'Laat ons daarhenen gaan, daar zij langzaam komen;
[66] en gij verzeker uwe hoop, dierbare zoon.'

[67] Nog was dat volk, ik bedoel nadat wij duizend
[68] schreden hadden gedaan, zóó verre als een goed werper
[69] met de hand zou werpen;
[70] wanneer zij zich allen aan de harde rotsen van den
[71] hoogen wand drongen, en stil en opééngedrongen

52 Men lette op dat hier voor het eerst de Heiden Vergilius, geen raad weet te schaffen, maar de Christen Dante het middel vindt om den weg te weten te komen.

[71] stonden, gelijk hij, die twijfelende gaat, stil blijft
[72] staan om te kijken.

[73] ‘O ter goeder uur gestorvenen, o dra verkoren
[74] geesten,’ begon Virgilius: ‘bij die vrede, die ik geloof
[75] dat voor u allen te wachten staat,
[76] zegt ons waar de berg lager ligt, zoodat het naar
[77] boven gaan mogelijk zij; daar het tijd-verliezen aan
[78] wie meer weet, te meer mishaagt.

[79] Gelijk de schapen komen uit de kooi, één, getweeën,
[80] gedrieën, en de anderen staan vreesachtig, met oog
[81] en muil naar beneden gericht,
[82] en dat wat de eerste doet, dat doen ook de anderen,
[83] tegen den rug van deze opdringend als zij blijft stil-
[84] staan, onnoozel en zachtkens en het waarom weten zij niet:
[85] zóó zag ik toen den kop van die gelukzalige kudde[85]
[86] zich bewegen om te komen, kuisch van aangezicht
[87] en eerbaar in den gang.

[88] Toen zij aan mijn rechter kant het licht voor mij
[89] op den grond gebroken zagen, zoodat de schaduw
[90] van mij op den rots-wand was,
[91] stonden zij stil, en trokken zij zich een weinig terug;
[92] en alle degenen, die meer achter aankwamen, niet
[93] wetende waarom, deden hetzelfde.

[94] ‘Zonder dat gij mij vraagt verklaar ik u, dat dit een
[95] menschelijk lichaam is, dat gij ziet, door hetwelk
[96] het licht van de zon op den grond is gespleten.

[97] Verwondert u niet, maar gelooft, dat, niet zonder
[98] vermogen, dat van den hemel komt, hij dezen wand
[99] zoekt te boven te komen.’

[100] Aldus de Meester. En dat waardige volk; ‘Keert
[101] u,’ zeide het: ‘komt bij ons in en gaat dan voort,’
[102] met de ruggen der handen een teeken gevende.

85 *kop* of voorhoede.

[103] En één van hen begon; ‘Wie gij ook zijt, keer dan,
[104] aldus voortgaande, het gezicht naar mij. Let op of
[105] gij mij ginds ooit hebt gezien.

[106] Ik wendde mij te hem-waart, en beschouwde hem
[107] strak: blond was hij en schoon en van edelen aan-
[108] blik; maar de ééne der wenkbrauwen had een houw
gedeeld.

[109] Wanneer ik nederig ontkend had hem ooit gezien
[110] te hebben, zeide hij: ‘Nu zie:’ en hij toonde mij
[111] eene wonde boven aan de borst.

[112] Voorts zeide hij glimlachende: ‘Ik ben Manfred,[112]
[113] kleinzoon van Keizerin Constantia: waarom ik u bid
[114] dat, wanneer gij wederkeert,
[115] gij tot mijne schoone dochter gaat, die moeder is
[116] van de eer van Sicilië en Arragon, en dat gij haar
[117] de waarheid zegt, indien iets anders wordt verteld.
[118] Nadat mijn lichaam doorstoken was van twee doode-
[119] lijke stoten, gaf ik mij weenende over aan Dengene,
[120] die gaarne vergeeft.

[121] Gruwelijk waren mijne zonden; maar de Eindelooze
[122] Goedheid heeft zóó groote armen, dat Zij opneemt
[123] al wie zich tot Haar wendt.

112 Manfred, zoon van Keizer Frederik II, was Koning van Napels geweest, had altijd als vijand van de Kerk geleefd en sneuvelde, door den Paus in den ban gedaan, in den slag bij Benevento 1266. Hier streed hij tegen Karel van Anjou, die door Paus Clemens IV ondersteund werd. Anjou weigerde hem een eerlijke begrafenis; Anjou's soldaten echter droegen elk een steen aan (vandaar 129 ‘*de zware zerk*’) voor zijn graf-teeken aan de brug van Benevento. Ook dit werd hem misgund en de aartsbisschop van Cosenza, [124] liet op last van Paus Clemens, het lijk overbrengen naar eene plaats op de grens van Abruzzo aan den Verde, gelegen buiten het Koninkrijk Napels. Dit gebeurde, omdat de doode in den ban gestorven was, met gedoofde lichten.

[124] Indien de Herder van Cosenza, die door Clemens
[125] was uitgezonden op de jacht naar mij, toen in God's
[126] Woord wèl die Bladzijde gelezen had,
[127] dan zouden de gebeenten van mijn lichaam nog zijn
[128] aan den opgang van de brug dicht bij Benevento,
[129] onder de bewaking van de zware zerk.

[130] Nu besproeit ze de regen en beweegt ze de wind
[131] buiten het Koninkrijk, nabij den Verde, waarheen
[132] hij mij had overgebracht met gedoofde lichten.

[133] Door hunnen banvloek gaat men niet zóó verloren,
[134] dat de eeuwige Liefde niet kan wederkeeren, zóó-
[135] lang de hoop nog iets groens heeft.[135]

[136] Waarheid is dat al wie sterft in minachting van de
[137] Heilige Kerk, ook al berouwt hij zich ten laatste,
[138] hem voegt het buiten dezen rots-rand te vertoeven
[139] voor elken tijd, dat hij in zijn verstoktheid is ge-
[140] weest, dertig [tijden], indien zoodanig vonnis niet
[141] korter wordt door goede gebeden.

[142] Zie dan nu of gij mij blijde kunt maken, onthul-
[143] lende aan mijne goede Constantia hoe gij mij gezien
[144] hebt, en ook dit verbod;
[145] wijl men hier door die van ginds veel wint.

135 *zóólang de hoop nog iets*, zoolang men nog leeft.

October door H.J. Boeken.

O luchten-goud, o groen van 't woud, o verwen,
Die, in een laatste opglooriing over de aard,
Van al het schoonst des zomers, lang gegaard,
Een tooi hem tooverdet, tot zacht versterven,

Wat was mij nu nog al uw licht-schijn waart,
Nu ik die teerste aanwezigheid moest derven?
Hoe taandet ge al, gij, die aanwezig waart,
Bij wat mij Een', van ver nog, liet verwerven:

Den donkren blik, mij volgend overal,
Maar lichter toch dan 't goud op gouden blaren;

Erinnering aan zachter haren val,
Verdoffend de' inn'gen glans op bruine blaren.

Natuur verschoot in haar al-teersten pracht
Bij teêrheid, die me uit ziel vol liefde wacht.

Carnaval.
Blijspel in 3 bedrijven of 7 tafereelen
door Joh. W. Broedelet.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881 (Staatsblad No 124)

(*Vervolg).*

DE DICHTER.
Het is dus waar? O, weest gezegend beiden,
Die troost mij brengt in eeuwigdurend lijden! -
Jonkmannen, ach, vergeeft mij deze taal.
Ik weet, uw vroolijkheid moest mij dit maal
Tot een festijn, een bron van vreugde maken.
Helaas, helaas, niets kan mij meer vermaken!
Zie ik uw jeugd, 'k denk aan haar spoedig eind,
Hoe alles weer na korten bloei verdwijnt.
Hoor ik uw grappen, uw kwinkslagen aan,
Een gruw'lijk beeld komt mij voor oogen staan,
Het grauwe beeld van ramp en tegenspoed,
Die plots ons overvallen. 't Harte bloedt,

Als 'k denk aan 's levens wisselvalligheden.
Gij zijt wel wijs, genietend van het heden!
Ja, drinkt uw jeugd-roes uit, vóór de ouderdom,
Zacht nadersluipend, uwe ruggen krom',
't Oog dof maak en uw leden stram en stijf.
O, tart het noodlot met uw ziel en lijf;
Geniet, geniet, geniet! Reeds slaat de stonde,
Die jeugd aan grijsheid, vreugde aan smart en zonde
Aan deugd gelijk maakt, 't somber uur des doods!
Ach, 'k ben dit schip der vreugde een slechte loods,
Dat ik 't een zee, door stormen voortgezwiept,
Doe kiezen, schoon ge om veil'ge haven riept.
Met deez madonna's in zacht rose en blauw
Laat mij alleen. Het kaarslicht flikkert flauw,
De maneschijn valt binnen. Heerlijk uur
Tot zoete kout en stille mijmerij!
Nogmaals, laat mij alleen. Vergeeft mijn kuur:
'k Ben vorst van éénen dag. Gehoorzaamt mij!

(Allen, behalve Geertruide, Elize en de dichter, begeven zich, eenigen fluisterend, anderen zwijgend, naar het zijvertrek links. Slechts nog enkele kaarsen branden; de maan schijnt binnen).

DE DICHTER.
O, gij, madonna's in zacht rose en blauw,
Aanvaardt mijn dank! 't Was zelden, dat een vrouw,
Schoon, edel, als gij beiden, mij, den armen,
D'eenzamen, poogde 't harte te verwarmen.
Ja, spot en nogmaals spot was steeds mijn deel,
Verguizing en miskenning. O, te veel
Leed ik om lachend 't leven door te gaan;
Te zwaar was ik met smart en zorg belâan!
Maar nu, nu gíj, gíj....

(ter zijde)

Ach, wie zegt, dat zij....
En toch, Geertruide is 't.... Heb medelij,

O, hemel, met den zoekende', armen dwaas!

(luid)

Vergeving, dames. 'k Weet niet.... 'k heb....

(ter zijde)

Helaas,
Geen woord, geen blik, die mij haar liefde zegt!
O, heer, heb meêlij met uw armen knecht!

(valt snikkende neer).

GEERTRUIDE,

zacht tot Elize.

Wat schort hem? Zie, hij is geheel ontdaan.

(luid)

Sta op, mijn dichter. Wat doet u zoo aan?

DE DICHTER,

zich herstellend.

Niets, niets. Niets, niets. O, niets! 'k Ben weer hersteld.

(gedwongen lachend)

Door booze droomen werd mijn brein gekweld.
Ik lach weer, zie, ik lach weer.... 't Is voorbij.
Hoe kon 'k ook denken, dat.... O, droomerij!

GEERTRUIDE,

zacht tot Elize.

'k Begrijp hem niet. En gij?

ELIZE.
Ik evenmin.
'k Denk, iets naargeestigs kwam hem in den zin.
't Gebeurt den dichters meer, naar 'k hoorde zeggen.
Nu dienen we onze komst hem uit te leggen.

GEERTRUIDE.
Spreek gíj.

ELIZE.
Neen, gij.

GEERTRUIDE.
Neen, gij.

ELIZE.
Ik durf niet, neen.
U schijnt hij meer genegen; ja, alleen
Tot u heeft hij daar juist het woord gericht.
Geertruide, kom! U valt het spreken licht.

GEERTRUIDE.
Nu dan, 'k stem toe; maar ondersteun mijn aanzoek. -
Mijn dichter, hoor.....

DE DICHTER,

uit zijn somber gepeins ontwakend, bitter.

Ha, denkt ge dat 'k de maan zoek,
Of me in der sterren raadselen verdiepte,
Terwijl mijn ziel naar hoog're sfeeren zwiepte
(Niet waar, zoo denkt ge dat wij dichters spreken?)
Of wel, dat 'k aan de klaterende beken
Of 't ruischend riet het oor aandachtig leende
Of om der ziele pijn in stilte weende,
Of me overgaf aan andre malligheên,
Waarvan men ons beticht, en dat alleen,
Omdat ik niet naar uw gebabbel hoorde,
Aan ernst'ger dingen dacht? Wee mij, ik smoorde
In mijne borst een diepen zucht om u,
Die me uit een schoonen droom ontwaken deed. -
Maar kom, ook weer geleden is dít leed
En 'k vraag: wat 's van uw komst de reden nu?

***Geertruide*,**

na een oogenblik.

Met ‘dichter’ waag 'k niet weer u aan te spreken:
Met bitterheid zocht gij dat woord te wreken.
Ik noem u dus: mijn koning!

DE DICHTER.

Ja, dat klinkt!
Der narren koning! schoon de kracht me ontzinkt
Nog langer in deez klucht mijn rol te spelen.
Een dichter toch gaat alles gauw vervelen.
Maar kom nu, gij, die mij uw koning noemt,
Waarom de reden van uw komst verbloemd?

GEERTRUIDE.

Dit deed ik niet, gij liet mij niet aan 't woord.
Doch, luister; 'k hoop, dat ge onzen wensch verhoort.
Gij zijt ons beider koning, wien wij smeeken,
De koelheid onzer minnaars....

DE DICHTER.

Ah!

GEERTRUIDE.

te wreken.

DE DICHTER.

De koelheid uwer...? Juist, ja juist. Ga voort!

GEERTRUIDE.

Ontstemt dit u?

DE DICHTER.
Wien? Mij? 't Heeft me eer bekoord!

GEERTRUIDE.
Nu gij zóó spreekt, verzamel 'k weder moed.
Zoo luister thans, mijn vorst, dan toont ge u goed.
Wij beiden hebben lief, zooals 'k reeds zeide,
Doch onze min, helaas, doet ons slechts lijden.
Geen vreugde schenkt zij ons, en onze jeugd
Gaat stil voorbij. Wat 's liefde in al haar deugd,
Als zoete kout ontbreekt en spel en lach,
Als niets haar leven doet en ‘wee en ach!’
Insteê van ‘'k heb u lief’ haar wachtwoord is?
Geen vrool'ke dag, maar treur'ge duisternis!
Doe gij dien zwarten nacht voor goed verdwijnen
En weer de zon op onze liefde schijnen!

DE DICHTER.
Spreek, spreek! Zoo 't in mijn macht is, zal 't geschieden.

GEERTRUIDE.
't Is Vastenavond. Rijke en arme lieden,
Een ieder viert thans feest. 't Casino-bal
Is 't grootsch besluit van 't vroolijk Carnaval.
Daarheen begeven we ons en vinden wel,
Wie wij steeds zoeken. 't Blijk dan, wat eerst spel,
Een gril scheen van vier onbezonnen harten,
Een sterke liefde is, die het ál kan tarten!
Mijn minnaar nu - 'k wil u zijn naam wel zeggen,
Daar we al ons heil toch in uw handen leggen -
Prins Carnaval....

DE DICHTER.

Ha, jonkheer Lodewijk!

GEERTRUIDE.

Ja, hij zal, naar ik hoorde, met zijn vriend,
Die ook de hare is en het wel verdient,
Zijn schreden herwaarts richten om den koning
Te leiden naar der danskunst blijde woning.
Vindt hij ons hier, geef dan van liefde blijk,
Spreek mij van langbedwongen zuchten, nachten,
Doorwaakt, daar 'k steeds vertoefde in uw gedachten,
Van minnelisten, briefjes, stille boden,
Die klapten wat uw lippen was verboden.
Wek zóó mijn minnaar op tot jaloezie,
Den knapsten wonderdokter voor al wie
Te traag zich toonde in 't uiten zijner liefde.
Het waar een wonder zoo dit hem niet griefde!
Het prikkelt hem tot meerder courtoisie;
Wellicht herleeft dan zijn galanterie.
Ik smeek u dus....

DE DICHTER.

Mejonkvrouw, 't zal geschieden,
Zooals....

GEERTRUIDE,

luisterend.

Wie spreken daar? Zijn 't úwe lieden?

(beiden luisteren).

Neen, 'k hoor zijn stem.

(tot Elize)

Snel, snel! Daar in dien hoek!

(tot den dichter)

Wij spelen 't spel! Bijtijds komt dit bezoek!

(Geertruide en de dichter plaatsen zich voor een venster; Elize trekt zich in een donkeren hoek terug).

LODEWIJK,

in de gang.

Twee dames, zegt ge? Twee? Wie kunnen 't zijn?
'k Begrijp niet.... Hoe! Geen licht? Een flauwe schijn.....

(treedt binnen; met klimmende verwondering:)

Geen feest? Geen vreugd? Geen....

(ontdekt Geertruide en den dichter, beiden oogenschijnlijk in druk gesprek verdiept).

Ha!

(tot den bediende aan de deur).

Ga heen! Ga, ga!

(bediende af).

(ter zijde)

Geertruid' met hem? O, dat het Al verga!

(slaat, tegen de deurpost geleund, beiden gade).

DE DICHTER.

Ja, 'k heb u lief, als gindsche kuische maan
De pracht der sterren en het aardrijk mint.
'k Speur aarde en hemel beide, zie 'k u aan,
En weet niet wat het sterkst mij aan u bindt.

Is 't uwer oogen reinheid ('k zie den hemel!)
Of 't rood van uwe lippen ('k proef weer de aard),
De glans op 't edel voorhoofd (ster-gewemel!)
Of 't halsje, meer dan aarde én hemel waard,

Of is 't dat alles samen, wat mij dwingt
Gestadig in bewond'ring u te aanschouwen,
Als zíj het aardsche en al wat haar omringt?

Ik weet het niet, maar zeg u in vertrouwen:
Zie 'k ú, het is me alsof een vogel zingt,
En dat is meer dan hemel, aarde én vrouwen!

LODEWIJK,

ter zijde.

Zij is vol aandacht. Heeft zij hem dan lief?

DE DICHTER.
O, waar 'k er toe in staat, geloof, 'k verhief
Tot koningin van heel het aardrijk u,
Doch 'k ben slechts nárrenkoning. 'k Smeek dus nu,
Aanvaard het wein'ge wat 'k u bieden mag:
Mijn vers! 't Wekt beurt'lings u tot traan en lach.

GEERTRUIDE.
O, 'k kon wel jaren naar uw woorden hooren!
Uw taal heeft groote macht van zoet bekooren.

(zacht)

Bravo! Gij spreekt als mindet gij mij waarlijk

DE DICHTER.
Als minde ik...

(zich bedwingend)

Ja, als 'k lieg, doe ik 't vervaarlijk!

(luid)

Nogmaals, ik heb u lief, ik...!

LODEWIJK,

plotseling naar voren tredend, spottend.

'k Stoor toch niet?

GEERTRUIDE,

zich, als hevig verschrikt, omkeerend.

Ah!

LODEWIJK.
'k Stoor toch niet?

DE DICHTER,

verwonderd bij het zien van Edelhart's costuum.

Wat 's dat? Ik dacht....

(Geertruide geeft hem een teeken te zwijgen; op gewonen toon:)

Ge ziet,
Gij stoort ons in een teeder rendez-vous.
Doch maak u mij bekend, gelijk ík doe:
Ik ben der narren koning; gij? - Nu, spreek!

LODEWIJK,

aarzelend.

Ik... ben....

DE DICHTER.
Nu?

LODEWIJK,

als voren.

'k Ben....

GEERTRUIDE.
Ach, dichter, wat 'k u smeek,
't Is Carnaval! Híj 's boven uw bereik:
'k Ken hem als vriend van jonkheer Lodewijk.

DE DICHTER.
Ha, van mijn leenheer? Dan, wees welkom hier!
Ginds zijn de vrienden. O, 'k maak goede sier
Met ander's goed. Gij zult het zien! Verlicht
Zijn al de zalen, feestlijk aangericht
Met spijs en dranken de buffetten. Ga,
Neem deel aan de algemeene vreugde!

(de deur naar de zijzaal, die hij voor Lodewijk opende, oogenblikkelijk sluitend).

Ha!

Bespied! Dit dacht ik wel. Zoet samenzijn
Trekt steeds nieuwsgierigen, hoe veilig 't schijn! -
Kom, ridder, zeg den vrienden, dat wij gaan.
Licht trekt het dansen ook de ridders aan.

(de deur weer openend)

Ha, zie, ruim veld! Zij kozen 't hazenpad,
Beschaamd, dat men de hofflijkheid vergat.
Kom, roep hen t'rug en nood hen tot het bal.
Ga, roep hen, vriend des prinsen Carnaval!

(Lodewijk, met eene lichte buiging Geertruide voorbijgaand, af in de zijzaal).

DE DICHTER,

vlug en zacht sprekend.

't Is Jonkheer Lood'wijk zelf?

GEERTRUIDE.
Geraden!

DE DICHTER,

tot Geertruide en Elize.

Vlug!
Wij keeren heel het ridderschap den rug
En zijn hen voor!

(tot Geertruide)

Het rijtuig wacht u?

GEERTRUIDE.
Ja. -
Elize, kom! Met spoed! Zij volgen dra!

ELIZE,

uit haar schuilhoek komend.

Mijn schuilhoek dan, vaarwel! 'k Treed weer in 't licht
En hoop, dit grapje heeft wat uitgericht!

(Alle drie snel af. Het tooneel blijft een oogenblik ledig. Dan komen met veel rumoer de gasten terug. Algemeene verbazing en gelach. Iets later Lodewijk en Frans).

EEN DER GASTEN.
Ha, ha, de vogels zijn gevlogen!

EEN TWEEDE.
Hoe!
Kwam er zoo plots een eind aan 't rendez-vous?

DE EERSTE.
Ge ziet: de kooi is leeg, het deurtje open.

EEN DERDE.
Als vluchtelingen zijn zij afgedropen.

EEN VIERDE.
Geen dichter à la Plato, hè? Twéé liefjes!

DE VORIGE.
Ach, hoe bekoorden mij die hartediefjes!

EEN ANDER.
Verdwenen!

ANDEREN.
Ja, wij zijn te laat. Verdwenen!

LODEWIJK,

die juist, met Frans in gesprek, binnentreedt.

Hoe? Wat?

EEN DER GASTEN.
Ja, ja, de dametjes zijn henen.

EEN ANDER.
En ook de dichter!

LODEWIJK,

geschokt.

Weg?

(Na een oogenblik stilzwijgens)

Hen achterna!

(zacht tot Frans)

Kom, Frans! Zij is uw zuster! Kom!

FRANS.
Ja, ja,
Ik volg!

(zacht)

Ook gíj herkendet dus Geertruide?

LODEWIJK,

onder het heengaan, opgewonden.

Zij was 't!

FRANS.
Wat kan haar komst dan wel beduiden?

LODEWIJK.
Ik weet het niet. Maar, kom! O, 'k ben vol angst,
Ik.... Volgt mij allen!

(af)

.

FRANS.
Vrienden, op de vangst!

(Allen met veel rumoer af; Gijsbertus tusschen twee vrienden, waggelend en zingend, achteraan).
(Wordt vervolgd).

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 4]

Carnaval.
Blijspel in 3 bedrijven of 7 tafereelen
door Joh. W. Broedelet.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881 (*Staatsblad No 124).*

(*Vervolg).*

Tweede tafereel.

Een plein.
In het midden een groote lantaren. Op den achtergrond een oude kerk. Vooraan links een herberg.
Joelende troepjes gemaskerden in allerlei kleeding trekken voorbij, enkelen met brandende Chineesche lantarens. Dan is het tooneel een oogenblik ledig. Groot rumoer in de herberg. De deur wordt geopend en een breedgeschouderde herbergier werpt een als veekooper verkleede levenmaker op straat.

DE HERBERGIER.

Daar, dronkenlap! Kus de straatsteenen, inplaats van mijn Aagje. Ja, snuiter, wrijf je achterbol maar eens. Als er een gat in zit, dank het dan den waard van de Halve

Maan. Er zal eerder wat in, dan uit loopen, want hij is leeg als je portemonnaie. Wel thuis!

(Gelach in de herberg; de waard sluit de deur. De beschonkene krabbelt, na wat bekomen te zijn, weer op en wil de herberg in).

GEROEP VAN BINNEN.

Eruit, eruit!

DE BESCHONKENE.

Wel, sacrement! Zal je me er nu inlaten of niet? 'k Heb toch betaald!

(De herbergier vertoont zich weer).

EEN STEM VAN BINNEN.

Pas op, daar komt-ie weer an! Wees nou verstandig en blijf buiten!

DE BESCHONKENE.

Wel, laat-ie komen, de halve Maan met zijn rooie zon! Laat-ie komen, en hij zal eens zien, dat ik....

DE HERBERGIER.

Nou, wat mot je? Ga je nu of niet?

DE BESCHONKENE.

Zeg, wassende schijf, ga je nog niet onder?

DE HERBERGIER.

Wacht, ik zal je....

(Wil hem grijpen, doch komt te vallen, doordat de beschonkene hem beentje licht).

DE BESCHONKENE.

Daar, nou ben je an je laatste kwartier! Hoera, jongens!

(Snel af in de herberg en sluit de deur).

De herbergier,

opstaand.

Wel, verdord! Nou zal ik dien kerel toch....

(wil naar binnen, doch bemerkt nu, dat de deur gesloten is)

. Wel, alle vaders, wat zal me nu overkomen? Zal ik mijn eigen huis niet meer inkunnen? - Wel satans nog toe! doe open, open!

(bonst aan de deur).

De beschonkene,

van binnen.

Ja, klop maar, vadertje. Al was het de hemelpoort en ik de vader Petrus, dan kwam je nog niet binnen. Allo, jongens, duwen, duwen!

De herbergier,

schuimbekkend van woede.

Wel, sacrament! Voor den duivel, beesten, zullen jullui nou open doen? Vrouw, Aafje, help eens! Wel, alle apestaarten, open zal-ie!

(trapt tegen de deur).

De beschonkene,

van binnen.

Ja, vadertje, trap je eigen deur maar in. Je bent toch verassureerd! Allo, jongens, houdt je goed!

De herbergier,

buiten zichzelven van drift.

Wel, bij mijn kroes, bij alle heiligen, donderkeien en blauwe oogen, al blijft mijn hak er in zitten, open zal-ie, open zal-ie!

(trapt met vernieuwde kracht tegen de deur).

Een vrouwenstem,

van binnen.

Zullen jullui die deur nou loslaten of niet? Apen, dat jullui zijn! Laat los, zeg ik!

DE HERBERGIER.

Ja, Aafje. Krab en bijt ze maar! Als ik er maar in kom!

(tegen de deur trappend).

Daar, daar!

Een politieagent,

komt op.

Wat is dat? Wat doe je daar?

De herbergier.

Wat ik doe? Wat gaat jou dat an? Ik mag mijn eigen huis toch wel in?

(bonst weer tegen de deur).

De agent,

ongeloovig.

Je eigen huis? Ja, dat zal wel waar zijn! Houd nu op, of ik reken je in.

De herbergier.

Wel, alle kameelsruggen en straatlantarens, zal jij me nu ook nog beletten.... Daar, helm-sausneger, klopstokduivel, pik-maar-in-baasje, daar, daar, daar!

(geeft hem een paar stevige duwen).

De agent,

hem aangrijpend.

Nou zal je dan toch...!

(Hij fluit).

De herbergier,

tracht hem zijn fluitje te ontwringen.

Zal jij fluiten? Zal jij fluiten? Wel, alle kannibalen.....

(De agent fluit nog eenige malen, waarop twee, als politieagent verkleede, gemaskerden opkomen).

Eerste gemaskerde.

Hulp voor de politie! Hulp voor de politie!

Tweede gemaskerde.

Ja, hulp voor den heiligen Hermandad! Lang zal-ie leven!

(blaast op een toetertje; twee politieagenten schieten toe).

EERSTE AGENT.

Allo, help eens een handje! Die verduivelde kerel hier....

De herbergier.

Zal je me nu loslaten, satansche knelboei? Ik....

(De twee agenten willen hem aangrijpen, doch, worden hierin door de twee gemaskerden, die hen al dansend en toeterend van den herbergier scheiden, verhinderd. Men is op het punt handgemeen te worden, wanneer de herbergiersvrouw, wie het gelukt is, de deur te openen, door een tal van verkleeden en gemaskerden gevolgd, naar buiten stormt).

Aafje.

O, mijn Janus, eindelijk.... Maar wat is dat? Politie? Laat hem los, zeg ik! Het is toch zijn eigen huis? Laat hem los, moordenaars, laat hem los!

(Zij komt haar man te hulp. De herbergier wordt ontzet. Algemeene rondedans om de politieagenten, die de kring vergeefs trachten te verbreken en door het troepje hossend worden medegesleurd. De herbergier, zijne vrouw en eenige klanten blijven achter).

De waard,

een weinig tot zichzelven komend.

Wel, sakkerjen nog toe! Mijn hak is er af. Bij mijn Halve Maan, zooiets is me nog nooit overkomen. Mijn eigen huis, mijn eigen huis! Wel, sakkerjen, nog toe!

Aafje,

zich plotseling bezinnend, met schrik.

Hemelsche goedheid, ze hebben niet betaald!

De herbergier.

Hè? Wat? Niet betaald? Wie?

Aafje.

Wel, die schoften! Ze bennen zoo maar weggeloopen! Och, och, och, wat een scha, wat een scha!

De herbergier.

Niet betaald? Niet betaald? Wel, alle sterren, planeten en aardbollen! Niet betaald! Wel sakkerjen, sakkerjen, sakkerjen!

(trekt zich de haren uit het hoofd; dan plotseling tot zijn vrouw).

Jou bezemsteel, jou slier-asperge, jou vitelstok, wat doe jij die deur ook open te doen? Ze waren gevangen als haring in 't zuur! Wel heerejennig nog toe! Twaalf brandewijn met suiker en zestien bestgebrouwen! Voort, wijf, uit mijn oogen! Weg, weg, weg!

(krijgt bijkans een beroerte van woede).

De vrouw,

onder het heengaan.

Ja, stank voor dank! Dat heb je nou van je....

De herbergier,

als een tol ronddraaiend, terwijl hij de armen om zich heen zwaait.

Weg, weg, weg!

(Aafje vlucht beangstigd het huis binnen).

De herbergier.

Twaalf brandewijn en zestien.... Sakkerjen, sakkerjen, sakkerjen!

(treedt de herberg in, waar hij met luid gelach door de klanten, die zijn vrouw zijn voorgegaan, ontvangen wordt. De deur wordt gesloten. Men hoort hem nog eenigen tijd als een dolle te keer gaan. Dan stilte. Eenige gemaskerden gaan voorbij. Een straatjongen en zijn zusje met den rommelpot. De jongen doet de deur der herberg een weinig open en begint te zingen, zich op den rommelpot begeleidend).

De straatjongen,

zingt op eentonige wijs.

Vastenavond is gekomen,
Vastenavond is in 't land,
Vastenavond brengt zijn droomen,
Zet uw zorgen dus aan kant.
Vastenavond, vastenavond, hi, ha, hoe!

STEMMEN IN DE HERBERG.
Vastenavond, vastenavond, hi, ha, hoe!

DE STRAATJONGEN.
Vastenavond narrenkoning,
Vastenavond dolleman,
Brengt wat vreugd in elke woning,
Schenk....

STEMMEN IN DE HERBERG.
Ach, schei toch uit, vervelende jongen!

DE STRAATJONGEN.
Schenk mij nog eens uit de kan.
Vastenavond, vasten....

DE HERBERGIER,

buitenkomend.

Houd toch op, kleine krulstaart, die je er bent! Ga naar huis, slaap!

DE JONGEN.
Een paar centen, asjeblieft!

(Ook het meisje houdt haar handje op).

DE HERBERGIER.
Centen? Ben je...?

(plotseling verteederd)

. Nou, hier dan, hier hebt jullui ieder een cent. Daar, nog een. Of neen, hé, vrouw, geef eens een dubbeltje. Hè? Wat? Nou, laat maar zitten. Hier, kinderen, een kwartje, en nou, allo, naar huis! Zegt moeder goeiennacht en slaapt, slaapt, slaapt! Wat is er beter voor jullui op de wereld dan slapen? Je kent je eigen zaligheid niet. Allo, verdwijnt, floep floep en slaapt, slaapt, slaapt!

(De kinderen onder het roepen van 'Vastenavond, vastenavond', terwijl de jongen den rommelpot bespeelt, vlug af. De herbergier dadelijk naar binnen. - Lodewijk, Frans, Gijsbertus en hun vrienden trekken voorbij).

LODEWIJK.

Komt, spoed! Het feest is reeds in vollen gang!

EEN DER VRIENDEN,

eenige danspassen makend.

Ja, hoepla! dansen zal 'k mijn leven lang!

GIJSBERTUS,

nog in halfbeschonken toestand.

Ja, dansen, dansen, dansen! Falderara!

ALLEN,

behalve Lodewijk en Frans, dansend en zingend.

Van faldera, faldera, faldera, ha, ha, ha!

(allen af).

DE DICHTER,

komt op. Als de vorigen voorbijtrekken, houdt hij zich een oogenblik verscholen; dan treedt hij naar voren. Hen naziend:

Ja, vrienden, gaat, waar hart of lust u roepen.
Míj voeren ze elders! Waar, waarheen? In groepen,
In grootte en soort verscheiden, is verdeeld
Het menschdom, waarin elk zijn rol afspeelt.
Deez' speelt voor koopman, handel is zijn leven;
Slechts naar percent en beurs richt zich zijn streven.
Effecten-hand'laars, maak'laars, koffie-klanten,
Wat biedt en nering doet, zijn zijn trawanten.
Zij vormen zijne wereld, zijn heelal
En zoo 't hém gaat, zoo gaat het wijs en mal.
Díe weer geeft les; in school en studie-boeken
Zal vriend Leg-uit zijn heil en glorie zoeken.
Een ander weer is tapper, herbergier,
Gelijk vriend Roodneus uit het Maantje hier.

Jeneverstokers, brouwers, drinkebroers,
Wat drinkt en drank maakt, richt naar hem den koers.
Vlamneuzen, buikjes vullen zijn taveerne
En bij de veêl danst Janbroer met zijn deerne.
Zoo heeft een elk zijn kring, waarin hij leeft,
Gelijk de spin, die zich een webbe weeft.
Maar ìk, helaas, ik sta alleen, verlaten;
Geen ziel, die ik de mijne noemen mag!
Gelijk een lam vereenzaamd loopt te blaten
Op mist'ge hei, zoo treur 'k, roep ‘wee en ach’
En vind geen troost, waarheen ik me ook begeef.
O, ramp, dat ik in zulk een wereld leef!
Verwaten domheid en.... Maar kom, schep moed!
Wat raakt deez wereld mij? Naar 't eigen rijk,
't Land mijner fantasieën neem 'k de wijk.
Daar toch is alles schoon en rein en goed.

(Het begint te sneeuwen)

De maan gaat schuil, sneeuwvlokjes vallen neer.
Zie, welk een dartelende, vrool'ke stoet!
't Wordt als een kleed van zwanedons en -veêr.
O sneeuw, gij onbevlekte, wees gegroet!
Rein is uw witheid, rein als 't licht der sterren,
Der vooglen morgenlied, als eerste liefde,
Als kinderspel, als al wat ruwheid kliefde,
Als al wat zacht is, droom'rig, lief en verre.
Val neer, val neer, o, reine, blanke sneeuw!
Dek de aarde! Lijkt zij niet een droeve weeuw,
Zich wit omslui'rend, weenend in den nacht?
Val zachtjes, zachtjes neer. Een donzen vacht,
Waarin geluid, wat leven geeft, verzinkt.
Val neer, val neer! Dek de aarde, menschen, steden,
Dek al wie vroolijk juicht en stromplend hinkt,
En dek ook míj! O, sneeuw, verhoor mijn bede!

Bereid me een koel, stil graf van witte zoden!
Val neer, val neer! In zoete mijmerij,
In witte wâ, leid mij naar 't land der dooden.
Val neer, val neer, en wees me een eeuw'ge sprei!

(blijft een oogenblik in extase staan; dan:)

Kom, snel naar huis! 'k voel mij gestemd tot dichten.
Naar huis, naar huis! Ik wil iets grootsch verrichten!

(zich snel willende verwijderen, komt hij bijna in botsing met Edelhart, die juist opkomt).

Hé, vriend!

EDELHART.
Wat zie 'k? De narrenkoning hier?
In koude en sneeuw? Waar dans is en plezier,
Op 't vroolijk bal dacht ik den vorst te vinden.

DE DICHTER.
Ha, ha, de pseudo-Carnaval! - Uw vrinden
Zijn in 't Casino, dat ik reeds verliet.
Hier, luister eens, gij oorzaak van verdriet.

EDELHART.
Verdriet? Van wien?

DE DICHTER.
Van een, die gij moest minnen.
Een vroolijk meisje, rein van hart en zinnen!

EDELHART.
Wie meent ge?

DE DICHTER.
Hoor! 'k Verklap u een geheim,
Dat ik in vroolijk versje snel berijm.

Carnaval had eens een vriend
En die vriend een meisje,
En dat meisje een vriendin,
Een aardig eigenwijsje.

Amor nu kwam tusschenbei
En schoot flus vier pijltjes;
Alle vier verliefden nu
En Amor lachte fijntjes.

Maar, ach, o, wee, geen wou het weten,
Dat zijn hartje was geraakt.
In spijt werd nu de tijd gesleten,
En ieder heeft zijn plicht verzaakt.

Maar kom, 't is Vastenavond nu,
Dus neemt een kloek besluit.
Het bal vereenig' 't viertal weer,
Of 'k lach u allen uit!

Ja vrienden, neemt een kloek besluit,
Of 'k lach u allen hart'lijk uit!

(vlug af; het sneeuwen heeft opgehouden).

EDELHART,

na een oogenblik.

Dus ís 't zoo? Hoe! Geertruide's metgezelle,
Elize mint me? 'k Hoorde 't eens vertellen
Op laten avond, toen 'k bij vrienden zat.
Ik dacht: 't was scherts, doch, als 'k den dichter vat,
Dan.... Duidlijk was hij niet. Hoe zag hij toch,
Dat dit geen Carnaval is, maar bedrog?
Doch hiervan niet! Elize mint me, zij?
Elize! - Of is 't Geertruide? Droomerij!
Wees sterk mijn hart, ik tracht haar te vergeten.
Eens minde ik haar, geen sterv'ling zal 't ooit weten! -
Eens mínde ik...? Dus geen ‘mín’? O, ijdel hart,
Dat zoo 't verleden met het heên verwart!

‘Elize!’ klonk het nauw, of zie, Geertruide
Werd mij een naam, die nooit dé naam beduidde.
Kom, naar 't Casino! 'k Sla daar beiden gade
En let wat meer op haar, die 'k eens versmaadde.
Ze is dartel, Gijsbert's nichtje; jok en scherts
Zijn van haar hartegoud het buitenst erts.
Ik wil die kostb're mijn met vlijt ontginnen;
't Verdrijv' Geertruide's goud mij uit de zinnen!

(af).
(Het tooneel blijft een oogenblik leeg; het begint weer te sneeuwen. Rumoer in de herberg. De herbergier treedt met eenige klanten buiten. Zijne vrouw aan de deur).

DE HERBERGIER,

opgewonden door den drank.

Wel, sakkerloot, zal ik dan ook niet míjn plezier van den Vastenavond hebben? Moet ik altijd ‘schenk eens in, spoel eens om en droog eens af’ spelen? Wel sakkerjen! dansen moet ik en schreeuwen moet ik en joedelen moet ik en drinken van een anders bier en proeven van een anders klare! - Heerejennig, jongens, wat zullen we 'n lol hebben! 'n Lol, 'n lol! Kijk eens, jongens, het sneeuwt!

(tot Aafje)

Ja, drijn jij maar, ouwe lellebel. Jíj blijft thuis en ík....

(zingt)

De man ga uit,
De vrouw blijv' thuis.
Was 't andersom,
Het waar niet pluis.

Komt, jongens, vooruit!

(wil heengaan).

AAFJE.

Maar, Janus, neem me dan toch mee. Heb je geen hart in je lijf? Geen ziel, geen zaligheid? Is alles dan jenever, alles? O, o, o!

De herbergier,

terugkomend.

Niet huilen, wijf, niet huilen! Ach, sakkerloot, als vrouwen huilen, spelen mijn oogen voor tapper. Ziet, vrienden, louter gevoeligheid, louter gevoeligheid! Hi, hi, hi!

(hij huilt).

Een der klanten.

Een mooi kattenconcert voor een winteravond! De rommelpot is er niets bij. - Neem je vrouw dan mee, jenevertuit; dan heeft ze ook eens wat. Vooruit, jengel niet en neem haar mee!

Aafje.

Ja, híj zal me meenemen, hij, die ondankbare! Dat kan je gelooven! O, o, o!

De herbergier.

Ondankbare? Ondankbare? Neen, dat zal men van Janus nooit kunnen zeggen! Kom mee, vrouw, gauw! Zet je hoed op en sla je mantel om, doe centen in je zak en laat je tranen thuis.

(haar omhelzend)

. Hier, mijn diertje, mijn Aafje, mijn vaatje, mijn trechter! Is het zoo goed? Ja? Nou, vooruit dan!

(Hij haalt snel een vrouwenhoed en -mantel van binnen. Middelerwijl komt een troepje gemaskerden op, waarbij de herbergbezoekers zich dansend en zingend aansluiten. Het sneeuwen houdt weer een oogenblik op.)

De herbergier,

terugkomend, roept aan de deur.

Dus je weet het, Driekje? De baas en de vrouw gaan uit

en de meid blijft thuis. Let op de klanten, let op de geldla en let op je zelf! - En nu, vooruit jongens, hoezee!

(Allen hossende, onder het roepen van 'hi, ha, hoe!' af. Het tooneel blijft een oogenblik leeg. Weer een weinig sneeuw. Dan plotseling, bijna geluidloos, een twintigtal Pierrots en Pierrettes. Dezen houden een rondedans om de lantaren. De dichter, die hen volgde, komt terug en slaat hen ongezien gade. Een dans.)

DE DICHTER,

zacht.

Een luchte droom! Zie, hoe de slanke lijven
Zich licht bewegen, of ze in 't luchtruim drijven,
Als witte wolkjes aan een zomerhemel.
Voor 't oog fantastisch en gracieus gewemel!
Zie, hoe zij zich nu voor-, dan zijwaarts buigen.
Pierrette's rappe voetjes wel getuigen
Van jeugd en vroolijkheid en dart'le lust!
Geen voetje langer dan twee maten rust.
En zie Pierrot! Hoe koddig is zijn doen!
Spring niet zoo hoog, of gij verliest uw schoen
En ook het kapje, dat uw kruin bedekt.
Spring niet zoo hoog, schoon ge ook met alles gekt -
Danst lustig toe, Pierrots en Colombines.
Danst, danst en werpt elkaar met serpentines!
Gij, lustig volkje, dwarrelt vroolijk rond
En, wien de voetzool jeukt, hoog van den grond!

(Wanneer de dans geëindigd is, nemen alle Pierrots en Pierrettes, op één na, elkaar bij de hand en gaan, immer zwijgend, dansend en springend heen. De achtergebleven Pierrot, die ook aan den dans niet heeft deelgenomen en beschonken is, blijft, half tegen den lantaren geleund, staan en doet vergeefsche pogingen, zijn muts, die afgevallen is, weer te bemachtigen. De dichter slaat hem een oogenblik gade; dan, plotseling:)

DE DICHTER.
Een inval! Zoo ik me als Pierrot vermomde
En hem tot dichter maakte? O, dan verstomde
Heel Carnaval om zulk een ommekeer
En niemand dacht ooit aan den dichter weer!
Dan waar mijn wensch vervuld, want ongestoord
En onbekend wil 'k koning zijn van 't Woord.
Komaan, dit zij mijn Vastenavondsgrap.
'k Drink met Pierrot een eeuw'gen broederschap!

(Nu volgt een kleine pantomine. De dichter geeft Pierrot met gebaren te verstaan, hem naar de herberg te volgen, om daar van costuum te verwisselen. Pierrot begrijpt hem eerst niet, stribbelt dan tegen en geeft eindelijk toe. Als beiden op het punt staan de herberg binnen te gaan, loopt Pierrot weer weg om zijn muts te halen. Na tallooze omzwenkingen om de lantaren gelukt het hem eindelijk, deze weer in zijn bezit te krijgen. Vlak voor de herberg laat hij die echter weer vallen, zonder dit te bemerken. Beiden af in de herberg. Het tooneel blijft een oogenblik leeg. In de verte gejoel en muziek van een harmonica. Dan stilte. Eene Pierrette komt terug en geeft door gebaren te kennen, dat zij haar Pierrot zoekt en betreurt. Een voor een komen alle Pierrots terug. Deze beklagen Pierrette en betuigen achtereenvolgens hun liefde, doch worden allen afgewezen. Nu komen de Pierrettes terug en bekijven de Pierrots over hun ontrouw. Dezen trachten een verzoening tot stand te brengen, wat hun na eenige vergeefsche pogingen gelukt. Omhelzingen. Opnieuw wordt de eenzame Pierrette door allen beklaagd. De Pierrots kloppen nu zacht aan alle deuren, doch keeren teleurgesteld terug. Eén maakt een einde aan de algemeens droefheid: hij ziet de muts voor de herberg liggen en maakt zijn vondst aan de anderen

bekend. Algemeene vreugde. Eenige Pierrots treden de herberg binnen en halen den, als Pierrot vermomden, dichter zegevierend te voorschijn. Hij wordt door alle Pierrettes omhelsd, wat zijn broeders met leede oogen aanzien. Allen voeren nu een dans uit. Als zij op het punt staan zich te verwijderen, geeft de dichter door gebaren te kennen, iets vergeten te hebben. Hij begeeft zich vol geheimzinnigheid naar de herberg, terwijl allen hem nieuwsgierig met de oogen volgen. Wanneer hij nu met Pierrot, als dichter verkleed, terugkomt, stijgt de verbazing ten top. Algemeene verontwaardiging maakt zich van hen meester, als zij bemerken, dat de pseudo-dichter, die voortdurend uit een flesch drinkt, beschonken is. De Pierrettes heffen de handen ten hemel, de Pierrots werpen hem woedende blikken toe. Langzamerhand maakt de verontwaardiging echter voor vroolijkheidplaats. De Pierrots beginnen met hem te dollen, terwijl de Pierrettes van het lachen bijna uit zichzelve geraken. Ten slotte plaatsen de pierrots hun dronken broeder tegen de lantaren. Terwijl deze de flesch weer aan zijn mond brengt, houden allen een laatste rondedans om hem heen. Als allen wegvluchten, zakt het scherm. (Wordt vervolgd).

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

LXXXIX.

Uw ziel, o, Lief! is als een bloem, stil bevend
In zachtkens-ademhalende atmosfeer;
Haar witte blaadjes wiegen heen en weêr,
Terwijl haar stengel, zelfgenoegzaam levend
En sterk-gestadig naar de hoogte strevend,
Buigt voor geen winden-warreling ter neêr,
Maar staat, een zuil-schacht, rank en slank en teêr,
Haar kracht genadig aan de blaadjes gevend.

O, zoo die stengel in haar kracht zich hief
Geheel alleen, wat zou de wereld ijzen
Van haar geweldig naar de luchten rijzen!

Laat mij dan maar de blaadjes, o, mijn Lief!
Ik zal ze trouw met teedre liefde kweeken,
Totdat hun kleuren in den nacht verbleeken.

XC.

Ja, Lief! wij zullen saam het leven torsen,
Maar ik de zwaardre vracht ervan met moed,
Daar ik met door de liefde wonder-forschen
Schouder mij inzet tegen 't laf gebroed,
Dat om al zielegloed met diep-in norsche,
Maar schijnbaar vredige verdelging woedt
En al de schoonheid van het Zijn wou schorsen,
Door reedloos dwingen, dat als rede doet.

Want, Lief! ik heb u lief, zóó lief, o, Prachtige,
Die 't leven aanziet als een vreemden droom,
Dat 'k door mijn kussenvloed u zal bekrachtigen
Tot baak der kunst op 's levens donkren stroom.

O, Lief, heb mij dan lief, gij wordt de Machtige,
Als gij mij lief durft hebben zonder schroom!

XCI.

Uw haar, waarmee ik somtijds speelde
In dagen, die als droomen waren,
Lijkt mij een wonderbare weelde,
Alleen maar reeds om 't aan te staren....

Uw mond is me als een diepe bron,
Waar, ziend naar roode bloem-festoenen,
Men niet zijn lust weerhouden kon,
Erin te vallen met veel zoenen....

Uw wang lijkt mij een weelge wei,
Waar 't heerlijk waar om uit te rusten....
Maar neen, uw mond zegt: Ga voorbij!
En jaagt me, en ach! maar even kuste....

O, laat uw armen zijn als slanke
   Slingers van weelde, die me omsnoerden....
Dan zal 't mij zijn of welig-blanke
   Armen van englen me opwaarts voerden

Naar 't Rijk, waar 't licht beweegt in stroomen,
   Opdat 'k, in zaalgen lust verzonken
   Van lach en kus en liefde-lonken,
Mijzelf een God te zijn mag droomen....

XCII.

Als ik u kus, dan zet gij een gezichtje,
Als waart gij niet mijn meisje, maar een nichtje,
Dat door haar neef, wanneer die komt te gast,
Met een familie-zoentje wordt verrast....

Maar, sinds gij heden-avond, met dien zoen-kus,
Zoo magnifiek-spontaan hebt willen doen flus,
Zeg 'k: ‘Laat ik u maar kussen, staêg en vlug....!
Wat 'k dan teveel gaf, geeft gij wel terug!’....

XCIII.

Vergeef, o, Liefste, dat ik spreek van kussen,
Terwijl gij hoog en mooi-poetisch droomt....
Maar als ik zie, hoe uw lief aanschijn tusschen
Uw lokken uitkijkt, word ik plots doorstroomd
Door een diep smachten, dat niet is te blusschen,
Aleer mijn aanschijn 't uwe nader-loomt....
'k Vraag daarom zacht: o, laat dien stouten jongen
Maar stil begaan, nu hij het heeft bezongen....

Hij zal het nooit weer doen, tenzij zóó zachtjes,
Dat gij het nauwlijks onder 't spreken voelt,
En als gij opkijkt, merkt gij aan zijn lachjes,
Dat hij toch heelemaal niets kwaads bedoelt....
Hij wou slechts even al die mooie prachtjes
Van oogen, wangen, waar zoo heerlijk woelt
Uw schaamte en vreezen door elkaer in blosjes,
Maken wat minder ernstig en wat losjes....

En dan ten slotte kunt gij altijd klappen
Uitdeelen, of ge een Amazone waart....
Gij moogt mij knijpen, slaan of bruusk-weg trappen,
Totdat uw vrouwen-fierheid is bedaard,
En als uw kracht in 't slaan soms mocht verslappen,
Heft gij uw vinger maar in trotsche vaart....
Gaat gij maar even met dien vinger dreigen,
Is 't mij, of klappen op mij neder-zijgen.

En dan, weet wel: ik kus uit liefde, omdat
Gij zijt het eenig-lieve en mooie meisje....!
Al de andren zijn mij niets: gij, de eenge Schat,
Waarvan ik altijd zingen zal een wijsje,
Dat telkens wisselt. O, als 'k ù niet had,
Werd mij dees aard triest als een doods-paleisje....
Daarom, Lief! zeg ik u: - mijn hart, waar bleeft? -
‘Gij zijt het schoonste, wat op aarde leeft!’

XCIV.

Uw wangen zijn me als roode perzik-zijdjes,
Schoon om te zien, verrukklijk om te proeven:
Dies, als 'k ze nader, zou 't mij zeer bedroeven,
Als gij niet even riept: ‘O, liefling, bijt je 's?’

O, al de teeder-lieve zaligheidjes,
Die mij omvingen, als gij maar uw stroeven
Wil even overwont voor 't zacht behoeven
Van - trots al snoezig-aardge meisjes-spijtjes -

Een heeleboel diep-innig lieve kussen,
Zoodat uw heerlijk wangenpaar mij leek wel
Een welig veld, waarop veel bloemen sproten....

Dan kwam de vrede tusschen ons, de groote,
Zóó groot, dat dáárvoor, Liefste! in kracht zelfs week wel
De vredes-conferentie van de Russen!

XCV.

Zeg niet, dat ge enkel ziel zijt, want uw oogen,
Mij aanziend met een vriendlijk lachen, teêr,
Alsof een engel keek, doen mij veeleer
Verlangen, met een wonderbaar vermogen

Van innig-lief zijn, om, terneêrgebogen,
Ze zacht te kussen, alsof 't waar een veêr,
Die ze even raakte, o, om ze al meer en meer
Te kussen, totdat kleine kreetjes vlogen

Uit uwen mond, die riep: ‘O, Lief, ga door,
Ga door zoo met uw kussen, want daarachter
Zit heusch mijn ziel: mijn ziel zelf zijn zij niet....!’

Dies kus ik maar uw lichaam, want, naar 'k hoor,
Kom 'k zóo uw ziel wat naderbij.... Wie lacht er?...
'k Denk, dat mijn Liefste nu verlegen ziet....

XCVI.

Zacht kust mijn mond u, tot daar opwaarts wuiven
De teedre denkingen van ùw lief hoofd,
Die droomend zoet van wat mijn ziel belooft,
Gelijk een zachte stoet van witte duiven,
Met breede zwiering om uw slapen stuiven.
O, 't zal u worden, of daar henen-schoof 't
Wolkfloers,, waarachter eeuwig onverdoofd
De sterren langs de wijde heemlen schuiven.

Zie naar die sterren, Lief! zij zijn de rij
Van mijn u eeuwig-lievende gedachten,
Die stralen klaar, in diep verrukken blij.

O, blanke vlucht! O, gloênde sterreprachten!
Gij ziet elkander aan in stille nachten
En wordt als één in weelge mijmerij...!

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
Vierde zang.

De beide Dichters bestijgen den rots-wand en komen op een weg, loopende rondom den berg. Vergilius verklaart hoe de zon zich nu links vertoont, wanneer men oostwaarts ziet. Ontmoeting met de luien, die hunne bekeering tot aan het einde van het leven hebben uitgesteld.

[1] Wanneer door geneuchten of wel door smarten, welke
[2] eenig vermogen van ons gevoelt, de ziel zich wèl tot
[3] dat [vermogen] bepaalt,
[4] blijkt het dat zij op geen ander vermogen meer acht-
[5] slaat; en dit is tegen die dwaling, die gelooft dat
[6] meerdere zielen, de ééne boven de andere, zich in ons ontsteken.

[7] En daarom, wanneer men iets hoort of ziet, dat de
[8] ziel sterk op zich gericht houdt, [dan] gaat de tijd
[9] en de mensch bemerkt het niet:
[10] want een ander vermogen is dat, dat het hoort, en
[11] een ander is dat hetwelk de gansche ziel heeft: dàt
[12] is als 't ware gebonden, en dit is vrij.

[13] Hiervan had ik ware ondervinding, daar ik naar
[14] dien gestorvene hoorde en hem aanstaarde; want
[15] wel vijftig graden gestegen was

[16] de Zon, en ik had het niet bemerkt, wanneer wij[16]
kwamen daar waar die zielen éénstemmig tot ons
riepen: ‘Hier is uw verlang.’

[17] Grooter opening stopt dikwijls met een vertakte
[18] doorntwijg de gaardenier dicht, wanneer de druif
[19] verdonkert,
[20] dan het pad was, waarlangs mijn Gids en ik achter
[23] hem opklommen, zoodra de schare zich van ons
[24] afscheidde.

[25] Naar Sanleo gaat men en naar Noli daalt men af, boven
[26] Bismantova klimt men naar den top met de voeten
[27] alleen; maar hier voegt het dat de mensch vliegt:
[28] ik bedoel met de vlugge vleugelen en met de vederen
[29] der groote begeerte, opgetogen achter hèm aan, die
[30] hoop aan mij gaf en licht voor mij maakte.

[31] Wij klommen op tusschen door de gebroken rots en
[32] de kant ervan raakte ons aan beide zijden, en de
[33] bodem verlangde handen en voeten naar omlaag.
[34] Wanneer wij op den bovensten rand waren van den
[35] hoogen rotswand:

[36] ‘Mijn meester,’ zeide ik: ‘welken weg zullen wij
opgaan?’

[37] En hij tot mij: ‘Geene van uwe schreden dale:
[38] stadig den berg bestegen achter mij aan, totdat
[39] eenig ervaren geleide voor ons opdage.’

[40] De top was zóó hoog dat hij het gezicht te boven
[41] ging en de kant was vrij wat steiler dan de straal
[42] van den kwadrant wanneer die halver wege op het
[43] middenpunt staat.

[43] Ik was moede, wanneer ik begon: ‘O zoete vader,
[44] keer u om en zie hoe ik alleen achter blijf, zoo gij
[45] niet stil staat.’

16 De zon, die immers 15 graden in het uur aflegt, wijst dus aan dat het op dezen Paaschzondag ongeveer kwart voor negen in den morgen is.

[46] ‘O zoon, trek u tot hiertoe op,’ zeide hij, mij
[47] met den vinger een weinig lager een riggel wij-
[48] zende, die aan dien kant den ganschen berg om-
kringt.

[49] Zoo prikkelden mij zijne woorden dat ik mij geweld
[50] aandeed, achter hem aan naar boven kruipend, tot-
[51] dat mij die riggel onder de voeten was.

[52] Daar zetten wij ons beiden neder om te zitten, ge-
[53] richt naar het Oosten, van waar wij waren opge-
[54] stegen; welke aanblik den mensch pleegt te ver-
[55] heugen.

[56] Eerst richtte ik de oogen naar de lage kusten; voorts
[57] hief ik ze op naar de zon, en ik verwonderde mij dat
[58] wij ter slinker door haar werden beschenen.

[59] Wèl wierd de Dichter het gewaar dat ik verstomd
[60] stond over den zonnekar, daar hij tusschen ons en
[61] het Noorden opging.[61]

[62] Waarom hij tot mij: ‘Zoo Castor en Pollux in gezel-
[63] schap waren van dezen spiegel, die boven en beneden[63]
zijn licht rondleidt,
[64] zoudt gij den rooden Dierenriem nog dichter tegen[64]
[65] de Beren gedrongen zien kringen, zoo hij niet van
[66] den ouden weg is afgeweken.

[67] Indien gij het u wilt denken hoe dit is, keer in u
[68] zelf en stel u voor dat Sion tegenover dezen berg
[69] op de aarde staat
[70] derwijze, dat zij beiden éénen eenigen Horizont en
[71] verscheiden halfronden hebben; waarom gij zien
[72] zult hoe het sluit dat het pad, dat ter kwader ure
Phaëton niet te berijden verstond,

61 In het teeken van C. en P., de tweelingen, komt de zon na 21 Mei; dan staat de zon nog veel noordelijker.
63 *Spiegel:* de *Zon*, die Gods liefde afspiegelt.
64 *boven en beneden*, in dit en het ander halfrond.

[73] aan de ééne zijde gaat van dezen [berg], terwijl[73]
[74] hij aan de andere zijde van genen [berg] gaat, indien
[75] uw verstand helder ziet.'

[76] 'Zeker heb ik, Meester mijn,' zeide ik: 'nooit zóó
[77] helder gezien, als ik nu, met dat deel van mijn verstand,
dat kreupel scheen, inzie
[78] dat de midden-cirkel der Hemelsche Beweging, die
[79] in zekere kunst Equator genoemd wordt, en die
[80] altijd tusschen de Zon en den Winter blijft,
[82] om de rede, die gij zegt, van hier evenver noord-
[83] waarts af is, als de Hebreeuwen hem zuidwaarts van
[84] zich verwijderd zagen.

[85] Maar zoo u gevalt, gaarne zoude ik weten, hoeveel
[86] wij hebben te gaan, daar de helling hooger stijgt
[87] dan mijne oogen kunnen stijgen.'

[88] En hij tot mij: 'Deze berg is zoo dat hij altijd van
[89] onder moeielijk is om te beginnen, en dat hoe hooger
[90] de mensch komt, hij hem te minder bezwaarlijk valt.
[91] Daarom, wanneer hij u zoo geneuchtelijk zal schijnen
[92] dat het gaan u zóó licht is als het te scheep stroom-
[93] afwaarts gaan,
[94] dan zult gij aan het einde van dit pad zijn; ver-
[95] wacht dus daar uit te rusten van de vermoeienis:
[96] meer antwoord ik niet, en dit weet ik voor waarheid.'
[97] En, toen hij zijn woorden gezegd had, klonk eene
[98] stem van dicht bij: 'Wellicht zult gij te voren nog
[99] noodig hebben te zitten.'

[100] Bij den klank van haar draaide elk van ons zich om
[101] en wij zagen ter linker een groot rotsblok, hetwelk
[102] noch ik, noch hij eerst hadden opgemerkt.

[103] Daarheen togen wij; en daar waren personen die
[104] zich in de schaduw bevonden achter de rots, gelijk
[105] de mensch uit luiheid zich pleegt te bevinden.

73 d.i. dat de zon den berg der Loutering links maar den berg Sion rechts heeft.

[106] En één van hen, die mij toescheen moede te zijn,
[107] zat en omarmde zich de knieën, het gezicht daar-
[108] tusschen naar omlaag houdende.

[109] ‘O zoete Heer mijn,’ zeide ik: ‘beöog dezen, die
[110] zich veel loomer betoont dan of de luiheid zijn zus-
[111] terlijn ware.’

[112] Daarop wendde hij zich tot ons, en werd oplettend,
[113] de blikken richtend over de heup en zeide: ‘Ga gij
[114] maar òp, gij die zoo krachtig zijt.’

[115] Toen herkende ik wie hij was; en die aêmechtigheid,
[116] die mij toen nog een weinig den adem versnelde,
[117] verlette mij niet tot hem te gaan: en voorts
[118] toen ik tot hem was gekomen, hief hij nauwelijks
[119] het hoofd op, zeggende: ‘Hebt gij wel gezien, hoe
[120] de zon aan den linker kant den wagen leidt?’

[121] Zijne luie gebaren en korte woorden bewogen mijne
[122] lippen een weinig tot een lach; voorts begon ik:
[123] ‘Belacqua, nu treur ik[123]
[124] niet meer over u; maar zeg mij; waarom zijt gij
[125] hier gezeten? Wacht gij geleide, of heeft weer de
[126] gewone hebbelijkheid u ingenomen?’

[127] En hij: ‘Broeder, het opwaarts gaan wat baat het?
[128] daar mij niet tot de martelingen toe zou laten de
[129] Engel Gods, die aan de Poort zit.

[130] Eerst moet het dat de Hemel zich zoovele malen
[131] om mij draait buiten het leven als hij zich in het
[132] leven om mij draaide, omdat ik de goede zuchten
tot het einde verdaagde,
[133] indien gebed mij eerder niet te hulpe komt, dat op-
[134] gaat uit een hart dat in levende genade leeft; want
wat baat het andere dat in den hemel niet wordt
gehoord?’

123 *Belacqua*, kunstig luitenmaker en door de Muziek met Dante bevriend.

[135] En reeds steeg de Dichter voor mij op, en zeide:[135]
[136] ‘Kom nu, zie dat de Middagcirkel reeds door de Zon
[137] wordt geraakt, en dat aan de grens [van de beide
[138] halfronden] de nacht met de voeten Marocco raakt.

135 Het is dus nu de Middag van den Paasch-Zondag. Wanneer het middag is voor den Louteringsberg is het morgen aan den Ganges, en wordt het avond in Marocco, het Westen van het Noordelijk Halfrond.

Bragi door J.B. Schepers.
IIIe Boek.[1)]

De terp.

‘O Wodan, Wodan, vreeslik is me 't raadsel,
Waaraan ik dit verdiend heb, waarom ik
Moest zwerven, alles missen, oud, armzalig
En blind m'n dagen einden zonder licht
Van binnen, zonder levenslust. Waarom?
Waarom?’ Zacht prevelde zo de□oude man
Die, de□oogkas wijd geopend, staarde□in 't licht
Dat gloeiend uit de violette bank
Neerzakte□en alles noch eens rossig gloeide,
Het waterstaat van sloten, 't pareltje□op
De grassprietjes; 'en rosgloed trilde 'r om hem,
Die, met z'n grijze haren uit de muts,
Maar zat te staren naar de gloende zon
En daarvan niets gewaar werd dan de warmte.
Zo zat hij stom, de handen in elkaar
Tegen de lange slierten wit-grijs baardhaar
Tussen z'n knieën. Noch eens dat waarom?
En toen.... gingen alleen z'n lippen noch
Zo zachtjes heen en weer als bij 'n gebed.

1) Vervolg en slot van Bragi. Zie Nieuwe Gids, Nieuwe reeks II, 433 vlg; III, 4 vlg; IV, 135 vlg.

‘O Grootpa, kijk, ik vond 'en eendenest,
Waar juist de gelë eendjes uit de dop
Te voorschijn kropen! Wat 'en grap, u moet
'Is komen kijken!’ - ‘Kind, ik kan 't niet, immers!’ -
En stil, beteuterd, stond de kleine vent
Even te peinzen; toen: ‘Nee, Grootpa, 't is
Toch lelik van die Wodan U zo blind
Te laten maken!’ - ‘Stil, kind, stil! Wij weten
Niet waar het goed voor is; kom, ga: 't wordt tijd
Van slapen, 'k voel de kille avond komt!’ -
‘En toch is 't lelik!’ mompelde de kleine.
Toen ging hij vlug - hij dacht aan 't avondeten -
Over de terp naar 't lage boerehuis.

En Bernlef zat weer stil te mijmeren.
Voor 't binnenoog verdrongen zich de beelden
Van wat zo'n heerlik leven was geweest
En telkens kwam juist dàt beeld aangevlogen
En hoorde hij z'n Ava's noodkreet weer.
Z'n Ava! O dat bloed, dat uit de hals
Haar stroomdë over 't hele lijf; ze wankelt,
Ze valt en 't mes glipt uit de wond! 'En kreet!
O ijslik, 't snijdt hem weer z'n denken stuk:
Hij weet niets dan die rauwe vrouwekreet
En rillend zit hij op de bodem neer,
Vergetend waar hij is. Noch klinkt het, noch!

‘Nacht, Grootpa!’ riep van ver 'en kinderstem. -
‘Ja, 'k kom!’ - En bevend werkte zich de□oude□op:
Hij strompelde□op 't geluid af, tastend met
De hand en 't oude hoofd, 't eerwaarde, diep
Gebogen. Tussen kin en grond schokte□'em
De baard. Hij voelde□'en kinderhandje, dat
Hem vastgreep en de deur deed naadren. - ‘Nu
Moet Grootpa bukken!’ - en zo kwam hij binnen,

Waar 't luid gesprek hem luider-aan toeklonk,
Als hij aan kindjes hand de lemen vloer langs
Aarzlend naar 't bankje bij de tafel stapte.
In somber zwijgen zat hij stil en even
Poosde 't gesprek; hij voelde elk zag hem aan,
Maar zwijgend bleef hij zitten, 't hoofd gebukt.
Het kind at nu z'n haverbrood met melk
En zag bijwijlen in het rond. Walmlicht
Van 't oliepitje deed de schaduwen
Bewegen, duisterde in de hoeken weg
En lichtte vóór hem op 't baardloos gezicht
Van Hedzer-boer, die juist z'n lepel neerlei,
Beide ellebogen op de tafel plaatste en riep:
‘Vrouw, geef die oude van je haverpap
En schuif de kom wat naar hem toe, hij kan
Er zo niet bij. Wij hebben al genoeg.
Wat doet zo'n man z'n tijd ook te versoezen!’
Hij lachte schuddend, maar uit blauw-grijze ogen,
Die geestig stonden tussen rode wangen,
Blonk goedigheid en 't knaapje lachte 'em toe.
Hij kreeg van de boerin noch één stuk brood
En noch wat melk, zë aaide 'em over 't haar
En zei: ‘Wat kan die jongë eten, hoor!’
Het klonk tussen die lachewitte tanden
Zo vriendlik en hij zag naar 't in-gezond,
Ovaal gezicht, blank in de blauwe hoofddoek:
Zo zat ze tussen zeven kinders in,
En dan noch Bernlef, 't kleinzoontje van de oude.
'En stoere jonge van twaalf jaar was de oudste
En de allerkleinste 'en kind van twee, dat àl
Maar door met babblen moeder overstemde
En luid op moeders knie sprak tot haar pop.
Het waren allen vlaswitkopjes, blauw
Van ogen, blank en rood als perziken
De wangen, bruin verbrand. Ze babbelden,

Met volle maagjes prettig wachtend op
Het sein van slapen gaan. Twee meiden en
Twee knechts zaten daar rustig aan hun werk.
Dë eersten sponnen wol tot draad en Hidde,
De grijze knecht, herstelde 't visnet, zag
Zo nu en dan eens tegen 't licht of er
Een zwakke plek noch was en werkte stil,
Maar 'n jongre, Juw, zat met 'en hard stuk hout
Vóór zich te snijden aan 'en mensekop,
Dat stukjes hout rondspatten door 't vertrek.
Zij zwegen meestentijds. En vader zat
Blijmoedig met z'n rond gezicht bij 't vuur nu
En gaf 'en raadsel op aan de oudste vier,
Die leunden aan z'n bank en knie en keken
Hem in de schalkë ogen vragend naar
De oplossing die zo moeilik was, en toen
Het oudste meisje, 'n kind van tien jaar, 't raadde
En in de handen klapte van de pret,
Toen riepen ze allen: ‘O, ze wisten 't ook,
Allang!’ - maar vader plaagde zë en gaf
Z'n Aukje 'en kus en joeg ze toen naar bed;
Met luid gelach, druk stoeiend, volgden ze
Hun moeder, die met kleine Djoeke op de arm
En aan haar rok twee luid snappende kleinen
Langs de oude Bernlef was gegaan, zoals
Op 't ruime veld in zomermiddagwind
'En Godenpaar voorbij de mensen zweeft:
Ze voelen 't wuiven, maar ze zien ze niet
En 't wordt hun toch zo herelik te moe.
Zo had ook hij die ritseling gevoeld
En wist, daar langs hem ging 't geluk voorbij,
Maar 't boog z'n eigen ongelukkig hoofd
Te dieper neer, tot hem de tweede ploeg,
Veel wilder noch, voorbijstoof voortgejaagd
Door vader; maar die riep ze toen terug

En zei hun, de oude nacht te zeggen; stil
Kwamen ze nader, Aukje gaf 'en kus; hoe rilde
Dë oude man bij dat gevoel, hoe diep
Boog hij het hoofd, toen hij ze nacht gezegd had!
En tranen sprongen op z'n hand en trilden
Hem in de grijze baard als dauw aan graan.
Toen zei hij: ‘Bernlef, wel? ga jij niet mee?’
En 't kind dat wel gewild had, maar niet durfde
En alles achter 't vuur wegdeinzen zag
In 't schemerdonker, ja in duister, 't sprong
Nu op en liep dë oudsten na. Hij gaf
De boer 'en handje en wenste wel-te-rusten,
En Hedzer riep: ‘Vrouw, daar is je achtstë al!’
En joeg hem schertsend in dë andre kamer.
Wat riep nu Bernlef, nu hij mee mocht doen,
Nu Deddo met hem praatte en zij, gelijk
In leeftijd, zwetsten van hun kracht, hun springen
Over de sloten, van hun eierzoeken
En veel noch meer, tot moeder beide knapen,
Die, saam in één bed, nu aan 't worstlen gingen
Noch eens toedekte; toen werd alles stil
Zo langzaam aan en moeder kwam terug
In 't stil, halfscheemrig huisvertrek, waar hoog
Boven de vloer de vlammen lekten, rook
En rood vuur door elkaar, dat op de zolder
Verdween door reten van het dak. Daar zat
Bernlef in grillig licht, want rode gloed
Of schaduw gleed er langs z'n zonverbrand
Gezicht vol rimpels, langs wit haar en baard,
Daar zat hij en de knechts, de meiden zagen
Hem stil aan, nu en dan 'is fluistrend, gieglend,
Maar toch met iets van eerbied in hun ruw
Gezicht; de beide meiden lieten soms
Hun spinnewielen rusten, zagen weer
De jonge knecht aan, proestend of stil lachend,

En werkten dan te sneller voort, als de oude
Hun fronzend aanzag. Bernlef wist niet, wie
Daar om hem waren, maar hij zweeg; de boer
Was naar het heem om in het weer te zien.
Daar buiten liep hij om z'n hoeve heen
De terp rond, zag naar 't lichte westen, waar
In dauw dë avondster juist wegzonk, waar
De slootdamp rookte en buurman Homme's terp
'En schip op 't water leek, toen zuidlik om, waar 't vee
Graasde aan de helling, schapen verder ook
Veel verder weg soms, want het werd pas herfst
En veilig was 't daar nu noch voor de zee.
Hij zag ze liggen in de dauw of staan en ver
Ver donkerde geboomt af tegen 't zwartblauw;
Daar was iets hoger grond van zand, en in
Het oost was donkerte evenals in 't noord,
Nachtdonkerte met sterren; stil was alles
En 't loeien van z'n koeien klonk alleen
Zo nu en dan hem toe. Hij stond er even
En dacht aan 't vreemde van die oude man
Die in de morgen tot hem was gekomen,
Maar 't schoot hem door 'et hoofd: die man heeft rust
Van noden en de knechts en meiden ook.
Z'n vrouw vond hij gezeten op de bank,
De ruwe vuist van de oude zwerver in
Haar handen en hij sprak van wat hem was
Gebeurd. Maar Hedzer zei: ‘Kom, Sijke, eerst
Moet de oude slapen, dan vertellen, kom,
't Wordt tijd!’ Het volk ging slapen en de vrouw
Leidde de grijsaard naar z'n strobed heen,
Ze gaf hem dek, 'en zware wollen deken
En liet de blindeman alleen, geheel
Alleen daar in dat vreemde land! En toch
Hij voelde rust, toen hij zo neerlag, moe
Strekten z'n leden zich, z'n ogen deden

Hem pijn wel, maar de moeheid won 't: in zware,
Droomzware dofslaap zonk hij. Zie, daar deed
Walhalla zich in verre verten op;
Z'n wallen golfden weg, als hij vaak zag
Op 't duin insluimrend savonds onder sterren,
En alles, wat hem eens zo dierbaar was,
Die Goden, welbekend, ze zweefden voor
Z'n ogen langs, maar 't was of één met woest
Gedreig hun volgen kwam, want allen keken
Gedurig om; het drukte 'm als 'en zware zorg.
Daar kwam hij aan; 'en man die angstig groeide;
Geweldig stapte Wodan daar, z'n oog
Stond fel, z'n baard woei splitsend uit, en in
Z'n handen droeg hij 'n spitse dolk; hij was
Nabij nu, angstig staarde Bernlef; stil,
Stijf lag hij: Wodan boog zich over hem
Weer voelde hij de vreselikste pijn
En miste de ogen; 't flijmde 'm door z'n lichaam
En klam van zweet zat de oudë overeind
Op 't strobed. Hij bedacht zich lang, hoorde
Weer kleine Bernlef's nijdig woord en viel
Glimlachend in wat kalmer sluimering;
Hij zag 't gehoorde van 't geluk-rondom
En hoorde weer die kinderlach weerklinken
En toen hij goed sliep, zag hij Bragi voor
Z'n ogen staan, de breedrand-hoed op 't blond
Langlokkig hoofd, en hoor: er klonk muziek
Van 't snaartuig. Anders dan te voren was
De toon, veel plechtiger en met die klank
Groeide majestueuzer zijn gestalte.
Wel ernstig stond z'n oog, als zag hij droef
De toekomst in, maar weiden deed hij niet:
Metaal klonk uit z'n lied en 't oog week niet:
Maar keek hem aan, als vroeg het om vertrouwen.
Nu werd het blauw lichter en lichter om hem

'En vrouw kwam glanzend aan, werd duidliker;
Idoena was 't; verzacht werd Bragi's hardheid.
Ze werden één, 'en paar in gouden licht
Omvloeid door zacht melodieëuze klanken,
En eindlik week het alles weg, voorgoed:
Ze waren opgelost in 't lichte ruim.

Bernlef's verhaal.

De kinders waren al te bed; daar zat
Dezelfde kring om 't haardvuur, dat om rijshout
Luid knettrend, knappend nu en dan, opvlamde,
Bij de□eigen zeven noch drie boeren, buren.
Hier de□oude Homme Sietses, grijs, vervallen
Met ingedeukte mond tussen het rood
Van wangetjes; gebogen neus, kleine□oogjes,
En naast hem, alles haar schier, breed en groot
Bean Gerbens, rood van neus en vaag van blik,
Met soms iets geestigs, als de zon kan schijnen,
'En glimlach, in 'en dag van witte mist;
Dan lange Leffert met iets lijzigs in
Z'n spreken, stoppelig de kin als nu
De rogge-akker buiten, jonger dan
Dë andren; naast hem Hedzer, daarnaast Bernlef.
De buren hadden al van hem gehoord,
Ze kwamen luistren wat hij zeggen zou
Van vreemde landen; veel gepraat was daar,
Maar stil zat de□oude man te luisteren.
't Gesprek verwarde 'm 't denken, vreemd was ook
Die taal, 'en weinig anders als bij hun,
En oude Homme's kraakgeluid vooral
Hinderde hem met Leffert's lijzig seuren.
Maar liefst hoorde hij links van zich de stem
De klinkstem, leeuwrikshelder, van de vrouw
In lach of ernst heenvliegen tot hun allen.
Toen 't weer, dë oogst, het vee, 't gemaak genoeg

Besproken was en allen zaten met
'En kom vol wei; toen kwam er even stilte:
‘Vertel ons nu je lotgevallen eens
En denk vooral niet dat nieuwsgierigheid
Alléén ons drijft, wij hebben veel met je
Te doen en vreeslik lijkt je lot’, zei Hedzer. -
‘Vrinden, 't valt zwaar van zoveel leed te spreken,
Maar wat ik telkens zie en duidlik hoor
Ik moet het ééns uitzeggen: 't kan mischien
M'n leed verzachten.
Eens, leefden wij kalm
In 't luw van hoge duinen; in de gunst
Bij Walhal's Goden, sinds wij Bragi, Donar
En Lokë in ons midden hadden na
't Herwinnen van Idoena, roof van Tjazi
De zeereus, maar dat meldden andren stellig.’ -
Verbaasde uitroepen klonken: ‘Zag je dat?’ -
‘Och toe, vertel!’ - ‘Wij hoorden 't van 'en zanger uit
De derde of vierde hand, maar zelf!’.... En Sijke
Vroeg: ‘Vader, zeg me iets van Idoene! Was
Zij wezenlik zo'n mooie vrouw?’ - ‘Idoene,
O, als ik daaraan denk en aan 't gevoel
Van jeugdkracht in mij, toen zij naderde,
Aan 't minlik wezen, aan die macht van de ogen
En hoe wij allen bogen voor die macht:
Zie 'k voel mij jonger, nu 'k er weer aan denk!....
Maar later over hun; 'k heb veel te zeggen!
Nu dan, de Goden hielden van ons; vaak
Verscheen mij als 'en bodë uit Walhalla
Bragi en liet me in slaap het zien; hij gaf
Mij raad, wanneer ik spreken moest tot allen
En door die raad was vrede in 't stille duin.
Priester en zanger was ik; wijze vrouw[1)]

1) Vrouwen waren soms als profetessen hoog in ere bij de Germanen.

Was Ava, die door Bragi's vrindschap meer
Wist dan dë andren. Ava! O, ik arme
Rampzaalge man! Daar klinkt haar angstkreet weer!' -
In zware snikken schokte 't oude lijf
En allen zagen stil hem aan, verwonderd. -
In 't grote stil-zijn van 't vertrek - niets stoorde't
Dan 't vuur, knappend van nieuwe takkebossen -
Begon hij weer: ''t Was vree! Wij handelden
Met vreemden uit het zuiden en zij brachten
Ons weeldezaken die wij missen konden,
Maar die 't begeerlik vrouwvolk wát graag kocht.
Die zwartgehaarden met hun praatjes maakten
Hun brein ook in de war: ze spraken van
'En redder en bevrijder uit de zonde,
Verkondiger van reiner God dan Wodan
En dat je nimmer doodslaan mocht, wat ook
'En vijand deed, en meer zo: in het ding[1)]
Vernam ik 't listig wroeten en verhief
M'n stem er tegen; 'k wist in 't zuiden waren
Ze niéts beter dan híér; maar och, ze wouen
Zo'n priester hier toch wel eens horen en
Hij kwam, helaas! Er waren andren bij:
Met blanke zwaarden, lansen scherp van spits
En leren helm en schilden, trokken naar
Het duinbos zwaar geknevelde soldaten. -
'En vreemde taal klonk door ons duineland
Een ruiter op 'en springend wit paard joeg
Wie uit nieuwsgierigheid hem naderden
Uiteen en wees hun onze heilige□eik;
Die moest geveld, maar nee, niet zó maar! 'k Trilde
Van woede□en dreef hun van mijn heiligdom
Terug; ze wouen mij te lijf; toen sprak
De priester in het wijde blanke kleed,

1) Volksvergadering.

'En bruine koorde□om 't midden; wijd stak hij
Z'n armen uit en ‘Vrede zij ulieden!’
Klonk uit z'n mond en zag ik in z'n oog.
Dat oog zag kalm-blauw op ons allen neer
En ieder zweeg. Toen sprak hij van zijn God:
Elk staarde□'m aan van ons, als bracht zijn woord
Hun in Walhalla, als was 't wondertaal.
Mooi was het ook en velen knielden neer
Toen 't uit was, maar ik riep: ‘Men zal niet doodslaan!
En als de vijand dan je land inrukt,
Moet je dan niets doen, niets, maar dat is lafheid!
Wie aan zo'n God gelooft is landverrader!’ -
En velen aarzelden, ze zagen angstig
Wat volgen zou. Eerst zweeg de priester even
Maar toen klonk 't luid: ‘Daar zullen tijden komen
Dat alles vree is op deez' wereld, wèl hem,
Die 't Godsrijk voorbereiden helpt; hem wacht,
Als hij gelooft, Gods hemel, waar geen strijd
Geen vijand is, waar zielsrust op hem neerzijgt!’ -
‘De hemel van de lafaards,’ riep ik weer,
‘Wie voor z'n land sterft komt in 't hoog Walhalla,
Waar blij genot hem wacht na strijdens moeheid!’ -
‘Walhalla is er niet, noch Wodan is er,
Noch wie men ook vereert hier!’ - ‘'k Zag hun zelf
Ze kwamen in het huis van Radbout; Bragi
Woonde daar lang; dë ouden heugt het noch!’ -
‘Welnu, als Wodan is, laat hem z'n eik
Beschermen voor ons wapen: mannen, kom
De bijlen in die boom!’ - Hij zweeg; ik bad
Tot Wodan om 'en teken van z'n macht,
Hij moest die schenners straffen. Helder
En onbewolkt bleef boven duin de lucht!
Geen teken kwam! De splinters vlogen mij
Om de□oren, sarren ook soms, 't luid geklop
Verdrong dat sarren, telkens dieper beet

De bijl in 't hout; toen maaktë een 'en riem
Van osseleer noch aan 'en lage tak vast
En sloeg 'em om 'en andre boom; ze trokken
Allen te zaam, hun wapen lag in 't zand.
Toen riep ik luid: ‘Te wapen, mannen, 't gaat
Hier om ons heiligdom,’ maar enklen slechts
Durfden zich bij mij voegen. Krak, daar zeeg
De boom en viel met zware plof op 't land
En in het beekje; struiken knapten onder
De zware last en takken scheurden los.
Ik stond getroffen; o, ik wist *mijn* Wodan
Zweeg niet om niet; hij wist de reden wel.
En toen drong mij 'en fors lied uit de keel
En 'k wist eerst niet, wie 't mij wel zingen deed,
Tot Bragi's mannezangstem in mij trilde.
Laat mij 't u zingen als herinnering,
Kom, geef mij 't ruwe snarentuig eens aan
M'n enigst meegenomen goed, m'n troost
Bij 't grootste leed.’ En Sijke reikte 't hem:
Ze hing het bij z'n komst op aan de wand.
Noch nooit was Godeklank gehoord hier en,
Bleef 't mensewoord ver achter ook bij 't Godslied,
Ze voelden eerbied voor de vrind van Bragi;
Hij sloeg de snaren en z'n lied weerklonk.
Wodan, als hij hem zag in al z'n forsheid
Reusachtig met z'n donkre denkersogen.
Zwartblauw wuifde□'m de lange mantel na
En schaduw lag er om z'n hoofd: breed stak
De donkre hoedrand rondom uit, en lang
Golfde z'n bruine baard: zo zagen ze□'m
En menig oog zag schichtig in het rond.
Één greep noch in de snaren en met 'n glimlach
Keek de□oudë op. Hun zwijgen deed hem goed.
Ze zaten stil of dronken even en
Zagen verbaasd naar 't lichtende gezicht

Dat fier omhoog gericht was, achteruit
De grijze lokken. 't Was of iemand hem.
Der Goden met z'n hand had aangeraakt.
Eerbiedig dachten ze: ‘Wat God zou 't zijn?’
'n Vreemd zuchtje deed de haardvlam wapperen
En peinzend zagen ze in de vlammen, ze
Voelden 'en angst in zich voor Wodan's kracht
En Sijke vroeg: ‘Werden ze toen niet bang?’
Maar Bernlef zei: ‘'t Soldatevolk verstond
Mij niet; het spotte; luid sprak weer de priester
En - enklen bleven maar hun Wodan trouw.
De meesten, zwakker in 't geloof, beleden
Die nieuwe God, die machtiger dan Wodan
Hun zondenvrijheid, later leven, ook
Voor wie niet sneuvelde, beloofde; die
De eenvoudigen, de kinders tot zich riep.
Zo volgden velen dan de priester, toen
Hij ging, 't gedruis trok als 'en onweer af
Naar 't noorden, ik ging diep bedrukt naar huis
Met Ava, die vergeefs mij moed in sprak.
Stil lag ons huis daar, vredig graasde 't vee,
De heemhond blafte vrolik toen we kwamen
En over 't erf kraaide onze bruine haan.
Wij waren er alleen, de knechten volgden
De priester, maar geen rust gaf 't stilzijn ons
Het was ons of we iets o zo moois verloren.
We staarden voor ons uit in de as; daar was 't
Of ik 'en snik hoorde achter mij, maar niets
Was er te zien en 'k mijmerde weer voort.
En toen - - och, Wodan, moest ik dat ook lijden;
Moest ik, die U zo trouw verdedigde
Nu worden aangetast in 't dierbaarst van
M'n zijn! Waarom, waarom?’ - En als om antwoord
Hief de oude man z'n oogloos aangezicht
Omhoog en allen rilden, die het zagen -

‘Ze slopen zachtjes aan, de zwarten; plotsling
Zag 'k vier van dat gebroedsel op de vloer.
Één greep m'n Ava; en.... ik kan het niet
Vertellen wat ik zag: 't was al te wreed!
Nee, Ava, gil zo niet! Ik kan 't niet helpen!’ -
Weer zweeg hij met de handen in elkaar
Tussen de knieën, 't hoofd omlaag en strak
Tegen de vlammen kijkend. ‘Één greep mij
En hoe 'k mij ook verweerde, 'k werd gebonden.
Een zei: ‘Zou Wodan hem ook helpen, zeg?
Verdient zo'n vent Gods mooie zon te zien?
Komaan, schavuit! Dat kost je de□ogen, hoor!’ -
En 't flijmde mij door 't lichaam; 'k gilde 't uit
Maar hoorde niets dan 't lachen van dat volk
En Ava's ijselike gil klonk na.
Zo lag ik op de grond! En dát volk zegt
Nu noch: ‘niet doodslaan!’ Honderd maal zo erg
Is 't martelen on doden van 'en vróúw!
Wat Wodansdienaar was zo wreed, zo honds?
Wat er toen sedert voorviel weet ik pas,
Van toen ik Bernlef's kleine hand weer voelde
En weer z'n stem melodieëus mij riep,
Maar klagend was dat stemmetjë eerst ver,
Toen kwam 't bewustzijn naderbij en wild
Werd in mij woede los, omdat ik niet
Kon zien wat of m'n ventje scheelde; 'k balde
M'n vuisten en ik stiet 'en bittre vloek uit.
Toen klonk z'n stem daar weer doorheen en 'k voelde
Dat zachte handjë aaien langs m'n wang:
Ik zweeg en hoorde nu, dat vrije mannen
Gelovende□aan Walhalla's heilig rijk
De priester en z'n volgelingen in 'en duinkom
Gelokt en daar vernietigd hadden, velen,
Helaas! ook Bernlef's vader, d'eenge zoon,
Waarop ik hoopte voor m'n ouderdom,

En velen van ons volk; de rest, gevlucht
Naar ons dal, werd daar achtervolgd en was
Gedood in woeste strijd. Ze lagen daar,
Zei Bernlef, alles zag hij uit 'en boom
Waar niemand hem gezien had in het lommer.
Nu, zei hij, was het weggaanstijd, hij zou
Me met zijn hand wel leiden, Grootpa moest
Hem maar vertrouwen; hij was dapper! Ik
Stond op, noch duizelig; 'en lijkelucht
Verpestte 't huis, de hele streek en 't zoel
Meiwindje woei ons geen veldgeuren toe.
Ik strompelde, ik viel, ik wist noch niet,
Hoe blinden moeten lopen, de□ogen deden
Mij erge pijn en 'k zat soms aan de weg
Te huilen als 'en kind, maar opgewekt
Kwam Bernlef mij van alles dan vertellen.
Zo sukkelden wij voort en goeie gaven
Deden ons 't leven houden; voort! ál voort!
Over de zee: daar zou eerst ruste zijn
En eindlik stond m'n gidsje stil en vroeg:
‘Mogen wij mee naar de□overkant der zee?’
En ruwe stemmen zeien heel goedhartig
In taal die mij wat vreemd toeklonk: ‘Wel, wel!
Zo'n kleine aap moet die op de□oude passen!
Jij bent 'en baasje, kom maar in de schuit!’
'k Lag weldra in 't gebogen voorplechtruim
Op 't hout, maar tot verzachting kreeg ik 'n zwaar
Bos stro. Zo schommelden wij voort en zwaar
Botste de zee onder de bodem soms,
Maar voort ging 't, werden wij ook soms kletsnat,
En 'k voelde na 'en tijd ons zachter varen,
M'n afgeleefde leden kregen rust
En vrolikheid klonk mij van achtren toe:
't Was goed van eten en van drinken daar,
Bernlef vertelde wat ons was gebeurd

En werd hun lievling, 'k hoorde 't aan hun stem.
Zo brachten ze mij hier aan land; ze hadden
Hun lading vee en boter goed verkocht
En werden blij begroet door u en de□uwen.
Maar 'k hoef dit verder niet te zeggen: 't Is
U allen welbekend! Maar niemand weet,
Wat diepe wrok daarbinnen in mij is
Tegen de huichelgodsdienst, die niet rein
Is als ze zeggen, niet verheven, mensen
Rampzalig martelt, vrouwen zelfs niet spaart
En landverraad kweekt door z'n flauwe zachtheid.
O vrinden, luister nooit naar die verleiders
En laat mij, arme, door de Goôn verlaten
En soms alleen door Bragi noch vertroost,
O laat mij rusten in uw midden, tot
Mij 't roemloos sterven, zweven naar Hel's rijk
Ten deel valt: Waarom mag ik niet in Walhal?
Waarom mocht ik niet sneuvlen voor m'n land
En Wodan's groet en Bragi's strijdzang horen!
Hoe ondoorgrondelik is Noodlots wikken!
Ik ben gedoemd zwijgend naar Hel te varen,
O Wodan, Wodan, waarom ik, juist ik?'

(*Wordt vervolgd.)*

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 5]

Zee-gezichten. Door Jeanne Reyneke van Stuwe.

I.

Bleek-scheemrend langs den verren hemel dreven
Week-gele wolken voort; de laatste blinking
Der zon verscheen, vóór de algeheele zinking
In goudgen gloed, die 't ruim ging over-zweven.

Hel vlamde, na die felle licht-indrinking,
De lucht nog éénmaal op, tot teeder bleven
De gele tinten met haar saam-geweven.
En lieflijk was de smeltende overklinking

Van 't wind-geween door 't rustig zee-geruisch...
Kalm-monotoon, met vredig golf-gebruis,
Lag zich de zee zacht-deinend te bewegen...

Breed-effnend strekte 't vlakke strand zich uit.
't Lag roerloos-stil, als luistrend naar 't geluid
Der zee, waarvoor àl andre stemmen zwegen,...

II.

Ik stond voor zee in sombren, donkren nacht,
Toen in het holle zwerk de sterren blonken,
Als tusschen bergen felle krater-vonken,
Waar soms een storm-vlaag laaien brand in bracht.

Door golf-geloei werd machtig over-klonken
De hevig-aangezwollen winde-klacht.
De golven vochten, die in brute kracht
Opdondrend stormden en weer wrokkend zonken.

Toch klommen zij en bouwden hooge tronen
Op 't voor-na-voor veroverd, eindloos graf,
Om zich in àl hun majesteit te toonen.

Het strand lag stil en wachtte in ootmoed af
Het dreigend heir dier duizenden demonen,
Lijdzaam en roerloos, door zijn onmacht laf....

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

XCVII.

O, laat mijn ziel zich aan u toonen, Teêre!
Voel, hoe mijn hand, die langs uw lokken gaat,
Wou, met een streeling, die in 't hart u slaat,
De wolk der weemoed van uw voorhoofd weren....!

Sla òp uw oogenpaar, dat stadig baadt
In vloed van tranen, Lief! Wàt kan u deren,
Nu daar, voor de eeuwigheid en zonder keeren,
De trouwe troost uws levens naast u staat?

O, laat dan alles om u heen zich wenden
Door het sterk-slingerend gewoel van 't Lot, -
Ik zal u vreugd op vreugd ontzettend zenden...!

En, schoon 'k een mensch maar ben, die vreugd nooit kende,
Een kind der smart, gevoedsterd in ellende,
Toch zal 'k u lieven als een gloênde God!

XCVIII.

Uw schoonheid schijnt me als een dier stroom-najaden,
Die men in weemlende avond-scheemring ziet,
Wen alles om ons heen als droom vervliedt
En vormen zich niet laten zien, maar raden....

Zie, hoe ze in slank-gestrekt bewegen baden,
Nú vlak bij de' oever tusschen 't deinend riet,
Dán, hoe haar melancholisch zwieren schiet,
Geesten gelijkend, langs de vloeibre paden....

Maar, heerlijk Lief! uw lichaam wonderbaar
Lijkt mij te liggen, als een teeder-breede
Sluier van weelde, om uw ontzaglijk-waar
Ziels-zijn geweldig, dat, gevest op rede,

Heft het waarachtig-menschelijk gevoel
Op aller levensmachten hoogsten stoel!

XCIX.

O, ik versmacht naar uw nabijheid, Lieve!
Gelijk de ontwakende aarde naar het licht
Der klare zon haar donkre wentling richt,
En schoon uw altijd weer herlezen brieven

Me in stil-mysterïeus genieten hieven
Boven mijn leven en zijn zwaar gewicht
Van dag-aan-dag gestreng vervulden plicht -
Toch wilde ik, dat ik, saam met u, mocht klieven

De hooge baren van het wildst geluk!
O, saam te lezen, wat de dichtren zingen,
Terwijl van tijd tot tijd, met zachten druk,
Mijn teedre vingeren uw handje vingen,

Totdat gij eindlijk riept: O, Lief! ik zwijg,
Daar 'k zóóveel liefde door één handdruk krijg....!

November-nacht. Door H.J. Boeken.

I.

Machten der natuur en zuivre luchten, -
Zee-wind, die u over vlakten spoedt
Van 't bewogen water, gouden gloed
Sparklend op dien dag-vloer, of geduchte

Nacht-stem nader-razend, - en gij zuchten,
Hangend zacht in 't pijn-woud in de goed-
doende erinnering van 's zomers zoet,
Wachtend weêr de wek-stem tot genuchten;

Zij mijn woord een wek-stem tot u allen,
Komt verzaêmt u boven donkre stad,
Doet uw teerste krachten binnen-sluipen,
Doet uw liefste dauwen neder-druipen,
Hoopvol, vol erinn'ring op wie, nacht-omvat,
Neerligt, 't speel-noot-zieltjen van u allen.

II.

Is zij niet uw speel-noot, vlugge winden?
Gij, die draaft van dit eind naar het aêr
Van de rollende aarde en die de zwaar-
wichtge cargo's maakt tot vlug-gezinden,

Daar haar vlucht maakt vlug den teer-beminde,
Dat hij, anders log, nu licht, door-vaar
't Hoogste en laagst der toetsen van het snaar-
speel-tuig, dat hij mag in 't binnenst vinden.

En van 't Oosten brengt zij donkren pracht,
- Zwaar dooraemd van verre-zomer-geuren -
Hangend zwaar in de'oog-en-lokken-nacht;

Van het Westen heeft zij wat doorspeuren
Haar doet 't diepst der ziel, en fijnsten zin:
Gloed en reinste sneeuw-pracht woont daarin.

Bede. Door H.J. Boeken.

Gij heiligen, die staat, met starende oogen,
Op menig schilderij van de'ouden tijd,
In eeuwig smeeken in dit fel-bewogen
Leven om vrede na volstreden strijd;

Gij, die het statig-lief gezelschap zijt,
Dat saamgestroomd is onder 't hoog Gedoogen,
Weldadig broedend op dat eêlst vermogen,
Dat nijver werkt aan schoonsten droom gewijd;

Daar zich mijn stem niet tot een beê vermeet,
Die steeg tot hooger sfeer en schooner kooren,
Waar 't in nog zaal'ger begenaadging zwermt;

Weet dat 'k geen lieflijker verdeedging weet,
Dan van ùwe oogen woog - dies ai beschermt
Wie àls der uwen is, op aard geboren.

Stella. Door W. van Meurs.

En altijd zag men hem alleen, en met die vreemd-lichtende, zacht-blauwe oogen, die zijn de oogen van den Droomer.

Hij was nog een jonkske, toen hem in den droom een bloem ontbloeide, wier zacht-stralende blankheid zijn ziel met de teederste verrukkingen vervulde. En het liefste droomend van haar-alleen in de eenzaamheid, zocht hij steeds de verlatenheid der velden, de eenzame wegen, de stilte der bosschen, en droomde, en zong er de glorie zijner wondere bloem. Dan noemde hij haar nòch lelie, nòch zon, nòch ster, want waarvan zij de weerspiegeling was, wist hij niet: maar hij noemde haar ‘Stella’, hetgeen ster beteekent.

En met dat dagen in zijn ziel werd ook het verlangen in hem geboren naar het wezen van dàt wezen, dat zòò hem vervulde.

Eens in de velden, toen boven het koren veel spel van vlinderkens was, luchtig en teeder in het stofgoud der zon, meende hij haar te zien in de vleugeltjes eener witte kapel, die sidderden van licht. En hij volgde het vlinderken, maar toen het kwam in de schaduw, werd zijn hart wel heel droef, want het lichtte niet meer. En toen het avond werd, zag hij de sterren, en daar was er eene zachter en voller dan de andere. En het was op de heide, toen de erica

gloeide in de helderheid van den hemel. Toen beklom hij den hoogsten heuvel, en den heelen nacht hield hij zijne oogen onafgewend van het wondere hemellicht: ‘Zou ze niet afdalen en komen tot hem als eene bloem-teere fee van louter liefelijkheid?’ Maar bij het aanbreken van den dag verbleekte de ster, en wederom was het jonkske droef.

Toen hij zijn manlijken wasdom had bereikt, lichtte de bloem zijner ziel voller en schooner dan ooit in de verlangende droomen naar die hemelsche glorie, van welke zij de weerspiegeling was. En nog steeds vlood hij den menschen en liefde de verlatenheid der eenzame wegen.

Boven een oud stadje klingelden de klokjes helder en vroolijk in de lieflijke zuiverheid van den zomermorgen. Buiten het oude poortje stond een wit huisje, en eene zoetheid van geur was er het bloemenhofje voor, dat een meidoornhaag omringde. Daar kwam hij langs, stil-droomend, en dien uchtend waren zijne droomen als maagdekens, om te weenen zoo teer. In het hofje begoot een meisje de planten. En toen hij opkeek, zag hij haar als eene lila bloem-van-teederheid tusschen de bloemen. Rond haar bewogen zich de fuchsia's als de vreemdsoortige bellekens in een Japanschen tempel. Boven haar liet de kroon van appelbloesem een paar van haar blaadjes los, die bleven op de zachte welving van haar borst. En het was, toen zij de oogen naar hem opsloeg, dat hij in die zacht-blauwe helderheid zijn Stella meende te zien.

Langzaam in de roerende innigheid van den stillen zomeravond, door een berkenboschje, wier millioenen fijne blaadjes trilden van teederheid tegen het perlemoer der lucht, ging eenzaam de Droomer. En hij dacht aan Stella, de wondere lichtbloem, en aan de vele malen, dat hij op aarde haar meende te zien, en zich telkens had vergist. Wel dankte hij het lot voor de laatste schoone vergissing, die het lila bloempke hem gaf, want zóó hemelsch was steeds nog die zacht-blauwe helderheid harer oogen, dat hij nog menig-

maal meende in háar zijn Stella te zien. O, toen zij zich gaf in hare teedere, naakte glorie, verluidde in zijn ziel de muziek der heiligste vervoeringen. Maar Stella, de lichtbloem, was wit, en witter dan sneeuw. Wel lichtte de lila zachtheid in heur lieflijken glans, als in uren van innige stilte hij zong van die bloem zijner ziel, maar het licht zag ze niet, en veel was er in hem, dat zij nimmer verstond.

Achter het berkenboschje was de zon nu onder; en toen de lucht zoo teer werd als het wit dier berkenboomen, en het al verwaasde in stille, schoone droomen, zag hij plotsling zijn Stella als een lichtende gestalte met hoog-welvend voorhoofd, en in hare vochtige, donkere oogen was de glans van den eenvoud der ruimen van ziel. En ze was als de Madonna's, die hij kende van oude schilderijen. Haar voeten, dichtbij den grond, werden gedragen door stille vlammen, en van de slanke saam-houding der witte handen bloeide de lelie der hemelsche reinheid op uit haar koninklijkkrachtige nerven.

Zóó kwam ze tot hem, en ze bevreemdde hem niet; en samen gingen ze in het licht der zeer-geliefden, en geruimen tijd spraken ze in de heilige taal van het zwijgen.

Aan den hemel waren drie sterren opgegaan in de hoeken van den gelijkzijdigen driehoek, en de kalme, stil-glanzende oogen straalden in zijn hart het licht eener goddelijke openbaring.... en hun weg leidde ter blijde vervulling.

Op een oud-bemosten steen zat het lila bloempke, en ze zag hen beiden, en ontstelde niet. En ze zag de samen-smelting van het vreemde licht, dat zij nooit had begrepen. Toen, als een zacht vlampke van lijdzaamheid, vlijde zij zich aan tegen de vreemd-lichtende vrouw, en ze gingen hun weg door het nu nacht-donkere woud. En Stella zong den zang van het licht, en als edelgesteenten verlichtten de tonen hun weg. Dagen gingen ze voort, steeds in dezelfde helderheid, en menigvuldig waren hunne genietingen in die lichtende trillingen.

Eensklaps weifelde het lila vlampke, als aangestooten door een harde bries. Terzijde van het pad stond de vervaarlijkste aller draken, de Draak van de Burgerlijkheid, de groote, in wiens platten, dommen kop het oog zich wentelt met de duizend facetten van den Leugen, en wier sterkte van licht zoo hevig is, dat wel groot men moet zijn aan kennis van ziel, om zich te onttrekken aan het voorgedraaide facet, en te voelen de valschheid van licht, want er waren er met het hemelsblauw van de onschuld. Toen schrok de Droomer, en er kwam eene stoornis in den lichtenden zang. In het nachtedonker zag hij nog even eene schittering als bliksem, met nu ver in de lucht het geluid van brekend kristal.

Naast hem lichtte alleen het zachte lila vlampke; ook Stella, de lichtbloem zijner ziel, was heen; en vanwaar eenmaal hare trillingen zijn heele wezen met de teederste verrukkingen hadden vervuld, was nu een diepe, schrijnende wonde: de wonde van het fel-brandend verlangen. Toen, de oogen sluitend, strekte hij zich uit op den grond, en in zijn borst hoorde men de rommeling als van den longteringlijder, den laatsten dag van diens leven: dat was de strijd van de wroeging met het noodlot.

Naast hem knielde neer de méélijdende Zachtheid, en hare trillende lippen kusten het klamme voorhoofd van den armen lijder.

De dagen, die volgden, waren allen in dezelfde donkere droefheid, en de wonde werd schrijnender.

Achter het berkenboschje, waar eenmaal de lichtende bloem hem verscheen, was de lucht weder van doorschijnende bleekheid, en de avond was innig en teeder als toen. Starend in den schemer ging eenzaam de Droomer, met ìn hem de stilte als van een waanzinnig meisje, dat zachtkens gaat ijlen. In zijn thans diep-liggende, zachtblauwe oogen was de gouden tinteling van den herfst, en de ivoren vermagerde ging, als was hij zonder gewicht. Bijwijlen hield hij stil: dan zong hij van die teere hemel-

dingskens, op wier rythme zijn handen vol bloemen bewogen.

Opeens lichtte zijn gelaat met een zacht-wit licht: in de plotselinge verheldering zijner ziel zag hij de aanstaande wederkomst der zoo verbeide, en hij was als ver-weg in den hemel, en zong in de reien der goddelijke gelouterden.

Toen verluidde de roerendste zijner zangen, wier vochtige tonen nog telken avond tijdens den schemer stil glanzen in het lieflijke boschje.

En hij zong van de Madonna zijner ziel, en van de blijde vervulling, van den lichtenden zang, en van de sterren die zeiden: ‘geen hart zal er wezen, dat niet wordt ontroerd.’

En hij zag weer de goud-lachende teerheid in de mooie heldere oogen van het nu kwijnende lila bloempke.

Rond hem waren de blaadjes doodstil, als hielden zij hunnen adem in bij de goddelijke nadering.

Toen kwamen zijne herinneringen, en ze schenen hem in de gouden morgengewaden der groote verwachting. Hij had zijne knieën gebogen en de gevouwen handen smeekten in hunne devote magerte de wederkomst af van de lichtende bloem op aarde.

Eensklaps voer over zijn gloeiend wit voorhoofd de huivering eener zeer felle koude: het was de adem der Groot-Barmhartige, en nog eenmaal hoorde hij de eens gehoorde muziek, maar ditmaal zong zij den helderen zang der eeuwige scheiding.

In den hollen, maan-lichten nacht waren zijne oogen thans strak en groot, en het wit was paarlig en vocht als van den stillen herfsthemel, gezien door 'n schriel boompje, kort na het ondergaan van de zon. En als het laatste zonnestraaltje, dat zoo gouden verspatte over het donkere, lage takje, zoo lichtte het nog even over den onderrand der wijd-geopende blauwe pupil: Dat was de laatste der gouden momenten uit den tijd toen zijn droom was op aarde.

Ploujean, 19 December 1899.

Bragi door J.B. Schepers.
IIIe Boek.[1)]

Bernlef's verhaal.

't Was uit en even waren ze allen stil;
Ook 't vuur vlamde uit zo stilletjes, het rijshout,
'En laag wit-assig hoopje vuur gaf nauwliks
Wat licht en 't walmend oliepitje alleen
Kleurde de vrouw haar wang met gloed: zij zat
Er dichter bij als de andre: tranen blonken
Er in haar ogen, trilden in haar stem:
Ze zei: ‘Je blijft hier bij ons, oude! Foei, zulk volk!
Nee, hier kwam nooit zo'n priester noch, wij eren
Walhalla's hoge Goôn hier noch, maar wie
Van ons naar 't verre Zuiden gingen met
Hun waren, ze vertelden ons al vaak
Van 't Kristendom - zo heet dat nieuwë immers?’ -
Als Bernlef knikte, zei heel lijzig Leffert:
‘En toch, ik kan 't me niet begrijpen, waarom wij
Nu zoveel minder zijn als wie er sneuvlen!
Waarom wij buiten Walhal's muren blijven!
Als er geen vijand komt, als vrede heerst
In 't land, dan ga je toch niet vechten om Walhalla!’ -
‘Ja, da's wel waar’, zei de oude Homme snedig,

1) Vervolg Bragi, III boek. Bladz. 200.

‘Maar later, zie je, als de zware strijd komt,
Waarvan onze oude zanger zong, wanneer
Er strijders nodig zijn om Walhal's rijk
In stand te houden, hadden ze dan veel
Aan zulke lange slappe mensen als
Jij, Leffert, aan zo'n ouë paai als ik?’
Toen lachten ze allen weer, en 't deed hun goed
'En andre stemming weer te hebben in
't Vertrek, maar ernstig vroeg toen de oude Hidde:
‘Maar, boer, als Wodan 't nu niet winnen kan
Bij 't vechten? Wat komt dan? Wat moeten wij
Dan wel gelooven?’ - Allen zwegen, niemand
Kon 't antwoord geven. Bernlef zei toen echter:
‘Maar dat duurt eeuwen noch na onze dood;
Zo zongen ons van ouds de zangers, zo
Zong Bragi zelf 't me toe als hij me snachts
Verscheen, en 'k weet, ik voel 't, zo denkt hij nu
Ook noch! Geloof maar trouw aan Wodan's macht!’
Het vuur was uit en allen stonden op,
Om heen te gaan; ze schrokken even op:
De deur woei open, Hedzer liet hun uit
En schertste er over, maar bij 't gaan naar bed
Mompelde Hidde toch: ‘'t Was vreemd, die deur!
Was Wodan ook bij ons?’ - Hij rilde! - ‘Grote macht
Dat heeft hij, maar er komt 'en eindë aan
En dan, wat moeten wij dan wel geloven?’

En buiten stond de Dichtergod te mijmren:
Die mensen hadden toch geen ongelijk.
Onbillik was het ook, dat hij z'n zang
Aanheffen moest zelfs voor geweldenaars,
Als dapperheid en vechttalent hun voor
Walhalla als strijders welkom wezen deed.
En eerden zij hem om z'n strijdlustlied;
Stelden zij hoog als dichter hem? Wel nee!

Voor 't dappere□in z'n zangen juichten zij,
Gevoelsuitzeggen liet hun koel, gegeeuw,
Geroep zelfs antwoordde□op zulke□uitingen.
‘Vervloekt zulk moedloos werk!’ mompelde Bragi,
‘Ba, wat 'en taak te zingen voor zulk volk!
Och, waarom moest ik komen in Walhalla?
Zwijgen bij Hel is zalig bij dit zingen!’
Mismoedig liep hij voort, het hoofd gebogen
En heel die avond leefde□in hem weer aan.
Zo had dan Bernlef toch z'n snik gehoord
In 't huisje□in duin, o waarom toch dat Noodlot,
Dat hem verbood z'n vrind te redden uit
De nood? Waarom dat tergend wijken voor
Die macht; dat zwijgen van die toekomst,
Dat vreeslik einde, strijd zonder veel hoop,
Strijd om 't bestaan, dit klaaglike, te rekken,
Waarvoor zijn lied weerklinken moest, met weerzin
Gezongen zelfs; hij werd al somberder
Daar onder 't stil gesterte boven 't veld
Waar geen geluid z'n binnenstem verdrong.
Hij snikte 't uit: ‘Och, was ik maar geen God!’
Daar wuifde□iets om hem, 't kreeg gestalte□in 't licht
Van maans dun sikkeltje; wit-wazig; donker
Zagen hem de□oude trouwë ogen aan
‘Vind ik je hier zo somber, Bragi, kun
Je niet alleen meer zijn? Waarom alléén
Dan naar je vrind te gaan, zover van mij?
Ik voelde dat er iets gebeuren zou,
Da' 'k bij je zijn moest, maar zo erg! Wat is er?’
En toen ze de□armen om z'n hals sloeg, zei
Hij tot Idoena 't moedloos trillen van
Die sombre vragen in hem, heel z'n matheid.
En zij, ze zweeg en zei alleen: ‘M'n Bragi!’
Zë overwoog lang 't woord in 't binnenste,
Maar kalmte ging er van haar uit als van

De vloksneeuw die geruisloos valt en valt
En valt, en rust spreidt ze op de grond, en kalmte
Glijdt in de ziel van wie daar over staart.
Toen stond zij als van zelf stil en ze zei:
‘Maar Bragi, denk toch: andren eren je,
De besten, stoor je niet aan wat miskenning:
Je bent 'en God en hoog boven dat volk!
Het werk daaraan besteed, vergeten is 't
Wanneer je fors of smeltend zacht, veerkrachtig
Of weemoedsvol in Zangburg snaren tokkelt,
Van eigen leed en blijdschap zingt! En dan
'En taak is je van nut, je ziet het zelf:
Nu was je alleen en 't was als gleed 'en wolk
Langs 't effen blauw van je ogen. Is 't niet? Kom!
Je glimlacht weer, gelukkig! Moedig verder!
Wij weten niet wat toekomst is; vertrouw
Op Wodan; dìt oog liegt niet! Kom nu mee!
Met zorg liet Wodan mij omlaag gaan, bang
Voor Tjazi!’ En zo keuvelde ze voort.
Het drong als lentes lauwe koeltjes in
Hem door, als leeuwrikslied van wazig blauw
Gewelf de ziel doortrillert vol van teer
Geluk! Veel inniger noch klonk die toon
Hem toe, dan welke vogelzang ook! Stil
Stonden ze in-eens en stom knelde hij haar
In de armen, drukte 'n kus op 't voorhoofd, zag
Haar aan en zei: ‘Jij bent m'n troosteres,
Als 'k jou niet had, hoe zou ik kunnen zingen!
Ik zal weer werken als ik dee, 'k zal moed
Tot strijden geven, zingend van 't verleen,
En andren weemoed en geluk bij 't leed,
De blijdschap van mezelf; 'k zal zingen wat
Ik voel, maar 'k weet die toon zal wijken voor
'En andre; 't nieuwe pad ligt wazig voor
M'n ogen; 'k wacht het licht om 't moedig in

Te gaan en dan zal 't lied die andren meer
De ziel beroeren, hoop ik, 't staat hun nader
En ik zal opgewekter zijn bij 't zingen
En nooit meer moedeloos!' - 'Nu ja, beloof
Maar niets, 't is de□eerste□en laatste keer niet: wel,
Daar ben je dichter voor! Maar kom dan bij me
En juist als nu help ik je leed verjagen.
Maar help ook mij, als ik aan 't tobben raak!'
'Jij tobben! jij!' en luid lachte de God
'Kom, vrouwke, stil, spreek mij van zo iets niet!'
Een kus noch en zij waasden weg van 't veld
Naar 't sterrig blauw dat vredig stond daar boven,
En grote rust was in 't voortzwevend paar.

Viezjoenen.

En rustig ging het boerewerk z'n gang
Van altijd; vrolik liep 't jong volkje smorgens
Met knechts en meiden mee de velden in
Achter de bonte zware koeien roepend,
Ze drijvend naar de melkplaats bij de terp;
En smiddags speelden ze van boer en koopman
In de□appelhof tussen dë elzenhagen,
Waar zonlichtkringetjes en schaduw vreemd
Op al die kinderkopjes deden, waar
Gejuich was en getier, want alles sprak
Dooreen en elk wou de□andere□overschreeuwen.
Soms griende□er een en ging om troost naar moeder,
Die op hem bromde, 'm kuste waar het pijn deed
En vree wist te bewaren, dreigde□er oorlog.
Ze liep dan uit haar werk, stond midden in
De kring van hoofdjes, die tot haar opkeken
En vond iets aardigs uit, dat ze□allen deden
Vergetend al het leed van straks; dan hielden,
Klein handjes haar wel vast, maar met 'en scherts,

Met even kiedlen, even pakken was
Ze los en ging weer uit de vrolikheid
Aan 't werk. En de oude Bernlef voor de deur
Op 'n bankje in 't zonnetje genoot er van:
Hij maakte zich 'en beeld van de boerin
En toverde zich Sijke tot 'en Ava,
Tot 'en Idoena om; dat scheppen was
Genot. Het bracht hem in z'n Godenwereld
En, niet door 't zien tot aardse dingen af-
geleid vermeide hij zich in z'n dromen,
Z'n ruime Godenhallen, heerlike
Godengestalten, schoonheid van Godinnen,
En de oude zangen ruisten in hem op
Met al de weemoed van 't vervlogen lied,
Want niet in zomermiddagglansen blónk
Z'n leven, zachter, waziger was de omtrek,
Zoals de herfst het duin in blauwig neevlen
Wegwazen doet; zoo werd z'n leven toch
Blijder dan in hun meelij de andren gisten.
Tot zingen echter als weleer in duin.
Als allen savonds luistrend om hem zaten
En hij hun geestdrift in hun ogen zag,
Tot zingen kwam het niet, 't bleef stil genieten.
En als hij met de kinders mee de boer
En 't volk des avonds te gemoet ging, als
Ze van het verste land hooioogst op wagens
Naar huis vervoerden, moe van 't zware werk,
Dan liepen al de kinders stoeiend voor
Hun uit, over de sloten springend, langs
De wallen kikkers jagend, bloemen zoekend,
Maar hij vroeg Bernlef, die hem leidde: ‘Hoor
Je wel die leeuwrik? Zie je 'm ook, 't is net
Als in ons duin’ en 't ventje zocht en vond
Het vogeltje als 'en stip in 't avondlicht,
Vertelde 't, babbelde van zijn plezier

En de□oude voelde des te meer de vree
Van deze streek, te vroliker begroette
Hij 't landvolk, 't was als leefde hij weer op.
Zo heft de korenaar, door regen neer-
gebogen, zich en wuift in 't zomerkoeltje,
Glinstert de traan hem ook noch in de baard.
En Hedzer zei dan savonds tot z'n vrouw:
‘'t Is toch 'en aardige,□ouë vent! Hij kan
Van 't winter mooi de tijd ons helpen korten!’

Eens, 't was aan 't einde van de zomer, zat
Hij weer op 't bankje voor de deur en hoorde
Naar 't stoeien in de hof, waar Deddo schudde;
Vroegrijpe roodwangappels vielen op
En om de kleinen; wat gegrabbel daar!
Ruzie om 't hebben nu en dan, maar luid
Riep Aukje's dreigstem en 't was vrede weer,
Als zij met moeders takt die suste.
Toen
Kwam over hem 't viezjoen van zonnesterven.
't Gevreesde beeld, spooksel van 't naadrend eind,
Stond hem in middagklaarheid voor de geest.
Daar zag hij Loke boven op 'en duin
In mokkend vloeken zitten; - huivering
Rilde□in de ziener, want hij vloekte Wodan,
Die 't hemelkind hoger dan 't aardse stelde
En Balder's goudblond hoofd en zachtblauw oog
Liever dan 't zijne zag; hij was van de□aard maar
En meende□als onecht kind zich diep miskend.
En toch, wie hield er meer van Wodan, Frig
De reine hooge,□of 't vurig aardekind,
Laufeja, eens door Wodan's toverblik
Bekoord, zich aan hem gevend in 'en roes
Van de□eerste reine liefde? Had zij niet
Haar eerste□illuzie noch geprezen, toen

Hij haar te hoog bleek en haar aardse leven?
Deed zij haar kind geen eerbied voelen voor
Haar Held, haar God; had zij hem niet verteld,
Hoe streng rechtvaardig Hij alles beheerste
En nu - ja onder Walhal's Goden was
Hij opgenomen, maar de liefste zoon
Was Balder.... Bernlef huiverde bij 't horen.
Daar daalde Balder zonnig van z'n wagen
En heel het duin trilde als in zomergloed,
Alsof 'en aureool er boven hing.
Nu was 't hem of hem één langs 't voorhoofd streek,
Zó ziende werd hij - 't was wel Bragi's werk! -
Het was hem of hij naast hun stond op 't duin
En naast zich zag hij 't strand door zee bedekken;
Daar kwamen de zeereuzen aan, en hoog
En hoger steeg de zee, ze zwommen met
Geschreeuw en handgebaren aan en vreeslik
Dreigden hun hoofden boven 't water uit;
Het was hem of hij 't zilte water proefde.
Ze juichten luid - nu viel wellicht die God -
Zij wreven zich de handen, brede monden
Luid schaterlachten, want met hem viel ook
Walhalla, dat stond vast; hun rijk zou komen.
Ze zeien 't tot elkaar: ‘Nu komt het, nu!’
En klommen hoger naar de duinvoet, om
Te horen. Balder sprak van vaders liefde
En Loke lachte schamper; schande vond
Hij, Balder, zulk 'en lach en Bragi dan
Die was toch ook van de aard en was die minder
In aanzien dan dë oudste zelfs, dan Donar?
‘Jawel, die heeft z'n lied en Wodan heeft
Hem noodig, mij kan ieder missen, ik
Kwam tot verachting hier van de aarde, maar
Ik eis m'n wraak: ik wil niet achterstaan!
En jij - je mooie taal houdt mij van vader;

Jij fleemt hem van je werken voor, maar wat
Ik in het diepst van de aarde werk, wat schatten
Ik daar in duister stapel, schatten die
In jou klaar zonlicht zouen flonkren dat
Jij zelf er voor wegbleekte, als 't maanlicht smorgens,
Dat alles wordt voor niets geacht!' - 'Maar Loke,
Wat nu onnoodig is, 'en schat is 't morgen
En blindt begeer'ge mensenogen'. - 'Morgen,
Ja altijd morgen; jij verblindt ze nu
En ik sta achter - maar niet langer: daar!
Val neer in 't midden van dat reuzerot,
Dat juicht je val toe, sterf!' - En Bernlef zag
De flikkerdolk hem dringend in de nek -
Juist waar die een'ge kwetsplek was - het bloed
Spoot op en verfde Loke's hand: een voetstoot....
En onder 't juichende gejoel der reuzen
Viel Balder achterover krachtloos neer:
De duinehelling, 't witte schuim werd bloed
En 't blanke lijf dreef als in vochtig purper.
Daar stond hoog op 'en reus boven de hoogste
Der brandingsgolven: 'Loke', riep hij, ''k vloek je!
Ik vloek wie Balder doodde, wie Walhal
En onze vijanden, de Goden trof,
In 't heiligste. Eens, voelde ik het in mij wat
Hun hoge heerlikheid boven de reus,
Boven de mensen is: ik hield Idoen'
Omkneld; haar borg ik in de zee en wie
De Eeuwige Jeugd eens voor zich heeft gezien
En eens die blik verstaan heeft, hem vergaat
De lust tot gruwelen als jij hier deed!' -
En stil werd het op zee, de reuzen gleden
Zacht, momplend weg, de zee daalde en één reus,
Tjazi, zwom nader, eerbiedvol; omklemde
Het blanke lijf en dreef naar 't Westen heen,
Waar al de zonnewagen was gedaald,

De voerman stond te wachten, en waar Nanna
De blos van spanning om de bangë ogen
Op Balder wachtte in 't avondlicht: 'en straat
Van glinsteringen leidde over de zee
En alles smolt voor Bernlef's ogen saam
Tot hoge gloed in 't Westen, blos van woede
Op Loke, moordnaar van z'n broer, maar toen
Hulde zich Nanna's hoofd in grauwe wolken,
'En kilte huiverde over 't water aan
En deed dë oude rillen en ontwaken.
Weg was 't viezjoen, maar lang noch bleef hij staren.

De kinderstemmen scheurden 't ijle waas
Dat als herfstnevel om z'n denken lag.
Aan niemand zei hij iets van wat hij zag,
Niemand dan Bernlef, toen ze savonds eens
Van Homme Sietzes kwamen, saam alleen.
Op 't landschap lag dë avondrust, in dauw
Graasde 't gemolken vee, uit sloten steeg
De lichte dauwrook; enkle mannen gingen
Naar huis; er klonken avondgroeten soms
En stil was 't dan weer onder 't hoog gewelf,
Dat achter hun in koud-rood streeprig lichtte.
Toen zei hij wat hij zag; de jonge hoorde
En vroeg en hoorde weer en zag in angst
Al om zich heen of er niet iets gebeurde,
Want nu zou 't komen: werelds eind en Walhal's.
Ook de oude vroeg hem of 't noch was als vroeger
Maar 't bleef 'en stille, herfstig-killë avond
En telkens weer, zelfs meermaals op één dag
Vroeg Bernlef aan z'n kleinzoon hoe het leek,
Maar 't antwoord was: ‘'t Wordt regenachtig, 't waait,
De zon schijnt weinig, maar 't is net als altijd
Er is geen zier verschil bij de oude herfst!’
En 't vragen werd zo dringend niet; hij wachtte

En kreeg al wachtend weer z'n oude rust,
Rust in de drukte van dat woelig huis.
't Vee stond op stal; de kinders speelden binnen
En oorverdovend soms was hun gedruis;
Toen kregen ze□in de stal 'en plekje voor
Hun spel, om de□oude man wat rust te geven,
En heel genoeglik zaten ze□om de haard
Waar Bernlef's denken 't hemelse vergat,
Omdat zijn raad hun vaak van dienst moest zijn
En jarenlange zaakervaring; maar
Het liefst vertelde hij de kinders sprookjes;
De groten ook daarna z'n sagenschat:
Beeldrijk en fors of wazig teer was 't woord dan
En altijd pakte 't, ademloos schier zaten
De kleinen op z'n knieën, of 'en bankje, boos
Als 't kleinste kind ertussen kraaien kwam;
Ook moeder luisterde, het kleintje sussend,
Ze glimlachte□om het liefelik tafreel
En om de grote mensen die zo'n schik
Om 't sprookje hadden - grote kinders waren 't.
Als 't bedtijd werd, en moeder zei hem dank
Voor al 't plezier, dit ventje gaf 'en hand
Dat meisje□'en kus, dan deed hem dat zo goed
En Sijke werd hem meer en meer 'en beeld
Van 't hoogste wat de vrouw kan zijn op aard,
Als hij haar voelde werken, denken voor
Haar kring en onvermoeid en vrolik hoorde
En 't aards tafreel zag hij in Walhal weer.
Zo kwam het eens weer over hem, toen 't volk
Het vee molk en voorzag; de kinders in
De stal ver weg aan 't spelen waren, Sijke
Rondliepen dacht: ‘Kom, de□oude dommelt wat!’
Haar kind sliep, 't was zo vredig, droomrig stil,
En zie: daar zag hij in Walhalla 'n zaal,
Zoals hij die gezien had, toen in duin

Bragi die voor hun blikken deed verschijnen
En lichter, lichter werd het in die zaal.
Daar zat volgroeid en blozend, donkerblond
'En vrouw in reine moederschoonheid in
Het midden van haar kinders, kleinen bij
Haar op de grond saam spelend, grootren in
'En hoek elkaar vertellend, tegelijk soms.
Maar zie, daar kwam 'en hoge godlike
Gestalte binnen, blond, bedaard en vrolik;
En naast hem een blankblonde knaap, zo was
Bragi eens zelf geweest in 't dennewoud;
Zo had hij zelf Idoena 't eerst ontmoet
Zo stond de jonge, lichtend, slank als kind
Van zulk 'en paar voor moeder die al giste
Wat komen zou. 'En toon sloeg Bragi aan
Op 't oudë instrument; daar trilden klanken
Glashelder uit de jongenskeel, het lied
Sprong als kristalfontein van klanken door
De zaal rond; allen luisterden in stilte.
En de□oude□op 't bankje hoorde woord voor woord;
Die zang, die melodie leek hem bekend:
Het gold de heerlikheid der vrouw, der moeder;
Het hooge voorrecht weer te leven in
Haar kinders en geroemd, beroemd te worden
Bij lateren, de hoogstë ere waard,
Door liefde met verstand gepaard verdiend.
Idoena gold het, de□eeuwig jonge vrouw
Idoena, goede moeder, wijze leidster
Idoena, 't al jong-houdend om zich heen,
Afgod van 't kind, dat volgt haar oge-wenk.
't Was weer de dag, dat ze□in Walhalla kwamen
Met luid geroep van blijde Goôn, gejubel
Van helden, toegezongen door Walkyren
En blij begroet door blozende Godinnen.
Nu gaf de God Idoene□'en kus op 't voorhoofd

En zag haar aan, drukte haar hand en beiden
Zwegen 'en poos, herdenkend wat ze leden,
En ernstig keken zë elkaar in de□ogen,
Want zware tijden zouden komen, nu
Hun Balder dood was; Bernlef voelde de□ernst
Maar ook 't vertrouwen, dat die handdruk gaf:
Ze bleven opgewekt voor 't kinderoog
En toen was 't feest in Bragi's licht paleis
En Bernlef zag het langzaam aan wegwazen,
Maar altijd klonk die melodie noch na
En 't slapen werd nu echt, hij knikkebolde,
Als was die zang 'en wiegelied voor hem.

En toen hij savonds speelde, was 't 'en echo,
Flauwe□echo maar, van hemelsë akkoorden;
Wie kan als Bragi zingen? Toch was 't mooi
En ieder dacht: ‘Nu geldt het onze vrouw!’
En Sijke kreeg 'en kleur bij 't loflied op
De moeder; Hedzer tranen in het oog,
En daarom ging hij naar het vee, toen 't lied
Pas uit was, want hij schaamde zich die traan,
Maar weer terug knikte hij Sijke toe
En kreeg tot loon 'en vochtig warme dankblik:
Zij beiden dankten Bernlef hartelik.
Maar deze leefde□alweer in zijn Walhalla
En peinsde□of iets hem wees op ondergang
Die komen moest, maar rimpelloos was 't voorhoofd
Der Eeuwge Jeugd geweest en waar de liefde
In 't lied z'n uiting vindt, daar bloeit het leven:
Vernietiging was zeker ver noch, vreemd!
't Beeld gaf hem jeugd-kracht, 't lied: o wonderkracht
Van melodie en woorden! Diep bedrukt
Loopt de□arme-aan-blijheid rond door 't leven; vaak
Verlangt hij maar naar 't einde, daar zwelt aan
Zachte□orgelklank en alle leed waast weg:

Hij zit in 't Godshuis in het bad van klanken
En alles krijgt 'en zonnig tintje weer
Zo ging het Bernlef en verjongd droeg hij
Idoena's beeld eerbiedig in de ziel.

Moeilik was 't pad nu buiten over 't veld,
Glibb'rig de klei, drassig de laagre landen
En niemand kwam bij Hedzer op het heem:
Vaak vulde dus verveling heel de hoeve:
Met weinig werk kribden de kinders in
De stal, en moeder moest vaak brommen, vader
Sprak harde woorden dan tot hun en tot
Het volk, dat morde; 't was of alles mis was,
Voor goed, maar Sijke fluisterde Bernlef
Iets toe en deze riep de kinders om zich:
Hij zou hun weer 'en sprookje gaan vertellen,
En vrolik klonk z'n stem, want evenals
De jonge man, die pas met smeken won
Het jawoord, buiten alles zonnig ziet
En wind of regen, niets, niets dat hem deert:
Er is geen ruimte in hem buiten haar beeld;
Zo bleef hij opgewekt nu; stilte was
Er om de haard en kleine Bernlef zat
Vooral te luistren: 't woord drong tot hem door
En menig lied bleef als 'en vlinder vliegen
Door 't jonge brein, om later bij 'en jong
Geslacht weer prachtig bont of reinwit uit
Te wiekelen. O klinke één als het klonk!

De dwalende Wodan.

De zon zoekt rust in het zeegewiegel,
Vrede gleed neer over grazige velden.

Zomernacht is 't; zacht glijdt dë adem

Der mensen omhoog, moe van hun werk.
Staalblank is 't meer, stervol en blauw
En 't ruist in de olmen, als rusten er elfen.
Één sluimert niet: met slepende mantel -
't Donkerblauw kleed - komt hij naar de aard.
De brede hoedrand bruint hem het hoofd;
Op z'n speer steunt hij spreuken murmlend,
Runen, die ruisen in ritslende twijgen.
Zo loopt hij mijmrend boven de mensen.
Wodan is 't, hij, die waakt over 't Al,
Wodan, die zoekt de zorgvolle wereld
Gezond te maken en zorgenvrij.
Over domlende dorpen dwalen z'n ogen:
De wereldse wensen weet hij van allen.
Dromen zendt hij, het denken doorziet hij.
Zijn lach geeft geluk, waar hij liefde vindt,
En de mens die mint, wordt in 't gemoed blij;
Vindt hij haat op zijn weg, de hoeder van 't Al,
Bedreven zondë of dromen van zelfzucht,
Al wat op aardë afwijkt van 't goede,
Dan vlamt z'n oog en 't vuur flikkert wild:
't Kille water weerkaatst het weerlicht,
Langs de aarde rolt donder met doffe klank.

De Dwalende daalt naar duin en rust er
En zwaar als 't zwoegen der zee tegen 't strand
Rolt z'n geluid over 't land rondom,
Door 't wazige woud, langs waazmende meren:
‘Walhalla's heil heerst nooit op aard,
Zolang de haat harten vervult.
Zolang de mens de zonde niet moe is.
Hemelsë aardë, als alle haat
Wijkt en de weelde van wel-doen haar vult:
De lach van 't geluk komt met de liefde!’
De zang is gezegd en zweeft over de aard;

De bomen schrikken en schudden hun bladen;
Het koeltje wekt het water tot kabb'len;
De leeuwerik stijgt de lucht in, die glanst.
Wodan gaat heen, het wereldlicht komt
En de mens, die 't licht der liefde in 't gemoed heeft,
Dankt nu de Godheid voor dromen vol blijheid:
Minne geeft moed tot het moeilikste werk.

En Bernlef dacht, hoe anders het nu was,
Als toen de God hem dit lied zingen deed:
Haat was op aarde alleen niet, Walhal's mooi
Was ook bezoedeld door het bloed van moord
En Loke leefde er wel niet meer, maar dood
Was Loke niet, hij wist van 't straffen niets.....
Maar om 'en nieuw lied vroegen zij al weer
En als de regen langs 't geolied kleed
Gleden z'n mijmerijen weg: hij zong,
Alsof er niets veranderd was, of straks weer
Balder en Nanna, 't heerlik lichtend paar,
Hun intocht langs de wereld zouden houden.

Verzen van V.M.

I.

Neem mij tot U in de koel-gouden luchten,
O Maagd wier lach langs de avond-zeeën lacht,
Neem mij tot U, ik weet niet waar te vluchten,
Klagelijk weent de wind diep door den nacht.
Neem mij tot U in de koel-gouden luchten
Waar Gij in de' avond over de aarde lacht,
Ik ben zoo eenzaam in somb're geruchten,
O Maagd die haat den dag en mint den nacht,
Neem mij tot U in de koel-gouden luchten.

II.

Eens buigen wij over een stervend vuur
Het oud gelaat in de' avond van ons leven,
Bloesems en licht zijn niet van eeuw'gen duur.
Ziet Gij de scheem'ring reeds in 't oude woud,...
O Lief, wil mij Uw witte handen geven,
Uw witte handen zijn zoo doodlijk-koud
Hoort Gij den wind wel door de dorre blaên,...
O Lief, wil mij Uw killend lichaam geven,
Moet deze levensbloei nu reeds vergaan...

III.

Epitaphium:

Hier toeven in des Doods eeuwigen Vrede,
Kil lijf aan lijf, wie altijd waren één,
Zij zijn gestorven met éénzelfde bede.
Zij die altijd te zamen liefde' en leden
Konden niet leven als er een verdween,
Zij zijn gestorven op éénzelfde stede.
Zij droomen nu van 't schoonst en grootst verleden,
Kil lijf aan lijf, onder deez' éénen steen,
Zij zijn gestorven met éénzelfde bede.

IV.

O, zoo Gij stierft en ik niet met U stierf,
Dood Uw blank lijf afschuwelijk verteerde,
En ik alleen langs kille wegen zwierf;
Ik zou, waar vocht en worm Uw lijk verweerden,
Dalen in 't Graf dat 't opperst-Schoon verdierf.
O Liefste, ik kuste Uw voeten week-verteerde,
O Liefste, ik kuste Uw mond dien Dood verwierf,
O Liefste, ik kuste Uwe oogen dof-verweerde,
Ik kuste Uw Hart dat nimmer, nimmer stierf.

V.

Epitaphium:

Getweeën gingen ze over bloeyende aarde
Minnend en lachend in het licht der dagen,
Hun leven was een bloeyend-witte gaarde.
Maar wreede Dood die nooit een wezen spaarde
Heeft ook deez' witten bloei terneêr-geslagen,
Nu staat de Boom des Levens droef-ontblaêrde.
Zij stierf die aan slechts één zich openbaarde,
Geen woord kan ooit van Haar vroom Hart gewagen,
't Hart dat nu sluimert onder bloeyende aarde.

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
Vijfde zang.

De beide dichters verder opstijgende zien weder eene schare van boetedoenden, allen zondaars, die eerst, door een gewelddadigen dood overvallen, zich tot God begaven; drie van dezen maken zich kenbaar.

[1] Reeds was ik van die schimmen verscheiden, en volgde
[2] ik de voetstappen mijns gidsen, wanneer achter mij
[3] aan, richtende den vinger,
[4] er ééne schreeuwde: ‘Zie, want niet schijnt het dat
[5] de straal licht geeft ter slinker van hem, die het
[6] benedenst gaat, en als een levende schijnt het dat hij
[7] zich gedraagt.’

[8] De oogen wendde ik op den klank van dat woord,
[9] en ik zag ze kijken in verwondering alleen maar
naar mij, maar naar mij en naar het licht dat ge-
broken was.

[10] ‘Waarom onthutst zich uwe ziel zoozeer,’ zeide de
[11] Meester. ‘dat gij het gaan vertraagt? Wat deert het
[12] u wat zij-daar murmureeren?

[13] Kom achter mij, en laat de luiden praten; sta vast
[14] als een toren, die den top nooit schudt voor het
[15] blazen der winden:

[16] Daar altijd de mensch, in wien gedachte na gedachte
[17] opbortelt, het doelwit van zich verwijdert, daar de
[18] eene gedachte het vuur van de andere verdooft.'

[19] Wat [anders] konde ik zeggen dan: 'Ik kom.'? Ik
[20] zeide het, een weinig van die verf betogen, die wèl
[21] eens den mensch vergiffenis waardig maakt.

[22] En ondertusschen kwamen er dwars langs de helling,
[23] een weinig vóór ons, menschen, zingende 'Miserere'
[24] vers-regel na regel.

[25] Wanneer zij gewaar wierden dat ik, van wege mijn
[26] lichaam, geen plaats liet aan het voortgaan der
[27] stralen, veranderden zij het zingen in eene lange en rauwe O.

[28] En twee van hen, in den schijn van boodschappers,
[29] liepen ons te gemoet, en vroegen ons: 'Onderricht
[30] ons van uwen staat.'

[31] En mijn Meester: 'Gij kunt weer heen gaan en
[32] vertellen aan degenen, die u zonden, dat het lichaam
[33] van dezen werkelijk vleesch is.

[34] Indien zij, gelijk ik oordeel, bleven staan om zijne
[35] schaduw te zien, is hun genoeg geantwoord: dat ze
[36] hem eer bewijzen, en hij kan zich hun dierbaar maken.'

[37] Nooit zag ik zoo snel ontstoken wasems in den voor-[37]
[38] nacht de heldere lucht doorklieven, noch, bij het
[39] rijzen der zon, augustus-nevelen,
[40] of in nog minder tijd keerden genen naar boven:
[41] en daar gekomen keerden zij met de anderen te-ons-
[42] waart, als eene schare, die toomeloos loopt.

[43] 'Dat volk, dat op ons aandringt, is talrijk, en zij
[44] komen om te vragen,' zeide de Dichter; 'daarom
[45] ga stadig door, en luister al gaande.'

37 *Ontstoken wasems*, vallende sterren.

[46] ‘O ziel, die gaat om u te verblijden met dàt lichaam,
[47] waarmede gij geboren zijt,’ (zoo krijtende kwamen
[48] zij) ‘vertraag een weinig uwen gang.

[49] Zie of gij ooit iemand van ons gezien hebt, zoodat
[50] gij naar ginds berichten van hem medeneemt: ei lieve
[51] waarom gaat gij? ei lieve waarom staat gij niet stil?

[52] Wij zijn voormaals allen geweld-dadig gestorven, en
[53] waren zondaars tot onze laatste stonde: toen bracht
[54] een hemelsch licht ons tot bezinning,
[55] zóódat wij, ons berouwende en vergevende, uit het[55]
[56] leven gingen, met God in vrede, die ons nu pijnigt
[57] door de begeerte om Hem te zien.’

[58] En ik ‘Hoe zeer ik in uwe aangezichten spiede, ik
[59] herken er niet ééne; maar indien u gevalt eenig
[60] ding dat ik zou kunnen, wèl geboren zielen,
[61] zegt gij het, en ik zal het doen bij die vrede, die,
[62] achter de voeten van dusdanig geleide, mij van
[63] wereld tot wereld haar doet zoeken.’

[64] En één begon er: ‘Ieder vertrouwt op uw weldaad
[65] zonder dat gij ze bezweert, al neemt ook het willen
[66] het niet-kunnen niet weg.

[67] Waarom ik, die alleen voor de anderen spreek, u[67]
[68] vraag, zoo ge ooit dat land gezien hebt, dat ligt
[69] tusschen Romagna en dat van Karel[69]

[70] dat gij mij de hoofschheid betoont van uwe gebeden,
[71] [vragende] dat men op de goede wijze voor mij
[72] bidde, dat ik de zware feilen kunne boeten.

55 *vergevende*, nl. dengenen die ons doodden.

67 Degene, die hier spreekt is Jacob del Cassers, burger van Fano (Fanum Fortunae) gelegen aan de Adr. Zee bij Ancona in den Kerk. Staat.

69 *Tusschen Romagna en het land van Karel*, d.i. het Koningkrijk Napels. Jacob werd op weg zijnde om te Milaan het Ambt van Podesta te aanvaarden, bij Oriaco in het Paduaansche vermoord op last van Azzo III van Este, wien hij tegen zich verbitterd had vooral door hem zijn afval van de Ghibellijnen te verwijten.

[73] Daan was ik, maar de diepe wonden, waan het bloed
[74] uitging, waarin ik eenmaal huisde, werden mij ge-[74]
[75] maakt te midden der Antenoren,[75]

[76] daar waar ik veiliger meende te zijn; die van Este
[77] liet het doen, die op mij toornde vrij wat meer dan
[78] het recht het wel wilde.

[79] Maar indien ik naar Mira ware gevlucht, wanneer
[80] ik besprongen werd bij Oriacum, zoude ik nòg dáár
[81] zijn, waar men ademt.

[82] Ik liep naar den poel, en riet en slijk verstrikten mij
[83] zóó, dat ik viel, en daar zag ik op den grond zich
[84] uit mijne aderen een meer maken.'

[85] Voorts zeide een ander: 'Eilieve, zoo waarlijk worde
[86] die begeerte vervuld, die u trekt ten hoogen berge,
[87] ontferm u en help mijne begeerte.

[88] Ik was van Montefeltro, ik ben Buonconte: Johanna[88]
[89] en [mijne] andere [verwanten] gedenken mijner niet:
[90] waarom ik nog tusschen dezen ga met gebogen hoofde.'

[91] En ik tot hem: 'Welke dwang of welk toeval deed
[92] u zoo ver buiten Campaldino verdwalen, dat men
[93] nooit de plaats van uwe begrafenis wist?'

[94] 'O', antwoorde gene: 'langs den voet van het Casen-
[95] tijnsche gaat een water dat Archiano heet, en dat
[96] ontspringt boven het klooster op den Apennijn.

[97] Daar waar zijn naam ijdel wordt, kwam ik aan, met[97]
[98] de keel doorboord, vluchtende te voet en de vlakte
[99] met bloed bezoedelende.

[100] Daar verloor ik het gezicht, en de spraak eindigde
[101] ik met den naam van Maria, en daar viel ik en
[102] bleef mijn vleesch alleen.

74 dit is volgens de leer dergenen, die zeggen dat de ziel in het *bloed huist.*
75 *Antenoren*, de Paduanen, naar hun stamvader Antenor.
88 *Buonconte*, zoon van Guido van *Montefeltro*, (zie Hel XXVII) viel in den slag van Campaldino, meermalen in de hel genoemd.
97 De Archiano mondt uit in den Arno.

[103] Ik zal de waarheid zeggen, en gij herzeg haar onder
[104] de levenden: de Engel van God greep mij, en die
[105] van de Hel kreet: ‘O Gij van den Hemel, waarom
berooft gij mij?

[106] Draag gij van hem het eeuwige met u weg wegens
[107] eene kleine' traan, die hem mij ontneemt; maar ik
[108] zal met het andere anders huis houden.’

[109] Gij weet wel hoe in de lucht zich die vochte damp
[110] vergaart, die weer tot water overgaat, zoodra zij tot
[111] zóó hoog stijgt, waar het koude haar opneemt.’

[112] Dat kwaad bedoelen, dat stadig naar kwaad vraagt,
[113] verbond hij met zijn verstand, en hij bewoog de damp
[114] en den wind door dat vermogen dat zijn natuur
hem gaf.

[115] Voorts, toen de dag voorbij was, bedekte hij het dal
[116] van Pratomagno tot aan den grooten bergrug en[116]
[117] maakte hij den hemel van boven betogen

[118] zóó zeer dat de gedrenkte lucht zich in water ver-
[119] keerde: de regen viel en datgene er-van wat de
[120] aarde niet kon verduwen kwam tot de greppels.

[121] En toen het zich verzameld had tot groote beken[121]
[122] stortte het zoo snel naar den Konings-stroom, dat
[123] niets het weerhield,
[124] Mijn verkild lichaam vond de gezwollen Archiano
[125] aan zijne uitmonding, en die drong het in den Arno,
[126] en ontbond op mijn borst het kruis

[127] dat ik van mijne handen gemaakt had toen het
[128] berouw mij overwon: hij wentelde mij tegen de
[129] oevers en tegen den bodem; voorts bedekte hij mij[129]
en omgaf hij mij met zijn buit.’

116 *Pratomagno* is een plaats die Valdarno van Casentino scheidt; de *groote bergrug* is de Appenijnen.
121 de *Konings-Stroom:* de Arno in vergelijking met de andere stroomen.
129 *buit*, al wat een rivier meevoert.

[130] ‘Ei lieve, wanneer gij tot de wereld zult zijn terug-
[131] gekeerd en zult zijn uitgerust van den langen weg,’
[132] zóó volgde de derde geest op den tweeden:

[133] ‘herinner u mijner, die ben Pia: Siena gaf mij het[133]
[134] leven, Maremma den dood: *hij* weet het die mij,
[135] de reeds eenmaal gehuwde.

[136] met zijn edelsteen weder ten huwelijk nam.’

133 Pia Guastellano, door haren man onder voorwendsel van verdenking van echtbreuk weggevoerd naar de streek Maremma, bekend om haar doodelijke luchtgesteldheid, en daar eenen langzamen dood prijs-gegeven.

Carnaval.
Blijspel in 3 bedrijven of 7 tafereelen
door Joh. W. Broedelet.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881 (Staatsblad No 124).

(*Vervolg).*

Derde bedrijf.

Derde tafereel.

Een zaal in het Casino.
Op den achtergrond twee zware gordijnen, die de zaal van de balzaal scheiden; links krijgt men toegang tot een kleinere zaal; een opgenomen portière scheidt deze vertrekken. In het midden een kleine, ronde sofa met een varenplant als milieu. Rechts en links wat tafeltjes en stoelen. In den hoek, achtergrond rechts, is eene bloemversiering aangebracht, in het midden waarvan een kleine fontein springt. De zaal is, even als de balzaal, met spiegels, vlaggendoek, lampions en groen feestelijk versierd. Wanneer het scherm opgaat, zijn de gordijnen op den achtergrond nog open, zoodat men het volle gezicht op de balzaal heeft. Verscheiden gemaskerde paren, waaronder gecostumeerden en heeren in rok, dansen op de maat eener polka, door een orkest, dat op een verhevenheid aan het einde der balzaal zichtbaar is, uitgevoerd. De muziek en het dansen

houden op. Gegons van vele stemmen. Enkele paren blijven wandelen, terwijl sommige dansers hunne dame weer naar haar zitplaats brengen. Er wordt gelachen, geïntrigeerd en gekheid gemaakt. Kellners brengen ververschingen aan. Eenige paren begeven zich lachende en pratende naar de zijzaal. Het tooneel is weer een oogenblik leeg; dan komt Geertruide uit de danszaal; zij schijnt iemand te zoeken. Op het punt in de zijzaal te gaan, komt een als aap vermomd persoon haar daaruit tegemoet).

DE AAP.
O, schoone, zoekt gij mij?

(Geertruide weert hem af).

Ach, wees niet wreed.
Ik ben het aapje, zie, dat uit zijn poot eet.

(zingt, terwijl hij op een nootje knabbelt).

'A is een Aapje, dat eet uit zijn poot....

(Een als pasteibakker verkleede komt uit de zijzaal en slaat den aap met eene koekenpan).

DE PASTEIBAKKER,

zingt.

B is een bakker, die sloeg het aapje dood!

(De aap, met zijn staart tusschen de beenen, jankende af in de balzaal).

DE PASTEIBAKKER.
Vergun, schoon masker, dat 'k u een pastei bied.

GEERTRUIDE,

tracht langs hem heen te gaan.

Ach, neen.

DE PASTEIBAKKER,

haar belettend te passeeren.

Wat? Zelfs een taartje met gelei niet?
Of een met room, met schuim of confituren?
Kom, schoone; proef eens!

(Het gelukt Geertruide te ontsnappen; met een zucht van verlichting af in de zijzaal).

DE PASTEIBAKKER.

Wat een flauwe kuren!
Kom, in de balzaal raak ik alles kwijt.
't Kost niets; 'k ben bakker slechts voor de aardigheid.

(wil in de balzaal gaan, als de graaf van Heerzeelen, gemaskerd, in rok, juist met een zwaar gedecolleteerde Pierrette aan de arm opkomt. Deze laatste is wat rijker en opzichtiger gekleed dan de Pierrettes der pantomine).

DE PASTEIBAKKER.

Zeg, heer, neem een gebakje voor uw dame.
't Is gratis: 'k ga hier rond voor de reclame.
Hier, een met schuim; dat lust uw liefje wel.

(terwijl Heerzeelen het taartje nauwkeurig bekijkt, waarmede deze een vrij mal figuur maakt, snel tot Pierrette:)

Wien heb je nu te pakken, Laura? Snel!

PIERRETTE,

zacht.

Ben jíj het, Georges? 'k Geloof, het is een graaf.

DE PASTEIBAKKER.

Geluk er mee! Dat is een witte raaf!

HEERZEELEN,

met een bête lachje, op het taartje doelend.

Het is van hout!

(het dopje, dat den schuimkop voorstelt, springt open; een poppetje vliegt hem tegen den neus).

Och, hemel, is dat schrikken!

(Beiden lachen hem uit).

PIERRETTE.

Die 's goed!

(zacht tot den pasteibakker)

.

Ga heen; je moogt me niet verklikken!

DE PASTEIBAKKER,

onder het roepen van:

‘Wie lust er pasteitjes? Die kome bij mij!
'k Heb lekkere taartjes met room en gelei.
Wie koopt er? Wie koopt er?’

af in de balzaal.

HEERZEELEN,

van de schrik bekomen zijnde.

'k Ben weer hersteld. Zoo'n grap! Ach, op mijn jaren....

(zich herstellend)

. 'k Bedoel.... wil zeggen.... 'k Kom weer tot bedaren.
Mijn vurig bloed.... mijn jeugd.... niet waar? Ge vat...

PIERRETTE.
Ja, ja; men heeft u bij den neus gehad!

HEERZEELEN,

aan zijn neus voelend.

Juist, bij den neus! Ik voel 't waarachtig nog.

(op geheel anderen toon, vertrouwelijk:)

Maar zeg, vertel mij eens, hoe heet ge toch?

PIERRETTE.
Ik zei 't u reeds: Pierrette noem ik mij.

HEERZEELEN.
Pierrette? Ach, ja, dat hoort er nu zoo bij.
't Is Carnaval, niet waar? dus 'k vraag niet meer. -
Kom, zetten we ons op deze sofa neer.

(beiden nemen plaats op de rechterhelft der ronde sofa, zoodat zij van links niet zichtbaar zijn. Eenige paren begeven zich schertsend naar de zijzaal. Een clown haalt in de balzaal malle fratsen uit).

HEERZEELEN.
Gij zijt bekoorlijk, heusch, en wis nog jong.
Zeg, hoeveel jaren telt gij eerst?

PIERRETTE,

koel.

Mijn tong
Raakt nooit recht los, aleer 'k wat heb gedronken.

HEERZEELEN,

opschrikkend.

Hè? Wat?

(zich herstellend)

Natuurlijk, eerst eens saam geklonken!
Hoe kon 'k zoo lomp zijn, hieraan niet te denken!
Komaan, wat mag 'k mijn teeder duifje schenken?

PIERRETTE,

kortaf.

Champagne.

HEERZEELEN,

opschrikkend.

Hè? Wat?

(zich herstellend)

Natuurlijk, ja, Champagne!

(opstaand)

. Hé daar! Zijn hier geen kellners?

PIERRETTE,

ongeduldig.

Krijg 'k wat van je?

HEERZEELEN,

zenuwachtig.

Ja, ja, mijn schatje, daad'lijk! - Heila, ho!
Hé, kellner! Hier!

EEN KELLNER,

die juist voorbijkomt.

Wat blieft meneer?

HEERZEELEN,

uit de hoogte.

Welzoo,
Dus eind'lijk hoort men mij! - Een flesch Champagne.

KELLNER.
Direct, meneer.

PIERRETTE.
Breng nog wat anders, kan je?

KELLNER.
Wat anders, dame?

HEERZEELEN,

in de war.

Ja, wat anders! Hoor je?
Bijvoorbeeld....

(blijft steken en ziet Pierrette vragend aan.)

PIERRETTE,

lachend.

Nu?

HEERZEELEN.
Bijvoorbeeld....

(blijft weer steken).

PIERRETTE.
O, ik smoor je
Met kussen straks, zoo aardig sta je daar!

(kort, tot den kellner).

Breng ijs.

HEERZEELEN,

verlicht.

Ja, juist. Breng ijs.

PIERRETTE.
En....

HEERZEELEN,

flink.

En....

(blijft haar weder vragend aanstaren)

.

PIERRETTE,

na een oogenblik.

Niet waar,
Gebakjes meen je?

HEERZEELEN.
Juist, gebakjes. Snel!

DE KELLNER.
Gebakjes dus, champagne en ijs?

HEERZEELEN,

gehaast.

Jawel!

(de kellner snel af; Heerzeelen gaat met een zucht van verlichting weer zitten).

PIERRETTE.
Je schijnt niet druk met dames uit te gaan!

HEERZEELEN.
Ach, in mijn jeugd heb ik 't zoo vaak gedaan.
Toen ik nog jong....

(zich herstellend)

'k Wil zeggen.... à propos,
Met dames.... ja, jawel.... ach, ja, zoo zoo....
Ik ben solide, vat je? 't Hart is trouw!
Bemin ik eens, wensch haar geluk, die vrouw!

PIERRETTE,

ter zijde.

Kortaad'mig, stram, gezet en nog pedant!
Ach, 't oude heertje raakt wat van den tand.

HEERZEELEN.
Je zegt?

PIERRETTE.
Je bent een schat, dat zeg ik, zwartje.

HEERZEELEN,

ter zijde.

O, Théophile!

(zich dicht tegen haar aandrukkend)

.
'k Ben je verplicht, mijn hartje!

PIERRETTE,

kortaf.

Hé hé! Intimiteit verlang ik niet.

HEERZEELEN,

opschrikkend.

Pardon!

(schuift een weinig terug)

.

Ik ben gehoorzaam, zoo je ziet.

(Het orkest doet de eerste tonen eener wals hooren).

PIERRETTE,

springt op.

Ha, hoor, muziek! De dans gaat weer beginnen!
Kom mee, mijn zwartje, en 'k zal je steeds beminnen!

(Haar voetjes gaan reeds mee op de maat der muziek.)

HEERZEELEN,

wanhopend.

Weer dansen? Liefste, wil mij dat besparen!
Dat 's goed voor jóú, maar, ach, op míjne jaren....
Ik meen.... mijn schoenen knellen, zijn wat nauw.

PIERRETTE,

opstaand, kortaf.

Pierrette bleef nooit een slecht danseur getrouw!

(wil heengaan).

HEERZEELEN,

tracht haar tegen te houden.

Ach, liefje....

(Verschillende paren begeven zich haastig naar de balzaal, waar de dans nu in volle gang is. De kellner komt terug met champagne, etc.)

HEERZEELEN,

ter zijde.

Ha, gered!

(luid, tot den kellner, die een tafeltje bij de sofa zet).

Ja, zet het hier.

(tot Pierrette).

Ach, liefje, blijf. Kom, doe mij dat plezier.
Laat mij met al dat lekkers niet alleen. -
Maak open, vriend. -

(haar presenteerend)

Een taartje! Wil je er een?

PIERRETTE,

weer plaatsnemend, met een zucht.

Dan zal 'k in 's hemels naam maar bij je blijven!
Maar 't kost me moeite, hoor!

HEERZEELEN,

ter zijde.

Mij kost het schijven!

(van den knal der champagnekurk schrikkend).

Hé! - Ha, de kurk! -

(tot Pierrette)

.

Kom, drinken wij een glas.

(tot den kellner, die ingeschonken heeft).

Je krijgt?

DE KELLNER.
Laat zien!

(rekent vlug op een notitieboekje, scheurt een blaadje af en reikt dit Heerzeelen over)

.

Ziehier, meneer.

HEERZEELEN.
Dat 's kras! -
Enfin!

(zijn beurs te voorschijn halend, tot den kellner, die de gordijnen op den achtergrond sluit).

Je sluit ons op?

(zacht)

. Dat is niet kwaad.

KELLNER.
Ja, voor de koelte.

PIERRETTE,

die met graagte op de gebakjes aangevallen is.

'k Val haast van de graat!

HEERZEELEN,

betalend.

Ziedaar. - Dat is voor jou.

KELLNER,

met een buiging.

Bedankt, meneer.

(snel af)

HEERZEELEN.
Pierrette, 'k voel mij gelukkig, op mijn eer!

(zijn glas opheffend).

Daar ga je!

PIERRETTE,

met hem klinkend.

Prosit, oudje!

HEERZEELEN.
Wat? Je zegt?

PIERRETTE.
'k Zeg: Prosit, boutje, proost! en min je oprecht.

(beiden blijven doorbabbelen. Pierrette coquetteert hevig met Heerzeelen, die er nú overgelukkig, dán diep rampzalig uitziet. Geertruide komt, nog steeds zoekende, uit de zijzaal en is op het punt de balzaal in te gaan, wanneer Elize haar daaruit tegemoet komt).

GEERTRUIDE.
Ha, jíj, Elize? 'k Kan hem nergens vinden.

ELIZE.
Den dichter?

GEERTRUIDE.
Ja.

ELIZE.
En zaagt ge een onzer vrinden?

GEERTRUIDE.
Nog niet; doch spoedig zijn ze, denk ik, hier.

ELIZE,

dreigend.

't Is goed! Dan zijn zij uit voor hun plezier!

GEERTRUIDE,

vergoelijkend.

Nu, nu, we maken 't niet te bont!

ELIZE.
Dat niet;
Maar zonde waar 't, als 'k hun één veertje liet!

GEERTRUIDE.
Jij gaat je haantje plukken?

ELIZE.
Nu, geducht!
't Wordt tijd dat 't hennetje haar woede lucht!

GEERTRUIDE.
Ja, kakel flink en 't jong komt uit den dop!

ELIZE.
Je meent?

GEERTRUIDE.
Hij trouwt je! Er zit niets anders op!

(beiden hebben op de linkerhelft der sofa plaats genomen. Pierrette begint luidkeels om Heerzeelen, die haar wat in 't oor fluisterde, te lachen).

ELIZE.
Wie zijn daar? 'k Dacht, wij waren hier alleen.

GEERTRUIDE,

voorzichtig over 't milieu kijkend.

Stil! 't Is een paar!

PIERRETTE.
Nu ga ik heusch toch heen;
'k Wil dansen, dansen!

HEERZEELEN.
Laat mij hier niet zitten
Met al dat goed. Je zoudt je maar verhitten.
Blijf hier.

PIERRETTE.
Neen, neen.

HEERZEELEN,

haar bij het middel houdend.

Ach, blijf toch hier, mijn schatje.
Drink nog een glas.

PIERRETTE.
Nog één! Dan ga 'k; dat vat je!

(Zij laat zich nog een glas inschenken).

GEERTRUIDE,

verbaasd.

Het is papa! 'k Herken hem aan zijn stem.

ELIZE,

met komischen schrik.

Ach, hemel!

GEERTRUIDE.
Zóóiets dacht ik nooit van hem!
Ik waande 'm thuis.

ELIZE.
Zoo pa, zoo dochter! Jou
Denkt hij bij mij: 'Hier komt geen edelvrouw!'

GEERTRUIDE.
Nu, 'k zal hem leeren! Wacht, zijn schoone gaat.

PIERRETTE,

heengaand.

Dag, vadertje.

(Heerzeelen een tikje op de wang gevend)

.
Kijk niet zoo desperaat;
Ik kom wel t'rug, wanneer de dans gedaan is.
Geloof maar, dat het tusschen ons nog aan is!
Tot straks!

HEERZEELEN,

met een zucht.

Tot straks!

(Pierrette vlug af in de balzaal).

ELIZE.
O, wee! Zij laat hem zitten.

GEERTRUIDE.
Daarover kan 'k het meisje niet bevitten.
Zoo'n oude man! Ik schaam me heusch.

ELIZE.
Ach, kom!
Meer oude heertjes zijn zoo. Lach er om!

GEERTRUIDE.
't Is mijn papa!

ELIZE.
Wat zou dat? - Hoor eens hier!

(fluistert haar iets in 't oor).

GEERTRUIDE.
Mooi, mooi! Dat doen we. O, wat een grap! Ik gier! -
Je bent een heksje! O, wat een zotternij! -
Let op nu, hoe 'k mijn eigen vader vrij!

(Zij begeeft zich naar het gordijn op den achtergrond en komt dan langzamerhand naar voren, zoodat zij schijnbaar uit de balzaal komt, loopt eenige malen, zich met een waaier koelte toewuivend, langs Heerzeelen en tracht op allerlei manieren zijn aandacht te trekken. Heerzeelen, met afgeschoven masker, blijft haar, met een taartje in den mond, aanstaren. Elize gluurt over het milieu en ziet het geheele tooneeltje aan).

HEERZEELEN,

ter zijde.

Dat meisje heeft het heusch op mij verzien.

(zelfvoldaan).

Ik trek dus de aandacht! - Ach, die jongeliên!
Windbuilen, blagen zijn het, anders niet!
Soliditeit is 't, wat men gaarne ziet.

(zich op het buikje slaand)

Soliditeit! - Ach, God, wat kijkt ze me aan!
Die oogen, o! Het is met mij gedaan,

Ik ben gevangen! Zie eens, welk een leest!
Zoo slank en welgevuld! Die min 'k het meest.
Ik wil....

(is op het punt haar aan te spreken; bedenkt zich plotseling)

.
Maar neen, ik wacht op mijn Pierrette;
'k Eet door, laat mij niet vangen in haar netten.

(neemt weer een taartje. Geertruide, ten einde raad, slaakt eenige zuchten).

Zij zucht! - O, welk een zucht! 't Is hartverscheurend!
Heeft zij verdriet? Zoo'n feestje is toch opbeurend.
Wat zal zij lijden! Arme, arme vrouw!
Ik wil....

(spel als voren)

.
Maar neen, Pierrette blijf 'k getrouw!

(eet door; nu begint Geertruide te lachen).

HEERZEELEN.
Zij lacht! - O, welk een lach! 't Is zielsverrukkend!

(begint met zijn figuur verlegen te worden).

Wat is 't hier warm! Ik stik nog, oef! 't Is drukkend!

(Geertruide lacht nog steeds).

Die lach, die lach! 'k Geef mij gewonnen! 'k Zal,
Ik wil....

(als voren)

.
Neen, met Pierrette hou 'k Carnaval!

(neemt weer een taartje; nu begint Geertruide te zingen).

Zij zingt! - O, welk een zang! 't Is zielsverheffend!
Elk toontje een pareltje! Hoe schoon en treffend!
Gewis, nu hou 'k het langer niet meer uit.
'k Wil...

(als voren)

.
Neen, Pierrette, ik blijf bij mijn besluit!

(neemt weer zijn toevlucht tot een taartje. Geertruide, ten einde raad, neemt plaats naast haar vader, die zich weer gemaskerd heeft).

GEERTRUIDE,

wat ijs nemend.

U permitteert?

(Heerzeelen, met vollen mond, bromt wat tot antwoord).

U zegt?

(Heerzeelen knikt toestemmend).

't Is heerlijk koel. -
O, als ge eens wist, hoe 'k mij bij u gevoel!
U zegt?

HEERZEELEN,

steeds met vollen mond.

Hm, hm!

GEERTRUIDE.
Dat meent ge niet! Ach, God!
Hoe wreed!

HEERZEELEN,

medelijdend, zich verslikkend.

Hm, hm!

GEERTRUIDE,

in snikken uitbarstend.

Ja, drijf met mij den spot!
Omdat 'k een heer van uw gestalte min,
Durft gij.... Maar, 't is zoo, ja, 'k ben een zottin!
'k Ben.... Amor, ach, kom mij te hulpe, snel!

(Heerzeelen met bewondering aanziend).

Zijn sprekend evenbeeld! - Ach, 'k ben niet wel!

(valt schijnbaar in zwijm tegen haar vader aan).

HEERZEELEN.
Ach, hemel! Wat de liefde al niet vermag!

(tracht haar bij te brengen).

Lief kind, kom tot u zelf. 't Is vrees'lijk, ach!
Zij zwijmt, zij sterft! Hoe kon ik ook zoo wreed zijn!
'k Moest voor der meisjes liefde steeds gereed zijn!

Lief kind, ach, hoor.... 'k Doe haar dat masker af,
Zoodat 'k mijzélf iets schoons, háár lucht verschaf.
Dat masker....

(is op het punt haar te ontmaskeren)

.

GEERTRUIDE,

weer bijkomend, met kwijnende stem.

Waar, waar ben 'k? Zijt gij 't, Heerzeelen?

HEERZEELEN,

ter zijde.

Hoe nu? Mijn naam?

GEERTRUIDE.
Ach, neen, die ééne uit velen,
Dat pronkjuweel der schepping zijt gij niet,
Al lijkt hij u. - Hoe meer men u beziet,
Hoe meer.... Maar neen, hier kan de graaf niet zijn.
Ach, voor 't Casino-bal is hij te fijn!

HEERZEELEN.
Zoo, denkt ge? - Zeg mij eens, kent gij dien heer?

GEERTRUIDE.
Den graaf? Hem kennen? Ìk? O, welk een eer!
Neen, neen! Doch 'k zie hem dikwerf langs ons huis gaan.
Hem kennen! Nauw'lijks ziet hij onze kluis aan,
Zoo hoog is hij, uit eed'len stam gesproten!
En schoon! 'k Ben driemaal wel van kleur verschoten,
Toen 'k onlangs in den schouwburg hem zag staan.
Door zijn binocle keek de schalk mij aan;
Twee vurige oogen, strak op mij gericht,
Bewerkten meer dan 't schoonste minnedicht.
Ik kreeg hem lief, met heel mijn jeugdig wezen.
Dit heeft hij, wed 'k, op mijn gelaat gelezen.

HEERZEELEN.
Toch niet; 'k weet zelfs niet.... In den schouwburg, zegt ge?
Ach, kom! Aan wat voor droomen, kleintje, hecht ge?

GEERTRUIDE,

met overtuiging.

Neen, neen, hij was 't! Datzelfde ronde buikje,
Zoo zeer op 't uw' gelijkend, 't zwarte pruikje....

HEERZEELEN.
Neen, 't is zijn eigen haar!

GEERTRUIDE.
En, ach, 't speknekje,
Dat boven 't boord uitkomt!

HEERZEELEN.
Zeg, meisje, gek je?

GEERTRUIDE.
En 't been (ach, 't leek banketham wel, geloof me!)
En dan zijn kuit, als visch, die roept: ‘ach, stoof me!’,
Bewezen klaar, dat het Heerzeelen was.

HEERZEELEN.
En als nu ík u van dien waan genas?

GEERTRUIDE.
Dien waan? - Maar toch, de graaf kon hier wel zijn;
Zag 'k niet zijn dochter juist op 't schoon festijn?

HEERZEELEN,

verschrikt.

Zijn dochter? Wat?

GEERTRUIDE.
Ja, ja, Geertruid'. Zoo heet ze.

HEERZEELEN,

verontwaardigd.

Geertruide hier? Haar rang en stand vergeet ze?

GEERTRUIDE.
Niet waar, 't is schande! 'k Zeg: ‘Gaat de adel kreupel?
Toont hij zich op de speelplaats van 't gepeupel?’

HEERZEELEN,

ter zijde.

Zoo'n heks! Wie is ze? 'k Moet er meer van weten.

(luid, plotseling).

Juffrouw Elize....

GEERTRUIDE.
Wat!

HEERZEELEN.
'k Ben 't niet vergeten;
Wij spraken heden samen over 't bal.
Men houdt den graaf zoo gauw niet voor den mal!

GEERTRUIDE.
Zijt gij de graaf? De hemel sta mij bij!

(schijnt zich, op het punt weder in zwijm te vallen, met moeite te bedwingen).

Vóór alles: red uw kind! Aan 's bakkers zij
Is toch de plaats niet voor een gravenkind!

HEERZEELEN.
Een bakker? Hoe!

GEERTRUIDE.
Dien zij, naar 'k hoor, bemint!

HEERZEELEN.
Een bakker mint Geertruide? O, mijn blazoen,
Mijn eer, mijn voorgeslacht en mijn fatsoen!
Een bakker, bakker! Meel, pastei en korst!
Een bakker! O, mijn adeldom bemorst! -
Laat zien, laat zien! Toon mij 't ontaarde kind!
Een bakker! Hel en duivel! Gauw, gezwind!

GEERTRUIDE,

opstaand.

Doch houd u kalm!

HEERZEELEN,

buiten zichzelf van drift.

Kalm? Kalm? Wat, moet ik kalm zijn?
Moet ik....? - Maar kom, waarvoor zou dat getalm zijn?
Mijn dochter, snel!

(door de gordijnen kijkend).

Laat zien! Waar is zij, waar?

GEERTRUIDE,

die zich naast hem heeft gevoegd.

Ziet gij dien bakker met dat meisje daar?

HEERZEELEN,

onthutst.

Waar? Daar? Hoe! Die Pierrette....

GEERTRUIDE.
Zij is uw dochter.
Ach, zie eens! Welke duivel, ach, bezocht 'r?

HEERZEELEN,

ontzet.

Pierrette mijn kind? O, o, ik ben misleid!
Wee mij! Ik heb mijn eigen kind gevrijd!

(met de armen ten hemel snel af in de balzaal. Geertruide en Elize proesten het uit van 't lachen).

ELIZE.
O, wat een grap! Je hield je kost'lijk, hoor!

GEERTRUIDE.
Kom mee! Ginds zetten wij het spel nu door!

(Zij wil haar vader volgen; Lodewijk treedt uit de balzaal).

LODEWIJK,

verrast.

Ha!

GEERTRUIDE,

Elize's hand vattend, zacht.

Zie!

LODEWIJK,

ter zijde.

Geertruide!

ELIZE,

zacht.

Pluk uw haan nu danig,
Al valt het hard! Zijn veeren staan hem kranig.

GEERTRUIDE.
Ach, als hij maar een weinig lief'lijk kraait,
Zoo vrees ik, ben 'k geheel weer omgedraaid.

ELIZE.
Wat? Omgedraaid? Wacht eerst tot gij getrouwd zijt!

GEERTRUIDE.
Foei, foei! 'k Geloof, dat ge in uw taal wat boud zijt!

LODEWIJK,

Geertruide den arm biedend.

Sta, schoone jonkvrouw, toe, dat 'k u ten dans leid.

GEERTRUIDE,

zijn arm aannemend.

Heel gaarne.

ELIZE,

zacht.

Pluk, of 'k zeg, dat gij een gans zijt!

(de muziek zwijgt).

LODEWIJK.
De dans is reeds ten eind. Zoo sta mij toe,
Dat 'k door 't gebouw een wand'ling met u doe.

(Beiden af in de zijzaal. Elize kond wat naar voren, links. De gordijnen worden opengeschoven en verscheiden paren begeven zich luidruchtig naar de zijzaal of nemen aan tafeltjes op den achtergrond plaats. Gegons van vele stemmen en gelach. Er worden bestellingen aan de kellners gedaan, die gehaast heen en weer loopen. Frans komt met Edelhart, Gijsbertus en eenige vrienden uit de balzaal. Zoodra Frans Elize bemerkt, komt hij met zijn beide vrienden naar voren, rechts. De anderen worden door eenige dames geïntrigeerd en verspreiden zich langzamerhand).
(Wordt vervolgd).

Aanteekeningen over historie, literatuur en kunst.
door H.J. Boeken.
V. Twee dwalingen.

I.

Deze regelen zijn bestemd om twee dwalingen te kenmerken, welker algemeene verspreiding reeds genoegzaam bewezen wordt door de groote verscheidenheid, die er bestaat tusschen de personen bij wie ik ze heb ontmoet.

De eerste dwaling is deze, volgens welke Moderne Kunst iets zoude zijn voor zeer weinigen, en dus nooit door een groot publiek bewonderd. Zij is uitgesproken, zoowel door den Heer W.S. in het Weekblad 'de Amsterdammer,'[1)] als, in een geheel ander verband, door Henriëtte Roland Holst in hare brochure over Socialisme en Literatuur.

De tweede dwaling is die, volgens welke Kunst ook maar eenigszins onderworpen zoude zijn aan de voorbijgaande gedachtenstroomingen der menschen. Te zeggen bij welke menschen deze dwaling gevonden wordt, zal ik tot zoo straks bewaren.

II.

De eerst-genoemde dwaling druischt in tegen de allereerste levensvoorwaarde van alle kunst, volgens welke zij

1) van 10 Dec. l.l. over Jacob Maris.

zich richt tot dat aller-diepste in een ieder, wat aan allen gemeen is, tot datgene wat tegelijk de gemeenschappelijke oorsprong is, waar alle ziel-leven aan ontspringt, en tegelijk het gemeenschappelijke doel, dat alle ziele-leven opzoekt om er weer naar terug te keeren.

Hoe dan komt het dat de echte kunst-werken, bij hun eerste verschijnen, door slechts weinigen worden opgemerkt en zooal opgemerkt door slechts weinigen worden genoten. Is het niet omdat zij voor slechts weinigen, als een verlustiging en versnapering voor die weinigen, verfijnden, zijn bestemd? Neen maar het komt doordat het meerendeel der menschen, hunne werkelijke bestemming vergeten hebbende en ziende naar het niet-belangrijke en slechts lettende op het oppervlakkige, zich-zelven den weg tot wat zij eigenlijk noodig hebben, tot het werkelijk belangrijke en innige hebben afgesloten.

En wanneer het werk van een groot artiest, als nu dat van Jacob Maris, eindelijk genade heeft gevonden in de oogen der schare die als de dolende kudde is, die haar herder verloren had, vrees dan niet dat die artiest misschien wel hierdoor bewezen wordt te staan op het peil der groveren van geest en van zinnen, maar zeg dat de kudde haren herder heeft gevonden, dien zij gevoelt en dien zij weet dat haar den goeden weg naar het langverloren tehuis weder zal opwijzen.

III.

De in de tweede plaats genoemde dwaling is niet zoozeer uitgesproken door bepaalde personen in bepaalde geschriften, maar laat zich raden achter de uitingen van twee geheel verschillende, lijnrecht aan elkaar tegenovergestelde soorten van menschen, die der intellectueelen ter eenre, die der socialisten ter andere zijde.

En toch is het niet moeielijk na te speuren hoe beide

langs geheel verschillende dwaalwegen tot den zelfden Hof der Onwaarheid geraken. Aan beider dwaling ligt een zelfde geheel verkeerde meening ten grondslag: de meening dat er een kunst der zinnen zou zijn en een kunst des geestes, de eerste altijd verre staande onder de tweede maar somtijds aan die tweede dienstbaar, de tweede altijd verre boven de eerste verheven. En zoo stemmen ze dan - verwonderlijk genoeg - in deze dwaling overeen: de anders geheel van elkander gescheidenen; de intellectueel en, die b.v. in de kunst van Jacob Maris een wèl is waar artistieke, maar toch materialistische uiting zien van een poëzie- en godsdienstlooze eeuw, niet te vergelijken met de (in hùn oogen) geestelijker en hemelscher werken van gelooviger en godsdienstiger tijden - èn de sociaal-democraten (ik bedoel de menschen van de materialistische geschiedbeschouwing) die in Jacob Maris slechts den individualistischen fijnproever zien, wiens kunst evenals die zijner andere burgerlijke tijdgenooten zal verdwijnen als een nevel voor de zon der socialistische gemeenschapskunst. Neen, evenmin is de kunstenaar aan de stof blijven hangen, die de wereld ziende (wellicht) met de oogen van een 19de Eeuwer, de stof overwon om die dienstbaar te maken aan de poëzie, waarvan hij leefde, die zijn eigenlijkste wezen is, evenmin heeft hij de hoogste wetten van het intellect geloochend, die de hoogste zielewaarheid, den rhythmus, diep doordacht en begreep, wànt doorvoelde, al heeft hij ze niet in woorden uitgesproken maar neergelegd in verhoudingen van lijn, kleur en toon, als dat hij in zinnen- egoïsme stond tegenover het algemeen menschelijke. Als een vijand stond hij ja, van die Maatschappij, die het stoffelijk belang zocht en de poëzie verjaagt, maar als een voorvechter staat hij van dien drang die alléén alle menschen bindt, den drang die de menschen opdrijft naar den allen-gemeenzamen oorsprong van alle ziele-bestaan: de schoonheid.

[De Nieuwe Gids Jaargang 5. Deel 6]

Bragi door J.B. Schepers. IIIe Boek.[1)]

Blijde intocht.

‘Balder, sta op, de Bulderaar stierf:
De lichtende lans van Loké trof hem
En d'IJsgod drijft nu dood in de zee.
Waak uit uw droom! Op uit dit dal!
Laat ons met bloemen de lachende bloei
Aan d'aarde hergeven, uit doodslaap haar wekken!’
Balder verheft zich, de heerlike Balder,
Blank glanst z'n bloot, blozend lichaam;
En kleurend staat voor hem - de blonde krullen
Vloeien kroes om de volle schouders -
In stralende naaktheid de lieve Nanna
Nanna, die wekte tot nieuwe werklust.
Als 'en lelie verlicht door 'en laaie avond
Staat haar gestalte tussen 't struweel.
Mollige kinders spelen om moeder,
Jagen vrolik de vlinders na:
Alles is zon daar, alles gezondheid.
Balder kust Nanna de blozende wangen
Neemt dan voor zich en voor Nanna de blanke
Lichtmantels op en opent lachend
D'eiken deuren der drometuin.

1) Vervolg Bragi, III boek. Bladz. 229.

Hand aan hand met hangende lokken,
Goud als de glans der glinsterende mantels
Dalen ze, als eibers langs de aarde zweven
Op de wazige wereld. Daar wijken de reuzen
Naar 't norse Noord dat hun niemand betwist.
Als zachtrode rozen, in zingende rei,
Of in dartel gestoei door elkaar spelend,
Zweven rondom hun de zonnige kleinen.
Bijen gonzen, blij in de gloed,
Vlinders omvliegen ze, vogels zingen,
En bij 'en lach der gelukkige kinders
Blinkt weer 'en bloem op de bonte velden,
Fluit weer 'en vink forser z'n slag.
Zo gaat het glanzige Godspaar langs d' aard,
‘Mei is in 't land; ga mee naar de wei!’
Roept de minnaar z'n meisje toe
‘Mei is in 't land, gaan we ons vermeien!’
In 't dichte gras gaan zij dwalen,
Luistren naar 't lied dat de leeuwerik zingt,
Bloemen plukken, babb'len en stoeien.
Zij zetten zich neer en zien in de verte
Naar 't blauw met 'en waas als 'en wijle getooid.
Daar komen de kinders in zachte koeltjes
En glijden en giegelen grappen verzinnend
Langs het paartje en plagen het wat;
Deez' vraagt het meisje met zoet gevlei
Of ze verlangt naar 't wachtend geluk,
En jaagt haar 'en kleur aan, zoo klopt haar het hart;
Die blaast haar vrind het voorjaar naar binnen:
Om hem en in hem, 't is overal lente:
Hunkren vervult heel zijne ziel.
Zo luistren beiden met blozend verlangen
Zonder te zien, wie zoo zoet tot hun fluistren.
Geen woord kan uiten hun innige weelde:
Lippen op lippen laten 't niet door.

In hun handen klappen de kleinen rondom;
Zij hooren het niet bij het heerlik genieten.
En bij de kinders komen de Goden:
Hun blik ligt zacht op de beide gelukkigen;
En groener is 't gras daar, glanziger 't bloempje,
Luider jubelen leeuwriken daar:
Alles wat is opent het harte,
Door liefde gelukkig in 't warmende licht.

't Was uit, gezongen met het oude vuur,
Alsof hij 't nu gezongen had voor Ava,
Als was 't geen lied vol jonkheids minnevuur.
En Sijke□en Hedzer zagen naar elkaar:
Ze zagen zich door bonte weiden zwerven;
De meiden kleurden soms als Folkerts lach
En plaagblik tot hun kwam; maar onderwijl
Ze 't lied bespraken sloop de weemoed in
De dichter: nimmer zou dat weer gebeuren!
O Godheid wat zou toch de toekomst zijn?
En angst voor 't noodlot gaf 'en rilling langs
Z'n rug. Geblust was weer z'n vuur. Hij zweeg
En kon die avond niet meer zingen.
Later
Zong hij alweer: de vogel kan niet zwijgen,
Wanneer daar in hem klinkt de melodie
En 't lied mòèt uit z'n borst, die bersten zou
Bij zwijgen. Zo dwong Bragi's hemellied hem
Tot zingen van z'n oude□erinneringen,
Van beelden die hij wel eens zag; het was
Nu tijd van zingen noch, wellicht zou storm
De zang verdrijven, waarom nu al treuren?

Zonsopgang.

Zomernacht zweefde□over 't zonneloos aardrijk.

Droevig dreef zij, in dampen gehuld,
Langs 't riet dat ritselde waar zij het roerde.
De sterren weerstraalden stippels van licht
In de warende wazige ogen.
Zij zuchttë en zag over 't zilverig meer.
Daar achter de kimmen knelde de Lichtgod
Z'n liefste aan de borst; zij lachtë en bloosde,
En goudfonklend gleed het glanzige haar
Over 't wollige wolkenpurper.
Zacht lagen zij daar en lichte zuchtjes
Glipten als koeltjes langs 't goudwordend meer.
Zomernacht zag het en zuchtte benijdend,
Liefde verlangend, te lang al ontbeerd,
Stoorde 't ook stormend de stilte in haar hart.
Daar riep van omhoog uit de rozige hemel
De dagstem die dromen drijft op de vlucht.
Lachende lichtte de liefste van Balder
Op in het Oost en haar ogen vol zonglans
Spreidden de dag over 't sprankelend meer.
Voor haar weeldrigheid week de wenende Nacht
Zielerust zocht zij in 't zondervend Westen;
Vaak blikte de bleke naar Balder noch om
En van rouw sprak in 't rietblad de ronde traan.

Er lag wel iets weemoedigs in die nijd
Van Nacht nu Balder's liefde, Nanna's blijheid
Verstoven waren als blank golveschuim
Maar niemand wist dat en er volgden andre
Weer vroliker: en herfst vloog zo voorbij.

Midwinter kwam, sneeuwstorm gierde om het huis
En soms verdwaalden door het zoldergat
Zelfs vlokken in 't vertrek; 't was angstig en
Bij onverwacht geluid schrikten zij op,
Want Bernlef sprak van Wodan op z'n wit,

Groot paard, die rondreed, alles zag en wist
En velen hoorden hem in 't stormgebeuk.
De kinders kropen in 'en hoekje, stil;
Ze fluisterden: ‘Zou Wodan ons ook halen?’
En gingen, daadlik vrolik weer, gerust
Naar bed toch: zo vertrouwend is het kind:
Het weet z'n onschuld en de Hoogste God
Verschrikt het niet, het loopt hem tegemoet
En roept hem als z'n vader toe, vrijmoedig:
O heerlik rein geloven!
    Maar terwijl
Bernlef vertelde was er voor z'n oog
'En beeld gekomen, klaarder werd het, of
Er scheurde 'en mist, bij vlagen openwuivend,
Dan dit dan dat vertonend, tot de zon komt
En 't ijle neveltje verzilvert, goudt
En opslurpt: heerlik is dan 't morgenlandschap,
Aan elk grassprietje paarlen, tot het vee
Opstaande 't als z'n morgenbete kiest.
Geloei vervult de frisse morgen dan en fijn
Daalt van omhoog leeuwriks georgel neer.
Zo klaar nu als zo'n zomermorgen zag
Bernlef 'en beeld vol vreeslikheid. Hij schrok,
Want Bragi liet dit beeld hem zien. Rood ging
De zon daar onder; gloed op grote golven
En van het Westen zweefde rood van haar
Met vuurlichtglans God Lokë aan, hij was
'En rood omrande wolk gelijk. Geruisloos
Ging hij op 't water; daar stak Tjazi juist
Z'n ruige kop en rechter spierarm op
Om post te vatten voor Njord's golverijk.
De hand boven z'n ogen zag hij naar
Die Westergloed, maar Loke zag hij niet -
Één stoot en Loke had z'n tijdlik leed
Gewroken, toen Idoena was gestolen

En Sigyn lijden moest van ouderdom.
Gestraft was wie hem vloeken dorst, hem, Loke!
Hij lachte: Tjazi stortte brullend neer
En 't brullen klonk hier duidlik in de hut.
Het was de storm, zo dachten allen, Bernlef
Sidderde vreeslik: waar bleef Godetrouw
Als Donar's vrijspraak niet meer hielp, als wraak
Oneedle wraak jaren en jaren noch
In Godeharten leefde; nu kwam 't einde
Het was hem of nu alle banden braken:
Hij huiverde. Angst trilde□in allen, want
De storm nam toe, gebrul, gebulder deed
De wanden dreunen; Bernlef zag het: daar
Rezen de reuzen uit de diepten op
En stieten wilde kreten uit; ‘Te wapen
En, als de Goden niet te straffen zijn, dan 't menschdom,
Hun vrinden: Wraak, wraak, wraak!’ Een vreemd geluid:
Geblèèr van schapen of 'en wolf hun joeg
Tot voor de hoeve□en in de stilten klonk
Geklots van water. 't Waaien luwde soms
En duidlik klonk geblèèr, geklots dooreen!
Ontzetting greep hun allen aan, dat was
De zee die aankwam spoelen om hun terp.
De boer rukte□aan de deur, de schapen drongen
't Vertrek in, 't luid geblaat deed al de kinders
Ontwaken: 't was 'en drukte: sommigen
Dreven de schapen roepend naar de stal
En moeders stem bracht kalmte□onder de kleinen.
Deddo en Bernlef mochten nu wel mee
Naar buiten, Aukje bleef bij moeder op
De kleintjes passen als 't gevaar eens groeide,
Daar buiten bruiste 't voort in maanlichtsglans,
En troebel vielen schuim'ge baren stuk.
Daar ginds de loodlucht afzakkend in 't Oosten.
In 't water dreven klonters natte sneeuw.

Zo zagen ze uit de schuurluwt 't rustloos rollen:
Heel de omtrek overstroomd en doods; hier dreef
'En huiswrak langs, ginds worstelde 'en koe.
En soms was 't Hedzer of hij hoorde en kreet
En allen om hem luisterden en hoorden 't:
Bernlef alleen wist, wie om wraak daar riepen.
Hij zei 't niet, want waar bleef 't geloof aan Goden,
Wanneer hun woord zo onbetrouwbaar was,
En wat te geven voor 't verlorene?
't Geloof aan Kristus? maar z'n Ava dan,
Die moord op haar? Nee, zwijgen was het best!
Toen zag hij zich in eens in vroeger dagen:
Z'n Noordse balk was klaar en elk benieuwd
De klank ervan te horen. Fin kwam ook
En luisterde - hoe lichtten hem dë ogen!
Hoe vals die groene glans! 't Was Loke zelf
Geweest vol wraaklust; ried hij hem niet met
Z'n instrument naar zee te gaan en daar
't Gebruis en 't buldren te overstemmen om
Tot Bragi's kunst te komen. Tjazi moest
Uit zeegelokt, nu zag hij 't in. Hij ging toen
En worstelde duinop, duinaf, verdwaald
Soms op z'n lange, zware tocht, maar eindelik
Toch savonds kwam hij aan het strand en daar,
Daar had hij voor het eerst dat groots tafreel
Voor zich zien sparkelen in 't zonnelicht.
Daar was alleen 't zacht murmlen van de zee
En kleine witte brandinggolfjes rolden
Maar aan en aan en uit de wolkegrot
Spoot licht en vloeide gouden uit, 'en breed
Rosglansig spoor: hij zweeg en kon niet zingen,
Hoe ook die stem hem telkens dreef daartoe.
En nacht kwam aan en noch stond hij te staren
Noch hoorde hij verrukt naar 't zeeëlied. -
Zou Loke's wraak ook hem getroffen hebben?

En heel die nacht doorwaakten zij en telkens
Steeg noch de zee: ze vielen angstig neer
En baden allen Wodan aan om hulp;
Maar Bernlef bad niet, hij had geen vertrouwen
Op Wodan meer; zo loopt gezond 'en man,
'En lach om gave tanden, fors van bouw.
Hij weet van ziekte niet; daar voelt hij iets,
'En ziekte sluipt z'n leden door en krom-
Gebogen wacht hij af de dood die komt;
Zo was ook 't hoog geloof in hem verbrijzeld.
En als verpletterd zat hij handen wringend:
Geen God meer en geen hoop en toch niet hij
Had schuld; nu zonk z'n iedeaal, z'n alles.
Maar hoe ook de andren baden, 't water wies,
Al hoger, hoger; 't knabbelde aan de kruin
Der terp, noch even en het was met hun
Gedaan; toen dacht dë oude knecht: ‘Wie weet!’
En bad in alle stilt de nieuwe God aan,
Die hij niet kende, wiens geloof hem vreemd was,
Maar die hij machtiger dan Wodan hoopte.
Toen ging hij na 'en poos naar buiten en
Het buldren minderde, het water was
Tot staangekomen, golvend lag de zee
Daar voor hem. Noch iets later en er kwam
Daling in 't water, weinig wel, maar 't daalde
En Hidde knielde stilletjes en dankte
Zijn nieuwe God voor 't redden van dit huis.

Afsterven en opleven.

De Oostewind gierde uit 'en winterlucht
Over de glibbervuile landen, 't slik
Op gras en stoppels werd 'en harde korst
En weinig sterren blikkerden des nachts,
Als Hedzer snel z'n velden overzag,

De handen voor z'n oren: koud was 't, vreeslijk
En dik lag 't ijs in sloot en plas in 't rond.
Dat gaf 'en drukte: hier 'en riem, 'en band!
‘Die schaatsen moeten wel geslepen, vader!’
Zei Deddo ernstig: Hedzer zag er langs
En sleep ze zelf; haast tripp'lend stond de jonge
Er bij en keek gedurig om naar de andren.....
Klaar! Weg! En roef! de terp af naar de vaart,
Waar de anderen reden! op de knie nu gauw!
En klaar was Deddo, Bernlef was 't al lang
Op z'n geleende schaatsen. Beiden stonden
Gebogen; Aukje er tusschen gaf het ‘los!’
En slinger-arm-en-benend krabbelden
De jonges over de ijsbaan; door de lucht
Klonk 't luid gehits van al het kleine grut
Deddo was de eerste, éven wel, maar de eerste;
Toen weer - nu in de zon op; die in goud
Koud-glanzend praalde over berijpte velden,
Grasprietjes fonklen deed van edelsteen
En glans om al die kinderkopjes wazen.
Bernlef was de eerste en.... niemand juichte nu:
Boos was zelfs Deddo; weer! ze moesten weer!
Vader kwam op de twist af; Sijke zag
Bij 't rijmig hek er naar en lachte er om:
Wat aardig was dat groepje in 't winterzonlicht
En al die kleine mensjes; als zë eens
Tot grote werden, wat werd dan hun lot?
Ze dacht, het zou als 't hare zijn vol werk
En toch zo móói, als liefde werd hun deel -
Maar ze moest voort: 't volk was gedeeltlik weg
Famielie op te zoeken. Stil was 't binnen,
Waar de oude blinde alleen kon hóren wat
De vrouw vertelde: niet verlangde hij
Te zien, hij dacht: ‘Onnooz'le kinders toch:
Zij spelen en het Godsrijk zal vergaan

En wat wordt dan van alles hier bij ons?’
En tegenover hem zat Hidde□en breide
Z'n net af zonder veel te zeggen, maar
Hij dacht aan 't nieuw geloof, dat in hem als
'En toversprookje□opbloeide, schittrender,
Prachtiger werd en grootser, want zijn God
Was, zeiden zë, eerwaardiger dan Wodan.
Blank zweefden englen daar en geen gedruis
Van heldenhelm en- zwaarden stoorde□er 't stil zijn:
Daar was het vrede□en vrede was 't in hem.
Zoals twee oude stammen staan in 't bos
Bei krom en hol van ouderdom, maar beiden
Leven hun eigen leven voort; ze dorren
Of groenen elk naar de□eigen wet het wil,
En over beiden waait dezelfde wind,
Maar de□ene weet, het is z'n doodsbed, de□ander
Voelt nieuwe kracht in zich tot nieuwe bloei;
Zo zaten beidë oudjes daar te mijmren,
Tot er 'en frisse luchtstroom binnenkwam
Om 't opgetogen kleine volk, dat hongerig
Met kleuren binnenstoof, wat 'en lawaai!
En 't hielp eerst niet, hoe Moe op Bernlef wees
En stilt voor hem verzocht; de kleine gaf
Z'n Grootpa 'n kus en zei: dat hij het toch
Gewonnen had de derde keer! ‘Da's knap!’
Zei Bernlef ‘wel je zult wel honger hebben!’
'En blij tafreeltje om de tafel! Wat
Miste de grijsaard nu z'n ogenlicht!
'En weifling kwam er over hem: was dat
Het einde? zooveel blijheid, zooveel leven!?
Of zou het werklik waar zijn, Wodan's rijk
Zou 't wijken voor het eedlere, het Hoogre?
En zou deez' opgewektheid zijn 't begin
Van 't nieuwe Godsrijk? O, wie gaf hem waarheid?
Zoo zat hij maar te soezen bij den haard

'En 't was of niets veranderde, de tijd
Ging voort van de□ene dag op de□andre. Veel
Bezoek kwam over ijs: 't was drukker soms.
Dan 't zomers ooit was; luid geschater klonk
De hoeve door bij 't zware winterblok
En hinderlik-daartegen-in 't gepraat
Van vrouwen; weemoed even over het verlies
Van vrindenlevens bij de stormvloed, maar
Na zulke stilten luid uitbruisen van
De levenslust, totdat het scheidenstijd werd,
En ze□als op vleugels windsnel henenreden.
En hoorbaar stil was 't in de hoeve weer.

Dan kwamen kooplui uit het Zuiden met
Hun sleden vol benodigdheden, als
Gereedschap, huisgerei van brons, sierraad
Van barnsteen, glas en goud zelfs, want hier was
't Betalen goed met kostbre grote huiden
En lijnwaad op 't huisweefgetouw gemaakt.
Ze brachten allerlei berichten mee
En deden allen stom zijn van verbazing
Over de ware□en vaak verzonnen dingen
In 't Zuiderland gebeurd; ze spraken van
De wondren door het nieuw geloof gedaan
En hoe ontelbren 't al beleden ginds
En wekenlang gesprek gaf 't in de hoeve,
Als zij naar andre terpen reden met
De rijkbeladen sleden.
    't Weer scheen om
Te slaan - de dagen lengden, zeiden ze.
't Rook zo naar dooi en ieder sprak van 't een
Of ander teken; net als altijd scheen
Het voorjaar weer te komen; 't gras begon
Zich uit de sneeuw te beuren; lauwer lucht
Woei over 't veld soms, natte sneeuw of regen

Graven iets klams aan alles, vochtigheid
Drong tot in huis door; hoger vlamde 't vuur
Er op; de voorraad was vergroot van 't bos
Daarginds en blok na blok, op sleden aan-
Gevoerd, verheugde met z'n knappen elk.
En sprookje□of lied, het zou nu welkom zijn -
Maar de□oude zweeg, de kleine zelf vernam
Van Grootpa niet, waarover hij wel dacht!
Hij peinsde voort: wat toch *de* Godheid was,
Waarom nu Wodan's rijk moest wijken voor
'En vreemd, hem vaag bekend maar; hoe iets slechts
Door 'n God gedaan kon worden, wie dat slechts
Dan schiep; de Schikgodinnen? 't Noodlot soms
En de□onafwijsbre wikbevelen, hoog
Boven z'n Wodan zelf? Hij zag het niet,
De Schikgodinnen kregen geen gestalte,
Waren zij niet of was de Kristengod
Dezelfde, maar geen God was Wodan dan;
Geen hoogste God wie buigt voor hoger wil.
En 't was hem soms of Wodan, Bragi zelfs,
Z'n iedeaal, wegwaasde□en hield geen lichaam;
In wanhoop zag hij dag en nacht z'n trots-
Van-vroeger smelten als het ijs wegsmolt.
En om hem bruiste 't jonge leven voort
En dringender werd hun verlangen om
Er uit te vliegen, uit de muffe muren
Om weer te werken, weer gezondheid in
Te zuigen uit de frisse lentelucht.
Het vee loeide□in de stal; het bloed jeukte□in
De jonge mensen; alles juichte toen
De zwaluw kwam en de□ooievaar z'n nest
Opzocht; nu zouden ze□altijd buiten zijn,
Zo'n hele dag bijna - maar als iets doods,
'En zwarte tak in 't jong aangroenend hout,
Zat de□oude tussen al dat leven in.

Vervelend vonden ze de grijsaard nu,
Die niet vertelde en niets meeleefde meer,
Werktuiglik at en dronk en slapen ging;
Naar Bernlef's babb'len luisterde - maar schijnbaar:
Verward in 't antwoord was hij vaak en vreemd
Zag 't kleine ventje, dat iets ernstigs kreeg
In 't jong gezichtje, tot z'n Grootpa op,
Maar niets, niets zeiden de aaklig holle oogkassen
En.... lente lokte 't kind naar 't ruime veld,
Waar madeliefjes blikten uit het gras,
Waar leeuwriken hun luid gejubel zongen
En, als vieooltjes wit en donker, kievieten
Boven hun nesten tuimelden; waar kans
Was om hun eiers op te sporen en
Weer roem te krijgen onder z'n kornuiten,
Roem in 't vèr-springen over sloten, roem
In 't vinden van de nesten; snel vergeten
Was dan de vreemdheid van z'n Grootpa.
Zo
Gleden de dagen voort en Donar gaf -
Zo meenden velen - vruchtbaarheid aan 't land.
De grote kudde schapen graasde in 't weiland
Met dikke wintervacht noch, 't vee was binnen.
Toen kwam de lange Leffert eens bij hun
En zei: ze moesten meegaan, morgen kwam
Daarginds in 't bos 'en preker van 't geloof,
Dat overal als 't mooiste werd geprezen.
‘En ik blijf thuis’ zei Hedzer, ‘'k Wil m'n Donar,
M'n Wodan niet verloochnen voor zo'n nieuwe.
Zij hebben al m'n grootvader beschermd
En 't lijf gered voor wraak van storm- en zeereus
En nou zou ik.... Nee hoor! Geen Kristendom
Hier op mijn terp! Jullie moogt gaan, ik blijf!’

(*Wordt vervolgd.*)

Honger door Mauritius.

I.

Op een zomeravond liep Frits naar de Kalverstraat, vanwaar de menschenstroom kwam aandonkeren, zich verbrokkelend op den Dam tusschen rijtuigen en trams. Gillende dienstmeisjes, slingerende jongens, jonge meisjes, giegelend om heeren, die om haar heen draaiden, kwamen hem voorbij. De stroom, steeds voortgestuwd, bracht telkens nieuwe zondagsmenschen. Hij voelde een voet op zijn hielen, hoorde achter zich lachen. 't Was hem te woelig. In een steeg ontwijkend ademde hij op.

Daar zag hij een jong meisje, zorgelijk gebogen met de parasol in de goot peuteren. Hij stond even stil, zwaaide beslist den demi over den schouder, met kleine stappen naderend:

‘Zoekt u uw beminde, juffrouw?’

Ze glimlachte: ‘Ik wou, dat 't waar was. Ik heb een dubbeltje verloren.’

Hij legde den arm onder den hare en drong haar zachtjes voort: ‘'t Dubbeltje komt terecht. Morgen ga ik naar den reinigingsdienst, waar ze boekhouden van al wat er gevonden wordt.’ En voortpratend in kleine opflikkerende zinnen, lokte hij haar mee naar 't Rokin.

Ze glimlachte en boog 't hoofd, zinnend naar de punten

harer laarsjes. Ze lachte naar hem op met verlegen schouderbewegingen.

Gaandeweg gaf ze zich meer aan hem over. Behagelijk drong ze zich tegen hem aan. En hij sleepte haar mee in zijn levenden gang van 't trottoir naar de straat en terug, in zijn levendige woorden, die haar zijig-grijze oogjes deden tintelen. Plotseling brak hij het gesprek af: ‘Hoe heet je?’

‘Marie!’

‘En waar woon je?’

Ze haalde de schouders op, schuin starend naar hem zei ze: ‘Wat doet het er toe?’

‘Wat doet 't er toe? als ik je niet mocht weerzien, kan ik immers schrijven.’

Ze weifelde, maar hij stiet haar met den arm aan: ‘Kom, zeg 't maar.’

‘Marie Jansen, Daniel Stalpertkade 96, maar niet opzoeken,’ dreigde ze.

Een boekje te voorschijn halend, stond hij stil: ‘Ik moet 't dadelijk opschrijven.’

‘Ga mee,’ zei ze meesmuilend, ‘je kunt 't straks wel doen.’

‘Neen, neen.’ Hij hield het tegenstribbelende meisje vast en schreef over haar schouders. ‘Ziezoo, klaar. Nu gaan we naar Schollerbrug!’ En de menschen stonden stil, glimlachend om 't zorgelooze paar, dat voortzwierde langs de Weesperzij, spot en scherts op de onvermoeide lippen.

Ze betraden den tuin van een café en zetten zich neer aan een tafeltje tegenover een paar, den heer, een zwarte sigaar tusschen de zwarte tanden, den hoogen hoed soms hellend naar zijn meisje met een verliefden glans over 't feestelijke gelaat.

Van de koepel schitterde de muziek der blauw geuniformde muzikanten over verliefde paren, vrouwen met kinderen, die stoeiden langs tafeltjes, vlogen op schommels of opdoken op wippen. Een klein meisje stoof voorbij: ‘Cato, we magge geen spuitwater meer!’

Frits en Marie glimlachten in de woeling, hij rustiger geworden; en zij in een gemoedelijke stemming, snaterde, verhaalde, dat ze op een atelier werkte, dat ze zooveel van zingen hield, dat ze met haar zusjes 's avonds in bed stoeide. Ze trok haar handschoenen uit. Frits bewonderde de slanke, blanke vingers.

De heer tegenover hen riep plotseling met een verwrongen lachje: ‘'t Bier is in de stad beter te krijgen voor je centen. Er is een gootwatersmakie aan.’

Frits' spotlust wakkerde aan. Zijn stem flikkerde op als vochtig vuurwerk, verzwakkend tot gefluister, zinspelingen op haar schoonheid.

Ze glimlachte en vertelde, dat ze door een ouden heer was nageloopen, dat ze hem ontvlucht was in een melkhuis. Met kinderlijk genoegen staarde ze naar hem op en schaterlachte.

Hij kon zijn blikken niet van haar afwenden.

Om hen heen werd 't woeliger. Vrouwen met zeurende kinderen verlieten den tuin. Groote menschen zaten in den draaimolen. Hooge hoeden tolden, veeren wapperden. De menschen dansten, deden 't grind scharrelen. Ze lachten en zongen: ‘We gaan niet dood! Wie zal dit betalen!’ En daarboven bazuinden de muzikanten 't Wien Neerlandsch bloed. Daar rinkelden flesschen en glazen. Heesche vloeken verstikten in de warme lucht. De menschen stoven uit elkaar en hosten weer voort. Twee kellners sleepten een jongen man, die zich verweerde met armen en beenen. ‘Daar ga je, ploert! smeet de een hem 't hek uit, en de andere gooide hem zijn hoed na: ‘Uw chapeau, meusjeu!’

Marie zag zorgelijk naar 't gewoel. Haar blikken zonken. Peinzend schreef ze met den parasol in 't zand. Plotseling schoof ze naar Frits, in zijn oor lachend: ‘Wanneer krijg ik 't dubbeltje?’

Zijn gelaat betrok. Hij wentelde zijn sigaar tusschen de vingers, naar den grond starend: ‘Als je zoet bent,’

en naar haar opvragend: ‘Maar wat doe jij met een dubbeltje?’

Verlegen draaide ze op den stoel, aan haar handschoenen plukkend: ‘Laatst loop ik met een vriendin in de kalverstraat. Bij de Munt wil ik zien, hoe laat 't is en weg is mijn horloge. Ik heb gezocht, bij de politie gevraagd, maar niets gevonden - en nu moet ik sparen. 't Was een gouden.’

‘'t Is treurig,’ antwoordde Frits met een bedenkelijk gezicht. Hij deed zijn blikken vorschend over haar weiden, over haar borst, die 't grijze jacquette deed zwellen, over haar gelaat, dat bleekte in 't licht van een lantaarn.

‘Geld, geld!’ mopperde hij in zich zelf.

De kellner stond plotseling voor hem: ‘Meneer, weet U, waar die heer en dame zijn, die hier gezeten hebben?’

Frits haalde de schouders op en zei: ‘Die zijn er zeker van door.’

‘Weer een schadepost van dertig cent,’ mompelde de kellner.

Frits en Marie stonden op en verlieten den tuin. Arm in arm wandelden zij stadwaarts. ‘Ze bedelt om geld,’ herhaalde hij in zich zelve. Ze gevoelden beiden een verwijdering. Beleefdheidshalve maakten ze korte, eenzame opmerkingen, starend naar de huizen, naar de koepel van 't Paleis van Volksvlijt, waar aan hun samenzijn een einde zou komen. Met een schuchteren ruk aan zijn arm vroeg ze: ‘Waarom ben je zoo stil?’

‘De avond is stil.’

‘Je ben toch niet boos om 't dubbeltje,’ vleide ze met haar fluweelen stem. ‘Ik heb er niets mee gemeend.’

Frits ademde op, blij dat hij zich vergist had. Hij stelde haar gerust en wekte haar vroolijkheid op met kleine schertsen.

Haar vertrouwelijkheid keerde weer. Ze verhaalde, dat ze drie broers had; en langs den waterkant loopend, schokte ze op en trok hem mee naar den straat-

weg: ‘Een broertje is verdronken. 't Was zoo'n knappe jongen. Altijd de eerste op school en zoo aardig en vlug. Ze waren met hun vieren aan 't roeien gegaan. Ik had 't gemerkt en wachtte aan 't IJ, angstig, dat ze niet zouden terugkomen, toen een man bij me kwam. “Heeft U een broer met rood haar, juffrouw,” vroeg ie, en toen ik ja zei, “gaat U dan dadelijk naar huis. Er is wat in Uw familie gebeurd.”

Ik vloog weg. Vlak bij huis zag ik juist, dat ze zijn lijk binnen droegen.

Sinds dien tijd kan ik niet aan 't water staan, of ik denk hem terug te vinden. Mijn hoofd duizelt. Ik zou in 't water springen, Frits, laten we niet aan den kant loopen.’ Angstig drong ze zich tegen hem aan. Ze hield den kin tegen de borst, als durfde ze niet opkijken. Ze rilde even. ‘'t Wordt koud,’ en opmerkend, dat hij zijn jas over den arm had:

‘Maar ventje, trek je jas aan!’

Bezorgd ontvouwde ze zijn kraag.

Amsterdam donkerde tegen de teere lucht. Een havenbootje schoof over den Amstel. In de tuintjes wuifde het groen in 't citroengele licht der gaslantaarns. De avond daalde, daalde. En hun gesprekken daalden. Ze moest voor tienen thuis zijn. Ze spraken af voor een anderen keer; en aan den hoek eener straat stond ze plotseling stil: ‘Niet verder, Frits. 't Is zoo gek voor de buren!’

Toen ze afscheid genomen hadden, bleef hij even staan en zag haar wegschemeren achter 't licht van een lantaarn. Langzaam liep hij terug. 't Hoofd naar omlaag herleefde hij den avond. Hij zag haar oogjes flonkeren als edelsteenen, in goud gevat, haar gelaat naar omhoog lachen.

Hij voelde haar lichaam nog tegen zijn arm leven en een innige warmte doorzweefde hem, deed hem verlangen, haar weer te zien. Hij telde de dagen een, twee, drie - vrijdag zou ze komen. ‘Lief kind,’ mompelde hij. ‘En toch - waarom had ze naar 't dubbeltje gevraagd?’

II.

Vrijdag om acht uur schilderde hij voor de kiosk bij de munt. Hij keek naar de klok - vijf minuten voor achten - naar de Vijzelstraat - naar de Reguliersbreestraat. Waar blijft ze? Tien minuten over achten. 't Schemerde van verre in de straten. ‘Marietje kom’, ‘'t begint me te vervelen.’

Daar steeg ze op uit de Vijzelstraat, haar japon waaiervormig in de hand. Ze glimlachte, versnelde haar tred onder vriendelijke plooiingen van haar lichaam. ‘Dag, Frits!’

‘Zoo, laatkomertje, ik sta hier al een kwartier, en vraag iedereen; ‘Zuster Anna, ziet ge niets komen?’

Langzaam 't Rokin volgend, gingen ze bij een banketbakker binnen. Achter in den winkel opende hij een glazen deur en ze zetten zich neer in 't gedempte licht.

‘Wat wil je drinken?’ vroeg hij.

‘'t Kan me niet schelen,’ en zich bezinnend: ‘Geef maar bier. Chocola is zoo kinderachtig.’

De juffrouw bracht 't bestelde.

Frits boog zich over het meisje. Hij bewonderde de fijne witte lijnen van haar gelaat, haar zachte bewegingen.

‘Ik ben blij, dat je aan me gedacht hebt. Ik was eerst bang, dat je liever met een ander zou uitgaan.’

Verwijtend schudde ze 't hoofd: ‘Ik ga zoo weinig uit. Ik mag niet van moeder. En dan met den eerste den besten..... neen, 'k zou 't nooit kunnen doen.’

Frits zei glimlachend: ‘Met mij is 't iets anders. Wij kennen en begrijpen elkaar. Zie je, lieve kind, aan deze hand’, en hij nam haar vingers in de zijne, ‘aan deze hand zal ik je leiden overal, waarheen je maar wil. Wij zullen samen naar de Komedie gaan, naar 't Panopticum. Maar dan moet je ook een beetje lief voor me zijn.’

‘Heerlijk’, sprak ze, ‘naar de opera gaan. Ik houd zooveel van zingen. Ik kan 't ook 't Lied van den Zeeman. Ken je 't?’

‘Ja, Je wordt er zoo beroerd van - zoo melancholiek, meen ik. 't Brengt je in een andere stemming. Je zou dan samen willen zijn, ver van de menschen in een hutje, waar 't donker is met een beetje maneschijn.’

‘Ik zou je danken. Ik zit liever in de opera,’ en lachend deed ze haar kleine tanden blinken. Plotseling schoof ze haar glas weg. Ze trok pruilend de bovenlip op en zei: ‘'t Bier is niet lekker.’

Frits nam haar hoofd tusschen zijn handen en zag haar in de oogen langzaam sprekend: ‘Je moet me niet boos maken.’

Ze rukte zich los. Een blijde gedachte vloog over haar gelaat. ‘Ik weet wat’, riep ze in de handen klappend, ‘ik heb van nacht van je gedroomd. Ik was op 't Atelier. Plotseling ging de deur open, en jij kwam binnen met een groote schaal taartjes. O - en nu heb ik op eens zoo'n verschrikkelijken trek in taartjes - toe, Frits, laat er een paar komen?’

Frits belde, in zich zelve mopperend: ‘alweer zoowat.’

Hij bestelde, waarna de juffrouw terug kwam met een schaal taartjes, Marie vlijde haar kopje tegen zijn schouder en zei: ‘Frits, ik wou, dat je alle dagen bij me was.’

Maar Frits sprak ongeduldig: ‘Eet nu! Je bent net een, poes. Begin maar eerst aan die roomhorens. Daar krijg je zoo'n dun middel van, en die confituurtaartjes brengen kleur op de wangen.’

Ze hapte in een taart en meesmuilde, zich de lippen afvegend: ‘Je leert zeker voor dokter, ventje!’

Fritz ergerde zich. Hij zag een, twee, drie taartjes verdwijnen en daartusschen hoorde hij eenige beleefdheidswoorden:

‘'k Heb zoo'n last van eksteroogen - maar 't komt niet van de schoenen - denk er om. Ik moet om tien uur thuis zijn.’

‘Voor dien tijd zullen de taartjes wel verdwenen zijn’ antwoordde hij kregelig.

‘Eet je niet mee?’ vroeg ze naar hem op.

Maar hij antwoordde niet, stak een sigaar op, rookte, keek naar de asch, naar de schaal, die leeg werd. ‘Hoor eens, als de boel op is, gaan we weg. 't Lijkt wel, of we in een schafthuis zitten.’

Ze zei niets, zag droevig naar de leege schaal en dan naar hem: ‘Ben je boos?’

Hij haalde de schouders op, belde en betaalde. Buiten gekomen, zeide hij: ‘Ik heb er genoeg van. Ik groet je!’

III

In 't begin was hij ergerlijk gestemd. Maar later, toen haar beeld weer voor zijn geest kwam, verflauwde dit gevoel. Hij dacht aan 't bleeke gelaat met de geelblonde wenkbrauwen en wimpers, aan 't kinderlijke in haar bewegingen, aan den ernst, die om haar lippen rustte.

Dien winter zag hij haar weer. In Salon des Variétés zijnde, liep hij haar in de pauze voorbij. Ze stak hem de hand toe:

‘Ben je nog boos?’

‘Neen,’ riep hij en in haar oogen lezend: ‘Een mooie boa heb je daar om.’

‘Een cadeau.’ antwoordde ze en zich omwendend met een haastigen blik: ‘Ga weg!’

Frits maakte plaats voor een heer in een pels, die zich naast haar neerzette.

Een jaar later liep Frits s'nachts door de Nes met twee vrienden, de eene een slanke gestalte met een zwarte cavaleriesnor, de andere een stoergebouwde met zware gelaatstrekken, een figuur uit de schuttersmaaltijd. Ze slenterden door de straat, versperd door groepjes jongelui, die telkens verdwenen in de cafés en dan kwamen aanzeilen met losse, onbestemde bewegingen. Voor de cafés-chantants stonden de portiers: ‘Scala, mijne heeren, vrij entrée! Eldorado,

mooie dames!' De deur werd even geopend en in 't gulden licht zaten de artisten, zwierig, aanlokkelijk als een visioen uit Duizend en een Nacht. Van alle kanten kwam piano-geneurie. Daar ging weer een deur open. Een vrouwenstem gilde haar hooge noten.

'De Lorelei,' merkte een van hen op, 'moet je je niet laten verleiden, Karel?'

Karel, de man met de groote snorren, trok een viesch gezicht:

'Dank je. Ik heb er genoeg van!'

't Was twee uur. Ze liepen overal in en uit. De winkels waren vol koopers. In de cafés was 't een voordurend komen en gaan. Alle tafeltjes bezet; en over de gasten zweefde een rooklaag, die 't licht der ballons dempte. De kellnerinnen draafden, zetten zich neer bij de gasten en vlogen weer op. Ze drongen zich tegen de weggaanders aan, wisselden weifelend 't geld. Overal gegons en geschreeuw in de klamme dranklucht.

Buiten liepen vrouwen langzaam voorbij, met haar japon de straat dweilend.

De man uit de schuttersmaaltijd, een kadetje in de hand, riep plotseling: 'Nou naar de klareclub!'

Een steeg inloopend zochten ze. Ze betraden een donkere voorkamer, waar een man een gordijn oplichtte. 'De heeren blijven slapen,' riep hij voor den vorm; en de jongelui kwamen in de groote gelagkamer, vol menschen.

Kaal waren de wanden, waartegen haveloos gekleede mannen en vrouwen zaten met bleeke trekken en kleurlooze lippen. Ontbering en overdaad hadden op 't gelaat van sommigen lidteekens geëtst, hun huid gekleurd met blauwe en roode vlekken. Zwijgend, de handen in den schoot, lodderoogden ze in de drukte, waar anderen een meisje omringden.

Frits en de zijnen naderden.

Verrast bleef hij staan. Ja, - 't was Marie, die daar zat.

Ze groette hem met de wimpers, onmerkbaar. Maar hij bleef staan tegen den muur, rookende, starende naar haar, die hij op een afstand beter kon bespieden.

Bleek was ze, nog bleeker door 't geel geworden haar. 't Jakje slap over de geslonken borst, zong ze met een versleten, gevoelige stem; en de mannen luisterden, een glimlach over 't gelaat. Hun blikken volgden bewonderend haar lippen.

''t Is een santeuse,' hoorde Frits zeggen.

Ze kwam aan 't refrein; en de mannen vielen in, met de armen de maat slaande.

't Werd stil. Zij begon een ander lied. Een jood, die tegenover haar zat, wilde meezingen. Zenuwachtig wiebelend op de bank, trachtte hij telkens intevallen. Maar op 't gedreig der mannen zweeg hij, verlegen knipoogend, alsof hij woestijnzand in de oogen had. Zij ging steeds voort. 't Eene lied bracht 't andere. Haar zacht - grijze blikken droomden, zochten naar woorden, die haar lippen ontvloden in warme tonen. Ze lichtte de sluike armen als een profetes. Haar borst bewoog zich.

't Koor viel in: 'La dame blanche, la dame blanche!'

Als 't woud, geschud door een storm, bewoog zich de menigte. 't Dreunde. Ze grepen elkaar bij de schouders, dansten, zwaaiden met de petten. En zij bleef te midden der woeling, onbewegelijk, zinnend naar nieuwe wijzen.

't Werd Frits te benauwd. Hij sprak met den kastelein en ging heen.

Aan den hoek der steeg wachtte hij op haar. Donker helden de gevels der huizen naar elkaar boven de verlichte sloppen.

Daar kwam Marie: 'Zoo, Frits. Ik durfde je niet aankijken. Ze zijn zoo woest. Maar wat wou je eigenlijk? Hé, wat is 't koud!' Ze sloeg een armoedige pélerine om, Frits aankijkend, die niet wist, wat te zeggen.

'Ga mee naar huis' sprak ze huiverend zijn arm nemend.

Ze liepen door de donkere straten. In de schaduw der huizen wandelde een agent, de handen in de mouwen, stampend, 't gelaat naar den grond.

‘Stumperd,’ brak ze de stilte ‘gauw, geef dien man een kwartje!’

Frits voldeed aan haar verzoek en volgde haar, totdat ze plotseling stil stond: ‘We zijn er!’ Stommelend klommen ze de trap op in de muffe duisternis.

In haar kamer waren een bedstee, een tafel met een gescheurd kleed en een tuinstoel, met wit mouselline overtrokken, armoedig stijf.

Ze nam zijn handen en sprak: ‘Ik vind 't zoo aardig, dat je hier bent.

Weet je nog wel, toen jij je sigaar niet vinden kon, die ik verstopt had?’

Hij knikte verstrooid en naar haar opvragend: ‘Hoe kom je toch in Gods naam in dit leven?’

‘Ach, wat zal ik je zeggen. Dat komt zoo. Wil je een kop koffie? Ik heb ze klaar staan.’

Ze schonk de kopjes in. ‘Bij ons was 't een flodderig huis houden. Vader kwam dikwijls dronken thuis. Er was soms geen kruimel brood in huis. Een voor een verdwenen broer- en zuster.

O, toen ik mijn zorgeloos leven op 't atelier moest verlaten, om thuis te werken.’

Frits staroogde alsof hij haar geschiedenis op de kale wanden las.

‘Toen ik den laatsten keer met je uit was, wat heb ik gesmuld aan die taartjes. - Ik had niets gegeten den geheelen dag.’

‘Had 't maar gezegd, antwoordde hij zwakjes, verslagen door 't geen hij hoorde.

Dat durfde ik niet. Maar ik vind 't zoo aardig, dat je nu bij me bent. 't Doet me denken aan vroeger.’ Ze steunde 't hoofd met de hand en staarde voor zich heen, droomerig, zooals ze in de club gedaan had.

‘Je hebt me eigenlijk nog niet verteld, hoe je in 't leven kwam,’ merkte hij op.

‘'t Is heel eenvoudig. Ik ben van huis weggeloopen.’

Frits draaide op zijn stoel. Een gevoel van wee nevelde in hem op en deed hem zwijgend voor zich uitstaren. Hij was zoo graag heengegaan, ver van 't meisje, dat een levendig schuldbesef bij hem opwekte - en toch had hij geen schuld.

‘Ik moet weg,’ sprak hij. ‘'t Is laat.’

‘Neen, neen,’ dwong ze met haar weeke stem. Een traan welde in haar oog. ‘Waarom ben je trotsch?’ vroeg ze. ‘De kamer ziet er slecht uit. Ik ben juist aan 't verhuizen. Blijf nog even?’

Maar hij schudde 't hoofd. Hij moest den volgenden morgen om zeven uur opstaan. Een anderen keer zou hij terugkomen. Nu was 't te laat. Hij stond op en gaf haar de hand.

Ze zag hem aan met een zachten, verwijtenden blik, en hem naar beneden volgend riep ze: ‘Je komt toch niet terug.’

Droomerig staarde ze hem na aan de deur, de knop in de hand, turend, turend in de doode straat, een waas voor de branderige oogen en dan blikte ze omhoog naar de vervelend-grijze morgenlucht en zuchtte.

Verzen van J.H. Leopold.

I.

Voor 5 *December.*

Dit wilde ik U gegeven weten,
wat ik gemaakt heb deze dagen
van zorgen voor anderen en omgedragen
in mij, waaraan ik heb bezeten
een vreugd vooraf, een blijde plicht
van aandacht geven, een toevlucht
en afgezonderdheid, een plek
van koestering, waar de stille trek
des harten heen was, als het drong
mij te bedenken, wat ik kon
te binnen brengen, van wat was
tusschen ons beide tweeën; was
dit niet met vreugde zachtgestemde,
meewarigheid, die algemeen
om U, om allen was, nu ik nog een-
maal kwam en U dit toebestemde
en toesprak en met zachten wil de
bedruktheid van U nemen mocht,
een vreugde zonder achterdocht
U brengen en U goed zijn wilde.

En dat dan van dit eerst gedicht
de woorden werden tot een dicht
omtuinen, tot een dubble laan

van stammen rijzig opgegaan
en scherpe takken saamgegroeid,
die overreikend het gezicht
toewiessen, hielden het er dicht,
dat het er stil en ongemoeid,
dat het er zacht is in de lucht, -
dat zoo dit vers een schutsel werd,
dat langen kon tot in de vert'
en al het volgende omheinde,
mijn woorden mochten opengaan
en werend aan weerskanten staan,
tot zij zich sloten aan het einde.

En binnen in hen mocht het zijn
half schaduw en half schemerschijn,
een koelte, dat het er vertrouwd
te wezen is, zooals het mag
in knoppen zijn, wanneer de dag
hun vochte plooien heeft ontvouwd
ten halve en door de spleten brak
van dit wit marmeren koepeldak
een eerste licht, op eens verschenen
verbleeking; ijl, ontastbaar deze
en vreemd en bovenaardsch van wezen,
die bovenin hing eerst alleen en
stil tintelend in 't gewelf der bladen,
sluitwanden der beloken kelk,
gebonden nog, gebogen elk
de sluimering niet te verraden
van een teer edel hart van goud
binnen hen, schemerend aanschouwd.

II.

Dit dan het eerst,
opdat gij des te
geruster zijn moogt
en ten leste

gij niet meer schuw
en vreezend zijt
en zonder angst en
onzekerheid:

ik heb het gezien,
ik wist het wel,
ik zag, ik zag het
als gij tel-

kens naar mij toe
aankomen wildet,
het hoofd toedroegt,
het zwoel vervulde;

gezicht, waarop was
neergestreken
een krimpende angst
en weggeweken

was elk herkennen,
in enkel wit
teruggeslonken,
o, hoe is dit,

alsof een wâ was
voorgehangen
voor oog opleven
en langs wangen

kil; maar er brandt
doorheen een vragen,
dat aan wil houden
en niet versagen,

gezicht vol naar mij
toegekeerd,
in ernst en ijver
opgebeurd,

dat mijn gedachten
tot zich gebood,
zoo arm en dringend
in zijnen nood,

met uwe oogen,
die zwaar
op mij lagen,
het groote maar

beschroomde om zijn
teeder doel,
dat ik in donker
nader voel,

geopende,
dat trilt en beeft
een wiekslag, die er
tegenzweeft,

onder wier bocht
bescherming is,
bevedering, die
ontsloten is

tot een beschaduwing
van mijzelf,
ziel over mij
een nachtgewelf,

stilstaande in zijn
strakke bogen
en zoo aandachtig,
of met oogen

het neerzag op
d'ontroering mijn,
een hemel met een
weerlichtschijn

van goedheid, eindeloos
goedertieren,
verteedering, die zich,
uit mag vieren,

van dankend, stralende
oogenblikken,
en weggehouden
sidderend snikken.

III.

Zult gij begrijpen kunnen, verstaan,
zal voor U op kunnen gaan
een groot aanschouwen, een inzien
en een ontwaren, zoodat misschien
uw hoofd, uw wezen ongeschonden,
met koelte en mijmering omwonden,
zich neigde in edelmoedigheid,
vrijwillig had ten toon gespreid
zijn gunst en zelfverloochningspracht;
uw hart zich voelde toegebracht
tot dit geopende, het zou mogen
benaderen, dit, dat zoo diep
anders was en waarvan niets
in U bestond en zou gedoogen
te volgen, rustig begeleiden,
een peinzende tweede zijn ter zijde
van deze toedracht, den somberen drang
van mansgedachten en den dwang
der over hen gebiedvoerenden,
der onbenoembaren; driften, uit-
geschoten uit een verzonken, wijd
wegliggend land en nog beroerende
hun vale donkere moedergrond,
nu dat zij over het hemelrond

stroomen, hangen zwart met honderd
armen over de niet verpoosde
gedachten, zorgend in vreugdelooze
arbeid, ter nauwernood verwonderd
over de bleeke, die zich gezelt
tot hunnen omgang en gekweld
bestaan, een betere eene in
aaneengeslotenheid en min
verdeelde en die wel verschrok
en inkromp, maar na de eerste schok
zich weer terugvond en herstelde,
bedachtzaam het zich voorgestelde
vervolgde en volhield tot het einde;
maar die terug tot eigen aard
gevoerd werd, kenmerk wel bewaard
en anders zijn, de ledigheid
van twist en angst en onvoldaan-
zijn, de eenheid en het samengaan
van een welevenredigheid,
het zachte zelfbezit van hare
wachtende vrouwlijkheid, de klare
volkomenheid en die wel lag,
als waters over diepe gronden,
donkerten, ongeschokt, gebonden
in purperen rust; een overslag
lag kantelend aan het allerbovenst,
het opperst afgaan, smal tehuis
van daglicht, dat hier in en uit
mag wandelen of achter zijnen ruit
te kijk ligt in zijn kristallen kluis,
in spiegeling er zich zelf beziet
of uitslaand langs de wanden schiet
en tegen een vlakken kant tot gruis
versplintert, een verstuiving wordt
over den afgrond uitgestort,

waarover het spreidt en daalt en al
bezinken gaat en van val tot val
vermindert, tot waar het begaf
en stil houdt en er hangt als stof
boven de donkere, onverstoorde
gewesten, lillende ten boorde
gevuld, onpeilbare en ook zij
naar diepere dalen heen verdwijnen,
waar onderaan in de ravijnen
de oude, ondoorgronde nacht,
oorsprong, die 't al had voortgebracht,
nog toefde en hare kalme schoot
vaneen vleide en opensloot.

O, uit de bezige, gelukkige jaren
hoe was het geworden met wegbewaren
en welbedachtzaamheid een schat
en diepe rijkdom van alles wat
zij had geborgen, als zij terzij
het had gedragen en het lei
in goede hoede; het blozend geluk
van toen zij jong verschenen was,
zoo frank, zoo stout, zoo zeker was
van zich en anderen en niet
angstvallig en haar oogen liet
open zijn, oogen die nog blonken
van onverzwakte helderheid,
die uitzagen benieuwd, bereid
te ontvangen en in de diepte zonken
van andre oogen; dagen, toen
zij nog den drang en het toedoen
des levens niet vol uitgekomen,
onoverzien nog, niet vernomen
in zijnen omvang, in zich droeg,
haar zelf een zorgen, zwaar genoeg

te voelen, als zij zich bezon,
het plotseling opdoemen kon
de duizende gestalten, dingen,
die zich verdringen, wisselingen,
geschenk haar alles toegebracht
en het met overstelpensmacht
haar kon bestormen en beëngen
en zij het voor zich alleen teboven
moest komen en het ten einde brengen;
of als zij in ingetogen zin
weerhoudend omzag in den kring
van andere gezichten, monden,
die glimlachten, of zij haar verstonden,
alsof zij wisten van een verzwegen
en groot geheim, dat dit gekregen
leven volzalig was en name-
loos heerlijk en in een stame-
lende verrukking nauw erkend,
zoo had zij zich daar rond gewend
talmende, op het stil gezicht
een vragend iets, dat zich terecht
zocht, de argelooze, nauwelijks
nog aangeroerde - en dan liep
door jaren met minder hoog en diep
haar leven en zij werd beschouwelijk,
beprijzend min en min betreurend
verwijlend nog, maar al bespeurend
iets van het golven van een wiek,
een ademen, dat naast haar trilde
en zij gevoelde, dat zij wilde
heengaan en met een stil gebaar
zich af gaan zonderen, want dat daar
te laten, dat er te scheiden stond
van al wat haar eens na bestond,
het meegaan, geluk en ongeluk

van haar vol leven en het druk
toedringen en om aandacht vragen
van het gebeurende, gedragen
op een onafgebroken spoed,
opblozende in verhoogden gloed
van arbeid - bij hare lotgevallen
haar denken bleef er niet, ontvallen
liet het dit achteloos, zij zocht
naar andere en zoo het kon
geruster dingen, eigen, on-
vervreemdbaar deze en zij mocht
tot deze gunst worden gebracht,
tot een nieuw aanschijn, nieuw begin
des levens en een anderen zin,
tot de bestendigheid en kracht,
het beste en zekerste ooit bezeten
bij zich en steeds gereed te weten,
de inkeer tot zich zelve; met beven
van bang verwachten zich heen begeven
met ongeduld nog iedere keer,
naar dit, wat telkens en telkens weer
haar kon genoeg doen, dit onschat-
bare, onuitputtelijke, dat
haar milde zeegning was en meer
afschenken wilde dan verwacht;
en al wat zij nu had afgedacht,
in zich verloren had overwogen
diep innerlijk, zonder meer te pogen
het ook in anderen terug te vinden,
bevindingen, de meest beminde,
omdat zij de minst gekende waren,
hoe was het alles met wegbewaren
ontvangen en allengs opgenomen
in een stil liggen, in een kom
van groote verzonkenheid, rondom

omvat van opgaande oeverzoomen,
een rand een donker opgebouwde,
die dit het trillend overschaduwd
uitvloeiende er hield omvademd
in armen, langzaam rondgehouden.

O rijk verzamelde overvloed
zonder bedoelen, zoo door deze
vergaard, zich zelf genoeg te wezen,
onwetend of zij wel ooit voor goed
ontroerde voor een schoon tegenkomen,
een machtig aangezicht, dat streng
en dreigend was, van zoo smettelooze
en zonder deelgenoot verkozen,
gelaten droefenis gedrenkt,
zoo vlak, of gudsend met een regen
de smart er op was afgezegen
langs de gezonken wangen, bleeke
trekken de effen weggestreken,
de donker toegenepen mond,
waarop nog iets te trillen stond
van opstand; fronsend in den hoogen
was warende om de wenkbrauwbogen
een goddelijke mismoedigheid,
een weerzin zoo stil heengevleid,
of op de slapen, op de blanke
een Genius ineengedoken
neerzat, geknotwiekt in zijn ranke
bevedering, zijn leên gebroken,
gebukt, om wat er om het edel
voorhoofd en om den doffen schedel
was saamgeschoold, een zware nacht,
als waarin werelden zich wringen
in hun geboortefolteringen
en lillend worden opgebracht

van uit het zwoegen, de ongekende
arbeid - en dan als hij zich wendde
uit zijn eenzelvigheid, hoe week,
hoe zacht en wonderlijk bewogen
was dan, wanneer het nederstreek,
het groot, daemonisch diep vermogen,
dat af kwam dalen de ruimte door
der andere zielen en toegang vond
tot op den eigen hartegrond
en dat met zachten dwang niet zocht,
maar wetend toekwam tot de bocht
der dierste dingen en aanroerde
de trillende plek, die huiveren deed,
zoodat het door haar heen joeg, wreed
en heerlijk en zalig vervoerde,
wanneer het machtige in al zijn ont-
vouwen te deinzen voor haar stond
en haar deed duizelen en toesnoerde
en de adem weg nam en het ten top gevoerde
dan uitviel in een overslag
van stil liggen, in een flauwe lach,
een dankende bekentenis,
dat dit het beloofde, dat dit het is.

IV.

Wij doen elkander zeer, het kon
niet anders, in een droeve en on-
gewisse lach werd dit bevonden,
dit smartelijke, dat wij van stonden
besterven moesten in ons bejegenen,
veranderen en wij toegenegenen
vervreemden; want dat wij nu zoo dicht
genaderd waren, dat ook een licht
herkennen, een flauwe speling maar
der trekken, een onbedoeld gebaar,
een martelen voor den ander mocht
worden, die in zijn wankelen zocht
naar een toeknikken der fulpen oogen
en hun belofte, of zij wat
ontroeren konden het afgemat,
het dof, verstompte, onbewogen
hoopen, dat lang heeft afgeleid
zijn lust, zijn gulden luchtigheid,
waarmee het opging in den beginne,
maar dat terugtrok en naar binnen
is saamgekrompen, in verval
en ziek zijn weggekropen, kleen
zich makend en dat overal
zeer is en dat zich nergens heen

te roeren durft en doodstil ligt.

En praten en lachen en dit gedicht -
o, bittere armoe, er op verwezen
het kort geluk van zijnen dag
van schijn en schaduwen af te lezen
in teekenen, schemer van een lach,
in bevende wimpers, het sereene
van een blank voorhoofd en het meenen
van innige oogen, dat leefde en stierf
in uiterlijkheid, dat een niets bedierf,
zooals het viel in teergerezen
verwachtingen en doodelijk lag,
onoverkomelijk, al den dag
vertreurende en ongenezen.

O, wie zal ons hiervan ontslaan?
moeten wij over elkander staan
met trillende oogen en iets als floersen
tusschen ons en de wederzijdsche roerse-
len stil nu en levenloos;
en met het bitter besef altoos,
dat daar wel eene beeft in tranen
achter dit roerloos aangezicht
en zwijgend heen gaat en dan zwicht
neerzinkend onder het onweerstane
uitschreien, als zij zich bezint
op de verandering nu gekomen
de eerste teekenen waargenomen
en het verwelken, dat begint.

Verzen door Willem Kloos.

Liefde.

C.

Dees dag, Lief! was de schoonste dag mijns levens:
Maar de ijdle zon, die achter wolken vliedt,
Was de echte zon van dezen lichtdag niet....
Uw ziel alleen, die, na den storm haars strevens,

Zich nedervlijde, in hooge vreugd des gevens,
Naast mij, die haar verwon door 't smachtend lied -
Zij is de zon, wier gloed door 't Heden schiet,
Maar Zonsopgang der schoonste Toekomst tevens!

Neen, neen, mijn Lief! - o, hoor naar 't wild gezwier
Van mijn gedachten op dees dag der dagen!
Uw ziel is als een vloeiende rivier,
Die wordt in bedding mijner ziel gedragen,

Zoodat zij beiden tot een sterken stroom
Zich teeder menglen zonder blaam noch schroom.

Idylle door W. van Meurs.

Ons huisje droomde in teederheid van berken,
Met witte muurtjes en roodpannen dak,
Waar boven uit een zachtwit schouwtje stak.
Hoe lustigjes 't met blauwe wolkjes rookte,
Wen op 't gezellig haardje ons potje kookte,
Of in den winterdag, wen 't buiten guur
En heldervriezend was, daarbinnen 't vuur
Met gouden kronkels om het brandhout lekte.
Als dan die gloed zoo zachtkens gouden vlekte
't Gebeeldhouwd weeftouw, dat zwaar op den grond
In 't midden van ons huisvertrekje stond,
Zoo'n avond dan, dat we om het vuurtje zaten
En door 't klein-ruiten raam stil en verlaten
Het berkenboschje lichtte in tooi van sneeuw, -
Somwijlen huiv'ren deed de schrille schreeuw
Van nachtuil heel de stille, starbevroren,
Kristallen atmosfeer, - dan werd geboren
Diep in mijn kinderzieltje een mooi verhaal,
En wat ik zag, dat kwam in zulke taal
Dan tot mijn ouders en mijn zuskens ooren,
Dat wijd hun oogen staarden, gansch verloren
Diep in mijn klaar en kleurenrijk visioen.
't Was op zoo'n avond, dat, na jaren toen
Wij weer zoo samen waren in ons thuisje,

Opeens ik zag in stil en lieflijk kluisje,
In plooiënd mousseline en mirtenkrans
De Teerheid zelve in heur zachten glans
Over een kribje, waarin lag omwonden
Door doekskens teer een kindeke, de stonde
Van midderkerstnacht in een heel oud bosch.
Maar waar dat kluisje stond, leefde de blos
Van eeuw'ge lente en was de nacht zoo geurig
Als in den zomer, waar de dagen kleurig
Van volle bloesems en van bloemen zijn.
Daar stond dat huisje en in dien heldren schijn
Van nacht vol sterren zag ik 't overhangen
Als door een bloesemregen, opgevangen
Op gazen sluiër, maar dien zag men niet.
Klaar sloeg een nachtegaaltje toen zijn lied
En soms liet zich 't verschrikte tjilpen hooren
Van vogeltje, domm'lend zoo juist verloren
Zijn evenwicht op al te dunne twijg.
Diep in een vijver staarde in stil genijg
Een wilgengordel naar de ontelb're sterren,
Talloozer en klaarder dan ooit in verren
Nachthemel stonden. Niet een windje blies.
't Was stil, doodstil, wijl telkens welde en wies
Diep op den bodem van dat helder water
Een zachter fonkeling. Ik voelde later
In de oogen van mijn bruidje 't zelfde licht:
't Was liefde en 't maakte o alles, alles licht,
Dat in 't verborgen lag van niet begrijpen.
Wie in dien vijver zag, voelde in zich rijpen
Zoo'n groote helderheid, als de enk'le maal,
Dat diep in 't brein fonteint de held're taal
Van een wijs man - zoo'n innig stille stonde.
Dat jonkske, teer in windselen gewonden,
Groeide op en werd al lieflijker en schoon.
'k Zag vaak hem in den vijver bij zijn woon

Dan als een zilverblanke zwaan zachtduikend
Telkens en telkens weer, en steeds ontluikend
In naakte glorie op het helder vlak,
Of deinend als een lichte bloesemtak
Op breede plooiën van den waterspiegel.
Dan van de boomen kwam een zacht gewiegel
Van klare tonen van een voog'lenkoor. -
Tot waar zich 't open vlek in 't woud verloor,
Daar lagen achter 't huisje wijde velden,
Welig in bloei. De volle bloesems helden
Over in zwaarte steunend op elkaar:
De sneeuw van boekweit en de gouden aar.
Daar in den zomeravond, als de kleuren
Veel zachter zijn, zoo zacht als dons, de geuren
Veel frisscher, ziet, dan zag 'k hem langzaam gaan
Die stille velden door; soms bleef hij staan,
Ziend naar de boekweit en het goudblond koren.
En met hem trad de diepe, smalle vore
In 't welig bloesemveld heel innig door
Een jonge vrouw met voorhoofd als ivoor
Zachtglanzend en met mooie held're oogen,
Die stil tevree zich over 't veld bewogen:
Dat was ‘de Lieflijke Tevredenheid,’
Die telken avond in den zomertijd
Met hem het paadje ging door al zijn landen.
Schoon waren ze al ontbloeid onder zijn handen
Geholpen door het jeugdig zevental
Waarvan 'k zoo aanstonds je vertellen zal.
Daar lag om 't huisje een hofje vol papaver,
En stokroos, dotterbloem en donzen klaver;
Daarnaast een boomgaard loom, van zonlicht zat,
Waar in een kersenboom een meisje zat:
't Was ‘Dolle Pret,’ de kleine handjes klappend
Boven het hoofd, wijl 't lach'rig mondje snappend
Dolle geluidjes, van de kersen at,

Zoolang ze maar in haar omgeving had:
Zij trok de takken naar zich toe en greep
Een handvol soms met zulk een forschen kneep,
Dat roode druppels wang en hals bespatten.
Dan klonk een schalksche lach, maar aanstonds vatte
Ze een voller tros en hing de dubb'le bellen
Over het oor. Nu kon ze niet meer tellen
De pitten op den grond beneden haar.
Wild fladderde haar goudblond haar,
Nu zij met kracht de zware takken schudde:
Zoo glanst het wollig haar van eene kudde,
Wen in het bladrijk woud door plekken zon
De schaapjens trêen, of wel wanneer een ton
Losbarst vol geel'gen wijn en op de stralen
Het gouden zonlicht plenst, dat neer komt dalen
Diep in den kelder door het keldergat,
Hoog in den muur in brokk'lig steen gevat.
Toen van den boomgaard door de vruchteboomen
Zag ik een heel-naakt meisje zonder schromen
En als een lelie door de velden gaan.
Daar waar ze langskwam vingen zachtkens aan
Te beven al de bloesems, of een windje
Uit heeter luchtstreek ellek bloemekindje
Heel even aandeed. Van haar oogen ging
Zoo'n warrem glanzen uit, dat 't elk beving,
Die daarvan dronken 't hoogste deed begeeren,
Daar in één oogenblik twee bevend-teere,
Brandende zielen in elkander gaan.
Vaak in den zomernacht bij held're maan,
Met boven zich de takken vol jasmijnen,
Die geurend in den nacht nog zoeter schijnen,
Lag naakt ze in een der dicht-bebloemde boorden
Van kristallijnig beekje; peinzend hoorde
Ze 't water murm'len, zag met zilvren sprenkels
De kleine golfjes om haar witte enkels

En verder stoeien in de klare beek.
Losjes hingen daarin haar voetjes, bleek
Van maanlicht, in de golfjes fijntjes trillend.
Maar bij de minste rits'ling, ijlings tillend
Het weeld'rig kopje, staarde ze in 't geblaart,
En heel haar lelieblankheid in dien gaard
Van bloemen ving dan zachtkens aan te lichten,
Als, liever dan muziek, haar door het dichte
Geurend geblaârte aanruischte een zoete tred:
Zoo had zich nu dicht bij haar neergezet
Het kind van ‘Teederheid,’ dien nacht geboren
In 't stille kluisken, toen de vooglenkoren
Voller dan ooit hun held'ren waterval
Loslieten zoo, dat heinde en ver de schal
Roerend weerklonk. En nu om beider zwijgen,
Innig en heilig, bogen zich de twijgen
Dieper en dieper. Zilveren jasmijn
Vergoot in 't heiligdom heel haar fontein
Van geuren. Daar, daarbinnen in dien tempel
Van levend, geurend groen, waar bij den drempel
Alleen het beekje zong zijn eenzaam lied,
Verroerde zich het kleinste kruidje niet.

PLOUJEAN.

Carnaval.
Blijspel in 3 bedrijven of 7 tafereelen
door Joh. W. Broedelet.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881 (Staatsblad No 124).

(*Slot).*

FRANS,

tot Gijsbertus, op Elize wijzend.

Uw nichtje, Gijs!

GIJSBERTUS,

verontwaardigd.

Mijn nichtje? Schande, schande!
Al is 't Casino-bal voor alle standen,
Toch meen 'k, al is zij niet van adel, 't meisje
(Mijn tante's mesalliance....

FRANS.
Zwijg maar, Gijsje.
Wij kennen die historie reeds te goed.

GIJSBERTUS.
Helaas, helaas! Geen zuiver aad'lijk bloed
Doorstroomt haar aad'ren, de eerste uit ons geslacht....

FRANS.
Zwijg, ijdeltuit!

(tot Edelhart)

Wanneer 't u tegenlacht,
Vriend Edelhart, zoo spreek die juffer aan.
'k Wed, dit bevalt u wel, heb 'k goed geraân.
En tracht te ontdekken, waar Geertruide toeft!

(tot Gijsbertus, die hem in de rede wil vallen).

Zwijg maar! Of ge ook al op haar liefde snoeft,
Ik weet, mijn zuster geeft om u geen duit.

(tot Edelhart)

Nu, ga. Geluk! Ik trek er tusschen uit!

(Edelhart spreekt Elize aan. Een als luchtballon verkleede dame wendt zich tot Frans).

DE DAME-LUCHTBALLON.
Kom, ridder, zweef met mij het luchtruim rond.

FRANS.
Met u? Gij weegt wel gauw tweehonderd pond!

DE DAME,

in het rond zwevend, zingende.

Neen, neen. Allemaal lucht, allemaal lucht!
Geen stoot of klip de dame ducht.
Lucht, lucht, allemaal lucht!

(Frans en Gijsbertus bieden haar den arm).

ALLE DRIE,

de zaal uitdansend.

Lucht, lucht, allemaal lucht!
Geen stoot of klip de dame ducht!
Lucht, lucht, allemaal lucht!

(af. Elize en Edelhart hebben op de sofa plaats genomen).

ELIZE.
O wee! Prins Carnaval, gij weet mijn naam.

EDELHART.
'k Begrijp, dit is u minder aangenaam;
Maar 't komt mijn plan wel goed te stade.

ELIZE.
Uw plan?

EDELHART.
Oprechte liefde....

ELIZE.
Spreek mij daar niet van!
Foei, prins!

EDELHART.
Misduid mijn woorden, schoone, niet.
'k Jaag niet op 't eigen, maar eens vriends gebied.
Uit vriendschap los 'k een schot; het wild, dat 'k tref,
Valt hém ten buit, hoe 'k ook zijn pracht besef.

ELIZE.
Nu, schiet! Doch zeg, wiens buks gebruikt gij toch?

EDELHART.
Wel, raad eens.

ELIZE,

ter zijde.

'k Plaag hem nu voor zijn bedrog!

(luid)

Wel, 'k wed, mijn neef Gijsbertus zond u af.

EDELHART.
Uw neef? En zoo híj mij die opdracht gaf,
Geeft gij hem hoop?

ELIZE.
Zijn titel staat mij aan.
Nooit werd me een aanzoek uit zíjn rang gedaan.
Daarbij, hij 's rijk, innemend van manieren;
Twee deugden, die een jonkman wél versieren!

EDELHART,

met kwalijk verborgen spijt.

Dus zoudt gij hém....?

ELIZE.
En waarom niet, meneer?
Geen gun 'k uit Carnaval's omgeving de eer,
Hem boven Gijsje (ach, de arme dwaas!) te stellen.

EDELHART.
Drijft gij den spot of moet 'k met recht ontstellen?

ELIZE,

ter zijde.

'k Krijg meêlij!

(luid)

Nu, oprecht bekend: zijn schot
Waar mij los kruit. Geen hoop geef ik dien zot.

EDELHART.
Goddank!

ELIZE.
Gij trekt u 't lot uws vriends wel aan,
Als hadt gij 't aanzoek voor u zelf gedaan!

EDELHART,

zich herstellend.

Ach ja, de vriendschap....!

ELIZE.
Nu, wien geldt het? Spreek!

EDELHART,

weifelend.

Vriend Edelhart....

ELIZE.
Nu komen wij op streek!
Vriend Edelhart!

EDELHART.
Ja, híj.

ELIZE,

zacht.

Vriend Edelhart!

(Zij blijft een oogenblik als in nadenken verzonken; Edelhart begint zich wat onrustig te gevoelen.)

PIERRETTE,

aan den arm van den pasteibakker haastig uit de balzaal komende, terwijl zij zich naar de zijzaal begeeft en telkens omkijkt:

Daar komt hij weer! Gauw, gauw!

(beiden snel af).

HEERZEELEN,

uit de balzaal komende, zoekende en buiten zichzelf van drift.

Ik word gesard,
Gepijnigd, door mijn eigen kind ontvlucht!
Wee haar! Dat zij den toorn eens vaders ducht!

(gaat hen snel achterna).

ELIZE,

zacht, als voor zichzelf.

Vriend Edelhart!

EDELHART.
Nogmaals: hém geldt mijn vraag.

ELIZE.
Wel, wel!

EDELHART.
Ja, hém.

ELIZE.
Zoo, zoo.

EDELHART,

ter zijde.

O, welk een plaag!

(luid)

En.... en....?

ELIZE.
Ja, ja!

EDELHART.
Hè?

ELIZE.
Wat?

EDELHART.
Ge zegt?

ELIZE.
Zoo, zoo!

EDELHART.
Hm, hm!

ELIZE.
Wel, kom!

EDELHART.
Ge meent?

ELIZE.
Och, och!

EDELHART,

wanhopend, ter zijde.

O, o!

(zij zien elkaar zwijgend aan. Geertruide en Lodewijk, die het paar niet bemerkt, komen uit de balzaal en nemen plaats aan een tafeltje op den voorgrond rechts).

ELIZE.
Daar gaat uw vriend!

EDELHART,

steeds minder op zijn gemak.

Ik zie 't.

ELIZE.
Hij schijnt in vuur.

EDELHART,

als voren.

Het schijnt.

ELIZE.
Dat brengt zijn schoone mede en 't uur.

EDELHART.
Hm, hm!

ELIZE.
En mint hij míj? Men zou zoo zeggen....

EDELHART,

eensklaps, op geheel anderen toon.

Laat mijn bekentenis dien schijn weerleggen!

ELIZE.
Bekent'nis?

EDELHART.
Ach, vergeef! Wien gij hier ziet,
Is de echte prins, de jonkheer Lood'wijk niet.

ELIZE,

opstaand als verontwaardigd.

Meneer!

EDELHART,

smeekend.

Juffrouw Elize!

ELIZE.
Zwijg, meneer!
Gij zijt een charlatan en hebt geen eer! -
Een vrouw bedriegen? Foei! Wie zijt ge dan?

EDELHART,

aarzelend.

Ik ben....

ELIZE,

ongeduldig.

Nu?

EDELHART.

'k Ben....

ELIZE.
Hij beeft! Ach, welk een man!

(Zij wil heengaan; Geertruide en Lodewijk, door Elize's luiden toon opmerkzaam geworden, komen nu tusschenbeiden).

GEERTRUIDE,

haar tegenhoudend.

Elize, neen, houd op met dat gepluk!
Ge treedt met eigen voeten uw geluk!
Ach, op míjn haantje's smeekend kikeriki
Gaf ik een lieflijk: tok, tok, tok! en zie,
Wij zijn verzoend voor heel ons volgend leven.
Nu moest gíj Edelhart maar gauw vergeven.

ELIZE,

als verbaasd.

Hoe! Edelhart?

GEERTRUIDE,

plagend.

Ach, kom, dat wist je niet? -
Maak spoedig nu een eind aan zijn verdriet!

ELIZE,

zacht.

Vriend Edelhart!

EDELHART.
Elize!

ELIZE.
Zeg mij toch,
Was ook uw taal of slechts uw kleed bedrog?

EDELHART,

met vuur.

Mijn taal? Ik zweer u....

ELIZE.
Zwijg maar!

EDELHART.
'k Zweer....

ELIZE.
Ach, stil!
Wist gij, hoe graag ik u gelooven wil!

LODEWIJK.
Kom, dat de dansmuziek nu weer beginne!
Zij zette ons al 't geledene uit de zinnen!

(De muzikanten begeven zich weer op de estrade; men hoort het stemmen van violen. De danszaal heeft zich langzamerhand gevuld met de Pierrots en Pierrettes der pantomine. Pierrette en de pasteibakker komen, gevolgd door Heerzeelen, uit de zijzaal).

HEERZEELEN,

bijna stikkend van woede.

Kom mee, naar huis! Kom mee! Ik wil 't! Naar bed!

DE PASTEIBAKKER,

zich tusschen hen plaatsend.

Komaan, meneer, geen praatjes! Ze is geen slet!

HEERZEELEN.
Wat? Jij pastei, korst, vulsel, braadpan, weg!
Weg, weg! - En jij, ga mee!

DE PASTEIBAKKER,

als voren.

Wat ik u zeg....

HEERZEELEN.
Weg, weg! -

(tot Pierrette)

.
Ga mee, vooruit! Naar bed, naar bed!

(hij vat haar aan; de twist dreigt in een gevecht te ontaarden).

LODEWIJK,

tot Geertruide.

Uw vader!

ELIZE.
Gauw!

GEERTRUIDE.
Mijn schuld!

ELIZE.
Hij worde ontzet!

(Frans komt uit de zijzaal.)

HEERZEELEN,

op Geertruide wijzend.

Daar staat ze, zie, die mij mijn kind verried!

DE PASTEIBAKKER.
Zijn kínd?

(zijn muts in de hoogte werpend).

Hoera! 'k Ontvlucht hem langer niet!
De vader van het basterdkind ontdekt!
Hoera, hoera!

HEERZEELEN,

hem te lijf willend.

Zeg, als je met me gekt....!

DE PASTEIBAKKER,

tot Pierrette, op Heerzeelen wijzend.

Hier is hij, liefje, die uw moe verleidde!
Bezie hem goed! 't Brengt duiten aan ons beiden!

GEERTRUIDE,

zacht tot Heerzeelen, haar masker oplichtend.

Ik ben 't, papa. Vergeef! Het was een grap!

HEERZEELEN,

verbaasd.

Geertruide! Hoe?

FRANS,

tot den pasteibakker.

Een nobel vaderschap!
Ga heen, jij met je malle basterdpraatjes!

DE PASTEIBAKKER.
Hij zei toch zelf....

FRANS,

naar zijn beurs zoekend.

'k Begrijp; dat vult geen gaatjes!

(hem een goudstuk gevend)

Ziehier! Daar was 't je zeker om te doen.
Trakteer je schoone nu.

PASTEIBAKKER.
Heb dank!

PIERRETTE.
Zoo'n poen!

(beiden lachende af).

HEERZEELEN,

tot Geertruide

Ik sla door jou een taam'lijk mal figuur.

GEERTRUIDE,

vleiend.

Kom, kom! Is dit voor knorren wel 't rechte uur?
Als gij eens wist...!

HEERZEELEN,

nog niet verzoend.

Jij hier alleen? Dat staat niet!

GEERTRUIDE.
Of gij al pruttelt, mij bekijft, dat baat niet!
Alleen? Het mocht wat! 'k Vond een vriend voor 't leven.

(Lodewijk, die zich even als de anderen ontmaskerd heeft, treedt op Heerzeelen toe).

Hier, Lood'wijk vraagt....

HEERZEELEN,

verheugd.

Ù wil 'k mijn zegen geven!
Mijn hoogste wensch vervuld! Mijn eed'le stam
Met de Apsermonts vermaagschapt! - Hier, mijn lam,
Mijn liefste kind, mijn een'ge dochter, hier!

(kust haar op het voorhoofd).

Geluk! U beiden heil!

GEERTRUIDE.

Geluk aan víér!
Elize en Edelhart....

HEERZEELEN.
Ook gij? Geluk,
Mijn goede vrienden! 'k Raak haast van mijn stuk!
Een schoon besluit van 't vroolijk Carnaval!
In eeuw'ge heug'nis blijft bij mij dit bal!

(Wederzijdsche gelukwenschen en handdrukken; ook Gijsbertus heeft zich bij hen gevoegd. Het orkest doet de eerste maten der Gracovienne hooren. Verschillende paren komen luidruchtig uit de zijzaal, onder het geroep van: 'De Gracovienne! De gracovienne!'
In de balzaal maakt alles zich tot den dans gereed. Kellners ruimen snel de sofa, tafeltjes en stoelen weg. Uit de balzaal komt de, als dichter vermomde beschonkene, gevolgd door den dichter zelf, als Pierrot. Eenige Pierrots en Pierrettes op den achtergrond zien nieuwsgierig toe. De beschonkene, met de flesch aan den mond, bevindt zich plotseling te midden van het groepje om Heerzeelen.)

FRANS.
De dichter, zie!

ELIZE.
In welk een toestand!

GEERTRUIDE,

medelijdend

Ach!

GIJSBERTUS,

zelfbewust.

Ik hield hem voor een nar, zoodra 'k hem zag!

LODEWIJK.
Onttroond heeft zich de bard! De dag is om!
Twaalf uur! Keer, Carnaval, naar 't geestendom!

DE DICHTER,

met den beschonkene ronddansend.

Pierrot dolt met den dichter thans,
tirelala, tirelala!
In pirouette en dwazen dans,
tirelala, tirelala!

Wie dicht en buitelt zijn twee dwazen,
tirelala, tirelala!
Wie zou zich hierbij niet verbazen?
tirelala, tirelala!

Dicht en buitelt samen voort,
tirelala, tirelala!
Geen ziet naar u noch hoort uw woord!
tirelala, tirelala!

(Hij werpt den beschonkene te midden van het groepje Pierrots en Colombines op den achtergrond; dezen sollen in de balzaal met hem voort).

DE DICHTER,

naar voren tredend.

Des dichters rijk is uit; thans spreekt Pierrot!
Een waardig slot! Ach, eindigt alles zoo?
Wat 's ernst, verdriet, ramp, droom, bezielend woord?
Eén sprong van mij, Pierrot, en zie, 't is voort!
Slechts één grimas, één lonk, één pirouet,
En heel deez' wereld schijnt mijn dwaaste zet! -
De dichter is verdwenen; laat hem gaan!
Geen sterv'ling trek' zich 't lot des armen aan.
Eens komt hij uit zijn schuilhoek voor den dag
Met Carnaval, een blijspel, stof tot lach!

(tot het orkest).

En nu, gij muzikanten, speelt den dans!
Was 't ooit tijd voor vermaak, zoo is het thans!

(Het orkest speelt de Gracovienne. Lodewijk met Geertruide en Edelhart met Elize openen den dans, gevolgd door allen. De dichter verdwijnt in de menigte).

EINDE.

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken.
Zesde zang.

Nadat de beide Dichters zich met moeite hebben los gemaakt uit de schare van schimmen, ondervraagt Dante Virgilius en onderhoudt Virgilius Dante over den grond van hoop, waarmede deze heil van de gebeden der levenden verwachten. Voorts zien zij Sordello, die, eerst zich afgezonderd houdend, bij het hooren van zijn landaard, Virgiilus op het hartelijkst begroet, hetgeen Dante aanleiding geeft tot een uitweiding over de ellende en verdeeldheid van Italië.

[1] Bij het scheiden van het dobbel-spel, dan blijft degene,
[2] die verliest, treurende achter, de kansen overrekenende,
[3] en hij bedilt ze ontstemd:
[4] met den andere gaan al de luiden mede: de eene gaat
[5] hem voor, en de andere vat hem van achter, en gene
[6] vraagt hem van ter zijde zijner te gedenken;
[7] hij echter blijft niet staan, en hoort dezen en genen
[8] aan; deze, wien hij de hand reikt, die dringt niet meer
[9] aan; en zóó verdedigt hij zich tegen het gedrang.

[10] Zoo was ik in dien dikken drom, her- en der-waart
[11] hun het gelaat toekeerende, en al belovende maakte
[12] ik er mij van los.

[13] Daar was de Aretijn, die van de wreede armen van
[14] Ghin di Tacco den dood kreeg; en de andere, die
[15] stierf daar hij vervolgende liep.

[16] Daar smeekte met de handen uitgespreid Frederik
[17] Novello, en die van Pisa, die den goeden Marzucco
[18] zich dapper betoonen deed.

[19] Ik zag Graaf Orso en de ziel van het lichaam geschei-
[20] den door kwade trouw en nijd, zooals hij zeide, niet
[21] wegen zich berokkende schuld,
[22] Pieter dalla Brocca bedoel ik; en hier zie, zoolang[22]
[23] zij aan deze zijde is, de Vrouwe van Brabant toe dat
[24] zij daarom niet kome te behooren tot slechtere
kudde.

[25] Toen ik vrij was van alle deze schimmen, die stadig
[26] baden dat men voor hen bad, opdat zich hun heilig
[27] worden verhaaste,
[28] begon ik: ‘Het schijnt mij dat gij me, o Licht mijn,
[29] uitdrukkelijk ergens in uw geschrift ontkent dat eenige
[30] bede een besluit des Hemels wijzigt;[30]
[31] en deze lieden bidden toch juist om dit. Zoude dan
[32] hunne hoop ijdel zijn? Of is uwe uitspraak mij niet
[33] genoegzaam duidelijk?’

[34] En hij tot mij: ‘Mijne schriftuur is duidelijk, en hunne
[35] hoop faalt niet, indien men het goed beschouwt met
[36] het gezonde verstand;
[37] daar top van gerechtigheid zich niet neer laat halen,
[38] omdat het vuur der liefde in eenen oogenblik ver-

22 *Pieter dalla Brocca* van geringe afkomst, heelmeester van Lodewijk den Heilige, en onder Filips den Stoute tot hoog aanzien aan het Fransche Hof gestegen, was gehaat bij diens tweede vrouw, Maria van Brabant; hij werd op haar bloot vermoeden van haar zoon vergiftigd te hebben, ter dood gebracht.

30 *ergens in uw geschrift* nl. Aen. VI waar de Sibylle tot Palinurus die bidt medegenomen te worden over de Styx, antwoordt (v. 376) “Houdt op te hopen dat door gebeden de lotbeschikkingen der goden worden veranderd.”

[38] vult dat wat voldoening geven moet aan dengene,
[39] die hier verblijf houdt:
[40] en daar waar ik dat punt bevestigde, daar werd door
[41] bidden geen misslag geboet, omdat het gebed van
[42] God gescheiden was.

[43] Maar voorwaar berust niet bij zulk een diepe twijfe-
[44] ling, als gene het niet zegt, die tot een licht worde
[45] tusschen de waarheid en uw verstand.

[46] Ik weet niet of gij mij begrijpt: ik spreek van Bea-
[47] trice; omhoog zult gij haar zien, boven op den top
[48] van dezen berg, lachend en gelukkig.'

[49] En ik: 'Goede Gids, laten we gaan met grooteren
[50] spoed; daar ik reeds niet meer zoo moede word als
[51] te voren, en zie nu hoe de hoogte schaduw werpt.'
[52] 'Wij zullen bij dezen dag zooveel vooruit gaan,' ant-
[53] woordde hij: 'als wij op zijn meest zullen kunnen;
[54] maar de zaak is anders gesteld dan gij denkt.

[55] Voordat gij daarboven zijt, zult gij zien wederkeeren
[56] dengene, die reeds schuilt achter de helling, zoodat
[57] gij zijne stralen zich niet doet breken.

[58] Maar ziedaar eene schimme, die eenzaam den blik
[59] op ons heeft gevest: *die* zal ons den kortsten weg
[60] wijzen.'

[61] Wij kwamen tot haar: o Lombardische ziel, hoe stond
[62] gij hooghartig en trotsch, in het bewegen der oogen
[63] edel en traag!

[64] Zij zeide niets tot ons; maar liet ons verder gaan,
[65] alleen kijkende op de wijze van een leeuw, wanneer
[66] hij gaat liggen.

[67] Toch bewoog zich Vergilius tot hem, vragende dat
[68] hij ons den besten opgang wees; en gene antwoordde
[69] niet op zijn vraag;
[70] maar naar ons land en ons leven vroeg hij ons.
[71] En de zoete Gids mijn begon: 'Mantua...' en de
[72] schimme, die gansch eenzelvig was, verhief zich

[73] tot hem van de plaats waar zij eerst stond, zeggende:
[74] "O Mantuaan, ik ben Sordello, van uw land." En[74]
[75] de één omarmde den ander.

[76] Wee dienstbaar Italië, tehuis van smart, schip zon-
[77] der schipper in grooten storm, niet heerinne van
[78] provinciën, maar bordeel!

[79] Die edele schim was zóó vlug, alleen op den zoeten
[80] klank [van den naam] zijns lands, om zijnen mede-
[81] burger daar onthaal te geven;
[83] en nu bestaan in u niet zonder oorlog uwe levenden,
[84] en de een knaagt aan den andere onder degenen,
welken één muur en ééne gracht omsluit.

[85] Zoek, rampzalige, de kusten langs van uwe zeeën, en
[86] dan zie u in den boezem of eenig deel van u zich
[87] in vrede verheugt.

[88] Wat baatte het, dat Justinianus u het gebit weer[88]
[89] optoomde, zoo het zadel ledig is? Zonder hem zoude
[90] de schande minder zijn.

[91] Wee volk, dat deemoedig moest zijn, en Caesar moest
[92] laten zitten op den zadel, zóó gij goed verstaat dat
[93] wat God u voorschrijft!

[94] Zie, hoe deze trotsche woest is geworden, door niet
[95] geregeerd te worden met de sporen, sinds gij de hand
[96] sloegt aan den halster.

[97] O Duitscher Albert, gij die háár verlaat, die ongetemd[97]

74 *Sordello*, van de Mantuaansche familie der Visconti, beroemd minnezanger in de Provençaalsche taal. Wat zijne hooghartigheid betreft, wachtte men af wat in Zang X en XI over aardschen roem gezegd wordt.

88 Justinianus die Italië bevrijd had van de Gothen door Bèlisarius en Narses, gaf haar wetten, naar hem genoemd. Italië had zich moeten laten regeeren naar het woord "Geef aan Caesar wat Caesar's is" maar bij gebrek aan ruiter sloeg het zelf de hand aan den halster.

97 Albert van Habsberg in 1299 tot Keizer gekozen, maar wilde nooit naar Italië komen.

[98] en wild is geworden, en die haar zadel schrijlings
[99] moest omvatten,
[100] Gerechte gerechtigheid valle van de sterre over uw
[101] bloed, en zij zij nieuw en openbaar, zoodat uw op-
[102] volger er vrees door gevoele,
[103] omdat gij en uw vader geduld hebt, door begeerigheid
[104] aan gene zijde gehouden, dat de tuin des Rijks ver-
[105] laten zij.

[106] Kom om te zien [de geslachten der] Montecchi en[106]
[107] Cappelletti, [der] Monaldi en Filippeschi, gij mensch
[108] zonder zorg, genen [beiden] reeds bedroefd. deze
[beiden] rampen verwachtend.

[109] Kom, wreede, kom en zie de verdrukking van uwe
[110] edelen, en heel hun leed, en gij zult zien hoe veilig
[111] Santafiore is.[111]

[112] Kom om uw Rome te zien, dat weent, verweduwd
[113] en eenzaam, en dag en nacht u roept: 'Mijn Caesar,
[114] waarom verzelschapt gij mij niet?'

[115] Kom om te zien hoezeer [de menschen van] uw volk
[116] elkanderen beminnen; en zoo geen medelijden met ons
[117] u beweegt, kom om u te schamen over uwen naam.

[119] En zoo het mij veroorloofd is, o hoogste God, die op
[120] aarde voor ons gekruisigd werdt, zijn uw gerechte
[121] oogen elders heen gekeerd?

[122] Of is de voorbereiding, die gij in den afgrond uws
[123] uwe raads maakt voor eenig Goed, in alles van ons
[124] besef afgesneden?

[125] Daar de landen van Italië gansch vol zijn van ti-
[126] rannen, en elke hoeveling, die als partijganger komt,[126]
[127] een Marcellus wordt.

106 Alle vier Ghibellijnsche families, de eersten van Verona, de tweede van Orvieto. De Ghibellijnen, om des Keizers zaak geprangd, werden door hem veronachtzaamd.

111 *hoe veiligd* ironie S. is een leengoed der keizers in de Maremma maar geheel door hem veronachtzaamd.

126 *Marcellus* waarschijnlijk de tegenstander van Caesar, bij Lucanus genoemd I 313 Marcellusque loguax.

[127] Florence mijn, wel kunt gij tevreden zijn over deze
[128] uitweiding, welke u niet raakt, dank zij uw volk
[129] dat zóó goed redeneert.

[130] Velen hebben gerechtigheid in het hart, maar zij wordt
[131] eerst laat afgeschoten, uit vrees dat men onbezonnen
[132] den boog hanteere: maar *uw* volk heeft haar boven
op de tong.

[133] Velen weigeren den algemeenen last; maar *uw* volk[133]
[134] antwoordt haastig, zonder dat men het roept en
[135] schreeuwt: 'Ik neem hem op mij.'

[136] Nu verheug u, daar gij er wel reden toe hebt: gij
[137] rijke, gij vreedzame, gij verstandige: of ik de waar-
[138] heid spreek, de uitwerking verheelt het niet.

[139] Athene en Lacedaemon, die de antieke wetten
[140] maakten, en zóó burgelijk waren, brachten het maar
[141] weinig ver in de goede levens-wijze
[142] vergeleken bij u, die zoo ragfijne maatregelen treft
[143] dat niet tot midden-november komt, dat wat gij in
[144] october spint.

[145] Hoevele malen bij den tijd, waarvan u heugt, hebt
[146] gij van wetten, munten, en ambten en costumen
[147] veranderd, en van ingezetenen verwisseld!

[148] En als gij u goed herinnert en licht ziet, gij zult u
[149] zien gelijk aan die zieke, die geen rust kan vinden
[150] op de veeren,
[151] maar door zich te wenden en te keeren zich tegen
[152] de pijnen beschut.

133 *den algemeenen last*, de overheids-ambten.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 7]

Een liefdes-geschiedenis door Jeanne Reyneke van Stuwe.
Eerste hoofdstuk.

I.

Leo had reeds een eind ver het Bezuidenhout afgeloopen, toen hij plotseling zich omkeerde, en terug-ging, denzelfden weg. In zijn stemming van rustig, maar innig en groot geluk, deed het vóórvoelen van de koude en de eenzaamheid, die hij op zijn eigen kamer vinden zou, hem pijnlijk-onaangenaam aan. Hij verlangde naar warmte, naar licht, naar woorden van sympathie..... naar wat in harmonie zou zijn met zijn gemoeds-toestand..... Zijn vriend Tromp was waarschijnlijk wel thuis, en dan natuurlijk nog op; hij wilde bij hèm gaan zoeken, wat zijn eigen omgeving hem niet verschaffen kon. Hij liep met een fermen pas door de doodstille straat; de sneeuw lag glad-bevroren op de steenen, wit-glinsterend in het zilver-blauw licht van de maan. De wind was vinnig en vorstig-koud, en sloeg zijn cape-van-militair tegen zijn schouders aan, blies van de lantaarn-palen de sneeuw-randjes af, en hoopte het losse sneeuwsel tegen de lijsten der stoepen op. Bij het oversteken der straat zakten zijn voeten er enkel-diep in weg, ovale gaten nalatend, die spoedig weer verwaaiden. Hij naderde het Plein, dat in den laten na-avond stoorloos en rustig daar lag, een blank-groot vierkant, door de donkere hoogten der huizen omringd. Een enkel rijtuig reed aan, zich meldend door gelui van bellen, dan voorbij-komend, zonder wiel-geraas, met alleen

het dof en snel geplof der paarden-hoeven op de sneeuw, dan vager heen-geluidend naar de verte toe.

Hij was de Pooten door, en had de Spuistraat bereikt, waar, boven een sigaren-winkel, Frans Tromp zijn kamers had. Hij zag de ramen als hel-verlichte vakken in 't zwart van den gevel, hem troostend, dat zijn tocht niet te vergeefsch was geweest; maar hij hoorde iets van luid gepraat en gelach, en stond een oogenblik voor de deur in beraad, of hij niet liever weer heen zou gaan..... hij legde denkend zijn hand op den knop der schel, toen, opeens-besloten, trok hij dien over. Dien langen, kouden weg weer terug, alleen, - zonder dat hij iets van zijn doel had bereikt, hij kon het niet, nù niet.

Een juffrouw, kwaad van slaperigheid, deed hem, na een wacht-poos, open, en liet hem in.

- Meneer is zeker thuis?
- Jawel.
- Dan ga 'k maar naar boven.

Het mensch volgde hem langzaam en lusteloos op de trap, liep hem, die op het portaal te wachten stond, voorbij, en draaide de gas-pit hooger. Nu kon hij de kamer-deur zien, en opende die, na een vluchtigen klop. In de niet-groote en tamelijk-lage kamer zaten, behalve zijn vriend Tromp, nog een paar van zijn kameraads, aan een met kaarten bezaaide tafel; ze rookten zwaar, en hadden glazen groc voor zich staan.

- Zoo, zijn jullie hier àllemaal komen neer-strijken?
- Ja, dat's toeval, hè. Je schijnt 't geroken te hebben.
- Je valt net met je neus in de boter: an't banken zijn we.
- Dat doet je goed, hè, geacharneerd speler, die je ben.....
- Sta jij dat nacht-braken toe, Frans, vroeg Leo hem.
- Och, zei Tromp, die aan het winnen was.
- Hij doet immers niks liever, die nacht-pit..... maar zeg, hoe kom jij zoo laat op den dag nog an 't zwerven?

- Blijf van de kaarten af, Alma..... donder ze nou niet door elkaar.....
- Dat 's 'n truc van 'm, omdat ie verliest.....
- Wat verheel jij je? vroeg Alma, hem aanziende, achteloos-hautain.
- O, is 't weer: qui gronde là-bas, als IK spreek?
- Doe je kraag af, zei Tromp tegen Leo, en wou hem helpen. Is 't koud?
- Ja, frisch. Waar laat 'k m'n lat?.....

Tromp nam hem de sabel uit de handen, en plaatste die in een hoek.

- Ga zitten, zeg.
- Doe je soms mee, vroeg Alma, die de bank hield.
- Nee, dank je, liever niet.
- Hij is bang te winnen, insinueerde van Brugh. Gelukkig in 't spel.....
- Ja, vooral nòu ben 'k bang, bevestigde Leo, zijn jas-panden opslaand, en zich zettend.
- Hoezoo nòu?
- Staat de liefdes-affaire zóó wankel?
- Integendeel.
- Wat is d'r dan?
- 'k Ga trouwen, lui.
- Trouwen! Wel allemachtig! Hoe kom je daar toe, zoo ineens?
- Nou, jij laat d'r ook geen gras over groeien.....
- Welnee, waarom zou ik, vroeg Leo kalm.
- Je heb schoon gelijk, vond van Brugh.
- Nou, zei Alma, je ben maar ééns jong..... Waarom je zóó gauw in ketenen te gaan begeven? Dat kindje schijnt 't je flink te hebben aangedaan.
- Kindje, kindje, zei Leo wrevelig. Wat voor 'n idée hebben jullie toch in 's hemelsnaam van d'r ouderdom? Altijd dat ‘kindje’! Ze is drieëntwintig.

- Zoo, dat valt me niet mee..... Daar zag ze me niet naar uit..... En jij?
- Achtentwintig.
- Ik feliciteer je Leo, hoor, zei Tromp, hief zijn glas op, en dronk hem toe.
- En wanneer zal 't zijn?
- Over acht weken.
- Hoe lang ben je dan geëngageerd geweest?
- 'n Maand of vijf.
- O, dat 's toch langer, dan 'k gezegd zou hebben..... God, 'k herinner me nog, toen je d'r voor 't eerst mee voor den draad kwam.... Wat hebben we toen gelachen.... dachten allemaal, dat je ons voor de mal hield..... Dat was met recht: love at first sight!
- Je kende d'r 'n week, geloof ik?
- Ja, maar 'k ontmoette d'r elken dag.
- Dat was 'n slag voor de trotsche Hedda, nou..... Jezus, hoe ze dàt nog zoo gauw te hoven gekomen is.....
- Kom, zeg, verbeeld je nou niks..... die was al even onverschillig voor me, als de tafel, die daar staat.
- Lieg nou maar niet tegen beter weten in, ter geruststelling van je geweten..... Ze heeft zich kranig gehouen, dat 's zeker, maar 't héèft d'r 'n geduchte knak gegeven.
- Ja, misschien in d'r ijdelheid.....
- Wàs 't dat alleen maar.....
- Speel nou toch niet de onnoozele..... Die stak 't waarachtig niet onder stoelen of banken, dat ze gecharmeerd van je was.
- En al was ze dat, dan kan IK dat toch niet helpen, wat bliksem! Als je verdomd geen paar wmorden tegen zoo'n nest zeggen mag, of d'r moet direct 'n declaratie op volgen....
- Neem me nièt kwalijk, maar 't is heel wat meer dan ‘'n paar woorden’ geweest, hou-je tegen ons maar niet van den domme..... 'k Geloof dat je héél ernstig over d'r heb gedacht, vóórdat je Odette zag.....

- Ben je gek? wond Leo zich op. Geloof je me soms niet op m'n woord? 'k Heb nóóit de bedoeling gehad, d'r 't hoofd op hol te maken, nóóit heb 'k over iets anders, dan over heel-gewone dingen met d'r gepraat..... Dat ze zóó'n sterke phantasie bezit, dat ze, ondanks mezelf, maar alles voor waarheid houdt, wat in d'r op belieft te komen, en dat ze graag wil, is dat soms MIJN schuld?

- Hoor 's, Leo, zei Tromp kalmeerend, maar ernstiggemeend, dat is nou niet, om je wat hatelijks te zeggen, waarachtig niet, en ik wil je gelooven, dat alles waar is, wat je vertelt, maar dit moet 'k je wel zeggen, dat 't voor iedereen, die d'r buiten stond, de schijn had, of je d'r 't hof maakte, en héél bepaalde bedoelingen had.

- Ik zweer je, dat 't niet zoo is.

- 'k Zeg immers, dat 'k je geloof? Laten we de zaak nou maar laten rusten, we komen d'r toch niet verder mee..... Ik wou alleen dit beweren: dat Hedda heusch niet zoo'n ongelijk had, zich te verbeelden, dat jij iets om d'r gaf, want dat we 't allemaal hebben gedacht, 'n tijd lang.

- Nou ja.

- Ze was met 'n natte vinger te lijmen geweest, dat 's vast.

- En dan: ze heeft ze. 'k Heb nooit van je begrepen, dat je zóó iets serieus liet loopen.

- Trouwen om geld? zei Leo verachtelijk. Ga jij d'r zelf op af, wat belet je.

- Wie weet, wat 'k nog doe.

- 't Moet toch bar beroerd voor d'r geweest zijn, veronderstelde een ander, toen de bekendmaking van je engagement zoo plotseling uit de lucht kwam vallen..... 'n Paar dagen geleden was ZIJ nog de favorite van al je bals, en toen opeens.....

- Ja, bliksems, als je je nou eerst nog 's wat had geretireerd, maar om d'r zóó plotseling voor 'n fait accompli te stellen....

- Wat donder mankeeren jullie? vroeg Leo kwaad. Om me nou juist van avond, nou 'k in zoo'n prettige stemming ben, an m'n ooren te malen met allerlei voorbije dingen, zeg, wat beteekent dat? Ik HEB geen comedie tegen d'r gespeeld, ik HEB d'r niks trachten wijs te maken, maar al hàd ik dat gedaan, wat dan nog? Wat hoeven jullie je tot haar ridders op te werpen? Ben ik soms niet vrij, om te doen en te laten, wat ik wil? Wie heeft 't recht, zich met m'n daden in te laten, dat zou 'k wel 's willen weten? Ik zal m'n eigen gang gaan, zèlf beoordeelend, wat goed is en wat niet, en ik bedank voor ongevraagde raadgevingen, en 't noodeloos becritiseeren van m'n doen..... Verstaan jullie dat? En nou verkies 'k d'r geen woord meer over te hooren. Uit.

- Hoe kom je zoo lichtgeraakt?

- Jezus, als je ook niks velen kan.....

- Waarom trek je 't je dan an, als je zoo onschuldig ben?

- Ja, waarom hindert 't je dan zoo?

- Omdat 'k nou in 'n veel te mooie en teêre stemming ben, om die door ongemotiveerde verwijten en hatelijkheden te laten bederven. En daarom zal 'k zoo vrij wezen, d'r nou weer van door te gaan. Ik groet jullie.

- Blijf nog wat, kerel, zóó was 't immers niet gemeend, zei Tromp.

- Ja, als je ook niet tegen wat gekheid kan....

- Jij ben ook zoo razend gauw op je teentjes getrapt.

- Dat is niet waar, maar 'k heb d'r nou genoeg van, 't is mooi geweest, dunkt me.

- Ga je waarachtig? vroeg Tromp. Ben je niet over te halen?

Leo sloeg zwijgend zijn cape weer om, gespte zijn sabelriem vast, en vertrok.

Buiten woei een zóó sterke wind hem tegen, dat hij een oogenblik bleef staan, om de vlaag te laten bedaren. 't Was hevig gaan sneeuwen, en de scherpe naald-sneeuw werd hem

in 't gelaat gedreven, wat hem pijnlijk prikte en stak. Hij boog zich voorover, en ging krachtig tegen het noodweer in.

Dat was 'n eeuwig-stomme zet geweest, om nog bij Tromp op te loopen..... Domme, kleingeestige, woedend-bekrompen kerels, àllemaal..... Die hadden de wijsheid in pacht, en hij had zich eenvoudig te gedragen, naardat 't HUN geviel.... Wel ja, waarom niet, och ja.... Wisten zij d'r IETS van, hoe alles was gegaan? Hadden zij d'r éénig begrip van, botteriken, stomkoppen, die ze waren! Die naar niks oordeelden dan naar de uiterlijke schijn, en alles maar platweg verliefdheid noemden, al was d'r niet eens mogelijkheid op, al was die niet eens bestaanbaar zelfs! God, ja, hij bemoeide zich veel met haar, ze had 'n interessant discours, en wist te antwoorden op meer dan op gewone bal-banaliteiten..... maar liefde! Hij was d'r in z'n heele leven nooit verder van af geweest, dan met haar..... Verdomd, als je ook zóó op je woorden moest letten, en als je handelingen ook allemaal zóó werden nagegaan..... HAD ze zich dan in ernst iets verbeeld? HAD ie daar dan waarachtig aanleiding toe gegeven? 'n Beroerd geval, dat ze d'r allemaal over spraken, en 't d'r allemaal over eens schenen te zijn..... Ja, zeker, ALS ze had gedacht, dat ie d'r liefhad, en d'r dat eenmaal verklaren zou, dan moest ze d'r wel erg an toe zijn geweest, na z'n onverwacht en plotseling engagement..... Arm kind..... al leek ze zoo niet, ze was toch zeker ook wel gevoelig en ontvankelijk voor de liefde, zooals iedere vrouw, en verlangend daarnaar..... En als ie, door z'n onwillekeurig-onjuist gedrag nou 's neigingen en wenschen in d'r had opgewekt, waardoor ze lijden moest, wanneer die niet tot vervulling kwamen? Het leek zoo te zijn.... Maar hij had 't nooit gewild, nooit bedoeld.... hij hàd geen laf, onwaardig spel gespeeld, met 'n hem vertrouwende vrouw..... Hij achtte haar hoog, hij had respect voor haar om haar scherp en helder verstand, om haar juiste manier van de dingen te zien, om haar klare oor-

deel over allerlei zaken, maar liefde, liefde.... Nooit was haar beeld hem in zijn droomen verschenen, nooit had hij naar haar verlangd, om 't genot van haar nabijheid alleen, nooit trachte hij haar vingers langer vast te houden, dan voor een korten, koelen druk, bij het elkaar begroeten..... Zij had nooit, ook maar de minste beteekenis in zijn leven gehad; zij boezemde hem geen belangstelling meer in, wanneer hij haar verlaten had, - want was zij uit zijn oogen heen, dan hield ook zijn geest zich niet langer bezig met haar....,

Kom, zoo iets gebeurde zoo vaak..... Als hij zich nog maar bewust was, een aardigheid, een flirtation te hebben gewild, - dan, ja, dàn zou hij wroeging moeten voelen, dàn had men reden tot verwijt.... Maar nu.... Ja, wel had hij medelijden met haar.... hij ondervond een vage deernis, om haar, die zelf aan haar lot een tragische wending gaf, zonder dat de omstandigheden dit deden.... Maar dat was alles, wat hij voor hij voor haar voelde, - geen heftig berouw, geen felle spijt, om wat hij onwillens, maar tòch, haar had aangedaan..... Zij stond zoo mijlen-ver van wat hem eigen was en intiem, zij beroerde zijn diepste innerlijk niet, zij liet zijn eigenlijk mensch-zijn gehéél onaangedaan..... O, hoe anders was dit met Odette! zijn lief, zijn schat, zijn meisje, - haast zijn vrouw!.... Hoe innig was zij één, met elke beweging, zelfs de teêrste, de fijnste, van zijn dieper leven!..... hoe wist zij alle uitingen te verstaan, die men slechts doet van ziel tot ziel!.... O, hij had haar lief..... de éénige, die ooit was geweest, de éénige, die àltijd wezen zou..... Bij de enkele gedachte aan haar, schoot hem het bloed warm naar het hoofd. Een wonder, o, een wonder was hem de ontdekking van dit pracht-kind geweest, - de waar-wording van het meest-gewenschte, maar tot-nu-toe nimmer verkregene..... O, heilig kind, o, liefste, liefste, dacht hij devoot, je zegent m'n lot, je benedijt me tot zaligheid! Ik heb je lief, o, god, ik heb je zoo lief, je

ben mijn alles, mijn al, - ik leef niet meer zonder jou, ik ben niets zonder jou, - ik heb je lief, o, hoor je 't hoor je 't, m'n lief? ik heb je lief! Zóó alles-omvattend, zóó alles-te-boven-gaand, zóó eindeloos, eindeloos-hartstochtelijk heb ik je lief..... Je maakt me gelukkig..... gelukkig maak je me..... en ik wil àlles geven, - alles, wat ik heb, wat ik had, wat ik krijgen zal, dat jij dat óók wordt, m'n schat, m'n schat, jij engel-van-goedheid voor mij....

O, de weelde van zijn armen vast om haar heen, van haar lieve lijf dicht aan het zijne, en dan het zwijgen, het lange, het onverbrokene, dat tusschen hen was.... O, de weelde, de weelde van haar zoeten kus, van het zacht gestreel harer hand langs zijn haar, van het lief-teêr ooggekijk, dat hun beider genieting was..... O, en dan langzaam-aan, 't gepassionneerde fluisteren van zijn stem aan haar oor, haar beginnende blos, en haar zachten, naïeven lach..... En dan de knelling van zijn sterke armen om haar leest, de zachte houding van de hare om zijn hals, en zijn lippen op haar voorhoofd, op haar oogen, op haar wangen, overal.... maar het innigst, het langst op haar mond, - die hem weer-kuste, schuchter, maar liefkoozend-teêr..... O, weelde onuitsprekelijk, o, weelde ònuitsprekelijk!

Ze was zoo onschuldig, zoo mooi.... Hij zag in zijn verbeelding het zachte lichten van haar blauwe oogen, de roode volheid van haar lieven mond, en hij meende 't warme, blanke van haar wang tegen zijn lippen aan te voelen. Zijn hartklop versnelde, het bloed brandde en bonsde in zijn borst, trots duister en koude en forschen wind stapte hij voort, van alles onbewust, en glimlachte zijn lieve gedachten toe..... Hij werd geen hindering door toevallige onaangenaamheden gewaar, hij leefde verweg van, ver-boven het aardsche geplaag, hij droomde, droomde weg in geluk.....

II.

- 'k Stoor je toch niet?

- Jij nooit, en nòu zeer zeker niet. D'r waait je toch niks ongunstigs hier-heen? Maar neem 'n stoel, zeg, zei Leo tot Tromp. Je doet 't toch, hoop 'k?

- Natuurlijk, heel graag zelfs. Maar vertel me 's, wie zijn de andere getuigen?

- Odette's twee zwagers en die van mij..... Dat je geen briefje an m'n oppasser wou mee-geven, leek me 'n veeg teeken.....

- Maar je angst draait toch op niks uit. Waar ben je mee bezig?

- 'k Zoek m'n papier-rommel wat uit, vóórdat 'k verhuizen ga..... D'r is zooveel bij, dat 'k heelemaal niet meer noodig heb.

- Hoe gaat 't je meisje?

- Goddank heel goed. Druk natuurlijk, dat begrijp je, met alles in orde maken voor ons eigen home, lachte Leo, gelukkig.

- Waar kom je te wonen? O, ja, in de Wilhelminastraat, is 't niet? Hebben jullie 't goed met 'n huis getroffen?

- Zoo op 't oog, ja. Och, ik vind zooiets natuurlijk al heel gauw goed, na m'n zóólang op kamers wonen, maar voor Odette doet 't me zoo 'n plezier, zie je.

- Je heb toch maar 'n lot uit de loterij getrokken, man..... met zoo'n pracht van 'n meisje, en lief en goed is ze, geloof ik, ook?

- D'r bestaat zoo geen tweede, zei Leo warm. Dat is waarachtig waar, hoor, waarachtig, dat is geen zelf-verblinding, of voorbijgaande opgewondenheid, of alleen verliefdheid van me, - ik voel dat als iets héél-waars, als 'n onwankelbaar vast-staand feit.

- Ik wil wel gelooven, dat je gelijk heb, zei Tromp, glimlachend. Maar wil 'k je soms even door die papieren-

berg heen-helpen? 'k Zal niks weg-doen, zonder 't je eerst te vragen.

- Goed, heel graag, jij ben me nog 's 'n waar kameraad.....

Leo vorderde maar matig-snel, doordat hij al de brieven uit de couverten haalde, ze las en ze dan weer, om te bewaren, terzijde legde.

- Ja, als je dat zóó doet, maakte Tromp daar aanmerking op, dan kan je de heele boel wel weer net zoo wegbergen, want dan heb je d'r niks an, dan is 't maar tijd-verlies, dat quasi-uitgezoek, als je alles stuk voor stuk over-leest, en dan toch weer bewaart.

- Wat moet 'k dan doen? Dan gooi 'k misschien weg, waar 'k later spijt van heb.

- Kom..... begin maar met je particulier gecorrespondeer..... De drukwerken heb ik d'r al uitgezocht, daar zal je wel niks meer van noodig hebben?

- Nee, zei Leo, met een vluchtigen blik op den couranten-stapel, gooi maar in de mand, als je wil.

- God, heb je daar nog brieven van Broese ook? Heb je DIE nog bewaard? En jullie zijn al zoolang kwaje vrinden.....

- Ja, 'k heb 'n manie, om alles te bewaren, zei Leo lachend, maar 't is gek en onnoodig, dat 's waar. Wat heb 'k daar? O. Hij had een room-wit, oblong couvert in de hand, en wilde het, zonder naar den brief erin te zien, achteloos verscheuren, toen Tromp vragend-nieuwsgierig zei:

- Nou?

- 't Is niks, zei Leo, 'n briefje van Hedda van West, over 'k weet niet meer wat..... Niks belangrijks, niks interessants..... wil je soms zien?

- Als 'k mag.....

- 'k Geef 't je immers?

De korte inhoud van het briefje stelde Tromp teleur. Hij had, ondanks Leo's verzekering, nog altijd vaag aan een

romantische geschiedenis gedacht, en het plotseling vinden van dat briefje had hem in zijn vermoeden versterkt. Maar het was een onbeduidend, vormelijk-koel episteltje over een boek, over ‘Lagibasse’ van Richepin. Maar ondanks de kortheid trof hem toch de eenvoudige juistheid van haar betoog, van het zuiver oordeel, dat zij in enkele regels had saam-gevat.

- Ze heeft toch 'n helder hoofd, zei hij, toen hij het papier Leo terug-gaf.
- Ja.
- Heb je d'r nog wel 's gezien in de laatste tijd?
- Nee, in lang niet, 'k weet niet meer, wanneer voor 't laatst, maar 't is, geloof ik, wel 'n heele tijd geweest. Wacht 's, zoolang als 'k nou geëngageerd ben, komt 't me voor.
- Ze zal je natuurlijk liever nìet ontmoeten als wel.
- Waarom zou ze niet? D'r is toch nooit wat tusschen ons geweest? 't Komt, omdat Odette en ik maar heel weinig zijn uitgegaan, en in de laatste tijd nog veel minder, met onze vele beschäftigungen.
- Ze ziet d'r fataal uit..... meer dan fataal.
- Ze had nooit heel veel kleur, als ik me wel herinner.
- Nee, maar slecht zag ze d'r toch ook nooit uit..... Nou moet je d'r zien..... kolossaal.
- Waarom zeg je me dat? vroeg Leo driftig. Begin je nou al weer over die verdomde historie? Kan ze niet heel goed ziek-zijn of 'n andere reden voor d'r bleekheid hebben, dan juist m'n engagement?
- Nou, 't is wel heel frappant.
- Frans, je moet me niet kwalijk nemen, maar 'k moet je vriendelijk verzoeken, nou 's eindelijk te zwijgen, over dat onderwerp, dat me nou al bijna vijf maanden vervolgt als 'n nare droom. Begrijp je dan niet, begrijp jij dan ook niet eens, hoe me dat hinderen en leed-doen moet, juist nou, nou alle andere omstandigheden me zoo gelukkig

doen zijn? Wat scheelt je toch, om d'r nou alweer over te beginnen? De naam van die vrouw vervolgt me, alsof 'k d'r kwaad had gedaan..... Laat me, bid ik je, in DEZE dagen met rust.

- Ik wou je niks onaangenaams zeggen.....

- Dat neem 'k an, maar je doet 't niettemin toch en voortdurend.

- Niet om je d'r opzettelijk mee te hinderen, dat geloof je toch wel van me? Ik kan 't waarachtig niet helpen..... Maar 't is ook zoo'n wanhopig-ellendig ding, als je 't goed beschouwt, dat 't geluk van de eene mensch juist 't ongeluk van 'n ander schijnt te moeten zijn.

- Ja, zei Leo. Lijden zal d'r altijd wel wezen..... Maar als 'k nou 's had gedaan, wat ik volgens velen had moeten doen, stel je dat 's even voor, - dan was ZIJ misschien gelukkig geworden, - hoewel ik niet geloof, dat 'n vrouw dat wordt, als ze merkt, dat 'n man d'r niet liefheeft, - maar in èlk geval zouen Odette en ik allebei òngelukkig zijn geweest, en was dat dan beter: wij tweeën inplaats van één?

- Nee, natuurlijk..... Ach, 't is zoo heel moeilijk te zeggen, wat d'r had moeten gebeuren, en wat niet..... Ieder mensch heeft hetzelfde recht op geluk, dat spreekt..... Maar als je d'r had gezien..... nee, ze is wel te beklagen..... Ze heeft zoo'n smartelijke uitdrukking in d'r oogen gekregen, zoo iets wanhopig-droefs..... Maar plotseling zweeg hij, op een ongeduldige schouder-beweging van Leo.

Leo zei niets; hij staarde voor zich uit, en luisterde naar de verontschuldigingen van Tromp, die zich een beetje geneerde, zich zoo te hebben laten gaan.

- Kom, 'k stap maar weer 's op, zei hij, en verhief zich van zijn stoel, denk d'r niet meer over, Leo, zal je niet? 'k Wou d'r zoo graag gelukkig zien, dat is 't..... ze verdient 't zoo, zei hij eenvoudig.

- Sans rancune, zei Leo, en drukte de hem aangeboden

hand, maar zijn gedachten waren thans ver-weg van het onderwerp..... bij Odette.

Toen Tromp vertrokken was, leunde Leo zich achterover in zijn stoel, en kruiste de armen over de borst. Altijd toch wat..... altijd en eeuwig toch wat in de wereld..... Hij had zich nooit met flirtations of amoureuse avonturen ingelaten, nooit willen beproeven, hoever wel ging zijn macht-van-man, - en toch, en toch, verdomd!..... Je kon je in acht nemen, zooveel je wou, je mocht oppassen, zooveel 't in je vermogen was, en altijd, ondanks jezelf, altijd, zelfs zonder het te weten, misdeed je wat.....

Hij peinsde nog door, en liet zijn gedachten wat doelloos dwalen, zonder te komen tot een bepaald resultaat. Toen werd er een twijfel in hem wakker: of het niet beter, niet veel beter zou zijn, alles, alles aan Odette te vertellen, haar van alles eerlijk op de hoogte te brengen? Zij mocht eens dingen hebben gehoord, die onjuist waren voorgesteld, maar die toch mogelijk een schijn van waarheid hadden..... Zij had hem wel eens even, vluchtig, gesproken over de verhouding tusschen Hedda en hem; hij had dan op dezelfde wijze: vluchtig, geantwoord daarop, en zij had niet verder gevraagd. Maar nu er zoo onophoudelijk en zoo ernstig tegen hem op gezinspeeld werd, nu begon hij te vreezen dat ook Odette iets zou ter oore komen, wat zij verstandig genoeg zou wezen, te begrijpen dat onwaar moest zijn, maar wat haar toch wellicht, neen, zeker grieven zou..... Ja, heusch, het was beter, het was noodzakelijk zelfs, haar alles helder uit te leggen, en haar te betoogen, dat er van de loopende geruchten niets waar kon zijn.....

Op weg naar haar huis maakte hij zijn redeneering klaar. Odette moest overtuigd worden, dat er nooit, ook niet het minste was geweest tusschen hen, - maar toch moest hij Hedda sparen..... hij kon niet te veel van haar zeggen, dat mocht hij niet.....

Odette ontving hem lief en vroolijk, zooals altijd, geluk-

kig, dat hij er was. Hij nam haar in zijn armen, en kuste met innige teederheid het beeldig gezichtje, dat zoo liefhebbend en zoo vertrouwensvol tot hem werd opgeheven.

- M'n schat..... m'n schat..... fluisterde hij. Elk oogenblik, dat ik niet bij je ben, is voor mij verloren.....

- Voor mij ook, zei ze glimlachend, verlegen-zacht.

- O, m'n lieve hef, m'n lief, m'n lief.... en hij drukte haar hoofdje vast aan zijn borst, ik heb je zoo lief, zoo innig, innig.... o, als je WIST, hoe lief ik je heb....

Zij bleef een poos lang zwijgend in zijn omarming. Toen zei ze, en lichtte het hoofdje van zijn schouder op, om hem aan te zien:

- Ik dank je wel hartelijk voor je viooltjes, Leo.... ze zijn zoo mooi, ze ruiken zoo heerlijk, de heele kamer is vol van geur.... Moet je ze niet 's zien?

Zij bracht ze bij hem de donker-paarse, Maartsche viooltjes in het slanke vaasje van Boheemsch kristal.

- Ze zijn zoo lief.... ik hou d'r zoo van, zei ze.

Hij lachte, ging zitten, en trok haar op zijn knie.

- Wat heb je uitgevoerd, liefje, vanmorgen?

- O, 'k heb brieven geschreven, en m'n boeken uitgezocht.... En jij?

- Paard-gereden, Clingendaal om.... maar 'k was vóór twaalven weer thuis. En toen heb 'k Tromp bij me gehad.... hij doet 't.

- Dat 's heerlijk, hè? Je beste vriend....

- Dat is ie zeker.... 't Doet me wel plezier, daarom.

En sprekende over Tromp, stond hem zijn, een oogenblik vergeten, voornemen weer helder voor den geest. Maar hij wist niet, hoe aan te vangen.... had immers den heelen middag nog tijd? Nù al dit rustig-prettig samen-zijn verstoren, door te spreken van droefheid en zorg? Dat ging toch niet....

Hij luisterde naar haar lieve stem, zooals ze hem allerlei onschuldige dingetjes te vertellen zat, en kwam al meer en

meer onder de betoovering zijner groote liefde, die alles over-lichtte, en alles, wat was buiten háár van géén belang deed schijnen....

Hij keek naar haar, naar het bekoorlijke, mollig-ronde, frisch-jonge gelaat: het rein gezicht van een kind.... hij schouwde in de teedere blauwten der oogen, met iets van heiligen schroom, en hij vouwde de handen samen, met een gebaar, dat bijna eerbied was.... Hij kuste het witte voorhoofd, de goudige krulletjes, die het omspeelden, hij kuste haar, kuste haar, kuste haar....

Zij had haar oogen gesloten en deed haar zachte wang rusten tegen de zijne. Zoo zaten zij lang, lang, sprakeloos, en zonder zich te bewegen, in de zalige rust van geluk, - met diep in hun ziel 't besef van hun wondere liefde....

Toen hij, na een poos van heerlijke onbewustheid, weer tot de werkelijkheid kwam, voelde hij plotseling, sterk als een openbaring, in zich de overtuiging, dat hij hun magnifieke ziele-harmonie niet mocht verbreken, dat hij het zwijgen moest bewaren, over hetgeen hij had gemeend te MOETEN spreken, straks, - opdat de intieme teederheid van hun geluk mocht blijven onaangetast en hunner liefde volkomenheid bestendig-voor-eeuwig.....

En nòg een andere gedachte versterkte dit besluit. Kon niet 't verklaren van zijn onschuldig-zijn, juist het denken van het tegendeel mogelijk maken? Zou niet zijn entameeren van hetgeen even goed ònbesproken had kunnen blijven, een aanleiding zijn, om te gelooven, dat hij wèl eenmaal andere plannen had gehad, dan nù door hem werd beweerd?

Odette had hem lief, - zij geloofde in hem, zij vertrouwde hem,.... zonder achtergedachte en zonder voorbehoud, - en hij wist die vertrouwende liefde gehéél waardig te zijn.... Mocht hij dan de onzekerheid gaan wekken in haar hart, dat hij niet altijd zoo rechtschapen en eerlijk was geweest, als hij zich vóórgaf te zijn? Kon hij, om een, mogelijk over-

dreven of onjuiste veronderstelling van Tromp en een paar elkaar-napratende jongelui, een schaduw van leelijkheid werpen, op hetgeen mooi was en zuiver en goed?

Neen.

Zacht legde hij zijn hand op het voorhoofd van Odette, en deed haar hem aanzien.

- Je houdt van me lieveling, is 't niet?

Ze glimlachte en knikte.

Ja..... ja..... zoo zielsveel, o, Leo, Leo.....

- En je wil wel gelooven, niewaar, dat 'k alles, wat 'k doe en zeg, zóó doe en zeg, omdat 'k denk, dat 't zóó 't beste zal zijn?

- Ja, zei ze dadelijk, natuurlijk geloof ik dat.

Hij bukte zich, en drukte zijn lippen op haar gelaat.

Hij wist, dat zijn inzicht goed was geweest. -

(Wordt vervolgd.).

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

CI.

O, Gij, de al-eenige onder allen blijkend,
Die rede en passie harmoníèuslijk paart,
En, als een storm van weelde breedlijk strijkend,
Majestueuslijk door mijn ziels-zijn vaart,

Om, plots in roes van eigen kracht bezwijkend,
Zoetlijk te dartlen weer, alsof daar waart
Een zoele zefier rond, die, speel-ziek wijkend,
Mijn ziel stil meê-lokt, wijl verlangend staart

Mijn oog in droomen naar Uw vlugge zwiering,
Totdat mijn armen-paar U teeder klemt....
O, neem Gij trotschlijk in Uw rijks-bestiering,
Wat nooit een ander sterfling heeft getemd....!

Gij hebt mij gansch, en hij, die nooit wou bukken,
Ligt voor U neder in een diep verrukken....!

Laster door Willem Kloos.

Des Lasters eindloos-lange slangen-sliert
Slingert gestadig, met zacht-liegend stuwen,
Als een geleidelijk-afrollend kluwen,
Door 't stil-druk wemelen van 't mensch-gediert....

O, Hel-menuët, die nauw hoorbaar zwiert!
O, levend gif, waar elk mensch van moest gruwen!
Wie sprak daar het eerst?... wie wist het?... Met schuwen
Schuif-tred langs allen hij zijn sluipdans stiert....

Bloeit daar geen blos? Is de schaamte uit de wereld
Gevloôn met àl schoonheid van vroegren tijd,
Waar soms de ziel, als zij omziet, naar krijt?

Houd toch maar moed, o, mijn hart! want klaar perelt
Uw Liefde door de eeuwen met sterken gloed
Boven dit eeuw-eind van hebzucht en bloed...!

Shakespeare's Richard de tweede. Door Dr. H.J. Boeken.

Een gedicht is de afbeelding van het leven, en dit uitgedrukt in zijne eeuwige waarheid. Dit onderscheid bestaat er tusschen eene geschiedenis en een gedicht, dat eene geschiedenis is de opsomming van losse feiten, die geen anderen samenhang hebben dan dien van tijd, plaats, omstandigheden, oorzaak en gevolg; en dat in een gedicht de schepping heeft plaats gehad van daden, zóó dat die overeenstemmen met de onwankelbare Ideeën van de menschelijke natuur, gelijk die bestaan in den geest des scheppers, die zelf het beeld is van alle andere geesten. De geschiedenis is *brokstukgewijs* en alleen van toepassing op eene bepaalde tijds-ruimte, en eene zekere combinatie van gebeurtenissen, die nooit weer voor kunnen komen; het gedicht is *algemeen* en bevat in zichzelf de kiem van eene betrekking tot *alle* drijf-veeren of daden die plaats *kunnen* grijpen in alle mogelijke schakeeringen der menschelijke natuur. De tijd, die de schoonheid en het nut vernielt van de geschiedenis van bijzondere feiten, wanneer die ontdaan zijn van de poëzie, die ze moest omkleeden, vermeerdert de schoonheid van gedichten, en maakt altoos nieuwe en wonderbaarlijke toepassingen mogelijk van de eeuwige waarheid, welke ze bevatten.
(*Shelley, A Defence of Poetry*).

Aan Willem Royaards.

I.

Toen Plato den rechtvaardigen en den onrechtvaardigen mensch wilde beschrijven, bleek het hem dat de mensch alléén niet valt te beschrijven, maar wel de mensch in zijne betrekking tot een grooter of kleiner geheel en samen-stel van andere menschen: en hij beschreef niet den *mensch*, maar den *staat*; den staat in zijne opkomst en op zijn best, hoe die kàn zijn een zoo edel mogelijk geëvenredigd samenstel van naar hun aanleg en geboorte gerangschikte elementen, allen te zamen dragende de vereeniging van, elke aan één deel toekomende, deugden, die in hare vereeniging de door hem gezochte deugd der rechtvaardigheid vormen; den staat in zijn ondergang, in zijn verval en ontaarding, hoe elk deel door voort te woekeren over het hem niet toekomende, de harmonie der deelen en die hunner deugden verbreekt; en eerst in de gelijkenis van deze beide phasen, opgang en ondergang, gaf hij den mensch, in de harmonische schikking der ook hèm samenstellende deelen, in de disharmonische verwrikking van dezen, met hunne voortwoekering en overheerscking ter eenre, met hunne benauwenis en verdrukking ter andere, die hiervan het noodzakelijk gevolg moeten zijn.

II.

Iets dergelijks, kan het schijnen, heeft Shakespeare gedaan; hij wilde de tragedie van eenen mensch schrijven, en hij schreef de tragedie van een koninkrijk.

De tragedie van een mensch, niet van den mensch tegenover de natuur, zooals die in den Oedipus zich van zich zelven, van de machten, die hem voortbrachten, van den schijn, die hem staande houdt, van de afgronden, welke onder hem gapen, bewust wordt; maar van den mensch, die, zich zijner goddelijke afkomst innerlijk bewust, beurte-

lings die vergetend, en die beurtelings weer gedenkend, tegenover zich zelven en anderen moet handelen en heerschen, of moet lijden en zich onderwerpen.

Want niet maar een brok geschiedenis is het, dat ons hier wordt voorgetooverd; en indien ergens, dan wordt aan dit stuk de diepte en algemeene strekking bewaarheid, welke door Shelly, in de boven aangehaalde regelen, aan een dicht-stuk, in tegenstelling met een verhaal van losse feiten uit de geschiedenis, worden toegekend.

III.

Dat Plato juist zijnen recht- en zijnen onrechtvaardigen mensch in de phantasie van een staat, gewoonlijk zelfs republiek genoemd en als zoodanig bekend, Shakespeare daarentegen zijnen tragischen mensch in de phantasie van een koninkrijk weerspiegeld moest zien, is wezenlijk geen toeval. Want de Oudheid zag in de veelheid en in de harmonie van de vele dingen de vervolmaking zoo van den mensch als van den staat, daar zij ook alle machten, zoo van den mensch als van de natuur, als goden erkende, en van geene goede en van geen slechte wist, maar allen evenzeer vereerde en aanbad, en slechts hare vijandelijke werking, door menschelijke verblinding gewekt, vreesde en duchtte, en hare liefderijke gaven, niet door menschelijke verdienste erlangd, erkentelijk aannam en verheerlijkte.

Maar de Nieuwe Tijd ken slechts de Eéne Macht, in het volkomen geheel harer heerschappij zegevierend elken strijd te boven komend, maar in de eenlingen, de menschen, dikwijls onderliggend en belaagd door den Grooten Vijand, den overwonnene, maar evenzeer eeuwig bestaande, den evenboortige maar afvallige, den noodzakelijke maar verdoemde. En in de navolging-op-aarde van deze hemelsche heerschappij zag de Nieuwere Tijd de vervolmaking zoo van den Mensch-op-zich-zelven als van de menschen te

zamen, verbonden tot den staat, dat is tot het Koninkrijk.

Immers de mensch in al zijn willen en doen vereenzelvigd met den wil en de daden van den Heerscher boven allen, was de volmaakte, maar onbestaande, maar zooveel mogelijk nabij te komen mensch; de mensch met al zijne krachten bestrijdende en zooveel mogelijk zegevierende over den Vijand was degeen, die genen het meeste nabij-kwam; en die Staat was de beste, die in zijn geheel gehoorzaamde aan den wil des Eénen, den Uitverkorenen, den door God begenadigden, den Koning-op-aarde, maar die dan ook slechts zoolang den wil van God waardig vertegenwoordigt, als hij zelf in zich Gods wil erkent en het Goede huldigt en zoolang hij de rechten der Gemeenten, der Heeren en der Geestelijken blijft eerbiedigen.

IV.

Het brok geschiedenis, door Shakespeare aldus tot zijne lyriek der menschheid verwerkt, is ingewikkeld en ongewis als de werkelijkheid der wereld-gebeurtenissen dat gewoonlijk is. En het wordt ook niet geheel tot klaarheid gebracht. Wie van de beide elkaar uitdagende ridders gelijk heeft, wie eigenlijk de oorzaak en bewerker is van des Hertogen van Gloster's dood, de daad, waarop de tegenwoordige onrechtmatig uitgebreide macht des konings schijnt te berusten, blijft eene onuitgemaakte zaak. Maar men ziet en voelt die uitdaging als een on weder in de schuld- en tweedrachtzwangere atmospheer van het koninkrijk, dat niet tot uitbarsting komt; als een niet volstreden strijd in het binnenste van een mensch, die twee vijandige machten in zich voelt, maar uit zwakheid deze niet tot den beslissenden strijd laat komen - eene beslissing had hem kunnen redden, het dempen brengt een voortwoekerend bederf totdat de uitgebannen, maar niet overwonnen vijand met te grooter kracht terugkomt en den schijnbaren vrede-stichter ten val brengt. Zoo

komt hier de Hertog van Hereford weer terug, zelf zijn eed schendend, maar menschelijker wijze wegens zijn verongelijking gerechtvaardigd; uit zijn aardsche praal en glorie van koning-zijn ontzet hij den zijne rechtmatige macht tebuiten-gaanden koning, maar niet dan om hem met de eeuwige glorie der tragedie en met het martelaarschap der koningsheerschappij te kronen.

V.

Gaarne laat ik het stuk-voor-stuk terug-vinden der geheele philosophische phantasie in de dichterlijke werkelijkheid aan anderen over of geef dat aan dengene, die de tragedie ziet of hoort, als een makkelijk te raden raadsel op. Het in nuchter proza uitspreken van de punten van overeenkomst zou mijne voorstelling van Shakespeare's tragedie gevaar doen loopen van te gaan gelijken op het dorre geraamte eener grauwe theorie; terwijl gene bekleed met het gouden lommer eener nergens kwijnende of verslappende poezie, zich aan den aandachtigen hoorder of toeschouwer voordoet als een hoog onder het blauwe dak der oneindigheid zich vertakkende en wijd-en-zijd zich begroenende boom des levens.

Alles, alles vindt men in dit stuk wat het menschenleven schoon kan maken door wezen en wezen-omhullend symbool en het kan opluisteren dat het waardig getooid zij voor den glorierijken ondergang in de tragedie. In de eerste plaats het koningschap zelf. Het koningschap in den staat, dat aan goddelijke genade het recht tot richten en besluiten ontleemt, recht, waardoor de koning de man wordt voor wien de andere mannen als mannen zich buigen; het koningschap in den mensch, dat aan het diepst-innerlijke bewustzijn krachtens 's menschen goddelijken oorsprong, het vermogen toekent om over het gewirwar van neigingen en lusten te heerschen en dus te willen en te handelen. En wiens krachten dan ook aan dat bewustzijn gehoorzamen, heeft hij niet eenen koning in

zich zelven en is hij niet koning over anderen? Dan de ridderlijkheid van de beide evenzeer van hun recht overtuigde en evenzeer tot den dood voor hun koning bereide kampioenen, op het schoonst tot uiting komend in de heilige instelling van het Godsgericht-door-den-twee-kamp. Voorts de heuchenis aan het Verleden en het Geweten, beiden te zamen door den ouden Gent verpersoonlijkt, die op het oogenblik van zijn lichamelijk sterven den zielenood des konings en de toekomst des Rijks met verheerlijkte oogen voor- en doorziet. Eindelijk in de Koningin het alle onheil en gevaar voorgevoelende, niet met het bewustzijn beredeneerende gemoed der vrouw. Zelfs de gelijkenis van het koninkrijk met een tuin, rechtmatig besnoeid of onrechtmatig overwoekerd, is niet vergeten. Dit alles maakt het stuk tot wat elk groot dichtstuk is: een volkomen afbeelding van het leven, alles op zijn schoonst gezien en met den hoogsten luister omglooried voor de nadering van den onafwendbaren ondergang, die komt tred voor tred en in elke trede uitvoerig wordt geschilderd.

Febr. 1900.

Literaire kroniek.

Toen ik ‘Vragensmoede’ aan het lezen was, beving mij langzaam-aan een gevoel van vriendlijke verwondering, dat, naarmate ik verder kwam, meer en meer tot een zeldzamer stemming, tot een soort weemoedige bewondering steeg. Ik was bijna mijzelven kwijt, en heel mijn theoretisch, moeilijk verworven resultaat van jarenlange studie en zelf-kritiek: Ik had altijd gedacht, dat KUNST moest wezen de nauwkeurig-juiste, maar tot schoonheid gekristalliseerde weêrgave van een werklijkheid in ons of òm ons, en dat de eerste eisch voor een kunstenaar hierin bestond, dat hij hoog en vlekkeloos-zuiver, dat hij grandioos-heerlijk schreef. Want hadden niet altijd àlle goede artiesten zoo gedaan, en was niet alle kunst, die tot ons was gekomen uit vroeger eeuwen, geschreven met breedzwaaiend-angstvallige, met subtiel-sidderende, maar toch meesterlijk-vaste hand?

Zoo dacht ik, en zoo is het ook..... Maar hoe werd ik nu telkens getroffen, pijnlijk getroffen, terwijl ik het boek van Mej. Lohman met de meest mogelijke ontvankelijkheid las, door een wel hoog, maar dom verwaarloozen der allereerste grondbeginselen van een behoorlijken Hollandschen stijl. Want Mej. Lohman, hoe fijngevoelig zij moge aangelegd zijn, toont zeer dikwijls een souvereine minachting voor het logische verband in haar zin, een minachting, die zij, de stylistisch-onbeschaafde, deelt met de massa der zoo talloos-velen, die in ontwikkeling ver beneden haar staan. Maar toch, ondanks dat zij herhaalde malen haar achteloos terneergeworpen bijstellingen grammatisch laat slaan op onderwerpen, die wel het logisch verband van haar volzin,

maar niet haar bedoeling als onderwerpen geeft, ondanks die curieuse blijken van een nog hoogst gebrekkig taalgevoel, laat zich haar boek met dankbaarheid lezen, omdat men voelt, dat een menschenziel het schreef. Een menschenziel schreef ‘Vragensmoede’, een ziel, die iets te zeggen heeft, al zegt zij 't onbeholpen vaak, en die psychische onderlaag van dit geenszins banale werk is de reden, waarom ik 't zoo lijden mag.

Want och, wij hebben thans tal van schrijvers, haast eindeloos veel, maar voor hoevelen ook, onder die allen, is de kunst-van-schrijven maar iets toevalligs, geen middel van zielsuiting, neen, een handig gespeel met woorden slechts! De lezende menschen merken dat zoo niet, als zij ten minste niet heel echt lezen, met hun geheelen geest bij hun lectuur. Want voor oppervlakkige lezers is àlle schrijfwerk eenig en alleen een verzameling van woorden, waarvan zij even vage indrukken krijgen, hetzij er een ziel achter zit of niet. En toch de ziel, het inwendig leven, dat in onze binnenborst ontspringt, dàt is het eerst, wat geschrijf tot kunst maakt, en waar dàt ontbreekt is alles schijn, innerlijk leêge, waardelooze schijn. Al rijt men de woorden ook rhytmisch samen, al wekken zij ook min of meer gedachten aan dingen, daarom geeft men nog geenszins kunst. Neen, kunst is het geven, in vlekloos-juiste, in de eenige woorden, van de dingen zelf, zooals zij leven in onze binnenste ziel. Heb dus eerst iets in uw ziel, uw ziel, zooals zij leeft, voor zich, haar eigen leven, in de geheimzinnige diepte der onbewustheid, en begin pas te schrijven, als gij voelt, door 't beweeg uwer zenuwen, dat dáár, in uw ziel, iets levends broeit. Maar waar de kunst slechts is een kunstig spel met woorden, vervalt men onherroepelijk in leugen en rhetoriek. Neen, artiest is alleen de accurate vertolker van het spontane leven der onbewustheid, ons eigenlijke leven, en wat daar buiten valt, is woordenrijke blague en beteekenislooze, koude schijn.

Maar daarom juist ook moet ik verklaren: als gij schrijft, omdat gij iets werkelijk te zeggen meent te hebben, tracht dan te zeggen, wat gij hebt te zeggen, met uw opperste krachten, zoo volmaakt als gij het kunt. Want ik vrees, ik vrees! - o, jammer, dat ik het zeggen moet! - dat Mej. Lohman in hare latere boeken, die ik ook eens hoop te behandelen, haar zielsinhoud, zooals die ligt in 'Vragensmoede' verwaterd heeft tot oppervlakkig gedoe. En dat is zoo jammer, omdat haar 'Vragensmoede' bewijst, afgezien van al zijn stylistische en artistieke fouten, welk een artiest, d.i. een zijn ziel vereeuwigend mensch, Mej. Lohman had kunnen worden, waarschijnlijk nog kòn worden, als zij den glans, den banalen glans van haar succes vergetend, zich zelf ging verdiepen en verder uitspreken met stijgende kracht.

'Vragensmoede' ware een wondervol werk, als het de aanloop tot iets groot's was geweest, als de toen nog halfonbewuste schrijfster de mooie kwaliteiten, die daar in eersten opbloei ontbotten, gekweekt had en verprachtigd, in haar latere werk, tot volmaakteren bloei. Maar nu de in essentie begaafde schrijfster beter heeft gevonden zoo *niet* te doen, nu zij, in steê van haar zelfvolmaking, verkozen heeft de ijdele vreugde van telkens weêr iets nieuws te laten zien, kunnen wij alleen met deemoedigen klaagtoon, niet geheel zonder hoop nog, vragen: Wanneer komt het werk, het echte werk, dat gij nú zoudt kunnen, als gij ernstig woudt?

WILLEM KLOOS.

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken. Zevende zang.

Sordello, aan wien Virgilius zich bekend heeft gemaakt, zegt op diens verzoek om hun den weg te wijzen naar den Ingang van den eigenlijken Louteringsberg, dat zij zich eerst, daar men 's nachts niet kan verdergaan, een nachtverblijf moeten opzoeken en wijst hun als zoodanig een dal in den berg uitgehold, waarin de trage vorsten zich bevinden.

[1] Nadat de eervolle en blijde begroetingen drie en vier
[2] malen waren herhaald, trad Sordello [een weinig] terug
[3] en zei de: ‘Wie zijt gij?’

[4] ‘Voor dat tot deze berg de zielen gekomen waren,
[5] waardig om tot God te stijgen, werden mijne beenderen
[6] door Octavianus begraven.

[7] Ik ben Virgilius; en door geene andere schuld verloor
[8] ik den hemel dan door geen geloof te hebben;’ zoo
[9] antwoordde toen mijn Gids.

[10] Gelijk degene is, die plotseling iets voor zich ziet,
[11] waarom hij zich verwondert, dat hij gelooft en niet
[12] gelooft, zeggende: het is zoo, het is zoo niet;

[13] zoo scheen hij, en voorts neeg hij de wenkbrauwen,
[14] en nederig keerde hij tot hem terug en omarmde hem
[15] daar, waar de mindere [zijnen meerdere] vastgrijpt.[15]

[16] ‘O roem der Latijnen,’ zeide hij: ‘door wien onze
[17] taal toonde wat zij vermocht: o eeuwige prijs van de
[18] plaats, waar ik was;
[19] welke verdienste of welke genade vertoont u aan mij?
[20] zoo ik waardig ben uwe woorden te hooren, zeg mij
[21] of gij van de Hel komt en van welke afdeeling.’

[22] ‘Door alle de circels van dat treurende rijk,’ antwoordde
[23] hij hem: ‘ben ik van daar gekomen; eene kracht des
[24] Hemels deed mij gaan, en met haar kom ik.

[25] Niet door te doen, maar door niet te doen heb ik [het
[26] recht] verloren om de hooge zon te zien, naar welke
[27] gij wenscht, en die te laat door mij gekend werd.

[28] Daar beneden is een plaats, niet droef door martelingen
[29] maar alleen van duisternissen, waar de klachten niet
[30] klinken als jammerkreeten, maar zuchten zijn.

[31] Daar vertoef ik met de kleine onnoozelen, die door
[32] de tanden des doods gebeten zijn voordat zij van de
[33] menschelijke erfzonde bevrijd zijn.[33]

[34] Daar vertoef ik met degenen, welke de drie heilige[34]
[35] deugden niet bekleedden, en die zonder ondeugd de
[36] andere kenden, en die allen betrachtten.

[37] Maar zoo gij het weet en kunt, geef ons eenige aan-
[38] wijzing, waardoor wij eerder kunnen komen daar
[39] waar het plaats der Loutering den rechten ingang
heeft.’

[40] Hij antwoordde: ‘Eene vaste plaats is ons niet toege-
[41] wezen; het is mij veroorloofd naar boven en in 't rond
[42] te gaan; zoover als ik gaan kan, vergezel ik u als gids.

15 *vastgrijpt,* d.w.z. om de knieen.
33 *bevrijd* nl. door de doop.
34 *de heilige deugden,* geloof, hoop, en liefde.

[43] Maar zie reeds hoe de dag ten einde nijgt, en bij nacht
[44] kan men niet naar boven gaan; dies is het goed om
[45] aan een schoone plaats tot vertoeven te denken.

[46] Zielen zijn er ginds ter rechter zijde vertogen; zoo gij
[47] het mij toestemt, zal ik u tot haar brengen, en niet
[48] zonder geneucht zullen zij u bekend worden.'

[49] 'Hoe is dat?' werd er geantwoord: 'wie bij nacht[49]
[50] zou willen stijgen, werd hij door een ander verhin-
[51] derd? of zou het zóó zijn dat het niet kon?'

[52] En de goede Sordello haalde zijn vinger over den
[53] grond, zeggende: 'Zie ook maar deze streep kondt
[54] gij niet òverkomen na het scheiden der zon:

[55] niet dat iets anders verhindering gaf dan de nachte-
[56] lijke duisternis, om òp te gaan; deze mèt het niet
[57] kunnen houdt den wil gebonden.

[58] Wel konde men bij donker neerwaarts keeren, en dwa-
[59] lende rondom de helling her en derwaart gaan, zoo-
[60] lang als de horizint den dag weggesloten houdt.'

[61] Toen zeide mijn Heer, als het ware benieuwd: 'Leid
[62] ons,' zeide hij: 'daar waar gij zegt dat men vertoevende
[63] geneucht kan hebben.'

[64] Maar weinig hadden wij ons van daar verwijderd, wanneer
[65] ik gewaar werd dat de berg eene delling had, gelijk
[66] in deze wereld de valleien dellingen hebben.'

[67] 'Daar' zeide die schim; 'zullen wij henengaan,
[68] daar waar de bergwand van zich zelve een schoot
[69] maakt, en daar zullen wij den nieuwen dag verwachten.

[70] Tusschen steil en vlak was een kronkel-weg, die ons[70]
[71] bracht in de zijde van de delling, daar waar meer
[72] dan ter halverwege de rand in het oprijzen verflauwt.

49 Zou het ongegrond zijn om deze vraag aan Dante zelven toe te kennen?

70 *Tusschen,* ik heb hier opzettelijk het dubbelzinnige van het origineel behouden, dat verklaard kan worden: tusschen den *steilen* en den *vlakken* bergrand, en: 'half steil, half vlak' dus 'glooiend'.

[73] Goud en fijn zilver, en scharlaken en loodwit, indisch
[74] hout, licht en doorschijnend, frisch smaragd daar waar
[75] het gebroken is,
[76] dat alles gelegd naast het kruid en de bloemen binnen
[77] in die delling, zou door hun verw overwonnen zijn
[78] gelijk het mindere door het meerdere overwonnen wordt.

[79] Niet alleen had de natuur daar geschakeerd, maar
[80] zij maakte van de zoetheid van duizend geuren een
[81] ononderscheidelijke mengeling.

[82] 'Salve Regina' zag ik daar op het groen en de bloemen
[83] zielen zitten te zingen, die men van wege de delling
[84] niet van buiten kon zien.

[85] 'Voordat nog het weinige zonlicht in zijn nest gaat,'
[86] begon de Mantuaan die ons geleid had. 'wilt niet dat
[87] ik u te midden van hen leide.

[88] Van dezen rand zult gij beter de gebaren en gezichten
[89] van hen allen onderscheiden, dan beneden in de del-
[90] ling opgenomen.

[91] Gene, die het hoogste zit, en schijnt veronachtzaamd
[92] te hebben dat wat hij doen moest en die den mond
[93] niet opent voor het gezang der anderen,
[94] was keizer Rudolf, die de wonden kon helen, welke[94]
[95] Italië geslagen hebben, zóódat zij maar al te laat door
[96] anderen tot verademing komt.

[97] De andere, die in het aangezicht hem troost, regeerde
[98] het land, waaruit het water geboren wordt, dat de
[99] Moldau in de Elbe, en de Elba in zee brengt:

[100] Ottocar heette hij, en in de windselen was hij vrij[100]
[101] wat beter dan Wenzislaus zijn zoon, nu hij een baard
[102] heeft, wien weelde en luiheid mest.

94 *Rudolf* van Habsburg, vader van Albrecht (zie den vorigen zang 97) wien D. het zelfde verwijt.

100 Waarschijnlijk wordt Rudolf door den aan blik van Ottacars, koning van Bohemen, getroost omdat hij tegen dezen zijn plicht heeft gedaan.

[103] En die met den kleinen Neus, die in beraad schijnt[103]
[104] met dengene die zoo goedwillig uitzicht heeft, stierf[104]
[105] vluchtende en de lelie onteerend.

[106] Ziet daar, hoe hij zich de borst slaat. Ziet den andere,
[107] die zich van de handpalm een kussen voor de wang[107]
[108] heeft gemaakt.[108]

[109] Vader en Schoonvader zijn zij van het ongeluk van
[110] Frankrijk: zij weten van zijn snood en vuil leven,
[111] en vandaar komt die smart, die ze zoo zeer slaat.

[112] Hij die zoo vleeschig schijnt, en die zingende te
[113] zamen stemt met genen van den mannelijken neus,[113]
[114] droeg den gordel met alle deugdelijkheid gegord.

[115] En zoo na hem koning gebleven ware de jongeling,
[116] die achter hen zit, dan ging de deugdelijkheid schoon
[117] van het ééne in het andere vat;
[118] hetgeen men niet kon zeggen van den anderen erfge-
[119] naam. Jacob en Frederik hebben de koninkrijken; geen
[120] heeft bezit van 's vader 's betere nalatenschap.

[121] Zelden gaat de menschelijke voortreffelijkheid in de
[122] spruiten naarboven: en dat wil Degene, Die haar geeft,
[123] opdat ze Zijn gave genoemd worde.

[124] Ook tot dien van *den grooten Neus* gaan mijne
[125] woorden (niet minder dan tot den andere, die met
[126] hem zingt) om wien Apulië en Provence nu smart hebben.

[127] Zooveel is de plant beter dan haar zaad, als, meer
[128] dan Beatrice en Margherita, Constantia nog op een
[129] echtgenoot boogt.

103 *En die met den kleinen neus*, Philips III van Frankrijk.
104 met het *goedwillig* uitzicht is Hendrik III van Navarre den Schoonvader zijns zoons en opvolgers, Philips den Schoone.
107 *den andere,* d.i. Hendrik III, zie 104.
108 *vluchtend,* in den oorlog tegen Peter III van Arragon.
113 de Vorst, *van den mannelijken* neus en vs. 124 *met* den *grooten* neus genoemd is Karel van Anjou, koning van Sicilië.

[130] Ziet den Koning van het eenvoudige leven daar alleen
[131] zitten, Hendrik van Engeland: deze heeft in zijn[131]
[132] spruiten beter afkomst.

[133] Gene, die verder naarbeneden onder genen op aarde[133]
[134] zit, naar boven kijkend, is markgraaf Willem, om
[135] wien èn Alessandria en diens oorlog

[136] Monferrat en het Cannoveserland laat weenen.

131 Hendrik III.
133 Den *laagsten* rang onder deze keizers en koningen neemt Willem in, de Markgraaf van Monferrat, die listig door die van Alessandrië gedood is.

Bragi door J.B. Schepers.
IIIe Boek.[1)]

‘Maar man, je kunt gaan luistren toch!’ zei Sijke -
‘Ga jij dan mee - ik blijf m'n Goden trouw’ -
‘Nu ja ik ook, denk ik, maar’...., fluistrend tot
Haar man: ‘'t is 'en verzetje: laat hun mee
Daar heen gaan, de oudste drie?’ - Nu ja, dat moest maar;
Doch niemand van z'n volk behalve Hidde
Mocht mee. Hij wou die dienst niet in z'n huis.
Wat hadden nu die drie 'en pret: uit rijen!
En zó ver weg, Deddo von 't ongehoord
Zo'n tocht; de bles er voor! Ze konden haast
Niet slapen, vroeg al stonden ze op en riepen:
Daar stond de wagen al, de bles er voor
En Hidde's voet steunde op de kromme dissel.
Daar kwam ook de oude: Bernlef leidde hem
Nu hupp'lend, dan voorzichtig. Dwars zat hij
Uit vrees voor 't vallen van de wagen; Sijke
Zat met 'n mand vol eten vóór bij Hidde
En de andre drie klauterden achterop,
Deddo wou staan: dat stond zo keerlig, vond-ie.
‘Vooral voorzichtig’ zei noch Hedzer en

1) Vervolg Bragi, III Boek. Bladz. 200.

Toen liet hij 't paard los; Deddo viel al gauw
En lachtte luid; zo ging het vlug de terp af
En romm'lend, schokkend door de groene weiden.

Een enkle zwarë eik stond op 'en hoog
Eilandje midden in het donkre bosmeer.
In 't rond, donker van dennen door 't grijs wit
Van slanke berken stukgesneden; op
Het mos rondom zaten of lagen velen;
In zacht gepraat dë oudren; kinders stoeiden
Er luid om heen; hier mannehoofden met
De blonde neerhangknevels, blauwë ogen
En brede borst in 't ruwe wolkleed; vrouwen
Met kleurge doeken om de blanke hoofden:
Daar 'n moeder die haar kind had aan de borst
En drukte 't ròze tepeltje in 't rood mondje,
En grootre jonges om de mannen heen
Met vragen wat er toch zou komen. Zo
Wachtten zij onder breed gespreide takken.
Daar stak het vlot van wal; de priesters in
't Lang wit-kleed hadden tussen zich 'en jong
Blondlokkig man in grauwe pij; blijmoedig
Zag hij in 't rond; het vlot gleed naar het eiland.
De knecht trok 't op dë oever en nu sprong
De blonde er licht, veerkrachtig af, bedaard
Volgden de priesters. De oudste trad aan de oever,
Z'n witte baard golfde tot aan z'n midden.
Hij sprak van 't nieuw geloof, dat deez' jonkman
Hierheen bracht voor wie luistren wilden; zij
Hadden er naar gehoord, 't wijsheid gevonden,
Waard ook tot hun te komen, deed het leed ook
Dat de oude Wodansdienst ervoor verbleekte.
Mischien was onder allen echter één,
Die Wodan kon verheffen boven hem,
Die deez' jonkman God noemde.

Zie, hij trad
Dichter aan de□oever, 'n blos op 't jong gezicht
En alles zweeg in 't rond, ze zagen maar
Naar hem, en niets dan hem weldra, 'en sprookje
Klonk 't leven van dat kind in Betlehem, de ster,
Drie Koningen, z'n tocht door de woestijn,
Z'n leringen, z'n strijd met wetgeleerden....
En 't ritselkoeltje door de dennen of
Geschrei van 'n kindje, gauw gesust, klonk soms
Er tussen, ginds pinkte□in de stilte□en vink
Nu dichter bij, dan verder af, tot wat
Geritsel van 'en takje□en 't beestje vloog
Naar verdre bomen; over 't water tipten
Zwaluwen soms met tjipperend geluid,
Of recht als 'n zwarte steen snorde□er 'en spreeuw,
Stro in de bek, tussen de sprekende□en
't Gehoor; maar aller aandacht bleef hem bij,
Totdat hij zweeg en rust vroeg voor 'en poos.
Toen was er luid geroep, geroezemoes
Van stemmen, alles door elkaar, van schel
Tot zwaar geluid, ook stemmetjes, maar ginds
Op 't eilandje bespraken de□oudsten met
Grote gebaren 't woord van hem, die op
Het vlot zich drijven liet en opzag met
Z'n dweepoog, handen vouwend, in gebed
Voor 't goedë einde van z'n grote taak.

Hier op 'en heuvel, zacht van mos, zat Sijke;
Brood reikte ze□aan wie lust had; Hidde zag,
Al etende, vroom voor zich; de□oude Bernlef
Kon niets naar binnen krijgen: al maar door
Klonken die Godsberichten in hem na.
Ze waren daar als vijands benden in
'En drukke nijvre stad; verwarring, angst
Gaf 't luid aanstormen, 't fors hoezee-geroep,

En 't eigen denken drong opeen tot strijd
Om lijfsbehoud, doch niets kwam van z'n lippen.
Sijke was opgetogen, ingepakt
Door 't Godskind en z'n woorden; 't kribbetje
Te midden van het vee; de blanke moeder,
En 't weelde-brengend Oosten om dat kind,
't Onschuldige, ze voelde 't sterk: dat was
'En reiner Godsdienst dan haar Wodansdienst
Met bloedige offers van gevangenen,
Tot strijd verlokkend met z'n strijd-Walhalla.
Ze redeneerde niet, maar voelde 't mooi:
Deddo en Aukje luisterden met graagte
Naar 't mooi vertellinkje, maar Bernlef wist niet
Wat Grootpa dacht; hij mijmerde over die,
Maar dan genoot hij weer van Sijke's blijheid.

En over de oude Bernlef kwam het weer:
Het dreunen van de grote wapenhal
Klonk in z'n hoofd, rumoer was daar en luid
Geschreeuw; hij zag de hoge schildzaal om
De reuzen-es gebouwd onder het lommer
En hoorde 't forse mannestappen uit
Die zaal: 't was Bragi, boos, 'en kleur had hij
Er van, en, starend voor zich uit, vernam
Hij 't woord maar niet de zin van wat Idoene
Hem zei. Ze nam zijn hand, ze zag hem aan
En vleide toen: ‘Och kijk me eens even aan!’
Hij deed het en bleef staan op 't grote plein
Tussen de Godspaleizen en de hal
Van ver klank noch het woeste twistgeschreeuw.
‘M'n Bragi, heb je dat verdiend, voor al
Je zingen tot die rouwe schaar van helden?
Wat geest bezielt die strijders voor Walhalla?
Wat moet het einde zijn, als 't hoogste wat
Jij geven kunt niet wordt geacht, als jij

Zo wordt behandeld; als 'en Loke daar
Op aardë, onder Wodan's vrinden leeft
En ongestraft blijft voor z'n boze daden:
Als Donar's rechtspraak niet meer geldt voor Goden!
Hoe zal de mens dan Wodan's woord vertrouwen!
In Goden dan noch hoogre wezens zien!
Ik schaam mij dat ik hier ben! Was 'k bij mensen,
Ik wist dat onrecht strijdt met recht bij hun,
Maar hier! M'n Bragi zelfs bespot!' Ze snikte
En Bragi, straks zo moedeloos, moest troosten
En sprak van vragen; nu moest Wodan hun
De toekomst zeggen; 't móést, zo ging het niet,
Als d'Eeuwge Jeugd afkerig werd van 't Godsrijk,
Wat dan? Op aarde vond hij steeds waardering:
Hij zou z'n nieuwe toon daar graag eens laten
Klinken! Zij zei: 'Ik wil hier niet meer zijn!'
En beiden zagen zij elkander aan.
Ze zwegen.
    Door dat stil-zijn klonk 't gedruis
Van buiten weer in Bernlef's denken door
En 't roepen van 'hij komt!' verdreef het beeld.
In vreemde spanning, half noch in z'n droom
- Hij voelde 'm heengaan - trad hij aan de kant:
Daar klonk weer helder 't vastvertrouwend woord.
Nu zou hij gaan vertellen van Z'n strijd,
Z'n kruisdood, weer-opstanding en de Apostels.
Dieper dan straks noch trof z'n woord, want leed
Geeft mensen dieper indruk dan blij leven;
De voorboden van 't sterven drukten zwaar;
Zwaar woog 't verraad van Judas; maar ze juichten
Toen Petrus 't zwaard trok; dof gemompel gleed
Bij 't horen van Pilatus' woorden langs
De meerkant en bij 't klinken van elk kruiswoord
Zuchtten daar velen mee; schier ademloos
Staken zij 't hoofd vooruit, toen 't nacht werd bij

Zijn sterven, toen zelfs de aarde dreunde en blij
Vernamen zij: z'n graf was leeg; met angst
Zag één al om, toen hij van Emmaus sprak.
't Verschijnen leek 'en wonderliker wonder
Dan 't wandlen op het meer van straks.
Hij zweeg,
Want achter 't bos zat al de zon, maar even,
Daarginds, lag noch wat licht om hoge toppen,
En morgen zou hij spreken van de Apostels.
Maar nu drong Bernlef iets tot spreken, vreemd
Die macht! En uit dë avondschemering
Klonk 't forse woord en rolde over het meer:
'Hoor mij, o vreemdling, 'k ben 'en vreemd'ling ook,
Maar één die veel gedacht heeft. Blind ben ik
Door mensen, die uw God heten të eren;
Ze doodden mij m'n vrouw, oud en eerwaardig.
Is dat 'en God, die zulk 'en daad niet straft?' -
Verbazing trilde er door de mensen ver
Van Bernlef af, de vrinden om hem, angstig,
Drongen tot zwijgen. Helder als met glasklank
Trilde aan de jonge manstem: 'Wel, hun straf
Hebben zij in zich: wroeging wijkt niet, nooit!
Maar doden dan in Wodan's naam deez' mensen
Nooit iemand, nooit gevangnen; eist hij 't niet!
Mijn God eist vrede en mensenliefde alleen!' -
'Ik weet het, vreemdling, maar ook Wodan is
Dezelfde niet voor ieder: wie hem eert
In 't beste dat hij heeft, dringt noch niet door
In 't diepste van zijn wezen, eerbiedvol
Zinkt neer voor zoveel grootheid wie hem kent!' -
'Uw Wodan wijkt voor Noodlots macht; bij God
Zit aan Z'n voeten 't Lot, vol voert zijn wens:
Een wenk van Hem en alles zonk tot niet!' -
'Groot is Zijn macht, maar Jezus moest toch sterven!' -
'Hij redde zo het mensdom van 't verderf.' -

‘En 't mensdom sterft er even goed om, ginds!’ -
‘De reine zweeft daarna in 't eeuwig leven’ -
‘Wie gaf u ooit van hoger sfeer bericht?’ -
‘Geloof is 't, als ook u Walhalla zien doet!’ -
‘Ik zag het zelf, al is m'n oog verblind!’ -
‘Het is 'en leugen, Walhal's rijk bestaat niet!’ -
‘Het is, maar’.... plotsling zweeg de grijsaard, want
De twijfel sloeg de nagels in zijn ziel
En kneep die stuk met forse druk; in pijn
Riep hij: ‘O, 'k weet het, Walhal zinkt in 't niet
En kan niet zijn, want onrecht woekert daar
En Wodan zwijgt en brandt die wond niet uit;
De ziekte tast al de□eedle delen aan
En weldra is het met zijn rijk gedaan!’ -
Nu trilde□'en sidd'ring allen om hem door
De ziel; ze knielden neer en riepen: ‘Doop
Ons, heer, in naam van God de Vader, God
De Zoon! kom tot ons, zie, wij zijn bereid!’ -
Maar hoog in kracht stond Bernlef daar en riep
Als veldheers buldren bij het stormen van
De vijand: ‘Hoor dit woord eerst noch: ik wik
Ook over u verdeeldheid. Hoog is ùw God,
Hoger dan Wodan voor de meesten is,
Maar ook het edelste, het hoogste□is nooit
Veilig voor mensenijd en waan, wanneer
Het is in 'en persoon: hij mag zo hoog zijn,
Zo rein, 't persoonlike□is z'n vijand; eens,
Komen er mensen om hem te verguizen,
Te lachen om uw martlaar van 'en Jezus,
Die al te goedig is voor mensenwereld
En 't slechtste voorbeeld, want volg hem in alles;
Keer, als ik van u hoorde□uw rechterwang
Hem toe die links u slaat; vernietiging
Voor alle leven was het; strijd zal hier
Als licht en duister blijven; strijd is goed:

In strijd groeit moed in mensen, levenskracht
Leert schatten zich in strijd; 't is mij te flauw,
Uw vriendlik beeld, voor 't werkelike leven!' -
'O trachtte men zijn leer hier maar te volgen,
Er zou geen strijd zijn dan met de eigen ziel,
Met de eigen fouten, en ook deze kunnen
Door 't lievend willen overwonnen worden
Door Jezus' voorbeeld; vreemde, erken die hoogheid
Van 't iedeaal dat aanlichtte in uw ziel
Onder mijn woorden!' - 'Mooi was 't, vriendlik, hoog,
Weemoedig soms, 'k erken het, maar geen God
Mag 'en persoon zijn; 'k weet het nu van Wodan;
Zijn diepstë ik smelt saam met dat van úw God
Voor mijn gevoel, maar ongeloof vergaf
Hem niet, als fouten, wat het niet begreep!' -
'Maar, vreemdling, moet dan niet het beeld van God
Voor de ogen rijzen in Z'n majesteit en glans;
Moet hij niet zien, voordat hij kan geloven,
Zien met verbeeldingsoog 't onzienlike?' -
'Ik weet het, eedle jongling, heel deez' schaar
Wenst 'en persoon te aanbidden voor z'n Wodan;
Nu deze wegwaast voor hun ogen, heel
Het volk zal in aanbidding zinken, als
Het ziet die wondermooie, lichtë oorden,
Waar englen zingen, melodie hun wenkt
En blanke Vrede rondzweeft met z'n stoet
Schalmeienden, waar heilge liedren klinken
En 't hoogste Godsword trilt zo zilverklaar
Over de neergeknielde blanke schaar,
In dat geloven is geluk en rust.
Doch ik, ik zeg U, twijfel zal er komen
Bij velen en waar twijfel groeit, daar sterft
Geloof!' - 'Daar sterft het niet, het echt geloof
Kan nimmer sterven; wolken twijfel dekken
Geloofslicht soms, 't blijft schijnen, komt te voorschijn

En straalt de ziel weer koestrend toe, als nu
De zon wel week maar morgen komt hij weer!' -
'Zou 't kunnen zijn?' - 'Geloof, de zon komt weer
En zal wellicht ook in Uw ziel noch schijnen.
U allen roep ik toe: geloof! kom morgen!
En 'k spreek U verder over 't hoogst geluk!' -

De klank stierf weg en elk herademde,
Want veel was onbegrepen van 't gesprek,
Maar 't slot: 'De zon komt weer, geloof!' verstond
Een ieder klaar. 't Was laat, de gele maan
Stond over 't spargeboomt ginds, roomkleur trilde
In 't watervlak, 'en brede streek; verlicht
Waren de witte mannen op het eiland
En allen haastten zich naar huis. In stilte
Reed Hidde met z'n vracht de velden door:
De kinders zwegen moe van zang en stoeien.
En de andren dachten stil hun eigen denken
Zo schokten, rommelden zij voort. Van ver
Riep Hedzer hun al toe, en uit de dommel
Schrikten de kinders op. Bij 't hek stond hij
In 't maanlicht uit te kijken, half verbaasd,
Half boos, maar toch nieuwsgierig ook, hoe dit
Zo lang geduurd had, heel de dag! Gauw sliepen
De kleinen weer en de oude man had rust
Hard nodig. Sijke hielp hem en verdiende
'En warme handdruk; juist de vriendlikheid
En liefde in 't nieuw geloof was 't wat haar lokte.
Toen sprak zij haar bezorgdheid uit en Hedzer
Schudde z'n hoofd weemoedig, nu 't geloof
Van de oude bleek geschokt; maar innig leed
Hij, toen zijn Sijke sprak in dwepend woord
Van 't hoog geloof dat Wodan overstraalde,
Toen hij haar voor zijn God verloren zag.
Maar 't was zijn Sijke en zwijgend hoorde hij

Het rein geloof aan van haar reine ziel
Hij overwoog haar spreken en - hij sliep niet.

Ook Bernlef lag daar wakend in de nacht:
Die jonge man z'n woorden woelden in hem
En telkens hoorde hij 't geloof er in.
Zo heerlik steekt 'en zonnemorgen af
Bij 'n schemertrieste dag van regen zwaar,
Als 't blij geloof bij 't misten van zijn twijfel.
Maar waar nu troost te vinden; alles vloog
In snelle opvolging door z'n hoofd, maar lang
Was 't alles duister voor z'n binnenoog.
Daar.... lichtte weer Walhalla voor hem op
Als rolde er 'en gordijn omhoog, maar mist
Omhuifde 't; toch herkende hij 't: het was
De hoge toren bij de Bifrostbrug
En zware stappen klonken uit de hoogte
De Goden en Godinnen toe, als schimmen
In 't mistwaas; Bernlef voelde wat hun dreef,
Hij wist van waar dat doffe zwijgen kwam.
Wodan daalde af, werd zichtbaarder, de rimpels
Diep in 't hoog voorhoofd ingevoord; als 't meer
Zwartglad glimt onder 't golven van de mist,
Zo duister stond z'n oog, melankoliek
Onder de brede hoedrand; steunend op
De taaie lansschacht daalde hij en stil
Werd elk geritsel onder aan de trap.
Vaag was 't gewemel, Bernlef zag veel grijs
Wiekengeplooi, iets klaarder Donar's ros
Verbrand gezicht en trouw oog; heel, heel ver
Klonk schreeuwen en gekletter Bernlef toe.
Daar traden Bragi en Idoena uit
De mist naar voren; 'n rilling van geluk
Schokte in de grijsaard: daar was 't iedeaal,
Zijn God, *zijn* Vrouwe, dierbaarder dan Wodan!

Zij sprak: ‘Waar Bragi niet geëerd wordt, 't lied
Met hoongeschreeuw begroet, is daar noch plaats
Voor 't hoogste; wat zal dan de toekomst zijn?
En hoe de levensstrijd gestreden worden?
O Vader, zeg ons wat de toekomst brengt!’ -
En hij: ‘Als onrecht Goden uit Walhalla
Verdrijft en Wodan's macht de moordenaar
Niet straft, die schendt de broederliefde en 't recht
Dat Donar spreekt, wie twijfelt dan niet, Vader?
De twijfel waart hier in deez' mist al rond!
O spreek een woord: laat het weer zonnig worden!’ -
‘Niet mij is 't straffen, Bragi, 'k durf niet zeggen,
Idoena, wat de toekomst wezen zal:
Te zwaar te dragen dunkt het me; de hand
Van 't Noodlot ben ik en het Noodlot zwijgt
En geeft mij geen bevelen: mist is 't alles.
Maar, wàt de toekomst zijn zal voor Walhal,
Wie hier van de aarde God werd, keert terug
En blijft verheerlikt over de aarde zweven,
Omdat hij in het Godsrijk is geweest!’ -
Het klonk zo kalm hun toe, maar luid geschrei
En dreunend vloeken galmde er over heen. -
Toen sloot de mist zich om het ganse beeld,
Maar 't woord echode na in 't oude hoofd.
Hij staarde lang, 't hoofd steunend met z'n hand,
Toen zuchtte hij en wendde zich tot slapen,
Maar telkens wendde hij zich weer en sliep niet.
Koortsachtig klopte 't hoofd hem; de ogekassen
Deden hem pijn; wat hamerde z'n pols.
En dorst deed hem soms kreunen, hoe hij zich
De lippen stuk beet, woedend op zich zelf,
Zo worstelde de grijsaard op z'n stro,
Tot moeheid eindelik hem ruste gaf,
Maar niet de sluimer die genezing brengt.
Zwaar, loodzwaar woog de val van 't oud geloof

Hij miste veerkracht om die last te dragen
En lag daar neergesmakt als 'n oudë eik.

Maar buiten lichtte 't klare maanlicht wazig
En vrede lag er over weide en veld.
Niets sprak van sterven; 't zuidewindje woei
Nieuw leven over 't stille veld, blij leven!

En overspannen lag de prediker,
Meer mens dan zendling nu, moe, zonder slaap.
Hij overdacht zijn woorden en die van
Die vreemdling: weemoed kwam er over hem,
Want Twijfel kwam op vleermuisvlerken om
Zijn iedeaal rondfladdren, nu hij 't pas
In 't licht van z'n geloof opglanzen liet.
En 't was toch mooi z'n iedeaal! Vervloekt,
Waarom moest toch geloof, het heiligste,
Het innigste van 's mensen ziel tot dogma
Verstijven? Dogma, vader van de Twijfel!
Wat was hij zalig, toen hij slechts geloofde
En niet beredeneerde wat hij dacht!
Hoe lieflik gleden nu noch beelden hem
Door 't brein van 't allereerste, kinderlik
Geloof! Onsterflik bleef toch 't mooie van
Dat iedeaal, betovrend voor de mensheid!
Gelukkig hem, dat hij het tonen mocht!
Dat beeld van Jezus voor z'n ogen, sliep
Hij in en glanzig lichtte 't in z'n dromen.

Bernlef's doodslied.

Bernlef vond de oude man zwaar ziek maar bij
Bewustzijn smorgens; de oude zegende 'm
En sprak van heengaan, sterven en toen 't ventje
Luid roepen wou om hulp, suste hij 't woord,

Want eerst moest Bernlef weten, wat *hij* wist:
Z'n erfgenaam in alles moest hij zijn
En hijgend, koortsig, sprak hij van z'n tobben,
Z'n komend weifelen, van Loke's daden
Aan hem, Balder en Tjazi, 't heengaand Godsrijk,
Van 't komende ook, het heerlik Hemelrijk,
Dat nu in zonlicht voor hem lag, maar nooit
Door hem betreên kon worden, meende hij!
De jongre moest er 't heerlike van zien:
Zijn ziel mocht niet in twijfelsmisten dwalen.
En toen 't gesproken was, toen klaagde de oude
Over de kou en wilde naar het vuur.
Nu kwamen de andren op hun stemmen af
En Hidde en Hedzer droegen hem naar 't huis-
Vertrek. Moe lag hij daar op 't strobed neer.
Zwaar hijgend ging z'n borst, hij sprak van dorst
En Sijke steunde 't hoofd hem, toen hij dronk.
Hij dacht aan Ava: rust vloeide in z'n ziel.

Lang lag hij stil en ieder keek naar hem;
Dan prevelde hij weer, als waren 't verzen;
Soms klonk er een: zo ging het heel die dag.
Dan woelde hij weer angstig op z'n bed.
Daar werd z'n angst plots groter, hij vloog op.
Hologig staarde hij; z'n mond ging open
En met z'n handen sloeg hij in z'n sliertig
Grijs haar, hij rukte 't uit en riep: Zie toch!
Naar boven voor zich wees z'n hand, maar niets
Was daar, niets zagen de andren: eindlik zong hij:
Half voor zich zelf, maar luider aan en luider:
‘Wat worden zou, 'k wist het van Wodan's zoon,
Ik zag 't in m'n slaap: 't zorgloos Walhalla
Weg waasde het in wolken van mist.
Nu stort 'n storm het tot stuivend puin:
Weg zie ik 't waaien op windevleugels.

'k Hoor nu Walhalla's heiligdoms doodslied:
't Bruist nu van boven op 't bevende lijf me.
Nu is mij na, wie niemand ontkomt.
Weg m'n geloof, weg m'n geluk,
Weg m'n illuzie, weg is m'n liefde:
Wodan, de wereld weldoend en koestrend,
Ernst in z'n open inrustig oog;
Donar, verdrijver van de aardse plagen,
Goedig en gul en groot van gemoed,
Balder de blinkende, Bragi de zanger,
Frig en Freia, de frisse en de grijze
Godinnen, die dienden wie derfde geluk,
Holda en Hilda, de beerlike vrouwen
Die zweefden op zwaanwiek naar 't zorgvolle slagveld,
Weg zijn ze, weg! Wie ziet ze weer?
Er bleef na Balder's bloedige dood
Geen ruimte in het ruim voor 't rijk van Walhalla
't Week eer het werd verwoest door belagers
Ik zag dat alles met ogen eens zieners -
Maar zie, wie zweeft daar zonnig nader?'

(Slot volgt.)

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 8]

Galathea. Door H.J. Boeken.

Kort begrip.

Om Scylla, die nieuwlings van meisje tot godin verheven is, in te wijden tot de geheimenissen van haren nieuwen staat, doet Galathea haar het verhaal van Acis, haren liefste, en van Polyphemus, den Cycloop, haren vrijer; hoe, daar zij met haren liefste te zarnen was, zij uit hunnen schuilhoek toehoorden dat haar vrijer naar Cyclopen-wijze Galathea's schoonheid en zijne eigene onbeloonde min bezong; hoe de geliefde knaap, door eenen lach hunnen schuil-hoek verradende, moest vluchten en door den Cycloop, mèt dat hij zich in zijn bootje en ter zee-vaart wilde begeven, onder een rots-blok verpletterd, echter op Galathea's smeek-bede door de goden in een kust-beekje herschapen werd; hoe zij nu slechts in de aanschouwing van dit beekje en in de heuchenis van haar vervlogen geluk levende, toch eene betere toekomst hoopt, toekomst, die verlossing voor allen, geweldig onderdrukten, of tot willoos misdoen gedoemden, en hereeniging voor alle gescheidene gelieven brengen zal, met welker toekomst voorzegging zij zich-zelve en Scylla te troosten zoekt en eindigt.

De stof is genomen uit het Dertiende Boek der Herscheppingen van P. Ovidius Naso.

I.

‘Herdenkend vinden ook godinnen lust,
En 't is niet enkel wellust, dien zij mijnen,
Daar zij, lang-uitgelegerd op de kust,
Spieden naar 't spatloos kronklen der dolfijnen,
Hoe die, op Kupris' nat rijk, nooit gebluscht,
Na even-boven-bobb'ling weer verdwijnen -
Maar ach! als u, zoo gaat ook heur leed aan,
En ziet in heur oog meen'ge zon een traan.

II.

‘Want ach! wel de eeuw'ge dagen, daar zij gaan,
Als zij verrezen uit het schimmig Oosten,
En 't stuwen-op van Zon op blauwe baan,
Die gaat de verre wereld-randen roosten,
En het ontplooien zwart der Nacht, als maan
En stille starrekens de menschen troosten,
Dit al, och! ziet heur oog in onverschilligheid,
Als het onwrikbre spel door hunnen wil geleid.

III.

‘En 't wissel-rijk geslacht der spikkel-dieren,
't Stomme, dat onder 't dak der diepten huist,
De vluggen, die door al de luchten zwieren,
Of trots, stroom-op, de borst in golven, bruist,
De weligen, die op de velden tieren,
Of onder 't blaer-dak schuilt, daar 't onweer ruischt,
Geen traan laat 't godlijk oog bij hun verscheiden,
Heen is nauw 't één, of 't aêr komt weer verblijden.

IV.

‘Maar wes heur deert, dat is het rasch bederfelijk
Geslacht dergenen, die op de aarde zijn,
Maar meenen 't hemel-goed niet onverwerfelijk,
Zoodat zij, in dien driegelijken schijn,
Waardoor hun 't menschen-lot dunkt lot onsterfelijk,
Vermeten zich tot 't hoogste, in spanne klein,
Des kan de lieflijke godessen deeren,
Meer dan het op-en-neer der lichte sfeeren.

V.

‘En 't deerlijkst is wanneer hun goden-jeugd,
Die gaat als stroom één-floersig onder hemel,
In 't goud en blauw van eeuw'ge zomer-vreugd,
Zich menglend onder 't onwis mensch-gewemel,
In zorg en vrees ontwaart het veeg geneucht,
Dat menschen wacht bij 's eindgen lichts geschemel,
Wel lief ach! lieten zij de onsterflijkheid
Voor 't eindig lot, volmaakt, dat menschen beidt.’

VI.

Zoo sprekend, wijdde tot geheimenis
En groot-hoog-waardigheid van goden-staat,
Zij, die, wanneer de zee als in bezwijmen is,
Haar luchte tent hoog onder 't blauw opslaat,
Maar als onguurte en hemel-haat aan 't vlijmen is,
In luwte en wijk van zee-kreek wijken gaat,
Zij, Galathea, van den blauwen spiegel
Des waters en het nauw merkbaar gewiegel,

VII.

Haar, Scylla, die voortijds een maagd onguur,
Maar van het god-gelijk en stoer geslacht,
Dat van de goôn zich droeg als maat en buur,
Haar linksche minnaars staan liet, waard belacht,
Maar toen van de algemeene wraak het uur
Gekomen was, 't jong goôndom in zijn kracht,
Toen zette haar 't hoofd der nieuwe wereld-orden
Op post en plaats, wel waard ontzien te worden:

VIII.

‘Gij schuwdet slechts de menschen, ik de goôn,
Want wie mij minde was een god ruig-harig,
Maar wien ik minde was een menschen-zoon;
Hoe steels-wijs was ons saam-zijn tot misbarig
Mijn wilde minnaar kwam - gevloôn, gevloôn
Was dan mijn lief ter zee, die ik mee-warig
Strekte tot blauwe vlakte, dat zijn boot
Gevleugeld, door zijn krachtige armen vlood.

IX.

‘Lichter dan wind,’ zoo hoorde ik 't monster zingen,
Daar 'k met mijn lief, diep in 't ruig groen weg-school;
‘Lichter is Galathé, zóó min als vingen
Mijne armen 't luwtje ooit, dat in 't wind-gedool
Mijn gloeiend lijf bewoei met koele zwingen,
Ving 'k Galathé! want zie, zij licht de zool
Hier stond ze en nu - zit ze in de lichte vegen,
Die op 't vlak blauw de golfjes grauw bevegen?

X.

Witt'r is haar hals dan sneeuw, die de Etna dicht
Dekt bij 't ontwaken van de kortre dagen,
Als 't lange zwart der nacht neerlaat een wicht
Van wollig wit uit rauwe winter-vlagen,
Maar ach! geduldig blijft dat wit van 't licht
Den langen kus en 't traag omhelzen dragen,
Maar 't wit van Galathea nauw gezien
Wil ook den blik van 't brandend oog ontvliên.

XI.

Dieper is 't incarnaat dier blosse wangen
Dan teer-doorzichtge verf van 't bloesem-rood,
Waarmede in 't dal weer de appel-boomen hangen
Vol en gesierd, wanneer de winter vlood,
Maar met geen angst, komt dàt rood 't harte prangen
Als 't vliedend schoon van die bedriegster snood,
En 't geeft zich prijs den eersten forschen wind,
Die nachtlijk aanstormt op dat lente-kind,

XII.

Maar Galathé misgunt mij 't al. Mijn oog
Staat hol en brandend in onduldbaar blaken,
En eenzaam uitziend onder haar-bos-boog, -
Maar 't is onnut hoe dat ik raze of wake,
Ik hoor haar lach, haar stem - ik vlieg omhoog,
'k Meen dat 'k haar vlug of wel ter sluiks genake,
'k Zie van haar vliedende gestalt' geen zweem,
'k Hoor slechts haar lach, die over zee bezweem.

XIII.

Wanneer, mijn schapen, die daar blatend staat,
Als wol'ge zee of vol-gedronken wolken,
En schaft van zuiv'l en melk mij overdaad,
Mijn zoet gebroed en onderdane volken,
Dat 't tweemaal 's daags, des uchtends vroeg en laat,
In de emmers raast en kookt als witte kolken,
Wanneer beheerscht toch al dees zee van wit,
Zij, die als heerscheres in 't hart mij zit?'

XIV.

Mijn lief, hij hoort dit en met luiden lach
Lacht helder op. Het monster krijgt den snof;
Mijn liefste vlucht als immer, met één slag
Rukt de and'r een rots los, die met zwaren plof
Ploft neer op 't water waar 't teer bootje lag,
Zoodat die 't bootje en teedrer lading trof; -
Ik smeek tot al de goôn; zijn lichaam bleek,
Vervloeid, droop langs de rots als bleeke beek.

XV.

‘Tot bleeke beek zijn teeder lijf vervloeide,
Zijn bloed verkleurde tot dat kleurloos nat,
Zijns arm's bewegen (wee! daar hij nog roeide)
Zie 'k in de schuifling nog langs 't zandig pad,
Waar, zooals tranen, komen de onvermoeide
Golfjes, dat 't spiklend langs de steentjes spat -
En dan omgaan ze omzichtig nog de rots,
Die gaf ons teedere geluk den bots.

XVI.

Is 't thans mijn een'ge troost uit zee te staren,
Hoe staeg 't beek-water zich met zee vereffent,
Of hoe rondom zijn hoofd zijn pruik van blaren,
Vervolt of dunt naar lente of herrefst treffen 't,
Slechts wie als ik zijn heil-staat zag vervaren,
Wie in 't verleden leven, die beseffen 't
En weemoed wordt mij 't voedsel dat mij voedt,
Van al mijn rijkdom is 't herdenken zoet.

XVII.

‘En toch er komt, - zoo ruischt er een gerucht
Door 't fluistrend loof der boomen, die het weten,
Er komt een tijd, dan spoeit niet meer ter vlucht
Noch wordt wat mint geweld'g uiteen-gesmeten,
Ja, wat ooit scheidde hereent zich tot genucht,
Door scheiding niet en niet door tijd gemeten,
Ontketend wordt elk liefelijke kracht,
Die nu laag ligt door dood of overmacht.

XVIII.

‘De rotsen oop'nen zich: de gouden stroomen,
Die schuilen diep in diepte en het verdriet
Van duisternis, en maar van 't daglicht droomen,
Maar zien de gouden zon der liefde niet,
Zij voelen zich in lucht van vrijheid komen,
Uit de enge krocht in 't onbeperkt verschiet:
Wat nu als droom of verre erinn'ring leeft,
Wordt dan een daad, die op- en uitwaart streeft.

XIX.

‘Wie bindt in stroomen wild de jonge kracht,
Die lentiesch neer-stort van het hoog gebergte,
Dat zij in toomloos woeden toont haar macht?
Wie dwong de macht'ge donder-stem van 't zwerk te
Beg'leiden slechts den fellen flits als klacht,
En niet als in triumf bij 't rijzings-werk te
Bazuinen-uit dat dag uit nacht opstaat,
Noch t' luiden uit den luien avond laat?

XX.

‘Het is de Macht, die medeplichtig maakt,
Die vinding-rijk in menig vinn'gen vond,
Slechts hem de kluisters van het niet-zijn slaakt,
Die zich reeds onbewust tot misdoen bond,
Die 't heerschen van de oiischuldgen, goeden, wraakt
En ze òf tyrannig in den afgrond zond
Of ze in verfijning, zooals u, doet lijden
En mij: door willoos doen wat wij liefst mijden.’

XXI.

Zoo sprak de Titanes, en wacht den Tijd
Dat Scylla's kolk eens rust van brandend wolven-
En hond-gehuil, zij-zelf den glim-lach mijdt
Die koestrend lokt op de onbetrouwbre golven,
Dat Polypheem niet meer met rotsen smijt,
Maar ligt in zee van zengend wee bedolven,
Dat Acis leeft en met zijn lief vereend
Voor Vrede's heerschappij zijn krachten leent.

EINDE.

Drie sonnetten. Door H.J. Boeken.

Gelooven.

Wanneer ik nu in de oude bladen lees
En zie het wonder beeld-werk van die tijden,
Die nog voor 't heil-begeerig oog belijden
Een g'looven, dat hoog boven werelds vrees

En hel en dood en wat het meeste dees
Tijden onteert: kil onverschillig lijden
Van weedom, hief tot 't hoogste heil verbeiden,
Des dervend nu doolt menig hart als wees,

Dan voel ik in wie nù dichtst bij mij woont,
Al schijnt ook de aard' van heiligheid verlaten
En 't schoonst verjaagd door ongeloof verwaten,

Dat toch de God, die in het diepst hart troont,
Nog niet verscheidde en licht me in ziele-pracht
Een eenzaam wachtvuur, rondom donkre nacht.

Maart.

Houdt ge u zoo dom nu, gij stok-stijve boomen,
Die staat zoo stevig in den starren grond,
Of gij niet meer de stem der lucht verstondt
En nauw nog voelt den wind nu door u komen?

Terwijl als even maar zich onderwond
Die leven-wekkende adem aan te stroomen,
Die draagt en plooit Lent's slippen en haar zoomen,
In wat verrukken deedt ge uw hulde kond'

Daar ge u omlooverdet van top tot teenen,
't Van stemmen in u leefde, een licht krioel,
Terwijl ge in bloesmen-pracht u uit woudt weenen.

Hoe dan, mijn ziel, blijft gij te lang niet zwijgen?
Daar ik in u een lente ontwaken voel,
Die, als ze in zang oprees, deed de andre nijgen.

Eere-dienst.

O durige eere-dienst van kleine plichten
Gepleegd naar 't levend voorschrift van den drang
Van mijn verlangend hart, waar dag niet lang,
Nacht veel te kort voor valt. Kon 'k in 't verrichten

Op dat denkbeeldig altaar, waar als lichten
Uw oogen zijn, mijn ziels-nood stijgt als zang
Van al-anzichtbre kooren, en uw wang
En heilge slaap veel heilige gezichten

Vervangt en dierder onder 't welfsel staat
Van mijn vervulde ziel dan in een kerk
Van steenen bouw bont beeld-werk en sieraad,

Maken elk daadjen tot zoo'n innig werk
Dat wat nu ach is schijn van vluchtige uren
Een hemel werd, die de eeuwen kon verduren.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

CII.

Kinderen zijn als bloemen, en hun lachen
Glanst als een vrool'ke kleur op de atmosfeer....
't Wordt mij zoo innig, als ik hoor het teêr
Opjublen uwer ziels-lust: 't is me, of raggen

Sluiers van weelde, zacht en breed, - of vlaggen,
Wel duizend-vervig, luchtig heen en weêr
Wapperen rónd mij, bij dien blijden keer
Uwer gedachten, die ik af mocht prachen,

Door stem vol liefde, van de zware taak,
Waar ge u met heel uw sterke ziel aan wijden
Wilt, wijl ik teeder voor uw vrede waak....

Mijmer en wrocht maar: want, na 't geestlijk strijden,
Daagt aan de kimmen u het schoonst verblijden,
De Zon der Liefde, een hoog-op gloênde baak!

CIII.

Vrouw, die mij zijt het klaar symbool van Vrede!
Ziel, die, in hoog-uit-lichtende englenvaart
Langs de opperste toppen mijns denkens waart, -
En, met door-menschenmaat-onmeetbaar breede

Zwiering der hoog-gebenedijde leden,
Volgt mijnen voetgang over de ijdele aard,
Terwijl ik heerlijk torsch 't geheven zwaard,
Dat niet meer rusten zal in de enge schede!

Hoor, hoe ik zing, in nooit-vermoede taal
En zware tonen, van mijn lippen dalend,
Den menschen tegen en hun dwaas kabaal....!

O Lief, mij nimmer van mijn zijde afdwalend!
In 's levens strijd wees Gij mijn vèr-heen-stralend,
Nooit meer verdonkrend, eindloos Ideaal!

CIV.

Rose englen ziet men op de weelge wanden
Der Zuider-tempels gepenseeld als levend....
O, toen 'k daar toefde, voelde ik vaak wel, bevend,
Mijn hart hoog vlammen in der Schoonheid branden!

Maar stil ging 'k verder door die vreemde landen,
En mijmerde eenzaam, dat het leven gevend
Geen schijn dier Schoonheid was, waarheen ook strevend
Mijn lichaam vloog met de eeuwig-leêge handen....

Maar, nu Gij straalt, o, grondloos-diep Gestadige,
En 't aardsch bestaan mij tot een hemel maakt,...
Nu springt mijn ziel, die rijk zich mag verzadigen,
Zelf op, als engel, die der Godheid naakt,
Terwijl zijn voet de laagste troon-treê raakt....
O, mijn hoog Lief, die woudt mij beweldadigen!

CV.

O, als 'k soms voel, in peinzing van den weemoed,
Dat elk ding weer vergaan zal, dat bestond....
Dan strekt zich strak mijn zwijgens-zware mond,
En 'k buig 't stil hoofd in diep-gevoelden deemoed...

Al dingen dezer aard, als waar 't een zeevloed,
Stijgen op stormend, maar, na korten stond,
Dalen ze weer vernietigd naar den grond,
En geen ding is er, dat met de eb niet meê-moet,

Behalve *dit*: Mijn Liefde, als een pilaar,
Staat in de stormen van het helsche woelen
Omhoog gestaêg en zwicht voor geen gevaar!

Wat ook der menschen tong in voos bedoelen
Moog sijflen links en rechts met valsch misbaar....
Ik heb U lief, - Gij mij.... Slechts *dat* blijft waar!

CVI.

Figuur in 't zwart met dof-rood-bloênde ruiten,
Door kleurge kamer-ruimte trotschlijk slankend,
Zijt ge een dier droomen, waar wij soms voor dankend
Des morgens de oogen aarzelend ontsluiten?

O, heel mijn Zijn, dat in zichzelf lag, wankend
Komt, als een weeke tokkeling van luiten,
Door uw bewegen, zoo vol ziel, naar buiten
En staat hoog-op, zich tot een zang verklankend,

Die, telkens wisslend, ruischt op alle wijzen,
Waarin een sterveling zich vergeluiden
Kan.... O, mijn Lief, ik vraag u, onder 't stoeien:

Zijt gij een droom? O, antwoord op mijn peizen!
Wat wil die droom, o, Liefste, dan beduiden?
Maar, lachend, zegt gij, dat gij leeft door 't gloeien...!

CVII.

Gij vraagt mij, of 'k u liefheb, o, mijn Lief!
Gij wilt dat weten als een onaantastbaar
Bezit voor eeuwig in uw hart, dat vast daar
Zetelt, een eindloos innerlijk gerief

Voor u, die in des levens strijd zich hief
Als rots van werkkracht, die haar staegen last maar
Onwrikbaar torscht. En 'k zeg u, Lief, o, tast maar
Met handen en met lippen en met lief

Beweeg van heel uw ziel den wilden hartstocht,
Waarmede ùw Zijn mijn gansche Zijn vervult,
Dat nog geen andre naadring heeft geduld,
Maar steeds naar delging van zijn diepe smart zocht.

Maar krachtens ù voel ik mijn smart vergaan...
Gij maakt mij zalig, en ik bid u aan!

Stads-avond door Willem Kloos.

O, de avond, in zacht aadmen, is zoo stil....
Haar zware rouw-gekleêrte hangt alomme,
Met wijde lamfers, als een eindloos-stomme
Omwading van den fellen levens-wil,

Die 's daags zoo woelde.... O, het naargeestig-kil,
Heimlijk gehuiver langs de huizen-drommen,
Die, lang-uit strekkend, dan weer hoekig krommen
Plotsling, al naar des bouwheer's vaste gril....!

Ik daarin meê: maar 'k zie den spook'gen gloed
Niet der omhoog zich duwende lantaren-
Lichten, een tragisch flikkerenden stoet
Tranen-juweelen op de nacht-talaren....

Want, waar ik ga of sta, zie'k, hoe rijk danst
De glorie mijner Liefde, breed-omglansd....

Zuid-Afrika door Willem Kloos.

Ging nu voor 't laatst de zon van Holland tanen,
Die, hoog en stout, in 't verre Zuiden stond,
Omdat ons ras gerechten strijd aanbond
Met 't huurlings-rot der diplomaten-vanen?

Is dan de stem des bloeds een ijdel wanen,
En draait het leven even rustig rond?
O, ligt voor eeuwig, met gesloten mond,
Der Vrijheid lijf gesmoord in bloed en tranen?

Ja, nu de Dietsche zaak daar ginds als dol spant,
Blijven wij rustig treuren over 't lijkje,
Dat, Holland's kind, fier viel voor Hollands eer!

Ja, wij, de zonen van ons zwaar, oud Holland,
Wij, die hier zitten in ons kalm-log Rijkje,
Zien 't aan, en zeggen: ‘'t Spijt ons wáárlijk zeer’!

20 Maart 1900.

De louteringsberg van Dante Alighieri. Door H.J. Boeken. Achtste zang.

In Sordello's gezelschap gaan de beide dichters, het dal binnen; terwijl twee Engelen, nedergedaald uit den Hemel, post vatten om de boete-doenden tegen de slang te beschutten, onderhoudt Dante zich met Nino en Currado Malespina.

[1] Het was reeds de ure die den zee-varenden de be-
[2] geerte doet keeren en hun het hart verteêrt, den
[3] dag dat zij hunnen zoeten vrienden vaartwel hebben
gezegd;
[4] en die den nieuwen bee-vaarder der liefde nijpt,
[5] wanneer hij van verre den beiaard hoort, door wel-
[6] ken de dag schijnt te weenen dat hij wegsterft.

[7] wanneer ik het hooren begon te veronachtzamen, en
[8] te schouwen naar eene der zielen, die opgerezen was
[9] en die het luisteren afsloot met de hand.

[10] Zij hief beide de handpalmen, de oogen naar het
[11] Oosten richtende, of zij tot God zeide: ‘Al het andere
[12] wat raakt het me?’

[13] *Te lucis ante* kwam haar met zulk een wijding uit[13]

13 *Te lucis ante,* begin-woorden van het avondgezang waarin gebeden wordt tegen nachtelijke schrikbeelden en verzoekingen.

[14] den mond, en met zóó zoete tonen, dat het mij mijn
[15] ziel buiten mij zelven deed treden.

[16] En voorts volgden de anderen zoetelijk en wijdings-
[17] vol haar na door het gansch gezang, de oogen houdende
[18] naar de bovenste sfeeren.

[19] Spits hier wel, lezer, de ooren op de waarheid, daar
[20] het weefsel nu wel zoo dun is, voorzeker, dat zij er makkelijk door heen kon vallen.

[21] Ik zag die edelaardige heir-schare zwijgend voorts
[22] naar boven kijken, als wachtende, bleek en deemoedig:

[24] en ik zag van den hoogen komen en naar beneden
[25] dalen twee Engelen met twee vlammende zwaarden,
[26] geknot en van hunne punten ontdaan.

[27] Groen, als maar even uitgebotte loovertjes waren
[28] zij in de gewaden, die zij slepen lieten door groene
[29] vleugelen geslagen en bewaaierd.

[31] De één kwam een weinig boven ons te staan, en de
[32] ander daalde neder op den tegenovergelegen rand,
[33] zoo dat die lieden zich in het midden bevonden.

[34] Goed onderscheidde ik in hen het blonde hoofd;
[35] maar in de aangezichten verdoolde zich het oog als
[36] een vermogen dat in te veel zich verbijstert.

[37] ‘Beiden komen van den schoot van Maria,’ zeide
[38] Sordello, ‘ter bewaking van het dal, tegen de slang,
[39] die nader en nader zal komen.’

[40] Waarom ik, die niet wist, langs welken weg, mij
[41] rondom keerde, en mij nauw aandrang, gansch be-
[42] vrozen, tegen de vertrouwde schouderen.

[43] En Sordello [sprak] nog weer: ‘Laten wij nu neder-
[44] dalen tusschen de grootsche schimmen, en tot hen
[45] spreken: zeer wel gevallig zal het hun zijn u te zien.’

[46] Nog maar drie passen geloof ik dat ik was nedergedaald,
[47] en ik was beneden en ik zag er eenen die stadig
[48] mij beschouwde, of hij mij wilde herkennen.

[49] Reeds was het de tijd dat de lucht zich verdonkerde,

[50] maar toch niet zóó dat tusschen zijne en mijne oogen
niet geopenbaard werd dat wat hij eerst verborgen
hield.

[51] Tot mij maakte hij zich op en ik maakte mij op tot
[52] hem: 'Edele rechter Nino, hoe zeer gevalt het mij,[52]
wanneer ik u niet tusschen de schuldigen zie!'

[53] Geen enkele schoone begroetenis werd tusschen ons
[54] verzwegen: voorts vroeg hij: 'Hoe lang is het sinds
[55] gij aan den voet van den berg over de verre wateren
[56] gekomen zijt?'

[58] 'O!' zeide ik hem: 'door de droeve plaatsen kwam
[59] ik dezen morgen, en ik ben in het eerste leven, zij
[60] het ook dat ik, aldus gaande, het andere gewin.'

[61] En wanneer mijn antwoord gehoord was, trokken
[62] Sordello en hij zich terug, als lieden plotseling ver-
[63] bijsterd.

[64] De ééne wendde zich tot Vergilius en de andere tot
[65] éénen, die daar zat, roepende: 'Op Currado, kom
[66] om te zien dat wat God door zijne genade wilde.'

[67] Voorts tot mij gewend: 'Bij dien bijzonderen dank,
[68] dien gij Hem geeft, Die zóózeer zijn eerste 'waarom'
[69] verbergt, dat geen wadde daarheen voert,
[70] wanneer gij zijn zult aan gene zijde der breede
[71] wateren, zeg dan aan mijne Johanna, dat zij om mij
[72] roepe daar waar de onschuldigen beantwoord worden.

[73] Ik geloof niet dat hare moeder mij nog bemint,
[74] sinds zij de witte linten verwisselde, naar welke het
[75] zoo gevalt dat zij ongelukkige nog weder terug ver-
langt.

52 Nino, van het geslacht der Visconti van Pisa, zusterszoon van Ugolino (Hel XXXIII) aan wiens misdaden Dante had gedacht dat hij ook schuldig was. Zijne vrouw, de moeder van zijne Johanna (vs. 71), was hertrouwd (vs. 73) met Galeazzo Visconti, wiens geslacht een slang in het wapenschild voerde, terwijl het wapen van Nino een haan droeg.

[76] In haar kan men gemakkelijk zien, hoe lang in eene
[77] vrouw het vuur der liefde bestendig is, als het ge-
[78] zicht en de tast het niet weder opstookt.

[79] Zoo schoone begrafenis zal de slang die de Milaneser
[80] ten strijde voert haar niet geven als de haan van Gallura haar zou hebben gegeven.'

[81] Zoo sprak hij, in zijn aangezicht met dat kenteeken
[82] van dien gerechten ijver gemerkt, die met mate in
[83] het hart brandt.

[84] Mijne begeerige oogen gingen stadig ten hemel, stadig
[85] daarheen, waar de sterren het traagste gaan, zooals
[86] een rad het dichtst bij zijn as.

[87] En de Gids mijn: 'Zoon, waarnaar kijkt gij daar om-
[88] hoog?' En ik tot hem: 'Naar die drie fakkels, door
[89] welke gindsche pool ganschelijk in brand staat.'

[90] En hij tot mij: 'De vier heldere sterren, die gij daar[90]
[91] van morgen zaagt, zijn nu ginds omlaag, en deze
[92] zijn omhoog gestegen waar die waren.'

[94] Terwijl hij sprak, trok Sordello hem tot zich zeg-
[95] gende: 'Zie daar onzen tegenstander;' en hij richtte
[96] den vinger, opdat hij daarheen zou zien.

[97] Aan dien kant waar de kleine delling geene be-[97]
[98] schutting had, was een slang, wellicht zoo één als
[99] aan Eva de bittere beete gaf.

[100] Tusschen het gras en de bloemen kwam de kwade
[101] schuifelaar, al en al maar den kop draaiende, en den
[102] rug zich lekkende als een beest, dat zich glad maakt.

[103] Ik zag het niet en daarom kan ik het niet zeggen,
[104] hoe de hemelsche roofvogels opvlogen, maar ik zag
[105] heel goed zoowel den een als den ander opgevlogen.

[106] Toen ze merkte dat de lucht door de groene vleugels

90 Deze drie heldere sterren zijn Hoop, Geloof en Liefde, de drie geestelijke deugden; vgl. de vier sterren in het eerste boek de Voorzichtigheid, Rechtvaardigheid, Ingetogenheid en Dapperheid.

97 Zie dep vorigen zang vs. 72.

[107] gekliefd werd, vluchtte de slang, en de Engelen
[108] keerden weer omhoog naar hunne posten gelijkelijk terug vliegende.

[109] De schim die zich tot den rechter had teruggetrok-
[110] ken, wanneer hij hem riep, liet gedurende dezen
[111] ganschen aanval geen oogenblik af van naar mij te kijken.

[112] 'Zoo de lamp, die U ten hoogen voert, in uwen[112]
[113] vrijen wil zoo grooten pit vindt als noodig is om te
[114] komen aan de bergvlakte op den top,'[114]

[115] begon zij: 'zoo gij ware tijding weet van Valdimagra,
[116] of van eenig naburig land, zeg haar aan mij, die
[117] daar eertijds machtig was.

[118] Ik heette Currado Malaspina: niet de Oude ben ik,
[119] maar van hem stam ik af: tot de mijnen droeg ik
[120] die liefde, die hier wordt gelouterd!'

[121] 'O!' zeide ik: 'in uwe landen ben ik nooit geweest;
[122] maar waar vertoeft iemand in gansch Europa, wien
[123] ze niet bekend zijn?

[124] De roem, die uw huis eert, verbreidt de heeren,
[125] verbreidt het land, zoo dat ook hij die er niet was
[126] ze kent.

[127] En ik zweer u, zoo waarlijk moge ik boven aan-
[128] komen, dat uw geëerd geslacht niet aan het afnemen[128]
[129] is in roem van mildheid en heerschappij.

[130] Gewoonte en aanleg bevoorrechten het zoo dat, hoe-
[131] zeer het slechte Hoofd de Wereld doet dwalen, het[131]
[132] alleen den rechten weg houdt en den slechten weg versmaadt.'

112 De lamp der *genade* moet geholpen worden door den vrijen wil van den begenadige.
114 bergvlakte, het aardsche paradijs.
128 Currado Malaspina, neef van dien Malaspina die Dante zeven jaar later (zie vs. 134) gastvrij heeft opgenomen, wiens mildheid hij dus door daden, niet door woorden van anderen, zon ondervinden.
131 *het slechte hoofd,* de Paus.

[133] En hij: ‘Nu ga, daar de Zon zich geen zeven malen[133]
[134] te ruste zal leggen in het leger dat den Ram met
alle vier de pooten dekt en omvat,
[135] of deze heusche meening is u midden op het voor-
[136] hoofd gegrift met grooter nagelen dan woorden van
[137] andere menschen,
[138] indien de loop der rechtvaardigheid niet tot stil-
[139] staan komt.

133 d.w.z. eer zeven jaar verloopen zijn.

Aan Liduïne

Vaak in mijn droomen komt ge, en als een venster,
Dat kwijnend uitziet op een stillen tuin,
Zijn dan uw oogen. In hun zacht-goud bruin
Van-laten-middag tintelt meen'ge genster

Van stil verlangen: O, ik weet, gij wenscht er,
Als ik, den tijd weerom, dat ge in den tuin
Van mijne liefde leefdet, waar 't zoo kruin-
Fluist'rend teeder was. Ziet, weer gouden plenst er

De zon.... O, kom dan, kom.... Hoort ze weer zingen
De zoete voog'len in mijn rijke ziel.

Laat dan ze in lentelucht-van-liefde omringen
Weer Heilige u, waar 'k eens te voet voor viel:

En 't zal zoo roerend zijn dat vreugde-zingen:
Al liederen van licht, van enkel ziel.

W. VAN MEURS.

Bragi door J.B. Schepers.
IIIe Boek.[1)]

(*Slot.*)

De wanhoopstrekken werden effen, wijd
Stond noch de mond hem open, maar die sloot
Zich gaandeweg en rust kwam over hem.
Zo zweeft het licht langs 't wild voortbruisend meer,
Dat zwartbruin afstak tegen 't witte schuim
En 't loodgrauw zwerk daarboven; over 't gras
Glijdt lichtgloed voort, snel licht het water aan,
Zonlicht trilt op de golvetop en glanst
Blond op de neergeplofde waterbaren.
Noch spanden zich krampachtig beide handen,
Noch stond hij daar, maar 't was, als dacht hij na,
En hoor, daar klonk zijn woord, veel zachter nu:

Bragi, brenger van 't bruisende lied,
Rust geeft mij 't ruisen van 't roerende woord,
Nu 't glipt met 'en glimlach van Godlike lippen!'

En luider tot de schaar daar om hem heen,
Die angstig en verbaasd wel luistren moest

1) Vervolg en slot, Bragi, III Boek. Bladz. 312.

‘Hoor nu, van Hem is 't heerlike woord,
Dat klinkt van mijn koude klankloze lippen.
Daar staat hij statig, z'n stem begeleidt
Het lied, ontlokt aan 't lichtinstrument.
Z'n zwartblauwe hoed, z'n sombere mantel
Doen 't lichtende lichaam, de lokken vol goudgloed
Te sterker afsteken: hij staat daar boven me.
Blank en blozend, blinkend en ròze
Omglanzen hem, glitsend als goudrande wolken,
Gestalten, maar sterker straalt mij zijn beeld.
Laat mij zijn lied lieflik doen klinken:

‘Walhalla gaat heen, het hoge rijk
Stortte niet neer door sterke reuzen.
Wat Sage zei: wij zien het niet;
't Brokkelde□en beefde en brak en viel!
De wind waait weg de wolken puin.
De heldenhal, de hoge burchten;
Tot schimmige schaduw verschrompelden allen
Goden en helden, heen is hun gloed.
Wodan zelf is de wikker niet meer,
Maar ik, die op aardë eens heb geleefd,
Idoena, m'n dierbre, die op de wereld
Glansde□in haar grote, goedige schoonheid,
Beiden blijven we boden van heil,
Wijl we□ons de wereld nu wijden zullen,
't Leven verlichten met lieflike glans,
't Sombere zorgen met zonnige blikken
Mogen vermindren, de mensen ten zegen:
Eeuwige schoonheid schenkt u mijn alles,
Van mij is de macht in de mens van het woord.
Schenk ik die schat, het schoone geeft zij,
Schenkt zij schoonheid, daar schalt mijn lied ook.
En kunstrijke kindren komen er met ons,
Verspreiden, doen gloeien hun sprankels gloed.

Om te wijden tot werelds weldoeners mensen,
Die meer dan der mensen meerderheid zijn,
Kunstnaars met klank van klinkende snaren,
Dichters en dromers van de□eeuwige vreugd';
Hoog is ook hun taak; heerlik als de□onze,
Mooier want wij zijn voor mensen verborgen,
Onzichtbaar omzweven we 't zorgende aardrijk.

Boden van Boven brengen wij beiden
Weer naar de wereld wat wij omhoog
Van 't dorpje, zo diep onder de□ogen verscholen,
Meenemen mochten: de macht van de liefde,
Die mensenmacht vermag te verdubbelen,
Die Noodlo tniet vernietigen kan,
En 't lied dat 'en licht in 't leven is
En duisternis drijft uit de diepten der ziel;
O mijn leeuwerikslied, laat het nu klinken
Tussen de tobbende tastende mensen,
Die werken om werelds ras welkende glans,
Om macht over mensen machtig te worden:
Zielezang mag zweven rondom hun!
Moge 't aan mij zijn de mens te verheffen,
Vree te doen vinden na 't vragen en zoeken!'

Verstomd zagen zij 't aan, en ieder zweeg:
Daar vielen de□armen langs z'n lijf, de kracht
Week uit z'n rug en slap, geknakt, viel hij.
Eer de□andren 't konden keren bonsde 't hoofd op
De lemen vloer. Hij lag als levenloos.
De vrouwen jammerden, de mannen tilden
Hem op en legden hem op 't strobed weer.
Hij lag daar onder de□angstige□ogen; Sijke
Bood hem te drinken, hij begreep het niet,
Maar weer kwam plotsling leven door z'n lijf
En angstiger rees 't balf, z'n handen steunden 't

En schrille woorden klonken uit z'n lippen
‘Wee, mensen, wee! Wáárom leeft Loke noch?
'En mens was z'n moeder, macht blijft hem bij.
De boze, die Bernlef blind maken liet,
De zeereus versloeg, de Zongod vermoordde!
Laat mij toch, Loke, lach niet met grijnslach,
Schreeuw niet met schor schettrende stem:
“Ik deed alles uit elkaar spatten,
M'n listen en lagen lokten tot strijd uit
En haat verhindert hoger te klimmen.
Laag blijft de lage! Door Loke is Walhalla
Niet heerlik genoeg om hemel te zijn.
En leven blijft Loke, zolang er verschil
Tussen mensen en mensen is, menigeen wenst
De val van z'n vrind, wiens vijand hij is.
Mogen 't voor mensen mooie woordjes
Verbergen, ik breng hun boosheid aan 't gloeien,
Verteerd wordt tot as die tederheidschijn:
Onzichtbaar zal ik de zielen verpesten.
Haat zal 'k er hoog helpen groeien!
Onkruid is eeuwig, ik doe het wassen!” -
Weg Loke, Weg! Wee over 't mensdom!’ -

En de andren weken in hun angst uiteen,
Sloegen 'en kruis of prevelden 't gebed,
Maar kleine Bernlef hief van 't bankje bij
De haard, waar hij stil zat te kijken, zich
En liep naar Grootpa toe en gaf hem 't handje.
Grootogig zag hij of het nu zou komen,
Het wonder dat hij al zo lang verwachtte.
Hij aaide 'm en z'n kleine hand gaf kalmte,
Want Grootpa dacht, het was Idoena's hand
En als in hemels licht glansde 't gezicht hem
Heerlike rust zeeg over hem: hij zong:

‘Dank, o Idoena, duizendmaal dank!

Niet Loke's lagen verleiden de mensen,
Naar U zien zij uit, U aanbidden ze.
Ze vernemen U snachts, maar niemand zal weten
Wie hem omwuift met weldoende koelte;
Jong hem doet juichen in 't jachtende leven
En sterkt in z'n streven, stand hem doet houden.
Bragi, m'n beste buig u wat tot mij:
Nader, wat nader! Nacht wordt het in mij.
Dank voor Uw droomen; dank voor uw lied;
Dank zeg ik U, dat ik U zien mocht:
Niemand verneemt U ooit, niemand aanschouwt U!

Nu zie ik uw ziel! Zalig ben ik:
De Dichtgod en de□Eeuwige Jeugd, Idoena,
Zullen verslaan de sluwe Listgod.
Geloof! en hun liefde maakt U gelukkig!
Nu smelten te zaam mijn zinrijke Goden
Met het werklike wezen der winnende Godheid,
Der Kristenen komende Koning van de□aarde.
Nooit zal 't geloof in de liefd' nu vergaan,
Maar 't slechte verslaan in 's levens strijd!
Idoena, druk mij de□ogen nu toe!'

Hij had z'n woorden uitgeroepen, schril
En schriller hadden ze□in de stilt geklonken;
Nu viel hij in bezwijming achterover
En ieder voelde nu, hoe luid hij riep.
Zo komt de schipper, als de storm luid bruist,
En giert door 't touwwerk van z'n zeilend schip
Plotsling tot rust achter de hoge schuur
In 't boomprieëel verscholen, op richt zich
Z'n schip, z'n houding wordt wat losser, stil
Is 't om hem heen, ruist ook 't geboomte; stil
Was 't in de hoeve, dieper ademde□ieder
En woordloos stond de groep daar; duisternis

Daalde□over hun; zij stonden maar rondom
Het ziekbed; niets dan nachtwinds ruisen klonk
Er door de hut en niemand hoorde daar
De klacht van Bragi en Idoene□in klinken
Over hun aardse vrind die sterven zou.

J.B. SCHEPERS.

Geschreven te Haarlem tussen
23 *Sept.* '98 *en* 5 *Febr.* '99.

Een liefdes-geschiedenis door Jeanne Reyneke van Stuwe.
Tweede hoofdstuk.

I.

Hedda van West was, wat men ‘een onafhankelijk meisje’ noemt. Bij den dood harer ouders had zij, boven het inwonen bij goede-kennissen of familie, verkozen, alleen te blijven, vrij van onbegeerd gezelschap, ongestoord, wanneer zij eenzaamheid wenschen zou. Zij wist, dat zij, met de haar - eenig kind zijnde en altijd gewend haar eigen gang te gaan, - langzamerhand aangenomen gewoonten, niet meer passen zou, in een milieu van alledaagsche banaliteit; zij voelde, dat zij, wat misschien goed-bedoelde vriendelijkheid was, voor onaangename, misplaatste bemoeizucht zou kunnen houden; zij zag in, dat zij nooit blijvend zou kunnen harmonieeren met menschen, die te ver buiten haar stonden, om haar intieme Zijn gevoelig te begrijpen. Zij wist het wel, dat zij anders was, dan alle anderen; dat zij anders dacht, anders voelde, en de dingen anders zag, - en ofschoon zij zichzelve niet meer, niet beter vond, dan de andere menschen om zich heen, maar bij intuïtie wetend, hoe licht kwetsbaar haar zeer-teeder gevoel was, hield zij zich onwillekeurig van allen terug; dit was geen trots, geen ingenomenheid met eigen ik, - het was de natuurlijke, maar onbewuste zucht tot zelfbehoud.

Toch was het, ofschoon zij het nimmer bekennen, noch

ook maar toonen zou, dat zij onder haar eenzaam leven leed. Soms werd haar altijd-alleen-zijn haar te zwaar, soms kon zij smachten naar een ziel, die haar stemmingen meebegreep, die haar gewaarwordingen mee-voelen kon. Dan verliet haar gansch haar fiere zelfgenoegzaamheid, dan was zij niet meer de onafhankelijke vrouw, - niets dan een verlangende, die smacht naar wat haar deel niet is, een zwakke, die steun behoeft, een, die véél geven wil, maar zèlve niets ontvangt, was zij dan.....

Voor haar zoekende ziel verscheen dan beeld na beeld, dat haar niet voldeed en verdween, - haar verlangende oogen zwierven, zwierven rusteloos rond, maar vonden geen bevrediging.

Zij leefde een eentonig, emotie-loos kamer-leven, veel lezend, veel denkend, veel ledig-zijnd. Zoo weinig dingen interesseerden haar, zoo weinig kwesties animeerden haar tot deelneming er aan, - het was, of zij wachtte, - zij leefde in staêge verwachting van iets, dat komen moest, dat komen zòu.

Zij vermeed de wereld niet, omdat zij die voor afleiding behoefde, hoewel zij àltijd-onvoldaan weder-keerde in haar terug-getrokkenheid. Zij voelde, dat haar iets ontbrak, zij werd een voortdurend gemis gewaar, zij wist haar lot onvoltooid. Slechts begreep zij niet, wàt haar belette volkomenrustig en stoorloos-gelukkig te zijn..... Soms dacht zij, met het vaag verlangen, dat de vrouw daar altijd naar heeft, dat zij LIEFDE wilde, liefhebben en liefgehad-worden.... Maar een weinig minachtend-treurig verwierp zij die veronderstelling weer, - wie zou haar kunnen liefhebben, wie zou haar gevoelige ziel begrijpen, wie zou kunnen deelen in haar vreemde leed, haar vreemde vreugde? Zij was niet als anderen; zij was niet droef of vroolijk om redenen, die MEN oordeelde een oorzaak voor smart of blijdschap te zijn. Zij leefde ver-af, geheel-apart van het gewone leven der duizenden, die mechanisch-zich-bewegen LEVEN noemen, die

nooit beproeven iets moois te maken, van hetgeen zij gekregen hebben, die tevreden zijn met materiëel genot, met stoffelijk-zich-wel-gevoelen..... Neen, zij vreesde, nooit haar neven-ziel te zullen ontmoeten, dien zij aanhangen en liefhebben kon, dien zij haar hééle Zijn zou kunnen geven, en toch daardoor niets verloor..... O, wien zij liefhad, die zou gelukkig zijn als een god, diens bestaan zou zij zaligen met een altijd-durend, nooit-verminderend heil, dien zou zij verrukken door haar namelooze zelfverloochening, dien zou zij tot in eeuwigheid blijdschap geven, door het opofferen van haar persoonlijkheid. Want het zòu een offer zijn, dat zij bracht, zij zou haar onafhankelijkheid prijs geven voor hem, zij zou zich zelve in hèm doen vergaan..... Maar daardoor zou zij ook het supreemste geluk deelachtig worden, zij zou zich heilig-gelukkig voelen dan, - gelijk de martelares zich hemelsch-begenadigd voelt, als zij folteringen mag lijden voor haar geloof, - zóó wilde zij de eindelooze smart van haar zelf-verlies voor haar liefde ondergaan.

Maar wie zou ooit die gave-van-haarzelve waardig zijn? Wie zou ooit ditzelfde offer kunnen brengen aan haar, met willige overgave, met zalig-makende zelfverloochening? Zij wist, dat zij te hooge eischen stelde, dat zij te veel verlangde, dat haar hopen onvervuld zou blijven, want dat haar grootsch ideaal niet te verwezenlijken was....

En toen opeens, langzaam, onmerkbaar en heel-geleidelijk, was er een gevoel in haar ledige ziel gekomen, dat haar roerde tot zoeten weemoed, dat haar week en teeder en gevoelig maakte, zooals zij zichzelve nooit had gekend.... Zij sloeg zich met bevreemding gade, zij begreep het niet, - zij, die zich-zelve, van het eerste zich-bewust-worden af, geheel had doorgrond, moest thans zich een raadsel vinden. Zij voelde een vage angst, een zonderlinge onrust, haar ziels-evenwicht, dat zij zoo zorgvuldig behoedde, was thans verstoord, en zij vermoedde niet waardoor....

Maar toen haar liefde wies en krachtiger werd, en zich verder strekte door haar heele Zijn, en zich te mengen begon in al haar gedachten en daden, - toen, als een helle bliksem-flits in 't dichte donker van nacht, had zich in haar haar liefde geopenbaard.

Haar eerste indruk was een schrik, haar volgende een smart. Zij had een drukkend voorgevoel van naderend leed, een felle angst benauwde haar, om wat zij vreesde, dat niet tot haar geluk leiden zou.... Want hij, zou hij begrijpen, welk paradijs-geluk zijn deel kon zijn, zoo hij dat slechts begeerde, zoo het hem slechts geviel, de handen daar naar uit te strekken? Zou hij bevroeden, dat, door een vluchtig grijpen slechts, het hoogste heil voor hem bereikbaar was? Zij geloofde het niet, zij vreesde van niet, zij aarzelde haar zielsdrang voortgang te geven, - zij schroomde voor iets, dat haar misschien een noodelooze smarten-last zou te dragen geven....

Toch, haar gevoel was sterker dan haar wil. Het bleek onmogelijk te zijn, haar liefde terug te dringen in het Niet, haar op te vatten, als een gedachte, waarvan evenzeer te gelooven was, dat zij ongedacht was gebleven.... Zij streed niet meer, zij onderging haar gevoel, willeloos, machteloos, weerstandsloos.

Hij, dien zij haar stille, onbegrepen liefde wijdde, was Leo van Velzen. Hij had haar oogenblikkelijk aangetrokken door den ondergrond van verstand, dien zij reeds in zijn algemeene, losse gesprekken vermoedde. En meer nog was die indruk versterkt, toen zij, zèlf met hem sprekend, zijn helder oordeel hoorde over allerlei onbelangrijke dingen, en bemerkte, in hoeveel zaken zijn inzicht met het hare samenstemde. Toen hoogachtte zij hem, toen waardeerde zij hem alleen, om zijn intellectueel ontwikkeld-zijn, om zijn hoogerstaan dan de meesten, - dan allen uit hun beider omgeving stonden. Maar toen zij hem intiemer kennen leerde, toen zag zij, zalig-blij wordend daardoor, zijn nobele natuur, zijn

teêr en diep gevoel, de eeidijke zuiverheid van zijn karakter. Zij was trotsch op zijn onbedorvenheid, en kreeg hem daarom lief.

En toen zij hem liefhad, had zij hem lief, met een hem opperst-volkomen wijden van haar ganschen ziels-inhoud; zij had hem lief, met grooten eenvoud, met groote diepte, met grenzeloos-toewijdende vereering. Zij had hem lief, met haar wil, met haar verlangen en met al haar kracht, - zij had uitsluitend lief, zij kende geen andere behoefte meer, dan liefhebben hèm. Hoog stormde haar hartstocht op, breed strekte zich haar teederheid uit in haar ziel; al haar doen en denken werd geheiligd door den alles-overheerschend-hellen schijn harer klaar-stralende liefde. Er ruischten hymnen in haar ziel, er klonken zangen van onverwelkbare schoonheid, van onvergankelijke, onveranderlijke liefde in haar op, - zij had lief, zij had lief, - dat was het eenige, wat zij wist, wat zij voelde, wat zij begreep..... zij had hem lief.

Maar hij zag haar aanbidding niet. Hij bleef volkomen onbewogen en koel, ondanks haar bijna-toonen van wat innerlijk in haar leefde. Zij werd er wanhopig onder, dat hij haar zwakheids-onderwerping niet te bemerken scheen, dat hij het geluk niet aanvatten wou, dat hem schier aangeboden werd. Maar zij berustte, - zij moest wel in haar een-vrouw-zijn berusten, omdat aan zoo eene het zelve handelen niet is toegestaan. Zij weende soms in eenzaamheid, in lange nachten, om haar liefde-leed, om wat zij onveranderbaar en niet meer ongevoeld-te-maken wist, - zij snikte het uit, en strekte de armen in stomme smart omhoog. O, had zij de kracht haar liefde uit haar ziel te rukken, o, kon zij verdooven, wat hoog-op brandde in haar hart, kon zij gelijk worden, aan wat zij vroeger was: niet-gelukkig, maar niet zoo rampzalig als nu.

Dan weer schroefde zij zich op tot gelooven, dat zij zich zalig voelde in haar toestand van liefde-weten. Dat dàn pas

een volkomen vrouw kan heeten, wie de liefde kennen leerde in al den om vang van haar leed, in al den omvang van haar onbeschrijfelijk geluk. En wàs dit dan geen geluk: een waardige te hebben gevonden, wien liefde te wijden zijn recht, wien liefde te geven, slechts wat hem toekwam was?

En was het misschien niet mogelijk, dat hij eenmaal die liefde zien en haar aanvaarden zou? Want was hij niet altijd vriendelijk-voorkomend tegen haar, want behandelde hij haar niet immer als vriend, als méér dan vriend? Zocht hij niet háár, zoodra zij in een gezelschap tezamen waren, was zij het dan niet, aan wie hij al zijn aandacht gaf?

En zij liet de hoop in haar hart vol-bloeien, zij kweekte die daar met teedere zorg, - want dikwijls, als zij aan de benedijing van zijn haar-liefhebben dacht, voelde zij zich zaliger, dan wie ooit had bestaan, dan zag zij al haar eenmaal ondervonden leed vervagen en vernevelen en verdwijnen. Dan was zij gelukkig, zooals slechts in droomen kan zijn, zij, die niet in werkelijkheid de vervolmaking van haar liefde ondervindt. Zij was gelukkig, omdat zij geloofde, onwrikbaar en voor eeuwig, in den alles-overwinnende macht harer liefde.

II.

Hedda was thuis-gekomen van een soirée. Het rijtuiggeratel raasde nog na in haar hoofd, zoodat zij, na het gas hooger op te hebben gedraaid, even roerloos bleef staan, om het te laten bedaren, verrast als zij was door de enormgroote stilte, die haar hier plotseling omving. Zij zag zich zóó in den spiegel staan, in het lichtgele baltoilet, het omzoomsel van haar sortie donzend tegen haar wang. Haar gelaat was lichtrood getint, haar donkere oogen blikten overmoedig en opgeruimd, haar trekken, in eenzaamheid altijd somber en strak, als van een mooi, bewegingloos beeld,

waren thans ontloken tot die van een levende, bloeiende vrouw.

Toen glimlachte zij: zij was tevreden.

Den ganschen avond hadden Leo en zij gedebatteerd over een pas-verschenen roman, over ‘Lagibasse’ van Jean Riehepin, en hun discours was zóó geanimeerd geweest, dat de avond haar als in een droom was voorbij-gegaan. Zij hoorde nóg zijn stem, nog zag zij zijn intelligente oogen recht-blikkend in de hare, nòg voelde zij zijn vaste drukken van haar hand, toen hij afscheid van haar nam. Hedda glimlachte weer. Want zoo hij haar al niet liefhad nog, toch zeker had zij zijn belangstelling gewekt; zij wist, dat hij haar hooger stelde, dat hij meer in haar zag, dan in de andere vrouwen van zijn kring, - zij zag niet, dat Leo uitsluitend in haar haar mensch-zijn apprecieerde, en dat de VROUW hem onverschillig liet. Zij begreep niet een afscheiding in gevoel, - dat men iemand slechts gedeeltelijk kon genegen zijn, - dat men zich voor iemand interesseeren kon, terwijl diens eigenlijk Zijn niet in beschouwing kwam. Want zijzelve bewonderde zijn menschelijkheid, die had zij lief en vereerde zij, maar ook had zij hem lief als màn. Het bedwelmde haar, als zij zich toestond te droomen, dat hij haar eenmaal in zijn armen nemen, en haar kussend zijn liefde belijden zou.... zij voelde zich als een zalige, wanneer zij zich in zijn armen dacht, onwetend van alles, slechts luisterend naar 't meeslepend-bekorende van zijn teedere stem....

Zij glimlachte stil om haar lief gedroom; toen legde zij haar sortie af, en trad den spiegel nader, om zichzelve te zien in het eenvoudige geel-zijden kleed, met de Parma-viooltjes den schouder langs gelegd. Zij was niet, wat men een schoonheid noemt, daarvoor was haar gelaat te somber meestal en ontbrak te veel het leven eraan. Maar wanneer, zooals nu, door een belangrijk onderwerp van gesprek, de ziels-expressie er op te voorschijn geroepen was, dan werd

zij interessanter dan het banale vrouwen-mooi, dat geroemd en bewonderd wordt. Zij voelde het bloed nog bonzen in haar slapen, haar hart klopte nog onrustig en wild, neen, zij was thans niet kalm genoeg, om zich nu reeds te bed te gaan begeven, zij moest tot bedaren gekomen zijn eerst.

Zij vlijde zich in een fauteuil, en legde haar hoofd tegen de leuning aan. Zoo zat zij lang, in heerlijke, maar opwindende gepeinzen verdiept, die haar vervulden met nooitgekende vreugd. Haar liefde vlamde in haar op, heviger en overweldigender dan ooit; al haar inwendige gepassionneerdheid, altijd-onderdrukt in het besef, dat dit noodzakelijk was, stormde thans vrij en ongebonden in haar om. In haar hersenen woelde en bruiste het, tallooze gedachten drongen zich op en verdwenen weer, maar allen waren zij wonder-mooi en zalig om te ondergaan. Zij gaf zich over aan haar hartstochtelijk gedroom, zonder verzet volgde zij haar gedachten, en lijdelijk voerden zij haar mee.

Toen, langzaam-aan zich los-makend van de andere, kwam duidelijk voor haar geest één enkele gedachte te staan: waarom kon zij niet zelve tot Leo gaan, en hem haar liefde zeggen? Waarom moest zij wachten op een woord van hem, dat hij, wellicht tegen-gehouden door vele, door-haar-niet-geweten bezwaren, misschien nooit uiten zou? Waarom moest hun-beiden een goddelijk geluk blijven ontzegd, indien één daad van moed het hun deelachtig zou kunnen doen zijn? Want dat hij haar liefde aanvaarden zou, daaraan twijfelde zij thans niet meer. Het was immers zóó buitengewoon al, dat zij in haar leven den superieuren man had ontmoet, die alleen haar liefde waardig was, - en daarom meende zij, dat ook zijn bestaan slechts te vervolmaken was, door het bezit van hààr liefde. Het scheen haar een beschikking toe, dat hij in haar leven was gekomen, was het niet even zóó voor-beschikt, dat zij elkander eenmaal in liefde zouden toebehooren?

Met een vastberaden beweging stond zij op, en zette zich

voor haar schrijftafel neêr. En alsof zij noodzakelijk zóó schrijven moest, zoo vloeiden de woorden onbedacht, van zelve uit haar pen:

> Leo, waarom zou ik, omdat ik een vrouw ben, schromen het eerste tot je te komen, en je te zeggen, dat ik je liefheb, - je liefheb, eindeloos en alles-omvattend, je liefheb met mijn volkomen Zijn en alles te boven gaand? Leo, je weet het misschien al, je hebt het wel begrepen, wat ik je hier met alles-trotseerende oprechtheid beken, maar ik kan niet, ik wil niet wachten, totdat jouw eigen liefde volgroeid zal zijn, en je mij die wijden wilt. Want, o, Leo, waarom zouden wij nog langer een geluk ontberen, dat ons tòch is toegezegd, dat ons tòch eenmaal ten deel vallen zal! Ik heb je lief, voor altijd en altijd, en met een liefde, die van geen wijken weet, - ik heb je lief, o, god, ik heb je zoo lief, je ben mijn heer, mijn vorst, mijn Al, ik aanbid je, vergood je, ik heb je lief! O, Leo, Leo, zie je dan niet het wonderbaar geluk, dat ons wacht, als je het maar opmerken wilt, als je maar niet de waarde ervan ontkent? Leo, ik wil van jou zijn, wees jij van mij. Laat ons samen het geluk aannemen, nu het ons geboden wordt, - o, Leo, Leo, leer mij lief te hebben, er wacht ons zóóveel heil! het nimmer door menschen bereikte, het nooit door menschen gedroomde dat zal voor òns zijn, Leo! Want wij zijn de voor elkaar bestemden, wij zijn de gelijk-sterken van ziel, de gelijk-krachtigen van geest, wij zijn de absoluut passenden bij elkaar! Leo, begrijp je dat niet, Leo, voel je dan niet, dat alleenlijk MIJN liefde je het geluk geven kan, het GELUK, het nog nooit genaderde, het altijd slechts onbereikbaar-ver geziene geluk? Ik heb je lief, - onbluschbaar, onvergankelijk, ik heb je lief, de lengte van mijn aardsch bestaan en alle eeuwigheden

door, ik heb je lief, Leo, ik heb je lief, ik heb je lief.....

Lang schreef ze nog voort, en zeide volkomen haar lieve liefde hem uit, zonder terug-houding, zonder restrictie en zonder voorbehoud. Maar nimmer verzond zij dien brief. Den volgenden morgen hem overlezend, schaamde zij zich, en verscheurde hem. Maar verlangender en ongeduldiger werd zij voortdurend, want Leo's houding tegen haar bleef strikt hetzelfde; er was, sinds hun kennismaking, geen merkbare toenadering gekomen. Eens ontmoette zij hem op een avond-receptie; hij leek haar koel en verstrooid, toen hij uit beleefdheid haar aanspreken kwam. Zij roerde een onderwerp aan, dat hem bij een vorige bespreking zeer te interesseeren scheen, maar hij gaf slechts flauwe en onbeduidende antwoorden, op wat zij hem vroeg. Zij begreep niet, waarmede zijn gedachten bezig konden zijn, terwijl hij zich met haar onderhield, hoewel een vaag-onaangenaam gevoel haar te bekruipen begon.

- U hebt m'n briefje toch wel ontvangen, meneer van Velzen?

- Uw briefje? zei hij gedachteloos. Zou ik u even mogen vragen, wat u bedoelt, juffrouw van West?

- Over ‘Lagibasse’, wat ik u beloofd had, weet u dat niet meer? vroeg zij gekrenkt, en een weinig boos op zichzelve, dat zij het geschreven had, als hij er toch niets om gaf.

- O, juist ja, pardon, natuurlijk, neem me niet kwalijk, dat 'k 'n oogenblik daar niet aan dacht.... ik dank u wel daarvoor, 't deed me heel veel genoegen, uw oordeel te weten.

Maar zij voelde, dat dit slechts beleefdheids-phrases waren, en een groote teleurstelling, een aanvoeling van een smart, die haar spoedig bereiken zou, greep haar aan.

- 't Is 'n bizonder boek, zei ze toch, kalm.

- Ja zeker, heel merkwaardig, dat's vast.

Verder spraken zij niet, want een kennis, die Hedda begroeten kwam, was de aanleiding voor Leo, om zich te verwijderen.

Hedda voelde een groote verlatenheid om zich heen; het was, of iets haar gelaat verkillen en verstrakken deed; zij volgde Leo met de oogen, en zag hem in gesprek met een meisje, dat zij niet kende, en dat misschien een logée van de gastvrouw was. Een blond, onschuldig gezichtje, met rein-blauwe oogen, zoo zag zij haar, heel-jong nog, bijna een kind. En even haalde zij ruimer adem, en glimlachte om haar vrees: een kindje kon Leo niet boeien, een KINDJE zou hem niet kunnen schenken, wat hij behoefde, - nooit.

Maar later op den avond was het, dat zij en Odette, aan elkander voorgesteld, samen te praten stonden. Toen zag zij met verbazing de heldere, intelligente uitdrukking van Odette's oogen, de rustige eerlijkheid van haar blik. En zij begreep, met de intuïtie van liefhebbende vrouw, dat zeer wel Leo zich tot dit naïeve, mooie, onschuldige kind kon aangetrokken voelen. En zij verbeeldde zich, staande daar naast, met haar, voor wie haar niet zeer intiem kende, hard en uitdrukkingloos gelaat, naast dit kind, wier mooie ziel op haar aangezicht lag, - die door de evenwichtigheid van haar natuur geen strijd, geen smart-door-zichzelve te kennen scheen, - die gelukkig was, omdat haar ziel nog verkeerde in den staat, waarin die van een onwetend kind verkeert.

Toen Leo nader-kwam, zag zij, toen hij naar Odette keek, een teederen eerbied in zijn oogen, een zachte uitdrukking, die wel devotie leek, en die zij voor zich zelve nooit in zijn blik had gezien. Het ontroerde haar tot een aandoening van onduldbare smart, maar zij was sterk, en al haar geestkracht verzamelend, werd zij wat hooger en ongenaakbaarder, dan zij anders was, maar bleef schijnbaar onbewogen, den ganschen, langen avond door.

Doch toen zij thuis-kwam, barstte haar ingehouden droef-

heid los. Zij weende, weende, en wrong in wanhoop de handen samen, zij kreunde het uit, krimpend en sidderend onder een leed, dat te groot voor haar was. Maar toen eindelijk haar tranen, de schok aan haar ziels-evenwicht toegebracht, hadden hersteld, toen werd zij, wat zij zelve verstandig noemde, en overreedde zich, dat zij zich had vergist.

Onmogelijk was het, en onmogelijk zou het ook blijken, dat Leo een andere zou verkiezen boven haar, boven háár, de uitsluitend-eenige, die hem waardig was, die hem volgen kon, in al de wendingen van zijn rijken geest, in al de bewegingen van zijn rijke ziel. Het kon niet, het kòn immers niet,..... en met deze haar biologeerende gedachte wiegde zij haar kommer in rust.

III.

Maar den volgenden middag, toen kwam het nooitgeloofde.

Er bezocht een kennis haar, die spoedig na de begroeting het bericht overbracht, dat haar op de lippen brandde, nauwkeurig de uitwerking daarvan op Hedda's wezen gade-slaand.

- Heb jij 't ook al gehoord, Hedda, dat Leo van Velzen geëngageerd is?

Hedda bewoog zich niet, ofschoon de slag zóó zwaar was neêr-gekomen, dat zij er een oogenblik verdoofd door was. Toen zeide zij bedaard, ofschoon het haar scheen, dat haar lippen verstijfden, terwijl zij sprak:

- Leo van Velzen geëngageerd? En met wie?

- Met Odette van Meydervoort.... Hè, 't verwonder me, dat JIJ d'r nog niets van wist.

- Nee, niets.... Maar hoe zou dat ook? Ik wist niet eens, dat ze elkaar al zóó kenden.

- Dat deden ze ook niet. 'n Paar dagen is dat nog

maar.... Maar 't is wel heel zeker, want m'n broer was juist toevallig in de winkel, toen van Velzen er de verlovings-kaarten kwam bestellen.

Hedda zweeg. Zij dacht niet na, zij realiseerde de werkelijkheid niet; al haar kracht, al haar kunnen was op DIT punt geconcentreerd: zich sterk houden, haar innerlijk gevoel niet prijs-geven aan vreemden, aan oningewijden.

- Ja, 't zal me benieuwen, hoe dat gaat; 't moet wel heel serieus wezen, die verliefdheid van hem, dat d'r zoo ineens 'n engagement van gekomen is. Niemand zag 't aankomen, niemand verwachtte 't - zoo iets is ook al heel onbegrijpelijk, vindt je niet?

- Och, zei Hedda, licht de schouders ophalend. Wie kan daar iets van zeggen, wie zal daar juist over kunnen oordeelen, dan de betrokken personen alleen? Misschien is 't 'n hernieuwde aanknooping geweest, en heeft d'r al lang iets bestaan....

- O, nee, zei haar bezoekster heel-beslist, o, nee, hoor, ze zijn 'n week geleden op z'n hoogst, pas voorgesteld aan elkaar.... Ik zeg je, ik zou 't niet gelooven, ik zou beweren, dat 't onwaar, verzonnen was, als ik 't niet zoo absoluut-zeker wist. D'r is geen kwestie van, over 'n paar dagen, als 't publiek is, zal je wel zien, dat ik gelijk heb gehad.

- Ik geloof je wel, zei Hedda mat. Nog één oogenblik voelde zij, en haar zelfbeheersching zou ten einde zijn. Maar tot haar grenzelooze verlichting, werd zij alleen gelaten, kort daarna.

Toen stond zij een wijle roerloos, met neêr-hangende armen, onmachtig zich te bewegen, als iemand, die staat bij het lichaam van een heel-dierbare, plotseling-gestorvene. Slechts langzaam ontspanden haar trekken zich; zij hief even de handen omhoog, doch dadelijk vielen ze weer slap langs haar zijden neêr. En eensklaps brak baar kracht, zij viel neêr op een stoel, haar hoofd sloeg voorover tegen de

tafel aan, nog kwamen er geen tranen, slechts kreunde zij toonloos, voortdurend, met gelijke tusschenpoozen:

- O, god..... o, god..... o, god.....

Zij kon niet geregeld denken, de smart klaagde in haar hersenen, zij had nog geen besef van haar onherstelbaar verlies; de verdwijning van haar hoop, van ieder uitzicht op toekomst-geluk..... zij voelde slechts een hevig lijden, als door lichamelijke pijn. Langzaam, langzaam vloeide haar bewustzijn weg, zij wist niet meer, waarom zij hier zoo lag, zij begreep niet meer, vanwaar die fel-smartelijke aandoening kwam, zij trachtte zich te herinneren, maar slaagde niet..... slaagde niet.

Tot zij opeens, als uit een slaap gewekt door een hevigverschrikkend gerucht, overeind rees, met jagende aderen en zwaar-slaand hart, terwijl een geluid haar mond ontsnapte, dat bijna een gil geleek. Zij staarde voor zich uit, als moest zij ginds iets ontzettends ontwaren, zij trilde van angst, alsof een slag haar bedreigde. En eenklaps wist zij alles weer, zij zag, als in een fantasmagorie, de bedriegelijke beelden, die zij gemeend had, waarheid te zijn, en, als door een sterke overmacht verslagen, haar hoop gedood.....

En toen zij begreep, - volkomen inzag, wàt haar ontnomen was, toen sloeg zij de handen voor het gelaat, en snikte van smart. Als een stormenden, niet te weerhouden stroom, kwamen de tranen thans, en vloeiden gestadig, gestadig in droeven overvloed. Zij voelde zich van alles verlaten, - beroofd van alles, wat mooi was, en haar zóó lang in haar eenzaamheid had vertroost. Alles, alles was haar met haar liefde ontvallen; de steun, waaraan zij zich vast had geklampt, om niet in het leven ten onder te gaan, - dat, wat haar blijheid gaf en moed en levenslust, waardoor haar kracht versterkt, haar weerstand werd verhoogd. Zij was niets meer thans: een overbodige, wiens dáár-zijn voor niemand waarde had, wiens leven even nutteloos was, alsof zij nooit had bestaan..... Zij weende, weende, onophou-

delijk vloden, in niet te stelpen stroomen, de tranen haar wangen langs.

Haar wanhoop maakte haar slecht. Ontzettende gedachten kwamen in haar op; woelende, woedende voornemens van wraak. Al haar hartstocht was opgewekt, en had zich samen-getrekken om één grooten wil. Zij achtte haar smart niet meer, zij zinde slechts, op een besluit, dat haar wraak voldoen en haar van waanzin redden zou. Want werkeloos blijven kon zij niet. Als zij haar verdere leven in onverstoorde rust zou moeten doorgaan, dan voelde zij vóór, dat krankzinnigheid haar deel zou zijn. De schok was TE hevig geweest. Zij moest een tegenwicht zoeken voor de zwaarte van dezen slag. Zij moest iets vinden, dat haar bevrijdde van dit verschrikkelijk leed. Zij voelde een aandrang, om het uit te krijten, om met haar handen zichzelve aan te vatten, zich dan te slaan, te pijnigen, zichzelve te breken. O, schoot het met een innige smachting door haar brein: eigen-vernietiging..... niet meer behoeven te denken..... niet meer bestaan..... zelf..... moord.....

Zij schokte en sidderde van ontzetting. En tegelijk voelde zij een wreede voldoening in haar hart, dat zij het middel gevonden had. Zelfmoord, - DAAR was de uitkomst, die zij met brandend verlangen zocht.

En plotseling zeer kalm wordend, en trachtend een vasten vorm aan haar plan te geven, leunde zij rustig, met gesloten oogen in haar stoel, en dacht, en dacht.

Dat was het, dàt. Want hierdoor vernielde zij beider geluk en deed tevens haar EIGEN leed eindigen. Zij trilde van bevredigde wraak en lust, om haar opzet te volvoeren. Bedaard en bedachtzaam was zij nu. Zij peinsde lang over de minst opzienbarende wijze, - geen sterveling mocht het kennen, dit treurig geheim, slechts zij, zij, het kind Odette, die het aan Leo zeggen moest.

Zóó zou zij het weten: een brief zou zij ontvangen, waarin zij woordelijk lezen moest: IK ben het, die zijn ziel heeft

liefgehad, want ik was de uitsluitende, die hem gelukkig maken kon. Hij heeft zich van mij afgewend, om te trachten naar een, die minder is dan ik. En daarom is het, dat ik heen ga thans, voor altijd ga ik heen uit zijn leven, - maar ù wil ik vragen: kunt gij, durft gij een geluk aanvaarden, dat het offeren van mijn leven heeft gevraagd? Ik ben reeds van de aarde weg, nu gij dit leest; ik draag u op, dit hèm te zeggen, en de reden, WAAROM ik ben heen-gegaan.

De zinnen vormden zich vanzelf, zij dacht er niet over na en telkens, telkens weer, herhaalde zij werktuigelijk: 'IK ben het, die zijn ziel heeft liefgehad, want ik was de uitsluitende, die hem gelukkig maken kon....

Zij zag het kind den brief ontvangen, verbleeken bij de lezing, en, wreed genietend ervan, voelde zij de smart, die Odette ondervinden moest....

Dan zag zij Leo's ontsteltenis, ervan bewust-geworden, door zijn daad, een leven vernietigd te hebben.... Zij zag zijn toekomst leeg, zijn heil verbroken, zij zag hem lijden, lijden, en wist dat door háár veroorzaakt te zijn. Zij zag hem buigen voor het noodlot, dat ZIJ hem tegemoet had gevoerd.... Zij zag hem lijden, - lijden, en eindelijk, vertwijfeld, sterven van ellende.... Zij schrikte, haar hardheid brak.

Haar hoofd zonk neêr op haar borst, een diepe deernis verspreidde zich vermilderend over al haar gevoelens van slechtheid en wraak en zelfvoldane haat. Haar onmeedoogenheid smolt heen, zij werd weer haar liefde gewaar.

- O, Leo, Leo, prevelde zij, hoe kòn ik.... hoe kon ik willen.... Ik heb je lief, ik heb je immers zoo lief, o, mijn éénige, mijn alles.... Leo, lief van-mijn-leven....

Zij weende zacht; weldadige, ontspanning-gevende tranen volgden die andere van radelooze, onmachtige smart. Later, later zou zij haar leven met opzet beëindigen, - dat MOEST zij immers, nu voort-bestaan een onmogelijkheid geworden was.... maar làter zou zij het doen, als niemand meer iets

vermoeden kon, en zij ZIJN geluk daardoor niet meer verstoren zou.... Wat deerde haar die korte voort-levens-tijd, als zij toch altijd het zalige einde bleef voorzien? Zij was zoo sterk, - nòg sterker zou zij zijn; door haar, die hem zóó wist lief te hebben, mocht geen leed Leo treffen....

- Ik heb je lief, fluisterde zij nauw-hoorbaar nog, voor jòu is niets me te zwaar.... Leo, m'n alles, ik heb je lief.... ik heb je lief....

(Slot volgt.)

Literaire kroniek.

Het is al meer gezegd, maar toch kan het niet genoeg gezegd worden, en nog eens gezegd, dat Multatuli-na-te-volgen de dood is in den genialen pot. Multatuli was zeker iets zeer bijzonders, een spontane natuur vol krachtig élan en gevoelige welsprekendheid, 'n welsprekendheid, die, al bleef zij ook niet altijd overtuigend, vaak toch wonderbaarlijk overredend was. Hij had en hanteerde, als geboren schermer, de breed-uit-zwaaiende macht van het woord, en al vocht hij ook somtijds tegen rotsen of planten, noodzakelijke groeisels door natuur zelf gewrocht, hij handelde steeds toch in menschlijke emotie en zijn stoot had de zwiervolle gratie eens helds. Hier en daar en overal was hij, wijl hij zich wiegelde op de vervoering zijner hersenen: lyrisch kon hij zijn en logisch-nuchter, geestdriftvol of mathematischmetend, wijl hij de vluchtigste ook zijner stemmingen, die bij hem neêrsloegen soms tot axioma's, etste op het willige metaal zijner taal.

Hebt gij wel eens, op een wandeling daarbuiten, een heel groote vlieg heen en weder zien zweven over een bloembed in den zonneschijn? Die zet zich telkens neêr, nu hier, en dan daar weêr, en ook soms wel, na eenige zwenkingen, plotseling weer op dezelfde plaats. Nergens blijft zij lang, maar, uit woelige wieling, laat zij zich tallooze malen even vallen, en raakt er dit plekje of dat plekje een oogenblik, luchtigjes, vlugjes, met haar sprietigen kop.

Zoo ongeveer deed ook, in essentie, Multatuli, en hij

dankte er voor een deel zijn succes aan, voor een zeer groot deel, zeg ik, zijn enorm succes. Hij was een wel wat zware, wijl ijdelgestemde, een, in zijn vaak scherpzinnige oppervlakkigheid, naïevelijk losslaande of als champagne ontroerende natuur. Maar tevens ook had hij een sonoor-pathetische draagkracht in al zijn bewegingen en beweringen, die vele impressionabelen voor hem won. Maar zijn voorbeeld was dikwijls gevaarlijk voor anderen, want tal van onbeteekenende eigengerechtigen, door zijn zielevaart wakker geschud, strompelden, met strakke en stijve verwatenheid, de zelfbewuste zwiering zijner trotsche toomeloosheid na. Hun halfbewustheden, opgehitst door Douwes Dekker's heftigheid en door zijn oogenschijnlijk alles-wetend sarcasme, waanden dat het eigenlijke, het echte van Multatuli dan ook dáárin bestond, in dat zelfvoldaan met alles sollen, in die eigenmachtige houding van doen. En zoo begonnen zij óók te spreken, en zij meenden in den zelfden geest te oreeren, als *hij* dat had gedaan, zij waanden iets beters dan anderen te wezen, als zij luguberlijk smaalden en schimpten op alles, wat buiten hun gezichtskring lag. Maar omdat zij Multatuli's teêrheid, zijn somtijds wel wat sentimenteele teêrheid, zoowel als de kracht, de vèr-gaande kracht van zijn diepere zielswillen misten, kwamen zij slechts, in de meeste gevallen, tot een schoolmeesterachtig, dor-verwaten, nuchterlijk-opgeblazen gezwets.

Wij hebben er velen in ons leven zoo gekend, en er leven er nú nog, over wie 't eigenlijk beter is, dat men zwijgt. Want dát kwelt hen ten slotte het meeste op den duur.

En ik moet bekennen: ik dacht dan ook, toen het boek des heeren Zürcher mij gewierd: O, dat zal er wéer zoo eentje zijn! Daar heb je weer zoo'n leerling, zonder eigen capaciteiten, van dien merkwaardigen, somtijds hinderlijken, wijl zoo ongemotiveerd-pausachtigen, maar toch au fond beminnelijk-aangenamen, vaak zelfs admirabelen ouden heer!

En ik legde ‘Roeping’ onverschillig terzij, want ik heb het land aan de parmantige paljassen, die op gehuurde stelten gaan staan, of zij zóó ook soms over den boel kunnen heenkijken, waar zij uit zichzelf niet groot genoeg toe zijn.

Maar toch begon ik, op een goeden dag, het boek weer op te nemen en door te lezen, omdat ik nu eenmaal van ambacht een leesmachine ben. En toen leek het mij eerst, of mijn vermoeden zou uitkomen, want een leerling van Douwes Dekker is Zürcher zeker wel. Maar hij mist gelukkig den eigenwijs-tragen, telkens zwaar-kloppenden houten-loop der andere adepten. Hij springt óok wel over zeven slooten tegelijk, en hij durft wel zoo wijs te doen, alsof hij van alles in de wereld op de hoogte was, maar hij heeft toch soms een leuk-ziende gevoeligheid van-zich-zelf, die zijn boek hier en daar tot iets leesbaars tenminste maakt.

En al zou ik aan de wel eenigszins egotistische causerie des heeren Jan Zürcher dit alleen te danken hebben, dat ik door de lezing ervan er weer toe kwam, nog eens mijn gedachten over Multatuli op te halen, dan moet ik hem daarvoor toch dankbaar zijn.

Jan Zürcher is wel een leerling, maar tenminste een leerling met een eigen cachet.

WILLEM KLOOS.

Jan Zürcher. Roeping. Verhaal van Winfried uit den Polder. Amsterdam. C.A.J. van Dishoeck.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 9]

Verzen. Van J. Reddingius.

I.

Ik had een droom van oude heerlijkheid,
de wijzen zag ik tijgend door den nacht,
aanziend de ster, die heilige ontroering bracht,
haar gouden gang gaand langs den hemel, wijd.

‘In 't Oosten hebben wij zijn ster gezien,
geboren is der Joden koning, in de lucht
leidt ons het wonder in zijn hooge vlucht,
laat ons aanbidden en hem schatten biên.’

De ster ging voor tot boven Betlehem
en stond ter plaatse waar het kindjen was,
dat zij aanbaden met ontroerde stem.

Zij hoorden in den slaap de stem van God:
‘Niet tot Herodes gaat, maar spoedt u ras
naar 't Oosten, want ik zelf bepaal zijn lot. -

II.

Het schaars-bevolkte dorpje ligt in rust,
lichtroode bloemen pralen voor de ramen,
waar helle schichten snel te blinken kwamen,
daar waar de zon de ruiten had gekust.

Voor 't kerkje maagden zitten, onbewust
dat vreemde dwalers zachtjes nader kwamen,
zij fluistren met elkaar in stil beramen
hoe saam het werk te doen dat allen lust.

Terwijl de mondjes bezig zijn te spreken
schuren de handen het dof koper glad
tot van 't metaal de grauwe wolken weken

en 't fraai geraad der kerk blinkt als een schat.
Een glimlach speelt haar allen om 't gezicht
in koele schaaûw voor 't felle middag-licht. -

III

De lage zon giet door de wolken goud,
dat lijkt te branden in de zilvren beek,
rood zijn de rails der tram in woeste streek,
rood goud op zilver naast verwilderd hout.

'k Heb als in droom die vuurge pracht aanschouwd,
terwijl de nacht voor lichten dag bezweek,
die deinsde in nevelkleed, zoo stervensbleek,
voortvluchtend langs de stammen van het woud.

'k Dacht aan Odusseus, die veel duldde en kwam
waar zacht Athene schoonheid om hem lag,
zooals een man giet over zilver goud.

Nu zag ik goud op zilver, zuivre vlam
op blanke vloer en huivrend vlood een lach
mijn wangen langs in een verbeelden stout. -

IV.

In duisternis van boomen, in woud-nachten
waar 't kleine dwaallicht op de wegen glimt
en witte nevel langs de stammen schimt,
die lokken tot der bergen sombre schachten,
waar de afgrond met zijn reuzenkaken grimt,
waar nimmer nog de zon in luister lachte,
maar zucht na zucht uit duistre diepte klimt,
en de echo steeds herhaalt de doffe klachten,
daar ga 'k en leef in een ontzetting, groot,
in heevge pijn van 't allerbangst benauwen
alsof mij wachten scherpgewette klauwen
in 't machtig rijk van duivel en van dood,
terwijl de hemel vlamt van een helsch licht,
daar onophoudlijk flitst de bliksemschicht. -

V.

Wij, die te morgen door de dalen gingen
en 't pad bestegen, dat ten bergtop leidt
en als ontwaakt uit droeven droom opvingen
de woudmuziek, die door de luchten glijdt,

wij wisten van geen eindigheid of tijd,
maar wel van levenskracht waardoor luid zingen
de vogels in het groen, in mijmeringen
traden wij voort, heenblikkend wijd en zijd.

Op hoogsten bergtop zagen wij de wereld
verheen zich strekken in het goud zon-licht
en wisten 't laag geblaart met dauw bepereld

en dingen van 't heelal in evenwicht.
Den heerscher heil in de allerhoogst der tronen,
die 't lot beschikt der aarde-dochtere' en zonen. -

VI.

Waar door de wouden dolen vale schimmen
staan zwart de boomen onder 't streng gezag
van vallende avond, die met vasten slag
zijn wade werpt, de duisternis gaat grimmen.

Het laatste licht laaide aan de westerkimmen
waar 't zonnen stollen ging tot matten lach,
die flauwde en week, heen is de helle dag,
voorzichtig gaan de voeten bij 't staag klimmen.

De heuvel ligt gelaten in den nacht,
terwijl hoog-helder door de luchten spoedt
melodisch zacht gerucht uit diepe dalen.

Aroom van dichte dennen maakt het zoet
met zachten tred door 't hooge huis te dwalen
in stil gedroom bij mane- en sterrenwacht. -

VII.

Zooals een man een speeltuig, nieuw-besnaard,
aanslaat met vasten slag, zoodat ontwelden
de tonen in een storm, die blijheid melden
om klanken-schat in schoone ziel vergaard,
zoo wilde ik wel de luit slaan in de velden
en zingend treden langs bebloemde vaart
waar 't blinken licht van 't in de zon verhelde
kreuk-jonge groen, zoo rein aanbiddenswaard.
Mijn vingers zouden spelen langs de snaren,
zooals door 't graanveld waait de zuide-wind,
zoo streelt een hand de zijig gulden haren
van een blauw-oogig, rein onwetend kind,
en klanken zouden door de luchten ijlen,
als vogels vrij, die breed van wieken zeilen. -

VIII.

'k Aanzag den burcht in mijmer-stille pracht,
klaar door de wolken scheen de gouden maan,
'k zag bleeke glanzen langs de tinnen gaan,
een wonder groot in den doordichten nacht.

Het maan-gestraal danste op de golven zacht,
muziek toog door de ruimt en deed mij staan
in schoonen droom, aanziend de breede baan
van lucht en land waaronder 't water jachtt'.

Zooals de regen zingt wier dikke droppen
door 't ruischend loover van de hoornen gaan,
die schudden rusteloos de dichte toppen,

zoo zong de stroom, wiens golven deinden aan
en weken uit het licht, de hooge rotsen
te luistren stonden naar 't aanhoudend klotsen. -

IX.

Zooals te morgen schepen, dubbel-zeilig,
doorklieven 't vlak van den groot-Oceaan,
omlaaid door 't licht der zon, die hoog en heilig
haar milde gaaf gestaag omlaag doet gaan,

hoe blauwt de lichte lucht, de haven, veilig,
ligt in 't verschiet der lange waterbaan,
die droeg te nacht bij 't bleeke licht der maan
de wel-bestuurde schepen, dubbel-zeilig:

Zoo zullen eens mijn woorden gaan te varen
op de onbekende zee waar 't lot hen leidt,
guldt dan de zon de witgetopte baren,

of flitst de straal, die 't schip in tweeën rijt?
In 't Oosten geelt de dag, de nevels flauwen,
'k blijf op de komst der schoone zon vertrouwen. -

X.

Ik zie der bergen eindelooze reien
omsluiten als een wacht het diepe dal,
muziek melodisch ruischt door stagen val
van vlietend water, dat snel voort blijft glijen.

De zon doorlicht de hooge hemelhal,
het maagdlijk zilver overstroomt bij tijen,
goudglanzend in een heerlijk-breed zich spreien,
een lach, die lang in 't hart nalachen zal.

De morgen ligt als een geheim, verklaard,
verwonderd zien mijn oogen al de dingen
waarvan ik tracht te vinden het symbool.

Zoo wordt mijn leven mij eerst levenswaard,
van hunne schoonheid zal ik eenmaal zingen
als ik wel-wetend eenmaal ommedool. -

XI.

't Avond-woud is vol gerucht,
zweept de nacht de zwarte paarden,
die te voren met bedaarde
stappen gingen door de lucht?

In een schemer staat het bosch,
stil verholen zijn de paden,
berken dragen zilvren waden
spokig als een dooden-dos.

Grimmig waait de wind, ontzind,
schudt het kreunend loof der boomen,
't lachen grijnst van helsche gnomen
in den heksenkom, rondom. -

XII.

Als je zoo heel natuurlijk bent
met woordjes klein,
maniertjes fijn
en met je hoofd, dat staag zich wendt
waar 't mondjen gaat,
dat stil niet staat,
dan ben je net een kindje, blij
geluid gaat vrij
't rood mondjen uit.
Je bent een heel klein vrouwtje, jij,
dat ernstig praat
met kalm gelaat. -

XIII.

Een kindje als een,
die 't zonlicht wil,
en toch is geen,
die steeds zoo stil
van zachtheid is -
't licht maakt bedeesd
als vreugde - mis
van licht geen feest. -

XIV.

Daar branden lichten in duister -
de gouden-gele,
die lichtlijk dansen vol luister
door 't windespelen.

Door straten ramlen nog karren
waar hoeven klinken,
aan hoogen hemel de starren
zoo stille blinken.

Goud-licht aan alle de zijden,
omhoog, beneden -
het doet mij leven in tijden,
lang, lang geleden. -

XV.

Te rusten lig ik stil en hoor
het klokke-tikken -
hoe rustloos vliên, aldoor, aldoor
toch de oogenblikken.

Mijn schoone droomgedachte faalt
door 't tikke-takken,
de slinger steigert óp en daalt,
gaat rijzen, zakken.

Dat klokgetik in stillen nacht
doet ijzen, ijzen -
want slaaploos door gedachtenjacht
volg ik die wijze. -

XVI.

Ja, lachens-lief en welbemind
zoo zal je lichte leven zijn,
'k weet dat in dezen glorie-schijn
mijn hart zijn blijheid vindt.

Je lach dringt alle huizen in,
verwondring leeft op elk gelaat,
daar gij de zielen zuiver laat
bij denken's schoon begin.

Het nieuwtij, dat mij klaren zal
verwacht ik van jou zuiverheid,
die diepste waarheid binnenleidt
bij der oud-tijden val.

Nu rijst een gele dageraad,
de morgenzee is goud-bevloerd
en statig-zwaar de vloed rumoert,
die breed-be wogen gaat.

De duinen liggen nevelloos,
omwaaid door helder zang-gerucht -
ik zie in zee, op land, in lucht
mijn liefste's pracht altoos. -

Een liefdes-geschiedenis door Jeanne Reyneke van Stuwe.
(*Slot.*)
Derde hoofdstuk.

I.

Thans waren Leo en Odette drie maanden reeds getrouwd. In hun gelukkig huisje leefden zij als kinderen, die, in goddelijke blijheid, genieten van hun jeugdig en onbezorgd bestaan. Zij hadden elkander lief, met een zóó volkomen opgaan in elkaar, met een zóó volkomen weg-cijfering van eigen-ik ter wille van den ander, met een zóó absolute en zóó volmaakte liefde, dat zij daardoor verheven werden, ver boven het gewoon-banale leven-van-mensch, dat zij daardoor zich begenadigd zagen, méér dan ooit eenig ander sterveling ten deel was gevallen. Door hun harmonisch samen-leven, door hun uitsluitend-bestaan-voor-elkaar ondervonden zij een vrede, zóó groot, dat daarvoor alle menschelijke onrust en benauwdheid week. Zij waren gelukkig, zóó geheel-en-al, zóó alles-beheerschend, dat zij geen wenschen meer kenden, geen andere belangen, dan die zij hadden vóór en dóór elkaar. Zij hadden elkander lief - volkomen; zij waren gelukkig door elkaar - volkomen.

De eenvoudigste, de meest-alledaagsche dingen werden geheiligd en vermooid door de liefdevolle toewijding, waarmede zij werden verricht; alles, zelfs het geringste, was belangrijk en waardevol; alles gaf hun voldoening en reden tot nieuwe vreugd.

Als Leo zijn dienst ging doen, dan, 'smorgens, kuste Odette hem goeden dag, met haar zachten, teederen lach, en keerde hij weer, dan begroette zij hem, met een gelukkigen blik, en lachend, blij als een kind. Hij kreeg haar altijd meer lief; nog altijd verdiepte en verwijdde zijn liefde zich, en weefde zich inniger samen, met de intiemste bewegingen van zijn Zijn. Eén oogenblik, nadat hij vertrokken was, verlangde hij weer naar haar, en smachtte hij naar haar kussen, haar streelende liefkoozingen, haar stem, haar blik, haar lach.

En iedere begroeting, bij zijn weder-komen, had de weelde van een lang-verbeid en eindelijk-verkregen geluk; zijn armen omklemden haar dan, in de oneindige vreugd, van haar weer van zich te weten, van haar weer aan zijn borst te voelen, en haar te mogen kussen, àldoor.

II.

Na een langen winter, vol feestelijkheden, die zij allen tezamen hadden bezocht, was het, dat Odette's Mama een soirée geven zou, die Leo verhinderd was, bij te wonen.

En Odette had dadelijk gezegd:

- Dan ga ik ook niet, natuurlijk.

- Waarom niet, kindje? glimlachte hij. Mama zal er gekrenkt door zijn als je bedankt, ze zal het zeker niet aardig vinden, en waarom zou je 't ook eigenlijk niet doen? Ze zouden zich misschien 'n beetje vroolijk over ons maken, dat we nooit uitgaan zonder elkaar.... en dan, schatjelief, je zou me immers tòch de heele avond niet zien?

- Dat is wel zoo....

- Ga dus maar, hè?.... ik vind 't voor mijzelf veel prettiger, jou in 'n amusante omgeving te weten, dan alleen, en wachtend op mij.

- 'k Zal toch geen plezier hebben, Leo.... Ik blijf dan maar niet te lang, en kom zoo ongeveer tegelijk thuis

met jou.... Hoe laat denk je, dat dat zoowat zal zijn?

- Ja, als 'k dat zoo precies wist, dan kwam 'k je halen, natuurlijk, m'n liefje.... Maar ik kan onmogelijk vooruit berekenen, wanneer we klaar zullen zijn... In elk geval wordt 't niet na twaalven, veronderstel ik.

Odette trok zeer de aandacht op deze soirée. Men apprecieerde het, dat zij toch alleen gekomen was, en wist haar, door vroolijke gesprekken, den ganschen avond, in een geanimeerde stemming te houden.

Hedda van West was hier ook tegenwoordig. Zij had voor een uitnoodiging van Odette's Mama niet willen bedanken, zij had die aangenomen, om allen schijn te vermijden. Nog nooit had zij Odette en Leo in gezelschap ontmoet; wel vaak hen ver-af tezamen gezien: wandelend, fietsend, schaatsen-rijdend. En vaak ook had zij plagend gelach gehoord, of spottende opmerkingen, over dat ‘verliefde paar.’ Dan was het, of haar verwelkend hart nog meer verdorde, en wel spoedig gehéél gestorven zou zijn. Maar zij hield vol: een korten tijd nog maar, - als het reis-seizoen er zou zijn, en zij, zonder aanleiding tot gevolgtrekkingenmaken te geven, of opzien te baren, vertrekken kon, dan zou zij ook heen-gaan voor goed.

Maar dezen avond, veel sterker dan in langen tijd, voelde zij pijnigend-hevig, dat haar hart niet dood was, haar liefde niet dood. Want in onduldbaren angst zag zij het oogenblik tegen, dat zij hen beiden ontmoeten zou, en onbevangen met hen praten moest. O, zij zou het niet kunnen, - geen woord zou er over haar lippen willen, - en toch, zij moest, zij mòest, wou niet de daad-van-moed, dat zij was blijven leven, en àl haar inspanning daarna vergeefsch zijn geweest.

Zij ademde op, in een oogenblikkelijke blijdschap, toen zij Odette alleen zag binnen-treden. En toen zij, bij toeval, vernam, dat Leo ook later niet komen zou, toen voelde zij zich bevrijd, verlost van een niet-te-dragen smart.

Maar toen zij Odette zag, van heel-dichtbij in het klaar en liefelijk gelaat, toen zij, in al haar bewegingen en woorden de zalige rust van geluk ontwaarde, en begreep, hòe kalm en vredig Odette zich voelen moest, in haar, door liefhebben en het beantwoord-worden daarvan, volkomen geëquilibreerd bestaan, toen brandde fel-op in haar heur jaloezie, en deed haar zich rampzaliger voelen, dan zij zich óóit in haar eenzaamheid had gevoeld. Haar oogen verloren hun glans, haar gelaat werd bleek en strak en hard als van marmer. Zij trachtte te praten en gewoon te zijn, maar kon slechts zwijgend luisteren, naar wat, om haar heen, werd gezegd; zij beproefde daarbij haar aandacht te bepalen, om afleiding te vinden, voor haar martelende gedachten, maar als zij even Odette zich bewegen zag, of een woord van haar hoorde, dan kromp zij, als het ware, ineen, en wilde wel vluchten, vluchten naar haar veilig thuis, waar zij niet zou behoeven te hooren, niet zou behoeven te zien, wat haar bedroefde, tot schreiens toe. Zij zag, zij begreep, dat men haar-beiden vergeleek, en meer dan iets anders was het *dit*, wat haar lijden deed. Zij kon het bijna niet uithouden in het vernederend besef, dat iedereen Leo's keuze billijkte, dat iedereen Odette óók verkoos boven haar, - o, de oppervlakkigheid, waarmee de eene mensch den andere beziet, o, de vreeselijke ondiepheid-van-blik, waarmee de een zijn oogen op den ander slaat! Zij was niet minder dan Odette, - zij wàs niet minder, - in vele dingen zelfs méér, - en toch, wie zag dat, wie VERMOEDDE dat ook maar! O, Leo, kermde het in haar, in smachtend en diep verlangen, o, kende je me, kende je me, zooals ik inwendig ben! O, wist je het maar, welk een kracht ik heb, hoe eindeloos-sterk ik ben, en welk een màcht ik bezit daardoor! Leo, ik zou je gelukkig maken, IK zou dat kunnen: je hemelsch-zalig gelukkig maken, - ééuwig! O, als je dat begreep, dat alleen bij MIJ het blijvende is, - dat ik-alleen de uitverkoren begenadigde ben,

die jou gelukkig, gelukkig, GELUKKIG kan doen zijn! - dan zou je nù nog je naar MIJ toe wenden, dan zou je nu nog een vrouw verlaten, die geen werkelijkheid, maar een verbeeldings-beeld is! Leo, IK heb je hef, o, dat je die liefde niet ziet, - Leo, IK heb je lief, o, dat je dat wonder niet acht! O, dat dit alles mèt mij verloren moet gaan, wat slechts ontstond voor joùw heil! O, dat dit alles verdwijnen zal, als ware het nooit geweest!

Zij zag Odette aan, en een haat vlamde in haar op, zóó woest, dat zij er zelf van schrikte. Maar toch liet zij haar wreede gedachten door haar hersens spelen, toch gaf zij toe aan haar smachten naar wraak. O, vrouw, die tusschen ons is gekomen, o, vrouw, die ons zoo noodlottig gescheiden houdt, - ik vloek je, breekster van ons geluk, ik vloek je, ontneemster van onze toekomst aan ons! Jouw zaligheid zal niet dùrend volkomen zijn, want eenmaal, heel spoedig misschien, zal Leo begrijpen, dat hij zich heeft vergist, dat moet gebeuren, dat zal!

Zij had bijna geen besef meer van de haar omgevende werkelijkheid; telkens, na verre afdwalingen, keerde zij daar met een schok naar terug. Dan spande zij zich in, om gewoon te zijn, om niets aan vreemden van haar innerlijk Zijn te verraden, en huiverde voor een blik van niet-begrijpen of soms ook van medelijden.

Den ganschen langen avond duurde haar foltering voort. Zij smachtte naar haar eenzaamheid, om te kunnen weenen, weenen, onweerhouden en lang.... of om stil te liggen, zonder denken, zonder voelen, in apathische rust.... Er werd een krachtsinspanning van haar geeischt, die haar láátste reste van duldende verdraagzaamheid verdwijnen deed.

Reeds gingen eenige gasten, afscheid-nemend, heen, en Hedda, haar verlossing eindelijk ziende nader-komen, verwachtte de aanzegging, dat haar rijtuig er was, met koortsachtig ongeduld. Maar toen haar geen bericht daar-

van werd gebracht, ging zij, verwonderd, bij de gastvrouw onderzoek doen.

- Nee, er is mij niets gezegd.... En is 't al over de tijd?

- O, ja, mevrouw.

Zij wachtte nog, maar moest ten slotte begrijpen, dat er een vergissing, of een onachtzaamheid had plaats gehad. Toen zeide Odette, naast wie zij toevallig stond, en die haar vraag aan de gastvrouw, om een rijtuig voor haar te laten bestellen, had verstaan, met haar lieve, eenvoudige vriendelijkheid:

- Misschien wilt u me wel 't genoegen doen, om met MIJ mee te rijen, juffrouw van West? Bezuidenhout, nietwaar? Daar kom ik toch voorbij, en ik ga óók dadelijk weg.

Een oogenblik aarzelde Hedda. Maar zonder te begrijpen, hoe ze dat zeggen kon, antwoordde ze, koel, kort.

- O, heel graag mevrouw.

In het rijtuig zaten ze tegenover elkaar. Hedda teruggetrokken, weg-gedoken in haar sortie, en zwijgend, als was zij vermoeid; Odette kalm en recht-op, onschuldig pratend over de voorvalletjes op de soireé.

Hedda voelde haar bloed in haar aderen branden; zij bewoog zich niet, zij zag Odette niet aan, uit radeloozen angst, dat zij zich dan niet meer bedwingen kon, en zich uiten zou, hòe dan ook. Dat zij Odette dan al de onmachtige verwijtingen toeslingeren zou, die thans haar wil, met ijzeren kracht gevangen hield; dat zij haar alles zeggen zou, en daardoor de inspanning van zóóveel maanden volkomen ongedaan zou maken.

Later bleef ook Odette zwijgen; zij kreeg geen antwoord, op wat zij vriendelijk vroeg; zij dacht, dat Hedda ongesteld moest zijn, en wilde haar dus niet hinderen met veel gespreek. Zij leunde in een hoek, en sloot, wat vermoeid, de oogen.

Toen Hedda dat zag, bij toeval, zonder het te willen, toen kon zij, zonderling-geboeid door Odette's rvezen, haar blik

niet, meer afwenden daarvan. Zij bleef haar aanzien, lang, met wijd-open oogen, oogen zóó sterk, alsof zij woorden zeiden, alsof zij een daad konden doen.... zóó zou Odette het hebben gevoeld, als zij ze zag, - maar zij bleef ongestoord, in een onbewustheid, die niets vermoedde.

Hedda had haar handen tot vuisten gebald; haar adem ging snel, ongelijk, haar mond stond half open; haar oogen voelde zij gloeien en haar slapen rusteloos kloppen. Zij leed, leed, meer dan zij dacht te kunnen.... en haar gedwongen bewegingloosheid verzwaarde drukkend haar smart. O, als zij zich maar uitspreken kon, o, als zij zich maar uitsnikken kon, - maar die doodende roerloosheid, dat doodende zwijgen maakten haar bijna waanzinnig door haar emotie te WILLEN en niet te MOGEN uiten! Zij keek naar Odette, onafgewend, keek, met gretige, wilde oogen, oogen, die kwaad wilden, die vlammen zouden van voldane haat, wanneer zij dat bloeiend wezen daar, verdorren zagen, zooals zijzèlve was verdord.... O, als zij Odette krimpen zag, vermeesterd door het gruwelijkst wee, hoe zou zij schaterlachend juichen, hoe zou zij wèl-bevredigd dan, den dood ingaan.... Maar Odette's lippen lachten, maar Odette's wangen bloosden, maar Odette's oogen glinsterden en straalden onder de neêr-gezonken leden.... Hedda ZAG ze opeens, die heldere, klare oogen, die oogen van een kind, een zorgeloos-gelukkig kind, oogen, die nooit wanhopig-woest hadden geweend, die nooit iets anders dan teedere of hartstochtelijke blikken hadden opgevangen.... oogen, die dankbaar in een blijde toekomst staarden, onwetend van leed en onbevreesd daarvoor....

Haar keel was beklemd, haar hart bonsde zwaar, van het erdoor heen stormend bloed, haar slapen hamerden, in haar hersens bruiste het, haar hartstocht sloeg haar als een koorts naar het hoofd, en deed haar alle besef verliezen. O.... dat wezen was thans in haar macht, - aan háár genade overgegeven.... waarom zou zij niet.... o, waarom

zou zij niet, met handen die durfden en wilden en onweerstaanbaar gedreven werden tot de daad, haar aanvatten, en die glanzende oogen dooven, die levende schoonheid doemen ter dood?

Al haar zenuwen trilden van verlangen, haar handen strekten zich in wreed begeeren uit, - o, als een getergde tijgerin, zou zij zich werpen op haar, op haar, die zij haatte, zij zou haar dooden, dóóden zou zij haar, in duizend folteringen, zij zou haar vernielen en vernietigen, zij zou haar doen lijden, als nooit één geleden had, zij zou haar vermorzelen, verbrijzelen onder haar haat.... Haar spieren spanden zich, in krachts-verzamelen, vóór zij den aanval deed, zij richtte zich op, zij boog zich geruischloos naar Odette toe, want haar treffen, zoo zij slagen wou, moest heftig zijn en snel....

Toen, plotseling, met een even-teruggaanden schok, hield het rijtuig stil, en Hedda, begrijpend, begrijpend opeens, WAT zij had willen doen, rukte het raampje neêr, stak haar hand erdoor, en greep den klink, zóó woest, dat het portier geweldig opensloeg. Ontsteld zag Odette het aan, hoe Hedda roekeloos van de trede sprong; zij keerde het hoofd niet om, maar vluchtte de stoep-trappen naar haar woning op, weg-snellend, zonder blik of groet.

En binnen sloot zij geruischloos de deur voor den nacht, met zóó hevig bonzend hart en zóó hijgend, als was zij eindelijk veilig, na aan een lang-dreigend gevaar ontsnapt te zijn. Zij leunde zich, gebroken, tegen het hout, en legde het hoofd tegen het koude glas, zóó stond zij een oogenblik denkloos, beseffeloos, tot plotseling de vrees in haar kwam, dat iemand haar had gehoord, en haar in dien toestand ontdekken zou Toen haastte zij zich de trappen op, en in haar kamer sloot zij de deur zorgvuldig af, zichzelve afscheidend, van alles, wat daarbuiten was.

Met vreemde oogen stond zij haar eigen omgeving rond te staren. Een hevige walging van al het bestaande drong

zich in haar, een woeste lust kwam in haar op, zich tegen den grond te werpen, en zich gillend rond te wentelen daar, - om zich de kleederen in flarden te rukken, om iets te vernielen, om zich pijn te doen, zich zóó te martelen, dat haar lichamelijke haar ziele-smart overtrof.... Maar zij bleef roerloos, roerloos... en een bitter-hulpeloos gevoel van ellende kwam over haar.... niets, niets, om zich aan vast te klampen, nu alles haar begaf: geen steun, geen raad, geen troost, zij was alleen, alléén, zooals zij dat àltijd was geweest, en àltijd blijven zou! O, zij, die andere, dat kind van weelde en geluk, waarmee verdiende zij dat, waardoor viel háár alles ten deel, wat een ander zoo droef moest ontberen? Zij voelde een schrijnende, steeds-heviger-wordende en fel-benauwende pijn, die haar borst als met schroeven omsloot, en die haar hersenen verschroeide. Haar voorhoofd gloeide, haar oogen stonden strak en groot, in haar gelaat, dat voorover-gebogen was, alsof zij luisterde, luisterde naar iets ver-afs.... De handen, aan de gestrekte armen, waren gebald, zoo stond zij, een langen tijd.

Maar plotseling kwam de crisis nog eens.

Toen sloeg zij zich met de vuist voor het hoofd, op de borst, en kreunde ingehouden, maar hartstochtelijk: o, m'n god.... o, m'n god.... Haar droge, wijde oogen staarden voor zich uit in het vage.... Haar hoofd was heet, een rozig floers trok haar oogen voorbij.... klaar en helder zag zij voor zich Odette, met haar lachend en kinderlijklief gezicht, - en haar tanden knarsten op elkaar, zij wrong zich en sidderde, als onder een onontkoombaren druk. O, zij haatte haar, haatte haar, haatte haar! WAT had haar belet de daad te volbrengen, die zij zichzelve had opgelegd? O, God! Waarom, WAAROM had zij het niet gedaan! Zij had berouw, o, grenzeloos, dat zij het gunstig oogenblik zich dom ontglippen liet.... O, ze was gek geweest, gek, gék was ze geweest, om dàt voorbij te laten gaan!... O, god, gòd! Hoe had ze gekund.... nu was immers alles voor

altijd voorbij.... nu was immers alles voor altijd voorbij....

Het klaagde in haar hersenen voort, tot een oneindige deernis met zichzelve de strakte harer gespannen zenuwen verbrak. Het was de natuurlijke terugslag op haar onmachtige wanhoop van straks. Dat zacht gevoel van medelijden breidde zich uit, gestadig en snel, kroop zachtkens door haar aderen heen, haar bloed verkalmend, haar haat vermilderend, totdat haar gestel zich overgaf, en een schrille snik haar borst ontsnapte.

Zij liet zich vallen, voorover op den grond, en legde haar hoofd in haar gevouwen handen. Geluideloos, maar onophoudelijk weende zij.... zij weende, in diep-hartstochtelijk medelijden met zichzelve, in onmachtige zwakte, haar leed in eenzaamheid uit....

III.

Odette keek Hedda na, verbaasd, verschrikt.

- Dag, juffrouw van West, riep ze haar toe, uit het portier gebogen, maar geen antwoord kwam terug.

Ze richtte zich op. ‘Naar huis’, herhaalde zij, bevestigend, de vraag van den koetsier.

Hij sloot het rijtuig, klom op den bok, en reed heen, in de richting der Wilhelminastraat.

Odette leunde achterover; een zonderlinge, beklemmende angst begon te werken in haar.

Wat had die Hedda, wat had die Hedda, in godsnaam, toch? Waarom deed ze zoo vreemd.... waarom zweeg ze zoo voortdurend op den huiswaartschen rit, en verdween toen zoo bruusk-onbeleefd, - waarom was ze zoo weinig vroolijk, den ganschen avond, geweest? Want nu herinnerde Odette zich een tal van kleinigheden, waarop ze, in het verloop der soirée, weinig acht had geslagen: Hedda had nòch gezongen, nòch piano-gespeeld, zooals ze, andere malen, dikwijls en gaarne deed, - ze had bedankt voor

deelname aan een gezelschaps-spel, voor dansen zelfs.... ze had aldoor maar stil gezeten, weinig sprekend en bleek, zich met een lichten hoofdpijn verontschuldigend daarvoor.... Zóó kende Odette haar niet, ze had haar nog nooit zóó gezien.... en toen ze aan een van Hedda's kennissen had gevraagd:

- Wat heeft, juffrouw van West? Is ze wel 's meer zoo? had deze haar ten antwoord gegeven:

- Nee, nooit.... 'k Begrijp d'r heusch niets van.... En nu.... door Hedda's koel-strakke houding, tijdens den rit, tegen haar, ontstond er in Odette een plotseling-hevige vrees, die haar het bloed naar de slapen dreef, en haar hart fel deed kloppen: was het om háár, - omdat ze de vrouw was van Leo, misschien?....

Een gevoel van machteloosheid vatte haar aan. Ze had wel eens praatjes en toespelingen gehoord, ze had wel eens dingen gezien, die haar heur hoop, dat Leo eenmaal háár liefhebben zou, ontnamen, maar in de overweldigende vreugd, door zijn verklaring gewekt, had ze hem niet, dan maar heel vluchtig daarover gesproken, en zich dadelijk laten overtuigen door hem.

- Leo, ik had eigenlijk iets heel anders van je gedacht....

- Wat dan, allerliefste?

- Wel.... ach.... je begrijpt me héél goed....

- Hedda van West zeker? zei hij, met een lichten lach.

- Ja, bekende ze blozend.

- O, daar is niets van an.... daar is nooit iets van an geweest, - dat moet je heusch niet denken, hoor?.... Odette, dat zal je toch niet? D'r is waarachtig geen reden toe.... d'r heeft nooit iets bestaan tusschen ons....

- Maar iedereen sprak d'r toch over....

- Nou ja, omdat iedereen d'r over sprak.... Is dat 't bewijs, dat 't wáár was?.... Ik occupeerde me 'n beetje met d'r, omdat ze tenminste niet zóó idioot-onnoozel

was, als al de anderen waren, en dat is al voldoende, om 'n engament d'rdoor te doen zijn.

- Was d'r niets meer?

- Geloof me toch, kind, niets... niets.

Ze had geloofd, in een heerlijke, rustige verrukking, dat hij van háár was, van háár-alleen, en dat ze stoorloos van haar geluk genieten mocht, zonder dat zij droefheid behoefde te voelen, door het besef, dat haar zaligheid slechts was, hetgeen ze een ander ontnam....

En nu was alles weer ontwaakt, door een beweging, een blik, en véél erger pijnigend was nu het gevoel van wreedzijn en onverdiend genieten in haar, dan zij het nog ooit had gehad. Het kwam haar niet toe, zij had er niet het uitsluitend recht op, zooals zij had gemeend. O, arme Hedda, arme, arme.... Maar wàs er dan iets geweest? Hàd er dan iets bestaan? Neen, neen.... zij geloofde Leo, zij geloofde in hem, blindelings en onvoorwaardelijk en voor àltijd.... Hij had Hedda niet liefgehad, zelfs geen flirtation bedoeld.... maar zij, wie weet, ZIJ.... Een vrouw is zoo ontvankelijk voor een vriendelijk woord, voor een belangstellenden blik.... had ZIJ zich iets verbeeld misschien? Had ZIJ op zijn liefde gehoopt, had zij zich een toekomst met hem gedroomd? En ontnam zijn huwelijk haar alles: haar illusies, haar jong geluk, haar liefde? O, Hedda, arme, arme....

Het rijtuig stond stil; de koetsier belde voor haar, en aanstonds opende Leo zelf de deur.

- Ben je daar.... ben je daar weer, zei hij innig, zijn arm om haar heen-slaand, toen de deur gesloten was, en kuste haar stil gezichtje. Ben je moe, lieveling, of koud? Kom gauw binnen dan, daar is 't warm....

In de kamer ontnam hij haar beur sortie, en dwong haar met zachte kracht, in een fauteuil bij den haard.

- En hoe was 't d'r wel? Kom, zeg nou 's wat, kom, lach 's tegen me.... toe, schatje-lief? Ik heb je zóó gemist,

de hééle avond heb ik zóó naar je verlangd.... o, zie je, zóó erg.... En hoe heb jij 't gehad?

Zij antwoordde niet, ze kon het niet. Nerveus-onhandig trok zij aan haar lange handschoenen, om ze uit te krijgen. Hij hielp haar, glimlachend om haar zenuwachtige haast, en bevrijdde vlug haar handjes. Toen keek hij baar in het gelaat, verwachtend een lief woordje en een beloonenden blik, en zag toen, hevig ontstellend daardoor, dat zij schreide.

- Kind! Wat is er.... wat is er gebeurd?

Ze zag hem aan, en schudde ontkennend haar hoofd.

- Niets, Leo, niets.

- Je doet me schrikken.... je doet me schrikken, kind! Je ben toch niet ziek? Toe, zeg 't me, toe zeg 't me nou, wat je hebt, laat me nou niet zóó in spanning... liefje!

Maar zij bleef weenen, sterker nu, en kon niet spreken.

Hij knielde naast haar neêr, en nam haar teeder in zijn armen. Liefkoozend hield hij haar hoofdje aan zijn borst, en streelde haar blonde haar. En fluisterend aan haar oortje, vroeg hij toen:

- Toe, lieveling, toe.... ik smeek je.... zeg 't me nou....

Zij boog haar gezichtje verlegen op zijn schouder.

- Ach, Leo.... Ik durf niet....

- Waarom niet, waarom niet, vleide hij. Is 't zóó iets ergs? Is d'r vanavond iets bizonders geweest? Ik maak me heusch ongerust....

Toen, schuchter, begon ze:

- Weet je, wie óók was gevraagd? Hedda.... Hedda van West....

- Nou, kindje, en? vroeg hij, toen ze niet verder ging.

- Ze was zoo vreemd en stil en bleek, de heek; avond.... en tegen mij zoo koel....

- Nou, en wat meer?

- En toen d'r rijtuig niet kwam, vroeg ik d'r, of ze met MIJ mee-rijen wou, en hij d'r huis.... toen vloog ze opeens zoo haastig de trappen op, zonder iets te zeggen,

zonder me te groeten zelfs.... en toen dacht ik.... toen dacht ik, dat....

- Wat dacht je toen? vroeg hij geduldig en zacht, ofschoon een wrevel in hem rees, dat hij nog niet, nòg al niet van Hedda's vervolging was bevrijd.

- Ik dacht dat.... ik dacht, dat.... stamelde Odette, dat ze misschien verdriet had, Leo door MIJ, omdat ik met jou ben getrouwd....

- Maar hoe zou dat kunnen, hoe zou dat kunnen, vraag ik je? zei Leo, geëmotionneerd. Hoe is 't toch mogelijk, dat je je zoo iets verbeeldt, waar absoluut geen reden voor is.... Maar kindje, kindje toch! Ik verzeker je, dat ik nooit 'n woord van liefde tegen d'r heb gezegd, dat ik nooit iets liefs tegen d'r heb gedaan, dat kon ik niet, dat had ik niet gekund, want ik HAD d'r niet lief! Ben je dan niet tevreden met de waarheid zelf, die ik je al 's meer heb gezegd? Wat wil je dan van me.... wat moet ik dan doen, dat je me gelooven zal?

- O, Leo, zei ze, ik geloof je immers, ik geloof je immers altijd? En nou vooral zoo heel graag. - ....Maar als je gezien had, hoe vreemd ze deed, als je dat had gezien, zooals ik.... 't heeft me ontroerd.... 't heeft me pijn gedaan....

- Misschien was ze ziek.

- Ze had hoofdpijn, zei ze, peinsde Odette.

- Welnou! zei Leo verlucht. Dan was het dàt! Natuurlijk! O, nou begrijp ik àlles!... En dit kleintje hier ging maar dadelijk gevolgtrekkingen maken, en vreeselijke dingen vermoeden, vervolgde hij plagend, zijn wang leunend tegen de hare, en dacht d'r maar heelemaal niet over na, hoe bedroefd ze MIJ daardoor maken moest....

- Geloof je 't werkelijk, Leo.... Leo.... dat 't dàt alleen maar was?

- Ja, dat geloof ik. Vast en zeker geloof ik dat. Liefje, ben je nou weer gerust?.... Gelukkig!

Odette knikte en glimlachte hem toe.

- Ja, Leo, goddank....

Hij lichtte zijn hoofd op, en bleef haar aanzien, ernstig, open, terwijl hij sprak:

- Lieveling, lieveling, ik bèn van jou.... jij hebt me, heelemaal en voor altijd!.... En nooit, dat zweer ik je, heb 'k an 'n ander toebehoord, nooit heb ik iemand liefgehad, zoo heilig, als ik houd van jou! Jou heb ik lief.... volkomen en voor eeuwig.... jou heel-alleen.... jou heelalleen, en jou voor àltijd!.... En kussend haar lieve lippen, met een wilden hartstocht, waaraan zij zich willoos overgaf, herhaalde hij dat telkens en telkens weer: Jou heb ik lief.... jou, jou-alleen en jou voor àltijd....

In memoriam. Door Willem Kloos.

In 't nachte-duister ging 't mysterie vonken....
't Gewaad, van water zwaar, u langs de leden
Slepend, zoo kwaamt gij langzaam nader-treden,
Tot waar ik lag, in zwaren droom verzonken.

Ach! hoe die oogen onheilspellend blonken!
Al wat ik had gedacht, al wat 'k geleden
Had, in de dagen van 't verdord verleden,
Zag 'k in dat oog, als waar het staal, geklonken.

Gij weendet niet, maar o, uw oogen staarden,
Zoo naamloos-droef, alsof zij vast verkondden,
Dat, ná den dood, uw smarten niet bedaarden,
Maar feller schrijnden nog, oneindbre wonden...

En 'k riep mij toe: ‘O, wil, met lievend streven,
Genieten stil de pracht van 't aardsche leven!...’

Paschen der vreugd door Willem Kloos.

I.

Is dan de lucht niet heerlijk-blauw? Is 't klare
  Water niet glanzend in 't gestraal der zon?
  Is dan niet elk ding hier op aarde een bron
Van diepe weelde voor wie vroomlijk staren,

Alsof onze oogen die van englen waren,
  Naar 's werelds schoonheid, die zich wijd-uit spon
  Overal heen tot aan den horizon?
Ja, 't leven ware schoon, zoo niet, met zwaren

  Nevel, der menschenziel ellende streek
  Langs al wat groeit en bloeit en blinkt, of, bleek,
De dood slechts loerde daar, met duivelsch grijnzen...!

  Menschen! aanhoort uw eenig-waar gewin!
  Hoort! Christus' sage heeft een diepren zin:
Voor lach van liefde moest de Dood zelfs deinzen...!

II.

Ja, Christus moest de God der Vreugde heeten!
Was Hij de Vreugde niet, die àlles droeg,
Wijl in zijn binnenste harmonisch loech
Het eeuwig-vroolijke, hoog-heil'ge Weten,

Dat, boven Zijner Jongren angstge kreten,
Als een ziels-glorie op Zijn aanschijn sloeg,
Een vreugd des vredes, waar vergeefs om vroeg
Zijn vijand stout, door zelf-verwijt gespleten,

Toen hij dat doods-bleek hoofd, met zachten lach
En half-gesloten oog vol vreugde-weelde,
Omhoog aan 't harde kruishout hangen zag...?

Ja, toen de doods-lach om die lippen speelde,
Wist elk, die opzag naar die foltring steil,
Dat Hij geen God van smart was, maar van heil...!

III.

Neen, Dood was geen verwinnaar!.... in stil juichen,
Sloot wel God's mond zich voor een oogwenk toe,
Ging wel dat hoofd, van 't langzaam sterven moê,
Zich naar den grond, als 't hoofd eens dooden, buigen,

Wijl druppels bloed, en zweet ook, langs de ruige
Lokken en baard ternedervielen.... hoe?
Ach! door de schrijningen van kroon en roê...!
Maar ieder, die daar stond, kon klaar getuigen,

Dat, in een glorie eindloos-lumineus,
Gods Zijn-zelf opvloog naar die lichte streken,
Waar Hij zou heerschen als de Mensch-God heusch!

Christus, de God, voor wien àl smarten weken,
De Vreugde-Christus slechts is God gebleken,
En buiten dézen Christus blijft géén keus....!

Levens-raadsel door Willem Kloos.

I.

Leven er wezens soms, op al die aarden,
Die, wervlend, in onnoemelijk getal,
Rond-hollen door het eindeloos Heelal, -
Wezens, gelijk.... of hooger nog van waarde

Dan 't hoogste leven, dat ons aardrijk baarde?
Of dolen zij, als schapen zonder stal,
Met zinloos zoeken, door de wereld-hal,
Die gloênde of reeds-gedoofde reuzen-haarden?

Niet één, die 't weet. Wij, menschen, zijn een ras,
Dat, opgeworsteld uit de laagste laagte,
Nauw weet, wat honderd jaar geleên het was.

Ons beste doel is: zonder veel geklaag te
Leven en sterven, en die hooge vraag te
Eeren, als 't raadsel, waar men nooit in las....

II.

Maar, wijl ik zoo, in droom van droefheid, wankte,
Zag 'k plots, in glorie, Uw gebenedijde
Beeltnis mij wenken, in een stil verbeiden....
Wat stondt Gij daar, terwijl ik hoopvol dankte,

Wijl om Uw fier-geheven hoofdje rankte
Een diadeem van bloesems, die daar wijdde,
Door 't om Uw koninklijk gelaat zich breiden,
Uw gansche lichaam, in zijn eedle slankte...!

Gij spraakt: ‘O, laat het u niet langer deren,
Al zouden àl de werelden, in wielen
Vervaarlijk, storten in des afgronds nacht!

De Liefde-alleen kan met haar staf bezweren
Al gruwlijke angsten onzer menschen-zielen....
Want, wie gelukkig is door liefde, lacht!...’

‘Een held’ van Fokko Bos.

‘H is een held met een houwer op zij’ is het bekende rijmpje op ‘G is een geitje en Gijs staat er bij,’ en waarlijk, veel meer poëzie, dan in deze dichtregelen schuilt, brengen we na den ‘held’ van Fokko Bos niet mee naar huis. Doch, op deze wijze over het jongste tooneelproduct van een ‘oorspronkelijk schrijver’ te schrijven, noemt men ‘er zich met een Jantje van Leiden afmaken’; men heeft een zeer goedkoop succes bij het, zich gaarne in eens anders leed verkneuterend, publiek, maar.... men komt er niet verder mee, en dat zouden we juist zoo graag met onze dramatische kunst hebben. Laten we dus een oogenblik met alle consciëntie over des heeren Fokko Bos' tooneelspel schrijven, om er, in allen gemoede, nog een praatje over onze hedendaagsche tooneeltoestanden aan vast te knoopen. Vóór alles dan: ‘Een Held’ is met ernst en goeden wil geschreven en, al waar dit zijn eenige deugd, dan is zij er toch een, die ons sympathie voor den auteur moet doen gevoelen. Gelukkig echter heeft het werk meer goede qualiteiten en die willen we hier even opsommen, om ons geweten jegens den persoon, over wien wij het wagen - met een goede bedoeling, gelooft dat vrij! - critiek uit te oefenen, geheel zuiver te houden. Nu dan: de heer Fokko Bos heeft willen geven kleine menschen, kleine toestanden, en dit is hem hier en daar heel aardig gelukt. Zijn personen zìjn klein, namelijk de bijfiguren, de mindere rolletjes, die maar even ten tooneele verschijnen, als de leuk menschelijke bankier, zijne praatgrage echtvriendin en de goedhartige vrouw Kempers; wat echter de hoofdpersonen betreft, den held en zijne eega, die bij het vallen van het doek een heldin blijkt te zijn.... Daarover straks. Ook de toestanden zìjn klein, zooals men dat bij de gewoon nuchtere menschen gewoon is, maar dat zij bepaald wàar zijn, neen, daar geloof ik geen oogenblik aan, evenmin als aan de echtheid van het heidenpaar! Ziezoo; tot mijn groote spijt is hier mijne appreciatie reeds afgeloopen, en thans moeten

we het stuk eens wat flinker onder de oogen zien. Het voorafgaande gelieve men dus als een buiging aan den auteur te beschouwen, een hoffelijke buiging, die de welgemanierdheid ons leert, doch, na deze niet onbeminnelijke plichtplegingen, gevoelen wij ons gerechtigd, ja, gedrongen, als een eerlijk man, wien iets op het hart ligt, den zoo beleefd begroete ronduit de waarheid te zeggen, opdat hij, zoowel als het publiek en niet het minst de schrijver dezer weinige regelen zelf, een klaarder begrip over het een en ander moge krijgen, dan nù het geval schijnt te zijn. Komaan! ik heb, net als de mug, lang genoeg om de kaars heen gedraaid en vlieg er thans in, echter niet om te verbranden, want des heeren Fokko Bos' tooneelspel is geheel vuur-, vlam- en vonkvrij. Ja, helaas, het is zoo koud, zoo bedachtzaam, zoo schoolmeesterachtig neergeschreven, dat wij ons heusch verwonderd afvragen: wat toch heeft den vader van dit papieren kind bewogen, zulk een bloed-, leven-, merg- en pitloos product zijns geestes de wereld in te zenden? Is het geen schande, den menschen zulk een maagbedervenden kost op te dringen, hen met zulk een dramatisch wangedrocht twee uren, zegge twee volle uren, te vervelen? Ja, is het geen misdaad, de tooneelschrijfkunst te verlagen tot de bedachtzaam neergeschreven uiting van een hoogst alledaagsch mensch, wien phantasie, wien geest en gloed ontbreekt, om de gestalten zijner verbeelding leven in te blazen, innig, kerngezond, bloedwarm leven? Is het geen misdaad, in hoogeren zin? Wat toch is het waarachtig drama ten allen tijde geweest en zal het immer blijven, onveranderlijk als het is, als het leven zelf? Wel, niets anders dan de weergave van datzelfde leven, doch niet gegeven door de eerste de beste, meer of minder gladschrijvende, pen, niet gegeven door een, die als een gelijke tusschen de hem omringende menschen staat, niet gegeven door een, die, buiten zijn dagelijksche bezigheden van handeldrijven, militaire wandelingen doen, pot-

tenbakken of wat dan ook, om, ook er eens een comediestukje schrijft, waarin mevrouw A. op de planken net zoo doet als zijn eigen schoonmama in 't leven, of meneer B., neen, maar sprekend! op den kruidenier van om den hoek gelijkt, of juffrouw C. net zoo praat als zijn nichtje wel eens doet, als ze te veel morellen op brandewijn heeft gedronken, neen, niet dezulke weergaven van het leven zijn het, die men als de waarde volle, blijvende drama's beschouwt, hoe aardig ze ook voor een enkele maal, ten gerieve van acteerende dilettanten of dilettanterige acteurs, mogen zijn, neen, niet dezulke weergaven, maar wel die van den verzienden, diepvoelenden dichter die, zich gewerkt hebbende uit de lyriek zijner voorgangers of die van zichzelf, thans in handeling geeft, wat er eerst in zijn diepste innerste zong, klaagde en juichte, lachte en weende als een enkele, klaar verluidende melodie; alzoo: de tot personen, dingen en daden geworden factoren, waaruit die wonderlijke harmonie was saamgeweven, of, met andere woorden: het leven, herschapen door den mensch-god, die dichter heet. Nu moet men niet denken, dat ik hier te velde trek tegen de, zoogenaamde, realistische kunst; verre van dit! Wie het leven geven wil in al zijn dagelijksche kleinigheden, al zijn beslommeringen, al zijn kleine vreugden en aandoenlijke verdrietelijkheidjes, die moet dat voor zichzelf weten. Maar dan moet hij het ook waar doen, juist, scherp ziend, kantig teekenend; dan moet het geheel een beetje breed, flink aangepakt worden; dan moet hij niet zien op een karakter meer of minder, als was hij bang dat bij een derden of vierden persoon in zijn drama zijn vindingrijkheid reeds te kort zou schieten; dan moet hij vooral niet bang zijn, echt ware levenstoestanden te geven, de menschen en dingen bij hun waren naam te noemen, en vooral, laat er dan toch, gelijk elk goed drama voegt, een altijd durende stijging zijn, laat de karakters zich ontwikkelen, laat men dadelijk doen begrijpen, waar men heen wil, laat er dus éénheid zijn

in die bont wemelende menschenmassa; want anders, zonder die eigenschappen, wordt het een slordige, als droog zand aan elkaar hangende, kijkjes-reeks op de menschheid, of, in het ergste geval, een wanhopige prullaria, waarin sentimentaliteit voor gevoel, kemiekeligheid voor geest en humor, en de leuke opmerkingsgave van een rustend kruidenier in bonis voor scherpziendheid moet doorgaan. Ja, de realistische kunst zonder deze gebreken mag men wel steeds in groote eere houden, daar zij immer een weldoende reactie, een heerlijke verfrissching op laffe romantiek, mystisch gezeur of al te water-en-melkachtige schrijversflauwiteiten bleek te zijn. Ja, voor diè realistische kunst nemen wij gaarne eerbiedig den hoed af, haar als een goede vriendin ridderlijk naast ons duldend, een vriendin, die ons helpt en sterkt in de nooit volstreden worsteling van waarheid tegen leugen! Maar dan moet die jonkvrouw zich niet dadelijk koningin wanen. Zij toch is slechts de sleepdragende hofdame van die andere kunst, welke wij als koningin moeten begroeten; wel de meest geliefde der volgelingen, maar toch slechts een volgelinge, van die andere kunst, die het kind van 's dichters verbeelding is. Diè kunst is een sierlijk getooide, een phantastisch gesmukte, die niet weent en lacht, gelijk menschen huilen en plezier hebben, doch wier tranen gelouterd zijn in den kristallijnen kelk der schoonheid, wier lach gouden beschenen is door het licht der verhevenste vreugd! Diè kunst is de idealistische, de eenige groote, de eenige blijvende, waarnaar alle begenadigde kunstenaars reikhalzend streven. -

Doch wij dwalen van ons onderwerp af; keeren wij dus ten spoedigste naar onzen ‘held’ terug. Nu, de overgang van koningin naar held is in vele gevallen zoo'n groote sprong niet, daar wij bij het hooren van dien naam onwillekeurig denken aan een geharnasten dappere, een avontuurlijken strijder, een met alle edele hoedanigheden begaafd man, in 't kort, iemand die in de sfeer eener koningin zich juist

eerst recht op zijn plaats gevoelt. Helaas, de held, dien wij thans voor ons hebben, is van een geheel andere soort. Hij is een held van de droevigste figuur, advocaat in een groote provinciestad en heet Anton Rettich. Deze heer verkeert in zeer bijzondere omstandigheden. Hij heeft namelijk eindelijk een 'zaakje' gekregen, dat pàkt, ja, dat er hem, volgens het oordeel van velen, ineens kan bovenop helpen. Zoo althans laat het geval zich in het begin aanzien. Het loopt echter heelemaal mis, niet het proces, want dat wint de talentvolle redenaar glansrijk, en wanneer de officier van justitie, die een kwaaie schijnt te zijn, niet in hooger beroep ging, zou het zaakje heel kalm zijn beloop hebben genomen in den triumf van Mr. Anton Rettich, den gelukkigen trots zijner eega en wat malle, kleinsteedsche babbelpraatjes van hun kleingeestige omgeving. Edoch, het geluk is den pleiter niet zoo goedgezind; de officier van justitie houdt vol en thans is het drama in vollen gang. Laat ik u echter eerst even het hoogst tragische geval, dat aanleiding tot de rechtszaak gaf, mededeelen. In de groote provinciestad, waar het heidenpaar woont, leeft een zeer merkwaardige kellnerin, een kellnerin, zooals men er heusch geen tweede zal tegenkomen. Dit meisje namelijk, of liever deze vrouw beging in hare jeugd een veel voorkomenden misstap, zoodat zij moeder werd van een lieve kleine, die men met den naam van 'onecht kind' pleegt te bestempelen. Tot zoover is het karakter dezer kellnerin zeer aannemelijk; dit zal ieder mij moeten toestemmen. Wat wij verder echter van haar hooren, is minder alledaagsch. De berouwgevoelende vrouw namelijk blijft zich bezighouden met het toedienen van biertjes aan het heerendom van de groote provinciestad, waarin het heldenpaar woont, doch slaat alle liefdebeden - de fooitjes waarschijnlijk niet! -, waarmee men haar tracht te verleiden, af, want, gelijk zijzelf echt kellnerin-achtig zegt: 'De wèreld is me zoo onverschillig. Ze oordeelt en veroordeelt zonder te begrijpen', etcetera, etcetera.

Deze niet onsympathieke vrouw treft een allerakeligst koopje. Zij toch laat uit onachtzaamheid, waarschijnlijk het gevolg van haar steeds droefgeestige stemming, in de slaapkamer van haar lieve kleine het gaskraantje openstaan. Jonge kinderen kunnen daar nog minder tegen dan groote menschen, zoodat haar eenigste troost in dit zwart kellnerinnebestaan bij gebrek aan versche lucht het tijdige met het eeuwige verwisselt en de, toch reeds zoo zwaar beproefde, moeder in rampzalige eenzaamheid achterlaat. Is het niet om te weenen? Doch het was in God's hand beschikt, dat de vrouw nog meer, nog oneindig veel meer zou lijden. Men verdenkt er haar namelijk van, dat zij dat noodlottige gaskraantje met opzet liet openstaan, teneinde op eene gemakkelijke wijze van het kind bevrijd te worden, ‘dat haar in meer dan één opzicht tot last moest zijn.’ Zij komt nu voor het gerecht en zou waarschijnlijk veroordeeld zijn, wanneer niet..... thans komt onze held op de proppen. Deze held, gelijk ik reeds zeide, woont in een groote provinciestad en heet Mr. Anton Rettich. Deze is, gelijk hij zelf bekent, een droomer, want - zooals hij zoo vriendelijk is, ons ook mede te deelen - toen hij een jongen was, wilde hij een held worden; later bekoelde dit ideaal en was het meer zijn speciale wensch dichter te worden. Ook dit is den droomer mislukt, ‘al heeft hij weleens een versje gemaakt.’ Vervolgens legde hij zich ijverig toe op het socialisme, doch daar wil hij nu niets meer van weten, want wij moeten de maatschappij niet omverwerpen, zegt hij zeer philosophisch, doch langzamerhand trachten te verbeteren, of iets dergelijks. En, om aan dit laatste mede te werken, opent zich thans een buitengewoon gunstige gelegenheid door het droevige voorval met het veelbesproken gaskraantje. Hij is in minder dan geen tijd van de onschuld der berouwvolle kellnerin overtuigd en zal thans optreden als haar onverschrokken redder, niet gevende om de publieke opinie, maar recht

aanhoudend op zijn ideaal; in één woord: hij zal dan tòch een held zijn. Dadelijk verdenken de kleinsteedsche bewoners der groote provinciestad hem van een plotseling opgekomen liefde voor de zwaarmoedige kellnerin. Nu is Leiden in nood, vooral daar ook zijne liefhebbende eega dat zaakje wat 'louche' begint te vinden en thans, evenals haar ouders, eischt, dat hij zich met het voorloopig succes tevredenstelt en niet wederom als haar edelmoedige verdediger zal opkomen, wanneer de gevreesde officier van justitie in hooger beroep mocht gaan.

Dit is te veel voor onzen held. Dat die kleinsteedsche bewoners der groote provinciestad hem afvallen, dit is hem, als een echten droomer, die in zijn jeugd weleens een versje maakte, geheel onverschillig. Ja, zelfs dat zijne schoonmama en zijn rechtschapen, doch gestrenge schoonpapa, die ook in de rechten doet, zich bij die lieden scharen, kan hij nog te boven komen. Maar dat zijne vrouw, zijne Corrie, die hem tot nu toe in den strijd heeft bijgestaan - welken strijd echter? - hem ook den rug toekeert, dit is hem te sterk, en gebroken valt hij op zijn schrijfstoel of canapé - dit laatste herinner ik me niet recht - neer. Doch niet gebroken voor altijd! Neen, dit niet! Want Mr. Anton Rettich is een held! Nu zal hij den strijd alléen volstrijden, ja zelfs zijn vrouw en kinderen, die hij voor het laatst in de onschuldige oogjes staarde, verlaten, daar de edelmoedige niet wil, dat het zijn vrouw zal zijn, die de groote provinciestad vaarwelzegt, waarmee zij hem een oogenblik, bij monde van haar gestrengen vader, bedreigde. Per slot van rekening echter - er moet toch eens een eind aan het stuk komen, nietwaar? - begint haar jaloezie wat te zakken, herleeft haar liefde voor den held meer en meer en zij stort zich eindelijk in zijn armen, zwerend bij hem te zullen blijven, niettegenstaande dat compromiteerende geval met den hardnekkigen officier van justitie. De rampzalige kellnerin heeft intusschen besloten, mocht zij ook in hooger beroep vrij-

gesproken worden, waarop nogal kans schijnt te bestaan, de groote provinciestad, ja het land, ik geloof zelfs het wèrelddeel te verlaten, om misschien eerst na vele jaren terug te komen, ten einde te kunnen bidden op het graf van haar kind. Rechts van 't tooneel staat het hereenigd heldenpaar, links staan de eenigszins verontwaardigde oudelui, en het stuk is uit, we kunnen huiswaarts keeren, om over het pasgenotene na te denken, er leering voor ons volgend leven uit te trekken of.... het zoo spoedig mogelijk te vergeten.

Ziedaar het nieuwste stuk, dat onze tooneelliteratuur en de Koninklijke Vereeniging 'Het Nederlandsch Tooneel' ons wisten voor te zetten.

Is het niet ten hemel schreiend de magerheid van inhoud, de slapte van opzet, de armoede van phantasie, die dit drama kenmerkt? Is het heusch geen misdaad jegens de kunst, een dergelijk stuk het leven te geven, een dergelijk stuk ten tooneele te brengen? Wij treuren om zulk een schandelijke beleediging, onzen heiligsten gevoelens, onzen hoogsten begrippen omtrent wat schoon is, aangedaan en wij protesteeren met al de kracht onzer innerste overtuiging tegen de roekeloosheid, waarmee in ons land met de dramatische kunst wordt omgesprongen! Ach, dat stuk van Fokko Bos is het eigenlijk niet, wat ons schrijven doet. Het is slechts de aanleiding tot onze brutaal eerlijke uiting, waarom bijna allen in 't eerst hartelijk lachen zullen, dat weten we; doch wat raakt dit ons! Het is wel meer gebleken, dat, wat eerst belachelijk scheen, hooge ernst was, een ernst, die zich op den duur wist te doen gelden, een ernst, waarmee ten slotte allen instemden, erkennend, dat hun eerste geginnegap domheid was, hun eerste glimlach een vertwijfeling aan de wederopleving van wat zij in hun innerste bekenden, dat dood en begraven was. Alzoo, met mannenmoed ten einde gezegd, wat ons op het hart lag. Nu dan: langer stilstaan bij den Held van Fokko Bos wenschen wij

niet. Het zou maar tijdverlies zijn, uit een soort van betweterij trachten aan te toonen, hoe datzelfde beduidenlooze onderwerp, dat Fokko Bos behandelde, geheel anders had kunnen uitgewerkt worden, breeder, met waarder situatie's, meer spelend in de realiteit van, bijvoorbeeld, een geëmotioneerde rechtzaal, waar de advocaat daadwerkelijk had kunnen toonen, dat hij een gloedvol redenaar was, tot blijdschap van het naar aandoeningen hunkerend publiek; of bijvoorbeeld in het café, waar men de kellnerin, die tusschen twee haakjes evenveel van een kellnerin heeft als, zonder hatelijkheid gezegd, de heer Fokko Bos van een dramaturg, in het café, waar men haar dan had kunnen zien lijden in de, haar walgende, omgeving. Doch nogmaals, we hebben thans met het stuk afgedaan en willen het maar zoo spoedig mogelijk vergeten. Wat noopte ons dan, ons over zoo'n onbeduidend stuk zoo warm te maken? Wel, niets meer of minder dan het feit, dat de Koninklijke Vereeniging ‘Het Nederlandsch Tooneel’, met zulk een stuk te monteeren, zich het recht onzegt, als het toonaangevende, ja, wij mogen haast zeggen, het officiëele tooneelgezelschap in den lande beschouwd te willen worden. Waar zij blijk van zoo weinig piëteit jegens de tooneelkunst geeft, mag zij zich niet langer beschouwen, meer te zijn dan een zooveel mogelijk goede zaakjes makende, hoe dan ook, tooneelartisten-exploitatie. Wat toch is, rechtuit verklaard, deze Koninklijke Vereeniging? Zoovelen weten het reeds zoo lang, doch durfden het niet hardop zeggen, hetzij dat hun belangen er mee gemoeid waren, hetzij dat hun de zaak, als alles wat kunst betreft, au fond volkomen koud liet. Het is echter in vele opzichten ongezond van zijn hart een moordkuil te maken, en daar wij ons leven niet gaarne door eigen toedoen onnoodig zouden verkorten, hangen wij de kat de bel maar aan en zeggen:

‘De Koninklijke Vereeniging ‘Het Nederlandsch Tooneel’ is de vorstelijke gril van een grandioos artist, een kolossaal tooneelspeler, dien wij allen kennen en die dus hier niet

genoemd behoeft te worden. Nu, vorsten zijn gerechtigd, er grillen, hoe buitensporig zij ook mogen zijn, op na te houden en wij eerbiedigen dien lust, wanneer wij er ons, wat onszelven betreft, maar niet aan te onderwerpen hebben. Dàn zien wij het, zonder al te veel pijn, aan, hoe een groot kunstenaar een drom van kleinere artisten om zich heen behoeft als de, niet te zeer in 't oog springende, decoratie voor zijne geniale scheppingen; dàn vinden wij alles goed, dankbaar als wij zijn voor de weergalooze schoonheid van sommige zijner zielsuitingen. Maar ons dunkt, dat spelletje heeft nu reeds lang genoeg geduurd, of liever, dat spelletje kan gerust voortgang hebben, zonder dat wij, geheel los van die koninklijke caprice, met al de kracht en al de liefde, die ons gegeven is, niet zouden kunnen gaan werken aan den langzamen, maar zekeren opbouw van een, in de toekomst glorierijke, periode van dramatiek. Hiertoe bij te dragen, hoe onbeduidend dan ook, hiertoe al de opkomenden in de tooneelschrijf- en speelkunst op te wekken, hiertoe een eerste steentje aan te dragen, ziedaar de eenige waarachtige bedoeling van deze, in alle nederigheid gegeven, critiek over ‘Een Held’ des heeren Fokko Bos. - Komaan, daar zal een luide schaterlach gehoord worden! Hoe lang zal die aanhouden om ten slotte voor den ernst te wijken? Wij willen geduldig wachten en intusschen voortwerken met al de vlijt, waarover wij beschikken mogen. Zoo zij het.

JOH. W. BROEDELET.

Naschrift v.d. redactie.

Ofschoon de Redactie niet goed begrijpt welk kwaad er in kan steken dat een tooneelgezelschap onderworpen zou zijn aan de gril van een grandioos artiest, daar toch de gril van een artiest, wanneer zij zich hoe dan ook in werken of daden uit, niet anders dan ernst kan wezen, heeft zij toch gemeend dit artikel in zijn geheel te moeten plaatsen in de hoop dat de heer Broedelet later de gelegenheid zal hebben zijne bezwaren tegen de bestaande tooneel-toestanden nader te ontvouwen.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

CVIII.

Word niet te droevig, Lief! om daagsche dingen...!
Brandt niet de gloed van ons geluk omhoog,
Als een verblindend-luisterrijke boog
Van zege en glorie, boven 't eindloos dringen

Der voort zich stuwende verwisselingen,
Waardoor al, wat op aarde zich bewoog,
Aflaat en heen-vliedt weêr...? Maar zie, daar hoog
Boven, de gloeiïng van ons heil zich kringen,

Als een triomfboog van klaar edelsteen,
Met kleurenrijke fonkeling zich breidend
Boven mijn ziels-diep, waar 'k zooveel geleên
Heb, en nog dagelijks zooveel waar' lijdend,
Waart *Gij* niet daar...! O, 't begerig gevit
Dier menschen... Hoort Gij 't? Die zegt dàt, die dìt...

CIX.

Wen ge even weg zijt, is 't mij, of 'k, in wijden
Nevel van wee, door 't eenzaam leven zweef,
Wijl, daardoor heen, als geest-gefluister, bleef
Een weeke afgalming van uw lachen glijden...!

O, wijl ik, als in weemlend droomland, leef,
Voel ik dan de einders van mijn Zijn verwijden...!
In verre verte, zie 'k verheerlijkt rijden
Uw teedre leden, waar 'k gedwee naar streef....

Maar komt gij weêr... o, weelde van 't weêr-flonkren
Te zien dier lichtende oogen, in de lucht
Vlak vóór mij: 't is me, o, goddlijk Lief! als blonk er 'n
Saffieren-paar, uit gindsch azuur gevlucht,

Dat, met mysterie-gloed der hemel-sfeeren,
Grootmachtig mijne kracht komt overheeren.

CX.

Donker gebloesemt zoude uw hoofdje voegen,
Wen ge, in de wade van uw mijmring wijd,
Langs mijn lievend lichaam als nevel glijdt,
En, wars, de weelde van het eêlst genoegen

Afwijst, of oogen ook u smeekend vroegen,
Of ook mijn stem met melodie u vleit
Vreugdevol, omdat gij mijn Liefste zijt....
Donker gebloesemt zoude uw hoofdje voegen!....

Maar 'k zeg u, Liefste! o, wil uw heerlijk hoofd
Liever omstrenglen met rozig-geblaêrde
Bloesems, ontloken in zomersche gaarde,

Want, naar ik plechtiglijk-teêr u beloofd
Heb, zal het leven u wezen een machtig
Feest van genieten, opfonklend hoog-prachtig!

CXI.

Ree mijner ziel, elegante gazelle,
Vliegt gij in vlugge huppeling door 't hout,
Waar, met smaragden schakeering, het goud
Van zonlicht vonkt, bij der beekjes zoet wellen....

Als gij me uw oortjes beî maar toevertrouwt,
Zal 'k u van teedere weelden vertellen...!
O, zie: ik ging vleiende strikken stellen,
Waar 'k u, met veel vreugde, in gevangen houd...!

Licht-van-een-lief, die in ziels-spelemeiïng,
Maakt mijn fel gemoed als een spiegel glad,
Wijl er zich reppen, in rhythmische reiïng,
Uw gewiekte voetjes op 't dartlend nat,
Waar, kort te voren nog, donkere rotsen
Onverwrikt steigerden, in 't maatloos klotsen!...

CXII.

Soms zweeft ge, als nevel over de avond-landen,
Die, vaaglijk-vlottend, treurig-trage mist,
Waarin men allerlei gedaanten gist,
Haar wijd-uit-wijkende, gewaande randen,

Als golven-koppen, op de leêge stranden
Van de' oceaan des al-oneindgen rist....
O, als 'k U aanzie zóó, mijn Lief! dan is 't
Me, of ik mijn ziel, als zon, die daagt, voel branden...!

Ja, 'k zal de zon zijn, die des uchtends vaagt
Weg, met haar glanzen, al de zware waden,
Die sombre Nacht, als waar 't een dreiging, draagt...

Ja, nu Gij steeds weêr, door gedachte en daden,
Mij 't schoon mysterie van Uw ziel laat raden,
Zal 'k zijn Uw Zon-god, die den Nacht verjaagt!

CXIII.

Al-eerste en Laatste, die mijn veel-bewogen
Leven met heerlijk-zuivren hartstocht kroont!
Lief, die genadig in mijn Ziels-diep woont,
Maar ook, met steigerende wiek, ten hoogen,

Door niemand ooit vermoeden zege-bogen
Van Mijns Zelfs triomfantlijk Ziels-zijn troont!
Cherub hoog-puur, die zich de Al-eenge toont,
Die ooit grootmachtig-heerschend is getogen

Langs mijn fier lichaam, met een eedlen zwier,
Wijl op Uw handen brandt het heilig vier
Van liefde, in vat van diamantne klaarheid...!

Lief, die 'k met weelge melodieën vier,
Eenig-vergoddlijkt mensch! ik houd U dier,
U eindloos lief voor eeuwig... Dàt 's de Waarheid...!

Literaire kroniek.

Het zoogenaamde ‘realisme’ is, op het oogenblik, aan de orde van den dag. Ieder jong-mensch, dat oogen in zijn hoofd heeft, meent tegenwoordig, dat hij óók als auteur moet beschouwd worden, zoo hij maar, een beetje meer levendig dan een catálogus-maker, weergeeft alles wat hij ziet of hoort. En ook de kritiek van kranten en tijdschriften gaat thans meestal zooveel mogelijk daarin meê. Drijven zich latend op dezelfde strooming, die, zooals zij denken, naar de toekomst heenstuwt, spelend hetzelfde vergankelijke spel, dat zij voor geweldigen ziels-ernst aanzien - maar veelal even kortzichtig en onbelangrijk is de theorie hier als de praktijk - knikken zij goedkeurend en zelfvoldaankneuterig, ook bij het dufste en ongevoeld-hardste, ook bij het saaiste en droogste en dorste, als dat maar eenigszins schijnt te lijken op wat elk mensch zoo alle dagen ziet.

Twintig jaar geleden zag 't er weêr anders uit: toen had ieder, die een pen kon vasthouden, een ander, maar even dwaas devies, een even leêg en luid-klinkend stopwoord, waaronder hij maar-raak schreef, voor-het-vaderland-weg.... Want toen gold als uitgezochte leus voor ouderen en jongeren: ‘“idealistisch” moet ieder schrijver wezen,’ en ‘idealistisch,’ o, ‘idealistisch’ was men dan ook tegen-de-klippen-aan. Ja, het óók zoogenaamde idealisme zat toen zóó in

merg en nieren van bijna ieder behoorlijk mensch, dat ‘realistisch’ haast algemeen doorging voor een afschuw-tekennen-gevend scheldwoord, en wie den moed had, het in zijn vaandel te schrijven, bleef, in de opinie van publiek en recensenten, een minder-waardig wezen van een lager-staand soort.

‘Realistisch’ hield men, in die nog zoo kort geleden tijden, voor vrijwel synoniem met ‘gemeen.’

De reden nu, de eigenlijke reden, voor dit schromelijke woorden-gescherm, voor dat zich krampachtig vastklampen aan een uithangbordje, dat men straks weer door een ander vervangen ging, de reden, zeg ik, van dat sollen met luidruchtige uiterlijkheid van opschriften, was een zeer eenvoudige inderdaad. Ja, een zeer eenvoudige, in den grond der zaak, maar toch ook eene van breede vèr-strekkendheid in de geschiedenis der ziels-beschaving van ons eigen, ons Hollandsche ras. Men heeft slechts een boek in handen te nemen, dat, omstreeks het jaar '70 verschenen, destijds een poosje bekend is geweest - bijna had ik willen zeggen: beroemd, - om te weten wat ik bedoel. Men had, toen ter tijde, nu dertig jaar geleden - men ziet het uit de meeste der toen gelezen werken, men hoort het uit de alleen niet juist genoeg geformuleerde, maar toch vaak herhaalde klacht van Huet - men werd zich niet meer bewust, herhaal ik, men voelde zelfs niet meer, wat toch de hoofdzaak is en blijft steeds voor ieder, die waarachtiglijk schrijven gaat, dat de woorden geen woorden slechts moeten wezen, geen zoo'n beetje goedklinkende aanduiders van een wezenloos hersengedoe, dat uit de verte lijkt te zinspelen op iets wat misschien in werkelijkheid bestaat, neen, maar dat de woorden, in een waar kunstwerk, dán slechts reden hebben van bestaan, als zij zijn de onmiskenbaar-juiste, eeniglijk-rechthebbende, niet door andere soortgelijke te vervangene, de

absoluutlijk met den ziels-inhoud van 't werk gelijkloopende, fotografisch-exacte vertegenwoordigers van de waarachtigbestaande werkelijkheid zelf, van een geestelijke of stoffelijke realiteit.

Ja, realistisch, echt-realistisch moet alle kunst, alle ware kunst wezen, want kunst is alleen de zuiver-gevoelde, scrupuleus-nabootsende weergave van een in-ruimeren-zin schoone realiteit der kunstenaars-ziel. En die gevoelde ziels-realiteit kan voor het grootste deel geboren worden onmiddellijk uit de zichtbare werkelijkheid, de werkelijkheid, wier uiterlijk, wier oppervlak door allen zinnelijk, tenminste eenigszins kan worden waargenomen, maar die zich met vlekkelooze nauwkeurigheid alleen afspiegelt in de ziel van den waren artiest; of wel die werklijkheid kan, zonder direct aan te wijzen verband met de zichtbare dingen buiten ons, opgroeien uit de mysterieuse diepte van de artiesten-ziel alleen.

Beide soorten kunst zijn realistisch te noemen, daar zij beiden exact weêrgeven een ziels-realiteit, al is de directe oorsprong dier realiteiten, zooals wij zagen, niet precies dezelfde bij die twee.

Mijn wil tot abstractie heeft hier nu de twee soorten van kunst zoo gestreng mooglijk gescheiden, maar, in werklijkheid, staan zij natuurlijk niet zoo absoluut apart van elkaêr. Altijd loopen zij, in ieder kunstwerk, een heel klein beetje door elkander heen. Want ieder artiest is wel, als het ware, een fotografeer-toestel, maar toch kan hij alleen fotografeeren *niet* de dingen, die nog buiten hem staan - daartoe gebruikt men veelal een ander toestel, dat denzelfden naam slechts draagt - neen, alleen en uitsluitend, kan de artiest weêrgeven zijn eigen, persoonlijke, zijn in hem levende ziels-realiteit. En zoo dan geeft een schrijver, die personen gaat weêrgeven, altijd alleen zijn eigen sensatie van die personen, al heeft hij zijn sensatie ook zooveel mooglijk

geobjectiveerd door middel van observatie en intuïtie en spontaan-saamvoegend overleg.

Maar, al kan nu ook alle kunst, die waarlijk kunst is, haar recht op den naam van realistisch gelden doen, daarom is toch nog niet alle realistische schrijfwerk ook kunst. Het schijnt noodig dit te zeggen, omdat er tegenwoordig een beweging bestaat van stevige, flinke, werkzame menschen, die, als zij maar met kalm-koude hersenen, of ook wel eens met een beetje drukte, op hebben gesomd, alles wat hun maar voor oogen kwam, meenen dat zij dan kunst hebben gemaakt. Die menschen gaan, op de manier van een inventaris-maker links en rechts opschrijven, wat zij zien, maar, als ik rond voor de waarheid mag uitkomen, geven die lieden slechts, wat zij *meenen* te zien. Want zien, inde-kunst, is niet slechts zien met nuchtere oogen, zien, bij een kuustenaar, moet tegelijkertijd ook wezen: *voelen* wat hij ziet, en juist dàt alleen te zien ook, wat hij op het oogenblik heeft te zien. Want een kunstenaar is niet iemand, die een auctie gaat houden, en daar systematisch alles opdreunt, wat voor hem neêr op tafel wordt gezet; neen, een kunstenaar is iemand, die een visie heeft en die visie vlekkeloos uitzegt, maar die dan alleen ook *die* dingen te voorschijn roept, waaruit die visie noodzakelijk bestaat. En al de rest, die een niet-artiest óók zou geven, is ijdele rubbish en woordenkraam.

Mochten álle schrijvers zich dit inprenten, en dan tevens een voorbeeld nemen aan den Uitnemende, die ‘Zwervers’ schreef.

De heer van Hulzen, als schepper dezer schetsen, ziet precies dátgene wat hij zien moet, en voelt tegelijkertijd óók wat hij ziet, met het echte, 't waarachtige gevoel, uit het geval zelf, 't geval alleen geboren, zonder hinderlijke subjectiviteit.

Daarom is zijn bundel, dien ik hiermede aankondigde, bijna een datum in onze kunst. Moge het den schrijver, die, naar wij hooren, eenigszins ziek is, in de toekomst gegeven blijven, die zeer bijzondere werken te scheppen, waarvan dit boekje als een voorproef is.

WILLEM KLOOS.

Zwervers door G. van Hulzen. Valkhoff en Van den Dries Amersfoort.

Sonnetten door P.C. Boutens.

I.

Komt allen gij, die hongerig en koud
Langs levens straat uw bedel zangen zegt.
Vandaag is 't feest: ge zult uit klinkend goud
Spijzen en drinken met me als prinsen echt!

Wel heb ik niet voor u dit huis gebouwd,
En niet voor u dit koningsmaal gerecht,
En schoon aan tafelhoofd in stoel van goud,
Ontvangt u voor den koning maar de knecht.

Doch eet, doch drinkt - en straks als ik u laat,
En zonder afscheid achter diep gordijn
En zonder omzien in den nacht verdwijn,

Dan rijst verzadigd, en vóordat gij gaat,
Dankzegent vroom en luide, man voor man,
Den zoeten naam, dien ik niet zeegnen kan.

II.

En zooals een die hoort uit vreemde kelen
Of nachtlijk van uitjuublend klokkespel
De hooge noten, die hem zelf te kweelen
Eens drong jonglevendhelle stemmewel,

Gebarsten klok nu nimmermeer te spelen, -
Het is hem wonder droef en wonder wel,
En ziel lijdt teeder langs die zachte zeelen
Naar hemel van muziek uit stiltes hel,

Zoo zullen tot mijn hooge slaapvertrek
Uw woorden klimmen door het dunne duister.

Ik vouw mijn handen op het stugge dek
En houd mijn adem lijdlijk in en luister,

Als zeî mij de oudste, liefste stem die 'k ken
't Gebed voor, dat ik lang vergeten ben.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 10]

Een levensgril.

De zomer, de tijd van het bedrijvige leven in het visschersdorp, was voorbij. Het plaatsje, maar schaarsch door boomen beschut, lag frisch en open aan den Zweeuwschen stroom. De zomer bracht de dagen van vroolijkheid en druk verkeer, en uit het naburige België kwamen dan herhaaldelijk talrijke gezelschappen van rumoerige gasten om van de ware Zeeuwsche mosselen te eten, en zich aan het strand der wijde rivier de illussie te vormen van het vertoeven aan een zeebadplaats.

Het haventje lag altijd vol mosselenschuitjes, die bij hoog water wiegelend tegen elkander botsten op de trippelgolfjes van het naar dit nauwe hoekje heengedrongen rivierwater; bij eb lagen zij onbeweeglijk schuin en scheef tegen elkander te leunen, onmiddellijk op het doorweekte grondslib.

De vracht uit de schuitjes werd overgeladen in karren, die dan met zwaar wentelende wielen, terwijl aldoor het zeewater uitsijpelde langs de straten, werden gereden naar het eenzame stationnetje; ruime spoorwegwagens namen de ladingen in en die onuitputtelijke toevoer van beslijkte mosselen, werd verzonden naar de groote steden, voor restauraties en winkels.

Maar de vroolijkheid werd eerst uitbundig, de bedrijvigheid rumoerig in Juli, als de kermis in 't land kwam, en aldoor voortzeurde het deuntjesorgelen van den draaimolen. De nederige huisjes op het pleintje trokken zich dan 's avonds bedeesd in 't donker terug voor al dien bonten sier van opgesmukte kraampjes en draaimolen in 't ongewone hel-

licht. En tot laat in den nacht klonk uit iedere herberg over de stille straatjes schelkleurig muziekgeluid en verward geklapper van klompen en schoenen over den dansvloer.

Maar slechts één week kon die pret duren, en de nuchtere aanblik van planken en bindten der kramen, van de onttroonde paarden en leeuwen der draaimolen, als een rommel-zoo slordig verspreid over de hobbelige keien van de kade, tot de gereed-liggende schuiten dat äl zouden inladen, bracht den terugkeer uit de roes van brooddronkenheid naar den alledaagschen levensgang.

Daarna begon ook de mosselenvangst te verminderen, en werden de reisgezelschappen schaarscher gezien. En was eenmaal de herfst ingetreden, October genaderd, dan kwamen windslagen uit de groote watervlakte door het dorp varen, en vaagden heen de laatste herinneringen aan den tijd van druk verkeer en vroolijkheid. In de stille straatjes waren de lachgeluiden en schel-uitvallend vreemde woord-klanken verstoven, - nu werd nog gehoord het klepperen van door den wind bewogen luiken, het plotselinge dichtslaan van een deur; of het enkele geklik-klak van een paar klompen over de hobbelkeien.

De drie jonge schilders uit België, die van zomer naar Zeeland waren gekomen om studie's te maken, waren ook weer naar hun land weergekeerd. Voor iederen dorpeling waren zij bekenden geweest; drie maanden lang zag men ze 's morgens met kist, paraplu en stoeltje uittrekken en straks vond men ze wêer, schilderende aan den plas of op het land. Aan het uiteinde van de hoofdstraat, in den ‘vergulden Beer,’ hadden ze verblijf gehouden. 'sAvonds brachten zij vertier in de gezelschappen der stamgasten, wel bewust van het belangwekkende hunner aanwezigheid in dit kleine levenskringetje. Tot ongewone avonduren, als de baas reeds naar bed was en de waardin slaperig achter het buffet de laatste dagbezigheden rekte, bleef het praten voortduren, want de heeren amuseerden zich met de boeren

en visschers, die in hunne argeloosheid zich door dien gemeenzamen omgang gevleid voelden.

Op dezen laat-October-namiddag hing er een drukkende stilte in de verlaten gelagkamer, waarin moeizaam hokhokte het immer-door getiktak van de lange hangende klok. Door de beslagen vensterruitjes, waarvoor de groene horretjes, kwam een grijs druillicht naar binnen misten, dat zich in enkele hooglichten hechtte op knoppen en sporten van stoelen en voluit gleed over de leege vlakte der tafel, al het andere versomberend. In den hoek het buffet, en in de verduistering van holle kastnissen stonden flesschen en karaffen te lichtglimpen. Door de vensters waren daarbuiten twee hooischelven zichtbaar, dichtbij, melankoliek duidelijk in de grijze omwademing van het stil-droeve landschap.

Maar in eens, als met een ruk, komt in de slaapstilte vallen het knersend geluid van de deur, die van buiten geopend wordt. En een man staat daar plotseling, hoekiggekant in het vierkante lichtvak, en de oogen in het volle gelaat hebben een lichtglans van verwondering in hun kijk naar het eenzaam binnen der gelagkamer. Maar hij doet dan de deur weer dicht, en een stoel opnemend, gaat hij daarop zitten dicht bij de kachel, wachtend. Dan valt de starre stilte weer in; langwijlig klinkt weer het getiktak van de klok, want de man zit onbeweeglijk, de oogen staren zonder uitdrukking naar de blinkend-metalen knoppen en staven van de kachel. Maar hij wordt uit dien droomtoestand gewekt door de waardin, die door een deur naast het buffet komt aansloffen.

‘Goeie middag, vrouw Hulst.’

‘Dag burgemeester,... wat een mieserig weertje vandaag, hé?’

‘Ja, de mooie tijd is om, 't wordt al koud ook,... geef me maar gauw een klaartje.

‘Asjeblieft.’

De vrouw frommel-wrijft haar handen aan de boezelaar, om ze te bezigen tot het inschenken in het schemerig buffethoekje. Toen ze voorzichtig voortschuivend, met een volgeschonken glaasje op een blad, naar den gast toetrad, verschoof deze met een plotselingen ruk zijn stoel naar de tafel, en de dikke vingertoppen omvatten voorzichtig het glaasje, - maar toch niet zonder te morsen had hij er een teugje uit gedronken. Dan het glaasje neerzettend, vóór zich op de tafel, weer opkijkend, groette hij de dochter, die ook was binnengekomen en achter de toonbank al in drukke bezigheid was met omspoelen en afdroogen van glazen. De moeder porde de pook in de kachel om het doovende vuur op te rakelen, en zei eenige woorden over het weer, dat al zoo guur werd. De burgemeester antwoordde met instemming en in beider gedachten gleed de herinnering aan den mooien zomertijd, nu voorbij.

‘Ja, de mooie tijd was om, - anders een goeden zomer gehad van 't jaar, er waren veel vreemdelingen geweest, meer dan 't vorige jaar.’

‘Gisteren,’ zei vrouw Hulst, (ze was tot gemak gekomen op een stoel, en stofte met de hand haar rok af, onder 't praten) ‘is een van de drie heeren er nog geweest; hij kwam om een schilderij weg te halen, dat hij hier had gelaten, omdat het nog niet goed droog was, toen ie wegging.’

‘Welke van de drie was het?’ vroeg de burgemeester, die nu zijn glaasje tot op de helft leegdronk.

‘Die langste, - de grappenmaker, zal 'k maar zeggen.’

‘Zoo, was die 't; 't spijt me, dat ik 'm niet gezien heb, want 't was een aardige snuiter; hoewel, die twee anderen mocht ik ook nog al.’

De vrouw had nu haar stoel dichter bij de kachel geschoven, haar handen in rust lagen stil in den schoot, en in het gelaat, dat recht stond tegen het vlak kwijnlicht uit het venster, stonden de oogen vredig-peinzend, starend in het buiten, over de platte ligging der eenzame velden,

die zich heenstrekten tot aan den grooten straatweg, vèrweg, zichtbaar als een lange schakel pluimig gerag, nevelend in den horizont.

Haar oogen bleven strak turen, maar de mond gaf in langzame woorden den inhoud van haar overdenking.

‘Och, hoewel het veel drukte voor ons gaf, was het toch een heele afleiding, - en moeilijk waren ze ook niet, altijd best. Ik had boven het achterkamertje in orde gemaakt, en daar sliepen ze, - twee in de bedsteê en een, die lange, op een veldbed. Met het eten waren ze ook altijd content, nooit kieskeurig of vitterig’... ‘en je kunt anders onder die heertjes nogal eens viesneuzen aantreffen,’ praatte zij door, terwijl ze de armen over elkaar kruiste en den burgemeester aankeek;’ toen ze weggingen, gaven ze Hulst nog een kistje sigaren, omdat ie wel eens met d'r lui uit zeilen was geweest.’

Vervolgens weer met een verdwaalden blik over het veld:

‘Ik had in 't begin anders niet veel zinnigheid ze in huis te nemen. Men kan 'r wel eens tegen inloopen met zulke jonge heertjes, als er dochters zijn; mijn man meestal uit visschen en ik kan op alle plaatsen niet gelijk zijn. Maar dat is me erg meegevallen; nooit heb ik wat onbehoorlijks gemerkt, wel eens gekheid maken en stoeien, maar altijd in 't fatsoenlijke.’

De burgemeester had zijn borreltje bij herhaalde teugjes leeggedronken, en zat nu werktuigelijk met den voet van het glaasje te kringen in de jenever, die op tafel was gemorst. Hij keek op, zijn oogen zochten achter de toonbank naar de dochter:

‘Ja Sanna, je zult het ook wel merken, dat ze weg zijn.’

Sanna, wier druk beredderen was overgegaan in een treuzelig gedoe, wijl haar gedachten zich zoo innig hechtten aan het gekeuvel harer moeder, voelde het opwakkerend binnenleven geschokt door dat onverwachte toespreken. Een vloed rood eensklaps over haar gelaat.

Haar hoofd neigde zich onwillekeurig onder een vaag gevoel van schaamte. Ze had zich willen onttrekken aan het lachend oog van den burgemeester en in verwarring gaf zij alleen een ‘Och, ja’ ten antwoord.

‘Nou,’ zeide nu de moeder, ‘ze heeft van 't jaar wel een plezierige kermis gehad; op dat groote bal bij Van de Pijl, heeft ze heel wat met dien langen meneer Emiel afgedanst. En verbeeld u, als de twee anderen haar kwamen vragen om te dansen, wou ze niet; ze werden dan door mijnheer Emiel uitgelachen.’

‘Och,’ zei Sanna, nu hare verlegenheidsschrik te boven, ‘die twee anderen dansten niet zoo goed.

‘En,’ vroeg de burgemeester, knipoogend naar de moeder, ‘heeft Arie d'r niks van gezeid, dat je zoo druk met zoo'n vreemde mijnheer danste?’

‘Wat mot ie erover te zeggen hebben, 't is toch m'n vrijer nog niet, al loopt ie me achterna.

‘Ja, getuigde nu de moeder, ‘van Arie wil ze maar nies weten; ik heb wel eens met den jongen te doen, zooveel moeite als ie om haar doet! 't Is een oppassende vent en een flinke werkezel. En hij zit daar ginds goed in zijn boeltje; u weet, dat de ouwe vrouw van 't voorjaar gestorven is. Ik zou het graag zien, dat ze een paar werden en haar vader ook.’

‘Zoo, zoo,’ zei de burgemeester, die van zijn stoel was opgestaan en al zijn vijf centen op tafel had gelegd, ‘nou Sanna, je mot 'm maar nemen; d'r trouwen er zoo weinig tegenwoordig.’ Dan zijn jas dichtknoopend en zijn pet aanstrakkend over den schedel zei hij tot vrouw Hulst: ‘Als de veldwachter soms hier komt, zeg hem dan, dat ik op de sekretarie ben, - gegroet.’

‘Dag burgemeester, ik zal 't zeggen.’

Hij had de deur al dicht getrokken, eer vrouw Hulst haar zin had uitgesproken.

Toen kwam de vale stilte weer aanloomen; ernstig-gelijk-

matig hok-hokte weer de oude klok en langs de beslagen vensterruitjes sijpelden onbestemd enkele droppels naar omlaag, dan schielijk neervallend. Vrouw Hulst bleef droomend bij de kachel zitten, en gedwee stonden de oogen in het flets-verlichte gelaatsmasker.

In den schemer-donkeren buffethoek stond Sanna, zwijgend-turend naar de ordelijke rangschikking van karaffen en schoone glaasjes. Maar in haar hoofd woelden zooveel geheime herinneringen, opgediept door het praten harer moeder. Ze verliet de gelagkamer en ging de trap op naar het kamertje, waar de schilders geslapen hadden. De bedsteê was weer aan kant gelijk vóór dien tijd; de dekens vierkantig opgevouwen, in het midden van het bed, en kussens daarboven, op elkaar gestapeld; het veldbed van Emiel stond ineengeslagen tegen den muur.

O, toen ze het bed opmaakte op een uur, dat zij beiden zwijgend gevonden hadden, tot ongestoorde ontmoeting!

En daar op die plaats die smachtende en eeuwig onleschbare dorst van zoenen, zoenen, en knellend omarmen!

En in een overstelping van herinneringen bleef zij als verdwaasd in het midden der kamer staan, in heftig smeulende hijging naar die verleden uren, staroogend naar de regelmatige bloempatronen van het behang, waartegen het veldbed leunde.

Maar zij hoorde beneden de deur der gelagkamer opengaan, en de stemmen van den binnentredende en van haar moeder klonken tot haar op.

Ze nam haar hoed van het onopgemaakte bed, en de linten onder haar kin toestrikkend, ging ze weer naar beneden.

Zij wilde haar moeder zeggen, dat zij graag even uit wilde gaan, maar toen ze haar hoofd om de halverwege geopende deur naar het binnen der gelagkamer boog, overviel haar een plotselinge wrevel-schrik.

Op dezelfde plaats waar straks de burgemeester zat, was

nu Arie gezeten. Zij zag uit zijn glad rond gezicht de oogen in verrassing tot haar opblinken en in zijn mondbeweging een opkomst van nog niet bezonnen woorden. Maar vóór hij tot spreken kwam, had zij haar moeder al het verzoek gedaan; met schielijke luiking der oogen naar Arie had de oude vrouw toegestemd, en wreed haar rug keerend naar den gast, was Sanna achter de dichtvallende deur verdwenen.

Door het achterdeurtje, trad zij in den hof, waar nog enkele boerenkolen op verarmde groentebedden stonden. Suffende kippen tripten kakelend ter zij. Door een opening in den haag kwam zij op het weggetje, dat uitliep tot den dijk. Zij trad nu voort met ongelijkmatige stapjes en de geopende mond ademde voluit in de ijle najaarslucht, Zoo liep zij tot aan de kerk, die naar dezen kant alleen de dorre steilte van den verweerden muur te zien gaf. Daarvóór lag het kerkhof, van den weg afgescheiden door een laag ijzeren hek. Zij bleef daar staan, gedachteloos wijlend, dan turend door de spijlen van het hek naar een grafsteen, dicht bij den weg. Om het steenen kruis aan het hoofdeinde hing een ijzeren, gekleurde krans, die door den najaarswind bewogen eentonig klepperde, als de gruwb're harteklop van den eenzamen doodenakker. Zij, die onder dien steen lag, al sinds maanden, was een intieme vriendin van Sanna geweest. Zij was verloofd, en dat tooneel der begrafenis kwam nu zoo duidelijk weer in haar geheugen terug; zij kende nog dat geluid, toen de zwarte kist, knoersend tusschen de touwen, in den kuil langzaam werd neergelaten en aardkluiten op het deksel dof neerploften: een kort gesmoord geluid, dat den minnaar de beheersching over zijn ontroering scheen te ontnemen; in krampachtig snikken was die in 't zwart-laken uitgedoste man uitgebarsten, eerbiedigmeewarig door de aanwezigen aangestaard.

En nu liep hij weer achter een andere!

Die herinnering bracht keering in haar gemoedsstemming.

Op het dorre wanhoopsvlak van onverdrijfbaren weemoed kwamen steilten van bitteren wrok zich heffen nu zij overdacht, dat de gesloten oogen van haar vriendin niet die schennende verloochening konden zien. Maar plotseling kwam een bedenking haar opschrikken en deed feller schrijnen de wonde van haar smart. Zijn omhelzingen, zijn woorden van liefde waren eerlijk en over haar verdwijnen voor altijd, was hij oprecht bedroefd geweest; zij was hem toen alles.

Zij drukte haar voorhoofd tegen het harde koud van de ijzeren hekspijlen, en als in wervelingen van nooit te lenigen harteleed, zag zij naast de betreurde doode haar eigen armelijke verlatenheid. En ze liep schielijk verder en haar eigen woorden hoorde zij heenkeilen, toen zij uitschreeuwde op dat stille weggetje: ‘Zij is oneindig gelukkiger dan ik, met haar werd er niet gespeeld.’

De weg begon te hellen; zij zag den dijk voor zich en de heenzwenking van zijn starre bovenlijn met daarboven de onverbroken lichtruimte; in de laagte tegen den dijk stond een dubbele rij knotwilgen; een geit liep aan een langen ketting tegen de helling te grazen. Toen zij moeizaam opstappend de hoogte beklommen had, voelde zij in het gezicht eensklaps de volle windlaaiing van de ontzaglijke wijdheid vóór haar. Ze ging tot aan het water en liep met ongelijke schreden langs den oever heen.

Haar schoenen weekten in het slib, kleine siepelgeluidjes waren dichtbij, om haar voeten, nuchter in de groote overdruisching van het watervaren uit de riviervlakte. Het was ebbe en heel ver liet zich overzien de dorre wijdheid van ontbloote zandplaten, met vele bewegelijke afscheidingen van blinkende klaar-waterstrooken. Daarachter lag open de waterbaan der rivier, geheimzinnig ruischend uit de verte: het ongerepte beeld der eeuwige beweging.

De lucht eentonig grijs, mat-wazig; - ijle wolkjes daarin, toch te onderscheiden, luchtig aandrijvend, ijlings heen-

zwevend. Maar land moest daar zijn aan den overkant, want waar het water en het luchtplan elkander naderden, was een weeke kleurverdikking in de grijze kleurloosheid; éven-paars was de nevel-silhouette van een eenzame boerenwoning.

Het was het huis van Arie, die bij hoog water zoo dikwijls den plas overstak, in een schuitje beladen met mosselen. Als 's avonds het getij niet gunstig was, bleef hij in den ‘Vergulden Beer’ overnachten; vanavond zou hij daar ook zeker blijven.

Als zij thuis kwam, moest ze weer in zijn gezelschap zijn. Liever dan maar alleen in deze eenzaamheid, die het verleden opriep. Haar gang ging nu teloor in een wassenden vloed van herinneringen, waaruit ook het hartstocht-broeien kwam aanwolken.

Ze wilde in den geest herleven het leven van die voorbije dagen, in deze dierbare omgeving, waar zij nu eenzaam henentrad, uit de stemmen van windvlagen over het rivierstroomen en de veeltallige lekgeluidjes van het beweeglijke water tusschen de dorre schorren, luisteren naar de herinneringen, die aan dezen plek vastleefden.

.... De herinneringen uit dien tijd!....

Als de dijkweg zonnig openlag, onder de volle gloedlaaiing van den hemel, en broeiend de berm waarop zij zaten... zaten; - de hitte van de dijkhelling, die hoog achter hen op, hen beschutte, en veilig breed de riviervlakte voor hen heen! - Hoe ruim dan het zonlicht over de oneindige deining lag uitgegoten, en hoe het water, dat in zoete kabbeling hunne voeten naderde, daar verderop, zijn leven had in een groote en gelijkmatige beweging, één rhythme van zang, als ware die onbegrensdheid van wateren onder de hitte van de alomtegenwoordige zon, vredig aan 't razen gegaan, gelijk een ketel op het vuur. Het was één matelooze fonkeling onder het luisterlicht, één groote wereld van vreugdestraling, die hen veilig omringde.

En in die wijdschheid van feest-licht en jubel-geglans,

hoe intiem - zoo intiem het snelle geschitter van het zuiver-witte hunner zakdoeken, met die lucht van odeur, ter verfrissching in de warmte, door Emiel uit zijn land meegebracht.

Zijn hoed lag op het gras, als een ongewoon zwart op het geblakerde groen. Zijn haren verwuifden om zijn gezicht, waarin stil stonden met blink-reflexen de oogen.... die oogen!

Hoe dan, als de woorden uitbleven, de nadering kwam van hunne handen en de vereeniging hunner monden, en, onder hitte van zonne-gloed en benevelende muziek van het suisende watervaren zij zich gaven aan de omhelzing, - onverzadelijk....

Maar strafnepen haar vingertoppen tegen de twee oogleden, want die oogenblikken zoo dierbaar, en altijd wéér te begeeren, ach! ze droegen een vracht van gewetens-kwelling achter zich aan; als haar haren weer zorgvuldig waren glad gestreken, en het stof van de rokken werd geschud, bedacht zij pijnlijk de inkleeding van het onbehoorlijke in haar gedrag voor de maandelijksche biecht. Twee keeren had zij het uitgesteld, en alleen toen Emiel weg was, ging zij haar biecht spreken.

De oude pastoor had haar gesproken van verblinding door hartstocht en toeleg van den duivel, om de reinheid te besmeuren, - over de heiliging van het huwelijk, en zij had zich vernederd gevoeld onder zijn ernstig-fluisterende stem en in zijn grijze haren en de star-appels dier oude oogen, zoo dichtbij, de zweemen gevonden van het hooge heilige, dat in eigen tabernakelen van de menschenwereld af-leeft, en in verborgen zelfverloochening alle hartstocht overwint. Maar haar liefde meende zij te mogen blijven koesteren, haar liefde, die ze heiligen zou, en den volgenden dag was zij te Communie gegaan ter intentie eener gelukkige weerkomst van Emiel.

En Emiel was gisteren wéér geweest, om zijn schilderij te halen, en hij had haar alleen op de bovenkamer ont-

moet; zij was stil blijven staan en had verwachtend in zijn oogen gestaard. Maar zijn oogen gingen eerst wantrouwend naar de deur; toen, zeker van hun alleen zijn, had hij haar als vroeger omvat, als vroeger haar tegen zich aangedrukt en gezoend, gezoend op haar wangen, mond, hals, totdat hij beweging hoorend op de trap haar losliet.

En terwijl haar lichaam nog zenuwtrilde onder dien schok van hartstocht, had zij de koude zelfzucht in den druk zijner hand gevoeld en hem onder een knipoogje van verstandhouding luchthartig hooren zeggen: 'Nou, Sanna hou je goed, den naasten zomer kom ik weer.'

Maar zij had zich overgegeven, ze had zijne kussen beantwoord, en haar lijf had zich geleend tot de brutale streeling zijner handen. Daarom was na zijn verdwijnen, naast de smart over het afscheid, de kwelling blijven schrijnen van de schande harer wankelheid.

Haar schreden hielden hun drentel-gang in, zij stond nu op een plek stil, en het was haar, of de voeten inzonken in het drassige slib, nu zij met pijnlijk toegenepen oogleden in zich zelve tuurde naar die geheime schandvlek van zelfverguizing en zielsonteering. Alles was nu verloren. Zij dacht zich nu genaderd aan de wanhoopsgrens, in haar leven was de neerslag gevallen van het Onheil, dat onafwendbaar is. Zij meende nu in de sfeer, de zwarte sfeer te zijn zonden eenigen weerschijn van verblijdend licht, die zij soms vaag had doorzien bij het lezen van romans, of als zij wanhoopsdaden van werkelijke menschen vernam. Zij mocht dus ook daar onder meetellen.

Met onbewusten stap trad zij nu op den pier, die als een zwart gedrocht met geringe kromming op het water inlag. En hoe verder zij over die ongelijke gladde steenen voortschreed, hoe meer het haar toescheen, of die smalle vaste strook den weg der afscheiding was van de wereld.

Naast haar zag zij het watervlak al hooger aanzwellen, en luisterend naar een vèr-weg-drijvend geluid van rader-

gegons, zag zij daar ginds een stoomboot heenvâren; uit den schoorsteen ontlastte zich gul een grauw-zwarte rookwolk, maar loom ging die daar hangen, in een lange baan van gore aandikking tegen de lucht. Een onzichtbaar voortgestuwde vloedgolf kwam van uit de verte aangestevend in lange lijning, tot aan de pier, waar hij, gestuit, in een slappe uitvloeiing over de steenen tusschen haar voeten te loor ging. Maar zij zag geen nieuwe rimpellijning; de golf herhaalde zich niet en effener werd de rivier, want de wind was zachtjes-aan verflauwd en ging nu geheel liggen.

Zij stond nu aan het uiterste eind van de pier, een nietig staakje in de groote lichtruimte. Het water lag roerloos voor haar heen; alleen de vloed, die nog wassende was, deed langs den boord der steenen enkele rimpelingen geluidloos uitdijen. De lucht had zich vereffend, was geworden tot een onmetelijke wand van blauw-grijs, een massieve begrenzing, die verticaal stond opgericht boven den horizont. Haar oog stuitte daartegen aan. Zij had de lucht nooit zoo gezien, zoo schrikwekkend steil opgetrokken, ook nooit als nu het water, dat zoo roerloos lag, zonder klank van golven-gestort: een grauwe lichtveld, dat onheil verborg. Zij had de herinnering aan de woeste opvaart van zwarte wolken, met breede scheuren van felle lichtglanzen op het oneindige luchtveld, aan den duizelenden gang van donkere golven, met schrilwitte schuimvlokken, als ware de rivier een onmetelijk raderwerk geworden. Dat waren de kenmerken van noodweer, die de angst over de menschen bracht. Maar nu voelde zij iets dreigen, dat haar zinnen niet konden benaderen.

Een nooit vermoed gevoel van algeheele verlatenheid kwam nu zwaar over haar. Waren de werkelijke nooden des menschen dan zoo onbewust aan de zorgeloos voortlevenden?

En plotseling stond het in haar gedachten, dat haar gang naar die uiterste punt van de vaste aarde niet zonder bedoeling was geweest, - zij had zich willen verdrinken, - ja, maar wel in de bruisende rivier zooals ze geschilderd

had gezien door Emiel, met veel donkere wolken boven woest beweeg van golven, - niet wilde zij wegzinken onder dat raadselachtige oppervlak, dat bodemloos moest zijn.

En een verschrikking greep haar plotseling aan; zij zag zich nu in een tweede werkelijkheid waarvoor haar waarachtig ik-zijn terugschrok.

Zij had nu wel om hulp willen roepen aan ongekende machten, om erbarmen willen smeeken met gevouwen handen voor haar verdwaalde nietigheid; ze wilde bidden om goedertierenheid tot leniging van het nijpende wee bij het inzien van haar hulpeloosheid.

Lang-uit hing tegen den eentonigen luchtwand nog de gore rooksliert van de verdwenen stoomboot. Dat was als een rustpunt, een vage vertroosting voor haar verschrikte zinnen: het weten dáár van andere menschenwezens in die onmetelijkheid. Maar ze werd vager en vager en strakker scheen zich nu uit te spannen het morne luchtschild. De natuur vertoonde haar doodsgeraamte; het zichtbare leven was heen.

Zij wist nu zeker, dat uit die geheimzinnige verstorvenheid haar iets dreigde, - hoorde ze van achter het gespannen luchtschild niet een dof gebons? Maar ze hoorde nu allerlei geluiden; ook uit dat geelge waterdrab, zoo zwijgend, vernam zij iets als een stil geplons als van roeispanen, en vèrweg een echo van menschenstemmen, die het bootje bevaarden, dat zij niet zag en ook niet was. Maar eensklaps hoorde zij dichterbij en duidelijker het stille plonsen, gevolgd door een nauw merkbare zucht; 't was naar rechts. En turend in angst, naar die plek, zag zij in eens den ronden rug van een bruinvisch boven de oppervlakte van het water, en hij dook weer neer en vertoonde zich weer; bij elke onderduiking dezelfde eenzame zucht; en zij meende het oog van het monster ontmoet te hebben met een lichte toeluiking der oogleden.

Zij kon daar niet meer blijven, want andere monsters

zouden zich kunnen vertoonen, en onverwachte verschijningen opspoken. En wat zij ooit had gehoord van voorgevoelens en geheimzinnige verschijnselen, gaarde zich saam in haar huiverende gedachten.

Dat zij in dit uur op die noodlottige gedachte was gekomen, - een gril was het toch maar - tot dezen tocht. Haar moeder was nu in de gelagkamer in onrust wachtend. Vader was misschien ook al thuis.

Dat leven was toch wel rustig, hoe had zij dat willen ontvluchten! Misschien was er nog een ander bestaan van hen, die in eenzaamheid hun eigen leven besturen en zonder ruggesteun als afzonderlijken tusschen de menschen voortschrijden. Maar zij was daartoe te zwak.

En eindelijk, 't moest toch wel, keerde zij haar rug naar de verschrikkende leegte, wendden haar oogen zich naar het dorpje, waar de huisjes met het kerktorentje daarboven, zoo nauw tot straatjes van gezellige verkeering besloten lagen.

Maar daken en torentje zag zij zwart; het was daar reeds geheel avond, een nieuwe schrik, en de afstand daarheen was de eenzame dijk, nauw zichtbaar in zijn zwenkingen voor haar heen vliedend. Aan de haven zag zij de lantaarnlichtjes gensteren; zij lokten naar het gezellig binnene. Waarom, waarom toch had zij zich aan het einde van dien pier in vreeselijke afzondering begeven? Zij voelde nu duidelijk den koortsangst rijden over haar rug, en opritselen tot in het achterhoofd.

Toen, in drang van verlangen naar den troost der gezellige behuizing, stapte zij eensklaps met overijlden tred op den dijk toe, in huivering denkend aan de geheimzinnigheden, die de donkere weg naar huis voor haar nog verborg. Op den rug van den dijk gekomen, vast turend op het lokkende lantaarnlicht aan de haven, zag zij uit de donkerte vóór haar een gestalte nader komen. Een gemengde gewaarwording van bangheid en vertroosting bracht

die onverwachte verschijning haar; maar de man dichtbij liet plotseling zijn stem hooren: ‘Sanna, ben jij het dan toch?’

Ze herkende Arie -

‘Maar wat doe je toch zoo laat bij den weg, zoo heel alleen?’

‘Ik weet het niet Arie, maar ik ben zoo verschrikkelijk bang geweest.’ Toen even hortend met snikgeluiden oh, oh, barstte een tranenvloed plotseling los. En een verrassing van onuitsprekelijke lafenis was het haar, dat hij zijn arm om haar heen sloeg, tot een veilig geleide naar huis.

En eenmaal thuis, in de vertrouwelijke omgeving van de verlichte gelagkamer, zag de moeder half verschrikt en verwonderd naar het tweetal, dat binnen kwam; Sanna met rood-geweende oogen, Arie met blij-glanzend gelaat. Hij kwam regelrecht op vrouw Hulst toe, zegevierend:

‘Nou, moeder, ik hoop dat u en vader Hulst geen bezwaren hebt, als ik Sanna van jullie meeneem.’

Toen Sanna 's avonds op haar kamertje kwam, om naar bed te gaan en zij achter het beschot, daarnaast, het bekende geluid hoorde van het kraken der bedsteeplanken en een vermoeide zucht van haar moeder, die zich naast haar vader te ruste ging leggen, was het of er een effening kwam in haar binnenleven. Ze hoorde de oudjes in bed druk fluisteren; 't was natuurlijk over haar en Arie. Arie, dien zij toch heelemaal niet beminde, naar ze gemeend had, maar aan wien zij zich op een onvermoed oogenblik in haar leven, als op een keerpunt, gehecht had. En langzaam zich ontkleedend, starend naar de rustige doodgewoonheid van al die bekende en familjare voorwerpen in haar kamertje, buiten wier enge begrenzing zij nog in haar gezichtsgeheugen had die barsche onmetelijkheid van de buitenwereld, bedacht zij, dat ze nu toch een wijze meid was, die zich daarin niet verloren had, maar zich gewillig schikte naar de eerlijke bedoelingen van een braven man, naast wien haar verder leven vreedzaam en ordelijk kon afloopen.

1898.

W. STEENHOFF.

Dies irae door P.H. van Moerkerken Jr.

Wanneer de Dag des Toorns zal zijn gekomen
Wie zullen dan het zwaarst te treden schromen
Tot voor den Throon waarheen al volk'ren stroomen?

Niet wien de Dood meer dan 't Leven bekoorde,
Niet wien het doen der mensch-dwazen verstoorde,
Niet wie slechts gingen waar hun diepst-zelf gloorde.

Niet wie het leven uit een mensch-lijf rukten,
Niet wie het hoofd voor geen beheerschers bukten,
Niet wie neêrsloegen hen die 't volk verdrukten.

Maar zij die 't helsche goud uit de aarde opdolven,
Princen in schijn, in 't hart wreedaard'ge wolven,
Schrijdend door wilde bloed- en tranen-golven.

Als zij dan naad'ren voor Gods blanken Throon
Zal worden geopenbaard de wreede hoon
Die zij aandeden Vrede, 't hoogste schoon.

En wie op de aard genoemd werd Chamberlain
En Rhodes en die and'ren,... in geween
Dekken zij 't aanzicht voor dien glans sereen.

Waar zijn nu zij die u met eerbied noemden,
Waar is uw macht waarop zij dwaas'lijk roemden,
Waar is uw goud, o jammerlijk verdoemden?

Hoort gij de klachten dier zoo zwaar-beproefden?
Ziet gij die vrouwen, maagden, diep-bedroefden,
Op wier ontheiliging uw krijgsliên snoefden?

Voelt gij den weemoed van die duizende' oogen
Door nevelen van rouw zwaar overtogen,
Wijl uwe hoofden zich voor Satan bogen?

Hoor! uit de Luciferische ravijnen
Rijst reeds een lach van vreugde om uwe pijnen,
De lach van Nero, met wien gij zult kwijnen.

Want voor die onvergeef'lijkste aller zonden
Dat gij den heil'gen Vrede sloegt met wonden,
Zal God u doemen tot de zwart-profonde

Grond'looze diepten van ijs en van vuur,
Dat schrijnen zal en brande' in eeuw'gen duur,
Onder twee storme', één schroeyend, één kil-guur.

5 Jan. 1900.

Kerk-gezicht door Jeanne Reyneke van Stuwe.

De biddenden, met neêr-genijgden nek,
En vroom-eerbiedig-in-'t-gebeê-boek-staren,
Verheffen zich, bij 't Jezus-naam-ontwaren,
En smeeken dan, met smachtend arm-gestrek:

'O, dat ùw lijden, God! ons vreugd verwekk'!...
De raam-reflexen, of het vlammen waren,
Slaan neêr op priesters, die, als martelaren,
Staan, psalmen-juublend, in het vuur-gelek.

Het orgel galmt zijn zware klanken uit,
Die 't ruim vervullen, als met machtig dondren,
De wierook stijgt en spreidt mystieke wazen....

En dogen sluiten zich, in vreemd verbazen:
Betooverd gansch, in eindeloos bewondren,
Verrukt, bedwelmd, door geuren en geluid....

April-storm door Willem Kloos.

O, de rhythmus, rhythmus des winds zwiert zwaar....
Alsof een volk, een angstig volk van zielen,
Op één zich stuwend, licht de luchte hielen
Voor een ontzettend, onbekend gevaar...!

Is daar iets? hoor ik iets? schuilt hier of daar, -
Wervlend door elkaêr, 'n onontwarbaar krielen,
Rijdend door de lucht op onzichtbre wielen
Plots weêr, - een schimmen-heir, met wild misbaar?

Maar kus 'k U zacht op de oogleên dan, ras weet ik,
Dat niets mij deren kan, zoolang gedwee
Ons beider zielen samengaan in weelde,

Waar telkens muzikaal de keel van kweelde!
O, door het raadsel van het leven leed ik,
Maar Gij lost alles op in liefde en vreê...!

Levens-onweêr door Willem Kloos.

I.

Wen gij de waarlijk-sterke zijt, mijn Ziel!
Zooals ge u steeds getoond hebt, in de vlagen
Van 't stormend noodweêr, dat, met zware slagen,
Van ratelenden donder òm u viel....

Houd stand ook nù, ofschoon de ranke kiel
Uws Zijns, op wervelende zee gedragen,
Voortschiet, al zwierend onder 't rukkend jagen
Des ijdlen winds.... Houd stand! Neen, 'k zeg u: kniel!

Kniel voor de Macht, die, in uw binnenst strevend, -
Schoon ook uw diepste ziel lag doodstil, bevend, -
U hoog omhoog gehouden heeft tot nù!

Want niet ons daagsche Zelf kan ons verlossen....
Slechts de ziels-krachten, die, als staatge rossen,
Ons voeren naar den eindpaal, traag noch schuw...!

II.

Ja, krachtig zijn en hoog van moed in 't rustloos-zware
Rukken des stormwinds om ons sterk huis heen,....
Heftig gevoelen, waar toch streng bedaren
Den gloed der oogen en den zwier der leên,....

Altijd bedenken, dat de doods-gevaren
Worden het best door vasten wil bestreên,....
En dat een leven, dat reeds veertig jaren
Hoog-stond, gegrond moet zijn op hechten steen!

Laat dan maar 't onweêr, met raatlende slagen,
Schudden aan de wanden, die trotschlijk staan!
Nooit kan dit hart, waar Gij woont thans, versagen,
Zoolang hier wappren mag uw blanke vaan,
Want, op den adem van Uw ziel gedragen,
Kwamen Liefde en Vrede, aartsenglen, hier aan.

Levens-raadsel door Willem Kloos.

III.

Met fronsend voorhoofd boven witte frontjes,
Staan wij, als deftge aanbidders van den Schijn,
Voor 't kleuren-bont en rijk-geplooid gordijn
Des levens, nooit nog opgehaald; de mondjes

Babblen veelstemmig in geleerde rondjes
En reeknen naarstig alles uit: geen lijn,
Die 't oog ontgaat, dat tuurt; o, 't sluit haar-fijn,...
Zelfs wordt àl stof gewogen tot op pondjes.

Zoo ploetren wij en cijfren ijvrig na
Ook 't allerfijnste van die schijn-figuren,
Die 't Ware Zijn grootmachtiglijk ommuren, -
Maar doen met de eeuwigheên, o, schande en scha!
Die des Schijns wanden voor ons oog bewaren,
Gemakshalve, och! of 't hersenschimmen waren!

IV.

‘Ja, logisch moet men wezen!’ roept de schare,
‘En streng zich houden aan 't Waarachtig Zijn!
Want wat niet zinlijk is, is leêge schijn,
Voor welks verleidingen u moog bewaren

De God der wetenschap, de al-eenig-ware,
Die leeft van cijfering met vlak en lijn,
Wiens vaste wetten onze oraklen zijn....
O, dwaze denkers! domme mijmeraren!’

Zóó werden ook eens, in de al-oude tijden,
Als toovenaars de wijze liên gehoond,
Die hun geheele ziel ootmoedig wijdden
Aan 't groot geheim, dat in àl dingen woont,
Daar nooit de nuchtre bende kon begrijpen,
Dat de eêlste vruchten uit teêrst bloeien rijpen.

V.

Ja, wat nu Weten heet, leek eertijds Droomen,
   En meenge waarheid, die nu hoog-op straalt,
   Scheen eerst een sprookje, dat men stil verhaalt,
Waar wondre menschen nachtlijks samen-komen,

Heimlijk geweken voor het warlend stroomen
   Der dwaze wereld, die den geest, die dwaalt
   Van de' engen weg, door 't oud gebruik bepaald,
Ziet als den Geest van 't Kwade, zwaar te toomen....

   Met donkre dreiging ging door de eeuwen rond
Het dogma van 't Geloof, vermaledijend
   Wien zij niet kussend haren voetzool vond.

Maar thans, haar staart gelijk een pauw uitspreiënd,
   HALF-WETEN stapt, en doemt, wie niet terstond
   Een ijzren slot zich legde op hoofd als mond.

VI.

Ja, reken, teeken uit het rijk-verspriete
  Geraamte ontzachlijk van de zichtbre dingen,
  En weiger onversaagd, om door te dringen,
Heen door den Schijn, waarop uw zinnen stieten,

Zoodat ze als gruwbre heimlijkheden lieten
  De eenig-waarachtge werklijkheên, die kringen
  Achter dit glijdend vlak vol wisselingen,
Waarop we, als bellen op een stroom, vervlieten...!

  O, ja, 't doorwrochte Weten van dees tijd,
  Dat stug 't verdiepen van haar inzicht mijdt,
Staat even hoog-geleerd thans uit te varen
Tegen de Wetenschap der toekomst-jaren,
  Als 't scherp-ziend mugje, dat wèlwetend gonst,
  Tegen de beitling van ons huisraad bonst.

VII.

Want dit moet ik u zeggen: 't menschlijk leven
Is meer dan stof, meer dan dees ijdle schijn!
De wijde zeeën van ons ziele-streven,
De hooge vreugden boven diepe pijn,

Die als berg-kammen boven groeven zijn, -
't Wordt al door één onkenbre kracht gedreven,
Die ons een oogwenk houdt in 't licht geheven
En 't klaarste omhoog-staat in 't gelouterd brein....

O! God en geesten zijn maar zware woorden,
Wier ware zin ons ganschelijk ontgaat,
Schoon wij dien duizendvoudig-wisslend hoorden....

Wij weten niets, dan dat er Iets bestaat,
Waarnaar we, onmachtig zelfs, om 't aan te kijken,
Met breed-verlangende armen henen-reiken...!

VIII.
(Oplossing.)

Wat stondt Gij hoog, Uw slankende armen breidend,
Toen 'k ophield plots.... O, Gij, mijn Toeverlaat!
De ranke zwiering van Uw eng gewaad,
Een feeën-kleeding, langs Uw schouders glijdend,

Leek me als een wolk, waaruit te voorschijn schrijdend,
Gij aanliept, Engel! die den harden haat,
Die eens mij kwelde, om 't onbarmhartig kwaad,
Dat dwaze liên mij deden, heen-joegt.... Strijdend

Met wapenen van zachte sterkte, stondt
Gij eens, als nù, in de onvergeetbre stond,
Dat ik in de open lucht U mocht aanschouwen

Voor de eerste maal. Gij lachte, als toen, en spraakt,
Met teedre vastheid: ‘Lief! mijn liefde waakt!
‘Blijf op mijn liefde als op een rots-steen bouwen!’

Literaire kroniek.

Er wordt in de laatste jaren weer geschreven door tal van ziende en voelende menschen, met diep-innige liefde voor waarheid en schoonheid, een schat van dingen, die zoo gauw niet vergaan; en ik geloof wel, dat de Nederlandsche letterkunde, die een poosje lang als doodgeloopen leek, langzamerhand weer een toekomst gaat krijgen, een toekomst, wier grondvesten nú reeds zijn gelegd.

Maar de werken, die tot die grondvesten kunnen gerekend worden, steken natuurlijk boven de massa van 't geschrevene uit, als soms sterke steenruggen doen boven het stuivende zand der woestijn. Wel is er veel blijvends, en daarover ook wou ik het meestal in de volgende kronieken hebben, maar toch is er, onder de massa van 't geschrevene, nog betrekkelijk zoo weinig, wat een beetje langer dan een jaar of wat duurt. En de reden, dat dit zoo is, dat er zooveel nog steeds alleen voor het oogenblik werd geboren, die reden, waar ieder aspirant naar letterkundige verdienste zich zeer ernstig van behoorde te doordringen, moet voor ieder, die even wil nadenken, langzamerhand wel duidelijk worden, al wordt er bijna nooit op gelet.

De meeste menschen, die, in de jaren van mijmering en droomen, een zekeren aandrang tot schrijven in zich voelen, en dientengevolge blaadje na blaadje naarstiglijk-netjes gevuld weten te krijgen, langzamerhand, met proza of rijm, die soms zelfs roem, of, wil men liever, eenigerlei naam zoodoende verwerven, de meesten dier zich-noemende schrijvers maken zich toch in geenen deele bewust, wat de kunst

van schrijven is eigenlijk-gezegd, waarin zij bestaat, en hoe zij moet beoefend worden, noch waartoe zij in laatste instantie dient.

En toch is de heele kwestie eenvoudig genoeg.

Kunst van schrijven toch is geen kunst slechts van woorden, netjes gerangschikt en uitgezocht ook, neen, de kunst van schrijven, de waarachtige kunst van schrijven is, in de eerste plaats, een kunst van dingen, van werkelijkbestaande, wezenlijke dingen, die door den kunstenaar zijn gezien en gevoeld. Wilt gij dus gaan schrijven, heb dan eerst die dingen, die wezenlijkheden, als diep-doorvoelde, klaar-geziene grondstof in uw naar 't zich-zelf-uitspreken diep-inwendig vastbesloten ziel. Heb iets te zeggen, en voel dat gij het zeggen moet, omdat geen ander het vóór u heeft gezegd, omdat geen ander nog dát had gevoeld.

't Zij liefde of haat, 't zij klare gedachte of wazige mijmering, 't zij 't leven der natuur of 't leven der menschen, al wat er in u groeit, weêrkaatst uit de wereld of komend uit u zelf alleen, streef er naar het precies te zeggen, het vlekkeloos te zeggen, met het groot-schoonklinkende, het magnifiek-beeldende, het onvergankelijke kunstenaars-woord! Ja, streef ernaar te zeggen gewetensvol datgene wat gij te zeggen hebt, zoodat er ten slotte geen enkel verschil meer blijft tusschen de dingen, die gij in u voeldet en de zegging vóór u op 't papier, zoodat die beiden volkomen identiek zijn, en de bewegingen van uw zien en voelen daar staan vlak vóór u, even geniaallijk-nauwkeurig weergegeven, als had uw kunstnaars-macht ze gefotografeerd.

Dán eerst, als men zóó precies zijn ziel geeft, en al wat daarin viel, dán eerst is men waarachtig kunstenaar, en al de rest is kunstig knoeien of oppervlakkige fraseologie.

Een magnifiek boek nu, streng-standvastig geschapen

naar het voorschrift, dat de woorden van een waarachtig kunstwerk geen in de lucht hangende mooi-doeners mogen zijn, en evenmin de vlot-weg gekrabbelde benadering van wat men vaaglijk, uit de verte, als vermoedt, maar dat zij steeds en overal moeten wezen de opperst-exacte, liefdevolle weergave van de doorleefde essentie der ziel, dát zijn de schetsen van Johan de Meester, het boek, waardoor hij plaats neemt in onze eerste rij.

WILLEM KLOOS.

J. de Meester. Zeven Vertellingen. Amsterdam. S.L. van Looy. 1899.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

CXIV.

Hef stout U op, gelijk een aadlaar stijgend
Der zon-schijf tegen, naar het sterke licht,
Dat, in mijn diepste ziel, voor U zich nijgend,
Brandt met een gloed, die voor geen denking zwicht...!

O, zoo Gij woudt, Lief! klaarde Uw lief gezicht
Op als een hemel, die, na onweêr-dreigend,
Eindloos zich breidt in vreedge blauwte...! O, richt,
Ik smeek 't, U op uit Uw gelaten-zwijgend

Gedachten-leven, waar gij staêg op broedt,
Als waart Ge ook zóo een aadlaar, die, met wieken
Zwaar-hangend, haar gedonsde jong behoedt.....

Zie òp en òm U! want het rose krieken
Des klaarsten daagraads vedert op in 't Al,
Waar àl Uw leed en zorg voor vlieden zal...!

CXV.

De zon schijnt wijd-uit langs de breede weiden.....
O, waar 'k ook heen mijn peinzende oogen stuw,
Schijnt zich de wereld als een bruid te breiden,
Die, onder 't kussen, ligt gelaten-schuw.....

O, spel van zon en wereld! zoet-gloênd strijden...!
Zag 'k nog wel ooit dit àl zoo schoon als nù?
Voelde ik wel ooit mijn ziel zóó ruim verwijden?
Zie ik iets schoons, Lief!... 't komt alleen door U...

't Komt àl door U, die in Uw hoog begeeren
De trouwste liefde aan sterk-zacht willen paart.....
O, eenge Ziel, voor wie ik wil verneêren
Mijn wel wat eigenwill'gen éénlings-aard...!
Want, door gedwee U als een godheid te eeren,
Voel 'k, dat ik opzweef in gewiekte vaart...!

CXVI.

Uw ziel is hel als zomer-uchtend-luchten,
Waar nauw een wittig wollen wolkje op dreef.....
't Is me of 'k, Uw schoonheid ziend, ten hemel zweef,
Waar 'k blij mij baad in teêre kleur-genuchten.

O, mocht ik, Lief! zoolang 'k, U lievend, leef,
Steeds met mijn oogen, die U zoeken, vluchten,
In ziels-opzwiering, zonder 't minste duchten,
Naar 't paradijs Uws lievens, waar 'k naar streef!

Ja, want Gij zijt, als 't zacht-bewogen kleurige,
Dat, nauw-bespeurbaar, op het lucht-ruim speelt,
Welig-verwisselend zijn brooze zwemen.....

Nauw weet ik, toeft Ge in 't vroolijke of in 't treurige.....
Nauw weet Gij 't zelf..... maar in Uw ziels-diep kweelt
De al-harmonie, die wij zoo schoon vernemen.....!

CXVII.

'k Weet zeker, Lief!..... toen ik een jongske was
En kleine peinzer van pas zeven jaren,
En 'k lag, in duisternis, gedwee te staren,
Totdat de droom mijn luikend oog belas, -

Dat toen Uw ander-ik, met stapjes rasch,
Vaak dartelde mijn hoofdje langs; de haren
Stil streeldet ge, of het blonde halmpjes waren,
Sprietend aan schemerigen water-plas.....

O, 'k zag het àl zoo duidlijk: 't was een droom,
Maar zóó diep-teêr, dat, bij 't weer plots ontwaken,
Ik schreiend riep, half-luid, in angstgen schroom,
Waarom me Uw beeld genadeloos verzaken

Ging voor het grauwen van de' eentoongen dag,
Waar 'k nooit iets anders dan kil hard-zijn zag.

CXVIII.

Zoo was 't voorheen..... en o, 'k had nooit geloofd,
Dat wilde, toover-schoone kinder-droomen
Geheel tot werklijk leven konden komen, -
Dat Leven geven zou, wat Droom belooft.....

Maar nu..... hoe staat Gij daar, het hoofd omloofd
Door bloesem-twijgen, wier diep-zoete aromen
Met onvergankelijk geneucht me omstroomen, -
Godheid klaarblijklijk, die mijn ziel staeg looft!

Gij waart mijn Droomen-godheid in de tijden,
Dat de englen-ziel van 't kindje in 't hel-vuur streed,
Door droom getroost soms in zijn gruwlijk lijden.....

En later, toen mij 't leven haast ontgleed,
Daar 'k tegen mijne ziel nooit kon getuigen,
Deedt ge, als Godin, me in godlijk heil opjuichen...!

Apollo door H.J. Boeken.

Apollo, wien ik riep toen in het licht
Van gouden jeugd de wereld voor mij lag,
Toen bij elk rijzen van den nieuwen dag
Uw lokken-goud omlichtte mij 't gezicht;

Dan - daar ik in veel donkre nachten lag,
Wachtend wel ander licht dan 't zonne-licht
Of dag-genot, verklarend mij 't gezicht -
Treed, donkre god, nu aan op mijn geklag.

Gij, die uw moeder schuttet voor geweld,
Gij, die den Python sloegt dat hij in krullen
Blauw-kronklend weg-kromp onder uwen schicht,

Blik, wreker, neder op het ongeveld
Broedsel van schanden, die de wereld vullen.
Dreunt niet reeds de aarde onder uws voet-staps wicht?

Stemming door G.C. van 't Hoog.

Ik voel de□onwisheid om mij heen als donkert!
(Ik weet niet, waar 'k mijn voeten zetten moet!)
Daar is geen star, die er door henen flonkert,
't Is alles vage□ontastbre nevelstoet. -

Ik grijp, en knijp mijn *leêge* handen saêm!
Ik roep, maar zelfs geen echo kan 'k bewegen!
Daar is geen woord, dat van mij heen wil gaan;
Zij klemmen m'in den mond, en houden tegen!

En werp ik ze□uit, zij ploffen in het duister,
Als zware keien in een donk'ren vloed,
Die zonder spoor verzinken... en ik luister
Naar 't vreemde spatten, dat mij rillen doet!

Er is geen weg, geen boom, geen huis, geen hut,
Er is geen vorm of kleur, d'r is niets....
D'r is niets, dat 'k grijpen kan, - geen stut,
Geen hoek voor schuil.... een woestenij van niets! -

Ik weet niet, waar 'k mijn voeten zetten zal....
En toch word ik gedreven om te gaan....
Ik weet niet, waar ik mijn schreden richten zal....
En 'k durf toch ook geen omzien stil te staan! -

Ik ga als een, die in een vreemde kamer
Iets zonder licht moet zoeken,.... tastend,.... bang
Te stoote□aan iets, dat moog'lijk breken zou....
En zoekt... en zoekt... en vindt niet, zoekt-ie ook lang! -

En telkens stoot hij zeer zich aan de hoeken,
Van 't harde, dat in 't weeke donker ligt,....
Totdat hij radeloos, het uit gaat vloeken:
‘Wie stuurde 'm ook in 't donker, zonder licht!’ -

Wie stuurde *mij* in 't donker zonder licht? -
Wie stuurde *mij* in 't raadseldonk're leven
Met zulk immens verlangen naar het licht, -
Zoo'n zoekens-lust en doodsbang brekens-beven? -

Ik stoot mij tegen al de harde hoeken,
Die ligge□als blinde klippen overal!
Ik loop in staêge marteling te zoeken,
Met angst, dat ik iets kostbaars breken zal! -

Dramatisch overzicht.

Hegenscheidt's 'Starkadd'

Wie jong is en een hart heeft dat klopt, een hoofd dat denkt en daarbij dien wonderen drang naar iets hoogers, welke hem tot kunstenaar stempelt, zal allicht - levende in deze schijnbaar onbewogen tijden - in gedachten gaarne in vroeger eeuwen verwijlen, zich terugdenken in vervlogen tijdperken, die ons, gesluierd als zij zijn in het waas van verleden, schooner dan het heden voorkomen. En wanneer die jonge man zich geroepen gevoelt tot het scheppen van dramatische kunst zich aldus in een andere wereld wil bewegen dan in die om zich heen, zal hij, voor het eerst zijn vlucht nemende, in pijlsnellen wiekslag zijn eigen tijd ontvlieden, overtuigd dat daàrin voor hem niets te halen is, voor hèm, den jeugdigen kunstenaar, die ineens breed-uit wil slaan, zich ontdoend van de knellende bandjes, welke den mensch door begrippen en wetten, die tijdelijk zijn, worden opgelegd. Daar, in die vervlogen eeuw, gevoelt hij zich koning van de menschen en dingen, daar is hij de alleenheerscher, de bestuurder van een geheelen menschendrom en een zeker tijdperk, daar stoort hij zich, slechts getrouw blijvende aan het weinige, dat geschiedenisboeken hem leerden, aan niets of niemand, zich voor het eerst waarachtig gelukkig gevoelende, nu hij eindelijk door de personen zijner phantasie uiten mag al wat er, sinds het eerste ontwaken van zijn kunstenaarsleven, in zijn innerste zong, klaagde en juichte, ja klaagde vooral, want welke nieuweling in het rijk der kunst hield er zich niet van overtuigd,

dat hij meer leed, dieper smarten onderging, dan wie ook? Wat is daar toch eigenlijk de oorzaak van, van dat, in allen ernst bedoelde, gepraal met eigen leed, waarmee het meerendeel der kunstenaars in den aanvang hunner ontwikkeling zichzelf en het publiek afmartelt? Het zal wel niets anders zijn dan een bijzonder te-voorschijn-treden van het eigenaardig verschijnsel, dat zich bij de gevoelige naturen openbaart, wanneer zij van knaap tot jongeling - bij minder vroegrijpen naar lichaam en geest, van jongeling tot man - worden, die zoet-melancholische overgangsperiode, waarin alles door een tranensluier verduisterd wordt, wanneer de vroolijk schijnende zon een klacht lijkt, het jubelen der vogels in den vroegen uchtend als een lijkzang klinkt en men slechts in avondschemer zijn kalmte en tevredenheid terugvindt, zich verlustigend in zwaarmoedige eenzaamheid, treurige gedachten en droefenis, die zich maar niet in een tranenstroom wil oplossen. Wanneer een dezulke eindelijk een kortstondigen troost in dat verleden van de verbeelding vindt, mag niemand zich verwonderen, als zijn eerste zang een zang van onverkwikkelijken weemoed, dikwerf van philosophisch gezeur en krokodillentraan-achtigen bombast is, ja, moet men er zich zelfs over verblijden, dat de jongeling de kracht bezat, den zwaren strijd, die noodig is ter bereiking van wat eens zijn ideaal zal zijn, volkomen te aanvaarden, moet men juichen dat alweer een menschenziel zich door de drassige laag van eerste zoeken, eerste pogen, eerste willen heenwerkte, een hooger plan tegemoet-snellend, waar de waarheid hem heller in de oogen zal schijnen, waar de schoonheid zich steeds inniger en klaarder aan hem openbaren zal. Met vreugde dus begroet al die mislukte Hamlet-verdraaiingen - zij bleken dikwerf een schoone belofte voor de toekomst te zijn! -

Zoo mogen echter artisten er over denken, het publiek doet het niet. De menschen, die zich een uur of wat in den schouwburg komen vermeien, ontspanning zoekende na hun

dagelijkschen arbeid, vragen niet naar de eerste, nog wankele schreden van een aankomend dramaturg; zij vragen naar den vasten tred van een man, die er ìs, zij willen waar voor hun geld, al laten zij zich dikwijls knollen voor citroenen in de hand stoppen, geen fijn onderkenner als zij zijn van vrucht en vrucht. Maar dan toch liever een flinken, groven knol die in de maag staat, zwaar voedsel, waaraan zij zich zat kunnen eten, dan een pieterig citroentje, dat bijna geur, kleur noch sap heeft, een schriel vruchtje, dat te vroeg geplukt werd en weinig verkwikking bieden kan. Schouwburgmenschen zijn nu eenmaal niet fijn van smaak, hetzij uit aangeboren lust tot een eenvoudigen burgerpot, hetzij doordat de geachte exploiteurs der huidige theaters hen vergeten deden, hoe kostelijker schotels smaken. ‘Starkadd’ nu, het drama van Alfred Hegenscheidt, waarover wij het hebben, is knol noch citroen, doch een vrucht in den tuin der poëzie, die - laten wij dit beeld nog even verder ontwikkelen - de kleurige schil van den laatste heeft, doch wier inhoud ons helaas nog te veel aan die grovere aardvrucht herinnert, dan dat wij haar gaarne als lekkernij zouden nuttigen.

Ja, de schil is fraai, waarachtig, over het algemeen althans! Dit drama zit in een wijdplooiend, sierlijk gedrapeerd gewaad, rijk befonkeld met helschitterende steenen en kostbare gouden sieraden, die, een voor een beschouwd, los van het kleed dat zij tooien, juweeltjes van edele drijfkunst, diamanten van het zuiverste water zijn. Maar er is te veel goud, te veel edelgesteente, te veel geflonker en geschitter; het kleed is te zeer in het oog vallend gedrapeerd, dan dat de kunstzin van den maker niet wat op kunstigen zin gelijkt; er is zóóveel geplooid, dat het geheel wat wanordelijk wordt; alle eenvoud is weg en wat rijk had kunnen zijn werd barok. Doch dit doet er niet toe! Laat de heer Hegenscheidt den schat zijner beelden, zijner fraaie zinswendingen en aangename vergelijkingen uitputten, opdat na dit schitterend vuurwerk zijner eerste ziels-op-

tinteling, geen vlam uitsla dan van langdurigen, innigen brand, geen licht zich versprei dan van het zuiverst gehalte, geen vuur ontvonke dan van diep-innerlijken gloed! - Ja, de heer Hegenscheidt is wat al te zeer aan het versieren gegaan, zoodat onze oogen moe worden en naar rust verlangen. Hij neemt dikwijls een gedachte, een gevoelen, enkel om een fraai beeld te kunnen gebruiken, terwijl dit laatste juist niets anders dan de eenig juiste uitdrukking van het eerste mag zijn. Het beeld bleef geen middel, maar werd doel, zoodat het telkens als een verkeerd aangebracht, overtollig sieraad naar voren springt, ons oog afleidend van datgeen, waarheen het juist turen moest, en het geheel werd een beeldengalerij die niet te overzien is, terwijl wij zoo gaarne den spiegel hadden aanschouwd, waarin al die schoonheden, ieder op haar plaats, zich harmonisch afkaatsten.

Ontdoen wij nu het drama van zijn, al te zeer de aandacht vragend, omhulsel, zoo vinden wij niet veel, wat, waar vorm en inhoud één moeten zijn, zeer begrijpelijk is; ons oog ontmoette een bontwemelende snuisterijenkraam en, waar wij nu zoekend tasten, vinden wij over het algemeen goedkoope waar, door een onzekere hand, zonder eenige doeltreffende regelmaat, in groote wanorde uitgestald. Het drama is niet naar een vast plan opgebouwd, het is niet ‘aus einem Gusz’ geschreven, de auteur had zijn stof niet volkomen in zijn macht, het is niet van het begin tot het eind daarvoeld, doorwerkt, het is niet één, de karakters zijn niet zuiver, ontwikkelen zich niet trapsgewijs, het wordt slapper en gerekter, zielloozer, leeger bij elk volgend bedrijf, het ligt reeds bij het derde op apegapen, snakkend naar een spoedig eind, opdat het van zijn ongezond, teringachtig leven verlost mag worden. Willen wij kort zijn, zoo doen wij het beste, met er aan te herinneren, dat, bij de lezing van ‘Starkadd’, die gedachte aan den eersten zang van den zoekenden dichter, welke wij in het begin van deze kroniek neerschreven, in ons geboren

werd en hiermee gelooven wij de zuiverste, meest afdoende critiek geleverd te hebben. Wat toch moet critiek zijn? Gelukkig zijn wij de tijden teboven, toen men zich met een, gemakkelijk te lezen, verslagje over eenig kunstwerkt evredenstelde, een glad-loopend artikeltje, waarin de welwillende beoordeelaar - gesteld het behandelde was een drama - op genoeglijke, huiskamer-achtige wijze den 'inhoud' van het stuk verhaalde, hier en daar bij een of andere scène, die hem bijzonder trof, stilstaand, om vervolgens maar weer kalm door te wandelen, nauwkeurig mededeelend, dat bijvoorbeeld het eerste bedrijf op een landgoed speelt, waar de held het meisje, dat hem in lichtelaaie zet, leert kennen, dat er in het volgend bedrijf iets tusschenbeide, komt, dat den voortgang van hun beider liefde belemmert, enzoovoort, enzoovoort, allemaal dingen, die de vluchtigste lezer in minder dan geen tijd kon te weten komen, als hij zich maar even de moeite getroostte van het boekje door te bladeren, maar die hem, in der waarheid, in de kennis van het drama geen sikkepitje verder hielpen. Wat mag critiek dan wèl zijn? Wij gelooven, de zuivere reflexie van de ziel van het behandelde in die van den onbevooroordeelden, naar waarheid strevenden beoordeelaar, en waar wij die thans eenvoudig weg, maar precies, hebben weergegeven, zouden wij met deze weinige regelen over 'Starkadd' kunnen volstaan. Maar wij zijn nu eenmaal over dramatische kunst aan het praten geraakt en willen voor dezen keer niet eindigen, alvorens nog even op onze tirade overhet terugwillen naar vroegere eeuwen van jeugdige kunstenaars te zijn teruggekomen, opdat ook in òns stukje eenige harmonie te vinden zij.

Nu dan, ja, wiens oogen door werken geopend zijn - want slechts door werken komt men tot werk, door daden tot een daad - ziet al heel gauw, dat hij waarachtig niet een eeuw of wat terug behoeft, om schoonheid te kunnen scheppen. Wat is een eeuw, wat zijn duizend jaren?

Niets! 'n Zuchtje, 'n groote niemendal in de oneindigheid!

Onvergankelijke kunst is de uiting van een hoog moment, waarin verleden, heden en toekomst innig samensmelten, een moment, waarin het schijnt, als stond de Tijd stil, aandachtig luisterend naar wat daar uit zijn diepste wellen door een menschenstem wordt geopenbaard. Waarom dan zijn eigen tijd ontvloden, waarom dan moedwillig oogen en ooren gesloten voor wat er om ons heen gebeurt, waarom met een minachtend schouderophalen zijn eigen eeuw den rug toegewend, waar het schoone leven toch steeds de kern van het drama blijft uitmaken, het schoone leven dat zich elk oogenblik voor den klaarziende in zijn grootsche wonderen openbaart en dat niet om een eeuw of wat meer of minder geeft, evenmin als de zee er zich om bekommert, of haar baren wat druppels meer of minder tellen? O, zeker, ridderpakjes staan recht fraai, en zijde en fluweel streelen het oog meer dan een kantoorbediende-pakje, maar ach, als dàt het 'm moet doen, een uitstalling van fraaie costuums, een eenigszins opzienbarend décor of iets dergelijks, ach, dan waar het maar het beste, dat het tooneelgordijn niet weer werd opgehaald en de dramatische kunst in de requisitenkamer zorgvuldig opgeborgen. Neen, neen, neen, wij moeten waarheid hebben vóór alles, en geen bontgelapte leugen, schittering van ziele-schoonheid heel gaarne, maar geen glans, die enkel van den costumier vandaan komt. Toch kan het, zooals wij reeds zeiden, zijn nut hebben, zijn toevlucht tot het verleden te nemen. In die oogenblikken, terwijl zijn geest het verleden tracht te doorvorschen, zal de jonge dramaturg eerst zoetjes aan zijn eigen tijd leeren begrijpen, uit het verleden leert hij het heden kennen en, geleerd door studie en ondervinding, keert hij vliegensvlug naar die, eens zoo versmade wereld om hem heen terug, puttend uit de schatten die hij overal op zijn weg ontmoet. En wendt hij zich dán weer eens tot vervlogen eeuwen, ah, dan is het met de volle kennis van het leven en een groote

macht over zijn kunst, en dan zal, wat sieraad is, ook slechts als sieraad worden aangebracht, de schoone schijn blijft middel en wordt geen doel, we krijgen een stuk waarachtig leven en dan komt het er al heel weinig op aan, of het een paar eeuwen vóór of na Christus speelt; dit is om 't even!

‘Maar ‘Starkadd,’ ‘Starkadd’? vraagt de lezer. ‘Vergeet ge dien geheel?’

‘Starkadd?’ antwoorden we verbaasd. ‘Maar we hebben onophoudelijk aan het onderwerp van onze studie gedacht!

Men zal hem dus wel met een beetje goeden wil, onder de regels door, kunnen terugvinden.’

De eerste kennismaking met den heer Hegenscheidt was ons intusschen recht aangenaam; wij hopen, dat bij een volgende onze handdruk krachtiger moge zijn.

JOH. W. BROEDELET.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 11]

Zomerland.

De zeven zonen van Knudde waren stilaan oud gegroeid en vet geworden midden in hunnen kweek van jongens, beesten en vruchten die woekerden op het groote hof. Zij geleken zeven zwaar vergroeide stamboomen uit een oerwoud. Hun dikke gloeiroode kop rustte genoegelijk op de wreede schouders en de eendlijkheid van hun lijven vervulde de wijde keukenhalle waar zij, gedoken achter den sterken tabaksdamp hunner groote pijpen, heel den winter verleefden lijk beeren in ruste. Zij lagen achterover geleund op de eiken banken in 't grauwdonker bij den heerd hun schenen te warmen maar meest zaten zij rond de zware tafel aan den kermis-baf van groote stukken koeivleesch, vette zwijnsworsten en schuimend bier en aten met volle monden zoodat 't smout hen van den kin droop. Hun diepe stemmen grolden en hun lachen dreunde op tegen de zoldering zoodat de ruitjes daverden. Buiten mocht het gerust winteren met kwaad weer, de sterke muren hielden de koude weg en in den wijden heerd lag een halven boom aan 't vuur. 't Leven was hier geneuglijk goed en 't bier kraalde lustig in de potten. Het jonge volk alleen, de knapen en meisens verlangden naar 't buitenleven en vonden 't benauwelijk verdrietig in de donkere afgeslotenheid.

En daar kwam, buiten eenieders verwachting, eindelijk de deugdoende zomerwind uit het zuiden en blies de warmte over 't land waar 't zoo onheuglijk lange winterde en al vervrozen lag. De zon wrocht achter 't zwerk heur helderheid door de wolken, boorde gaten en scheurde 't geluchte

vaneen met kloven rood als bloed. Daarachter kwam het open hemelveld met veel blauw te zien en 't schof bleef voorgoed in reinigheid.

't Zal zomer worden! De koude wijkt en overhaastig vluchten de zwarte kraaien van de velden. Huizen en hoven hadden dien langen donkertijd het razend geweld weerstaan en toegesloten, dichte, hielden zij het schamel warm asemke binnen waarbij de lieden, verkommeld en verkleund van koude gehurkt bij den heerd, te wachten zaten naar 't einde van wanweer en onmenschelijk wind-geweld. De knapen meenden dat 't zomer was reeds en wilden nu maar aanstonds den veedrijf beginnen; zij stonden en loeren door de ruitjes naar den hemel hoe de zonne daarboven meester werd over de groote wolken die zwaargeladen, hun vracht van hagel en sneeuw en ander koud regenwater zonder storten, heenvoerden naar verder landen.

De goede hitte voelden zij komen, hun wezen klaarde en 't werd hen ondragelijk in die heetgestookte groote, donkere keukenhalle zoo lang en vertijloos op malkander te zitten staroogen.

Maar de ouden bleven ongeloovend en wantrouwig voor den bedriegelijken maartschen zomer, zij loechen met de zonne, legden nieuwe takkebosschen op 't vuur en bleven ingrimmig zitten warmen.

En toch wonnen de knapen het ten langen laatste in hun meening: de lucht bleef helder en de warme wind hield stand. De koeien loeiden op 't stal en 't groen sprong overal op uit den grond. De blijde zonnegang begon. Naar buiten was de drijf! elkende een asemde vrij en voelde 't nieuwe leven als een sterke kracht door de leden slaan.

De vlassen zwepen waren versch gevlochten en veerdig aan de elzen stelen gebonden, de hoorns galmden en nu, jongens, de deuren open! Uit de zwarte gaten kwamen de beestenkoppen kijken; 't was een uitbrakend drummen naar buiten. De koeien haar oogen stonden rond open van

verbazing; het kwijl spon in lange slijmdraden uit hunnen muil en ze snoven de versche lucht door de opgesteken neusgaten. Ze torden vooruit gedreven door andere die uitwilden, alhier aldaar tastend van de stoep en hun pooten plompten tot over de knieën in de vette zompe van 't messingstroo met een siepende sopping. Onder spannend geweld van spieren trokken zij de pooten boven en plonsden verder om plaats te maken voor andere die loeiend naar buiten kwamen. Zij ook zakten er diepe in, hieven de lijven hoog met een scharreling en driftig wrochten zij om op 't drooge en stonden daar met groote verdwaald domme oogen, geheven kop en opengescharrelde ooren wijd en trokken de lucht fel door de glimnatte neusgaten snuivend en bliezen hem in twee dampstrepen weer buiten.

De zwepen kletsklakten geweldig en dreven de nieuw-uitgekomene bijeen in grooten drom die heel de wijde werf vervulde. Als een stormruk, met jagende kracht, snelde 't veulenvolk uit een andere deur die openviel; - de forsche jonge peerden, stamppootend en de ooren gestreken, vuur in den blik en waaiende manen; - nu zagen ze voor 't eerst de opene lucht en gingen al hun geweld loslaten in vrijheid ongemeten. Roef! weer òp, zoo kletsten de sterke hoeven dooreen hoog over den kop en voort in één vlucht! en de kleine, schaarsch geboren kachtels, met weerborstelig haar en knoestig slonke leden, ze dansten maar zot mede tusschen al 't ander gewoel. De jonge hengsten hinnekten hun drietsheid uit en joegen den asem op en snoven dat hun lippen klutschudderden over de tanden.

Uit een ander opening kwamen de kalvers lutspootig en dom met een slinkschen sprong naar buiten en de ernstig kalme geiten traden voorzichtig uit den weg lijk klein volk tusschen een bende zotte reuzen, mijde van vertrappeld te worden. De zware, drachtige, witte koeien kwamen gezapig achter; ze reikten den kop aarzelend over heel die wemeling van beesten, de werf vol, en kwamen met gemeten, loomen tred

den zwaren uier zwenkend, met wagend lijf over den onvasten grond waar ze heffend en zinkend met moeite voort gerochten.

De knapen drumden het vee maar alsan opeen en ze keken met voldanen blik over de goede beesten. Nu gingen de andere deuren open en de roodbruine stieren schoten met gebogen kop vooruit om 't al te vernielen en te schenden; ze snoven wat rond en seffens was 't een schorming van pooten, hun lijf richtte over den rug van een koe en daar stak dien vereenden kop met opengespalkte oogen, vuurdriftig, gedrochtelijk groot boven heel de kudde uitkijkend. Maar de zwepen sloegen ongenadig; de groote dobbele hofpoort, de baliën en slagboomen in de dreef draaiden open, en de stoet trok in keeuwelende bende al beurelend het hof af naar buiten - een krioeling van springspartelend jong leven tusschen gezapig voortwerkende gedaagde moeder-koeien en gedoken onder en tusschen die zware lijven der groote beesten, het snel spotterend kleingoed van geiten en kalvers: - een trappeling en terden en loopen opeengedrongen en wagend als een vloer van ongelijke ruggen rood en rost en zwarte kakeling met veel schaterend wit en sterke gouden zon erop. De koppen, de hooge horens hieven en de steerten kwispelsloegen ondereen. De bende stapte aan. De jongens en meisens draafden daarrond, gejaagd, bezorgd ze sloegen met knuppels en zwepen op de ongewilligaards die buiten de bende wilden; - nu waren ze blijdgeestiger nog dan hun beesten en opgetogen door de nieuwe, langverwachtte leute van buitenleven en groote vrije beweging; zij deden de hoorns tuiten. De drijfzwepen striemden door de lucht met luide galmslagen en ze tierden met volle kelen den blijden koewachtersschreeuw: Alla-ie! Alla-ho! Alla-uu! Knudde, knudde's koeien gaan uut! De kleeren hingen hen versleten en gehavend aan het lijf; barvoets, met blooten kop en een enkel hemde over 't vel, maar de wind deed hun wangen blozen en de wijdronde beweging van armen en lijf joeg hun 't bloed op en de warmte; z'en vroegen

naar niets daar ze die groote bende vee en veulens te wachten hadden ginder hooge in de vrije meerschen heel den zomer lang. Hun kop draaide duizelig van 't genot en voldaanheid bij 't wakker ontschieten van 't nieuwe leven.

Door 't woelend geruchte op de werf waren de oude boeren van achter den heerd, ook buiten gekomen om de beesten te zien. De forsche jonge mannen en hun vollijvige vrouwen met de zuigelingen op den arm en de fleurige, blondgehaarde meiden en dochters, heel het zevenvoudig huiswezen, ze stonden boven op den dam, te bewonderen het bruischend loslaten van vee. Hun oogen keken blijde en 't gemoed was fier over die rijke weelde van eigen gedoen. Elk wist ievers een witte koe, en langharig winterveulen of een blinkend vette drachtmerrie aan te wijzen om de schoonheid, den sierigen vorm van lijf of pooten te doen bewonderen. Zij kwamen de trappen af en betastten de spieren, de heupen, de knuisten van den rug of vleiden over de vleezig gladde huiden. Zij volgden de achterbende buiten de poort om de kudde op weg te zien. Dat werd door heel de eerdestraat één lange reek ruggen en zwemelende koppen achter en boven één, die trage voortdrendelde, gejaagd door de jonge koeiers. Het kakelde nu van geloop en getater over de werf van vrouwen en kinders en de zeven oude Knudden die het goed vonden in den nieuwen zonnesching legden zich buiten de hofpoort in 't gras. Vóor hun oogen lag onmetelijk wijd, het vage veld en de groene weiden in golvende heuveling zonder huis of stake: heel hun eigendom.

Tenzij westwaarts in de lage landen, daar stond Schemels hofstee; het geleek een dorp van ver gezien, half verzopen onder water: lange reken leemen huizen uitgerokken aaneengezet onder bruine stroodaken met breede euzing gelijk gebouwd met stallen noesch en dweersch overwelfd met groote wijdgekruinde eiken. Op de landen daaromtrent stapten vlijtig de peerden en de ossen en trokken den ploeg

die d' eerde scheurde. De Knudden lagen te schoklachen om die gejaagde werklust ginder en om al dat water dat tot in de stallen spoelde. Inwendig voelden zij nijd: dat groot gedoen schendde hun gulle tevredenheid, z'en wistten niet wel, noch z'en vroegen niet naar de oorzaak van dien haat: dat hof stond hun enkel in den weg als 't eenig vreemde goed in hun grooten eigendom en dat was hun zóo ingeboren: al wat tot de Knuddefamilie niet en hoorde uit hunne nabijheid te houden: dat schendde den weister van den vrijen buiten en die wroeters daar palmden ook al meer en wijder het land in rond hun woon.

Dat werd nu plezierig daar ze ook de koeien uit de stallen joegen. De beesten waadden en zwadderden in den zompigen grond door het overspoelde lage land naar de hoogte langs de volgezwollen beek op eene drooge weide. Maar zoo mager, vermergeld en leelijk waren de koeien dat men 't op verren afstand zien kon hoe ze langen tijd van armen kost geleefd hadden en van den vochtigen grond waren afgeteerd.

't Waren meestal wanstaltige dieren: oude varrekoeien met ingevallen rug, linksche heupen en hangenden balg en zij hinkten verdrietig op knobbelige pooten.

De oude Knudden rolden zich op den buik van de pret, ze loechen met breed open mond zoo dat heel hun lijf ervan schokte.

- ‘Ze gaan dood vallen! riepen zij, zet ze tusschen twee sprietpersen! Die koeien hebben de aalschijte! ha, ha, ha! - Schemel met al zijn kennissen van beestenkweek! zie ne keer óns vee dat meegroeit met den draaienden dag zonder dat we 'r op schaffen,’ - en hun lach klonk luide en ze veegden met de ruige hand het kwijlend speeksel van den kin. Dan lagen zij langen tijd te kijken op al die bedrijvigheid beneden van gejokte peerden en zaaiers die met vasten stap over 't land gingen en met zwaaienden arm het zaad uitwierpen.

- ‘Tone, we gaan ook moeten drichten, zei de oudste, zal 't een drooge zomer zijn?

- Neen, 't zal regenen, om Schemel deugd te doen, gekte Tone, we moeten op de hooglanden drichten.’

Zij stemden alle zeven overeen dat een natte zomer aanstaandelijk was en ze 't noodige op de bovenste hellingen zouden zaaien, - maar der was nog veel tijd, en z'en stonden bij lange nog niet op om te beginnen; ze wendden zich op den buik met aalwaarde manieren en lieten hun vel roosteren door de zon. Eenige schenen te slapen, d' andere keken met onverschilligheid en glimlachend over de velden.

- ‘Maar we zijn allemaal domme peerden daarnaar te liggen zien van verre! brulde een boer, - willen wij plezier maken? - we kunnen de boel ineens laten verzuipen in zijn vuil en mijn zekerheid is 't: ze vergaan lijk de ratten of ze vluchten al den overkant van den heuvel om nooit meer onder ons oogen te komen. - Waarom willen we langer beland blijven aan dat volk?’

De anderen rechtten twijfelachtig den kop en vroegen wat hij doen wilde; hun mond hing open van benieuwdheid en hun oogen keken om te weten hoe den oude 't meende met zijn verzuipen.

- Ba, ja, we zijn mossels! zie-je niet dat 't water hen in de deurgaten spoelt over hun vloeren, dat z'er tot aan de knoessels in swanselen en we hebben hier onze vijvers vol en een heele beek,... we kunnen het in golekes neerlaten en 't water loopt recht naar hun gedoen af; ze zullen verzuipen zeg ik of ze moeten op de euzies van hun huizen gaan wonen en de koeien de donderbare van hun daken doen grazen!’

Ze loechen luide en de lobberige halskwabbels lutsten van weerskanten op hun schouders; ze steunden 't lijf recht op de handen, sloegen op de knieën, stootten elkaar geweldig met de vuisten in den buik, in de lenden, op den rug, schopten de beenen boven hun hoofd en rolden over 't gras. Ze

tierden met opene kelen en opengesplette kaken: We zijn domme koeien! domme koeien zijn we! Hun vetgevoede, ruige wezens werden paarsch en blauw en wel van honderd kleuren ineens, zij verslikten aan 't lachen en ze dorschten malkaar met de vlakke hand op den rug om den asem te doen weerkeeren -: ja, de vijvers moesten los en 't water beneden.

- ‘Ze versmooren allemaal lijk de ratten,’ riepen zij. Dat gedacht doorschudde hun van genot en z'en vroegen nooit waar 't Schemel mocht verdiend hebben, of hij hun ooit kwaad deed of hinder, of 't hun voordeel zou bij brengen.

Hij moest weg uit de buurt waar zij wilden alleen meester en koning zijn over heel de vlakte zoover zij zien konden; niemand en duldden zij daar, 't ruim moest vrij voor hun eigen blijven en Schemel, met zijn nijdigen werkijver die alle jaren een nieuw stuk van hun land inpalmde, moest dood!

Dat voornemen stelden zij vast in den kop en ze raasden nog lang over den zotten indringer dien zij wilden overwateren en met al zijn volk te niete doen.

De bedrijvigheid op het land werd al levendiger voortgezet binst dat de Knudden van vadsigheid in slaap gedommeld waren. De boevers menden de trekdieren over 't veld; sterk spanden de stringen en de lederen riemen kraakten onder 't geweld, en traag scheurde de ploegkouter door de bovenste eerdelaag in diepe kloven. Al de stukken werden verschillig gesmaldeeld en gelijnd en altijd nieuw zaad werd in den leuzigen grond geworpen. 't Was overal een bedrijvige vlijtigheid: gaan en keeren en trekken en wenden zonder einde. Al wat op Schemels hofstee armen aan 't lijf had hielp mede aan de groote dricht. De meiskes alleen waren aan 't hoeden van vee.

Op de grazige heuveling waren de kudden nu uiteen gedreven en niet meer kennelijk, zoover waren zij verwijderd. Magere en vette beesten 't was al één kakelbonte stippeling met trage bewegingen over 't goudgroene

gras; zij stonden met den kop bij d'eerde en weidden neerstig zonder zichtbaar verroeren van pooten en als er bij geval een veulen opdraafde, een jonge stier een koe besprong of heel de bende in zotte jacht aan 't bijzen ging, scheen dat zoo petuttig klein, zoo houterig gedwongen als poppenspel op een vlakke speeltafel. En dat leefde daar in de ernstige onverschilligheid der dingen die groot-open onder de zon getierden; wijd ommelands was elk aan zijn eigen kalm werk of groeite, onbewust van 't geen elders onder de oogen gaande was, - genietend van de goede zon en haar felle helderheid. De woonsteden stonden eenig, laag bij den grond, stil zonder bewaking van menschen. Over de werf was alle beweging uit: de hofhonden sliepen en de zwijnen lobberden in 't stinkend mestputwater.

- ‘We gaan nu toch ook moeten ons eerde bezaaien, of zou 't ons van zelf in den mond groeien?! tierde de oude Knudde naar d'andere die nog altijd met de handen in de broekzakken aan hun ruste dachten. Ze loechen om de aardigheid en besloten eindelijk te doen werken op de hoogten, maar eerst wilden zij het water afjagen van de vijvers.

Na eene duchtige noenmaaltijd trokken zij de groote leerzen aan en gingen welgemoed met alm en knechten naar 't hoogland; daar wandelden zij dooreen, zwaaiden de armen en tierden op het werkvolk tot het zweet hen van de ruig bepuiste kaken droop. Achter veel dagen werkens was de bochtige keerdraai van de beek verlegd en de vijvers doorboord die 't water in een recht neerschietenden stroelstroom op Schemels land neerliet. Zij gekten generig over hun werk en keken met voldoening op het bruischende beekbedde. Z'en konden zoo gauw het uitwerksel niet merken maar in hun verbeelding zagen zij den schamelen boer ginder pak maken en achterwaart wegtrekken, geniepig om niet gezien te worden en vloekend in zijne onmacht; neen 't werd een watervloed daar beneden, een bruisching, één zee

waar Schemels hof eens stond en al dat volk in woekerde; ze klauterden op de daken en zaten op de veurst met opgesteken armen benauwelijk hun nood te roepen wanhopig om 't onvermijdelijk vergaan. Dat was voor de oude Knudden de groote, blijde fooie de zege schreeuwgalm ze schokschaterden van de leute en krulden hun lijven en stampten naar malkaar lijk de peerden.

Maar er kwam geen water-vloed beneden op Schemels hof: daar hadden ze van overlang het boos bedrijf vermoed en elk greep naar de spade en zonder spreken, met taaien ernst gingen zij aan den arbeid; - lange reeds waren zij erop geschikt om middels te gebruiken tegen de natte kwaal en nu werd in der haast een hooge wal ter bevrijding van huis en stalling opgeworpen; door de bedrichtte landen werden overal in de lengte loopgrachtjes gedolven die 't water in de beek achter 't hof door de weide weg liet. En de oude Knudden loechen toch als zij zagen dat hunne poging mislukt was.

Van heel die doening en wisten de koeiers geen woord. Hooge, eenzaam in 't reine onberoerde grasveld tegen 't blauw van den wagenden sperrebosch onder hun opene, berdelen hutte woonden zij ongestoord en alleen. In de diepte en overal rond lag de wereld open vol kleur en klatering allerdier en alles scheen hen zoo klein, - vaders hofstêe, de machtige omheining van muren en daken en 't wiemelen van menschen en peerden op 't land dat was allemaal onkennelijk verminderd op zoo'n afstand gezien: de vijvers lagen even zooveel nietige waterplasselkes met beken als grachtjes die glimmende waren in de zon en smal genoeg om door jongens lutsvoetig oversprongen te worden. Al Schemels huizekes waren als neergezakte schaapkooien waar de groote menschen dobbeltoe gebogen moesten inkruipen en lijk ze daar te schoftijde tegen den deurstijl geleund hun pijpe rookten, zou men meenen dat ze in een gewone beweging met den arm ter ruste, de daking konden overreiken en de euzies onder de oksels nemen. En dat gaan

en keeren: allemaal nietig bemelwerk met een rukwind omver te blazen. De zon alleen was groot en de eendlijke wolken die over hun hoofden wegdreven statig traag als dagen met groote gebeurtenissen. Z'en hadden tijd nog lust ten andere, de doende jongens om daar veel op te schaffen -; zoogauw de dag begon wipten zij gezwind op de veulens en draafden op den blooten rug, zonder vasthoudende handen door de weide den heuvel op door de bosschen de andere helling neer om een wereld te zien die zij niet en kenden. Als de avond over de meerschen viel dan bliezen zij den hoorn, deden de zwepen klakken en de versch vernieuwde koeien werden naar 't hof gedreven om van hun overvloed van melk ontdaan en verlost te worden.

In den vroegen nuchtend kwam de bende weer op en 't spel herbegon. Elk had zijne beurt om de beesten te wachten en naar huis te drijven de anderen mieken volle gebruik van hunne vrijheid en waren maar op de eetgetijden te zien. Niemand kwam hen storen met ernstige zaken en heel de wereld was hun eigendom. De jonge peerden renden weg en de wilde ruiters zwaaiden de armen en de zweepslag galmde. Fonk met zijn kleine broerkes die 't zijne beurt was van wachten, versleet den dag eenzaam onder de tente. De jongen zat tegen den stijl van de hutte geleund, den zweepsteel tusschen de beenen en wrocht met zijn mes aan een elzen stok waaruit hij een fluitje snekkerde. Larie lag op den buik bij zijn kleine broerkes en deed hen schateren door de zotte sprongen van zijn tamme ekster. Geen koe die opkeek, ze graasden rustig. De jongens ook waren zoo verslonden in hun bezigheid dat een meiske, welk zij niet kenden, bij hen kwam staan zonder dat zij 't zien naderen hadden. Het kind weenoogde en vertelde dat heur bontrood kalveken weggeloopen en verdoold was. Dan bleef het staan wachten, met de handen achter den rug waar het een lange wisse hield en keek op de bezigheid van Fonk en Larie en de kleintjes. Maar de jongen liet

zijn fluitje onvoltooid en sprong recht op een eerdhoop bezijds de tent. Hij stelde de hand boven de oogen, d'andere in de heup en overkeek zijn kudde. Onder de groote menigte en ontwaarde hij zoo seffens geen vreemd beest maar zijn oogen herzochten en eindelijk, ja, hij meende iets gezien te hebben.

- Larie, blijf en let op de jongens. Kom, alhier, zei hij en nam het meiske bij de hand, we gaan uw kalveken halen, en zij liepen de helling neer naar een plaats waar veel kalvers bijeen getroppeld stonden. Het meiske zwaaide zijn wisse volblijheid.

- Hoe heet gij? vroeg Fonk.

- Pauwelijntje.

- Woont ge ginder op Schemels hof?

- Neen, daar beneden in het berdelen kot, - wij wachten de koeien.

Fonk keek verwonderd op, hij had het nooit belet dat er daar jongens woonden en beesten graasden langs de beek. Ze liepen voort hand en hand en vertelden: Pauwelijntje van haar zusters en Fonk van de veulens en de fluitjes en van vogels en vogeleieren zoodat ze 't verloren kalveken bijkans vergeten waren. 't Viel heur plotselings te binnen en ze hield den grooten jongen staan, keek hem meewarig in de oogen en: of ze 't toch vinden zouden? 't Was het schoonste en 't kleinste, heur eigen kalveken, 't had een wit sterreken op den kop, vier witte pootjes en 't heette: Bietje.

- ‘O, ja, we vinden het heel zeker, troostte Fonk en ze liepen van den eenen kant naar den anderen. De jongen had wel gauw het kalveken willen vinden om zijn behendigheid te laten zien en te toonen dat hij veerdig den weg wist in zijn groote kudde maar hij liep zoo geern met dat meisken aan de hand, dat was zoo nieuw en hij voelde iets lijk tegenzin als 't zou uit zijn met zoeken, - hij had zoo heel den dag willen loopen.

- ‘Daar is 't! riepen zij alletwee; Fonk verkende 't vreemde kalf en Pauwelijntje heur Bietje.

Zij bekeken en betastten het als een wonderding. Het moest uitgejaagd worden en weer bij Schemels kudde gebracht maar Pauwelijntje stond daar onbeholpen te kijken in Fonk zijn oogen, om raad.

De jongen had iets verzonnen om veel leute te hebben:

- Wilt ge peerdje rijden? ik zal drijven!

Hij was preusch zijn krachten te toonen.

- Zie, zóo, houd u aan den rug en spring op.'

Hij hield de handen gevouwen ter plaatse als een stijbeugel en deed haar zoo opwippen. Hij ging haar bezien langs voor en meende lachend dat ze goed zat, net als een ruiter. Nu ging hij langs achter drumde met den schouder 't kalf voort en draaide den steert in een krul om 't aan te zetten.

- 'Juu! hou' u vast! En 't draafde en sprong al wat ze loopen konden de helling neer tusschen al de andere koeien die schuw bezijds keken en dan voortgraasden.

Het meiske hutste hoog op den dansenden rug en ze loechen beiden dat 't galmde.

Uit het houten kot langs de beek kwamen de jongens en meisjes buiten kijken en ze klakten in de handen als zij den drieling zagen afkomen. Ze waren wat mijde eerst met Fonk maar Pauwelijntje vertelde dat de jongen het kalveken gevonden en gedreven had en zoogauw werd hij bij gelaten en zij lieten hem doen al wat hij wilde. Als hij tegen den avond weerkeerde bij zijn broers vertelde hij hen van de knechten en meiskes die achter den armkraak van de beek in een houten hutte de koeien waakten evenals zij. En hij droomde binst den nacht en zag een appelbollig meiske met beeldig wezen, lachende oogen en inzoete tale.

- 'Dat zijn de Schemels! zei groote Lander 's anderdaags als hij ontwaakte, - willen wij gaan zien?!'

Zij kropen duikelinge beneden naar de beek maar zoogauw zij ontdekt waren vluchtten de kleine jongens en meiskes met een luiden schaterlach uiteen lijk een bende

schuwe musschen. Knudde's koeiers vonden de hutte ledig en ze moesten terug keeren zonder iemand te zien. Zij hergingen dat alle dagen met 't zelfde vluchtspel, tot dat Fonk hen ging geruststellen en zei dat zijn broers geen kwaad wilden maar kwamen enkel om leute en minninge te maken.

Evengauw was de vriendschap gesloten en van dien dag aan kwamen zij gestadig overeen; zij liepen samen de bos schen af en lagen gezellig te kouten bij malkaar. De twee kudden waren nu één en de koeiers hielpen wederzijds de melkbeesten drijven, eten halen en de kalvers te drinken geven.

't En leed niet lange of in 't algemeen spel groeide er tusschen de jongens van de beide hoven, hier en daar, een bijzondere genegenheid d' een voor d' andere -: Baziel was altijd in doening met Naïs; Gnaas deelde zijn vogeleiers met Gani; Mon zat te vertellen heel zoetjes met Maja; Tijn met Lodie; Faas bracht al wat hij vond aan Eula en Lander gevoelde dat hij Ria liever zag dan zijn eigen zuster. -

De knechten sprongen te peerde vóor de tente, stormden achtereen, deden de wilde beesten steigeren kop in de lucht en ze loechen luide als de meisens verschrikt aan 't schreien vielen van gruwelijke vervaardheid.

D' andere staken de trompe in 't bosch of klouterden hoog op de boomen achter vogels. Dat was binst den langen zonnedag maar 's avonds als de nevels lijk waterlakens over de meerschen dreven en de beke dampte, en Tijn en Baziel of Faas de loeiende, zware melkkoeien naar den stal dreef in benden, zoo lagen de andere jongens meest, lam geloopen, in 't opene gras vóor de hutte. Z'en spraken medal geen woord omdat 't overal zoo rustig werd en zoo moe. Daar lag de zon aan den overkant van de wereld zoo rood en rakelings tegen 't vlakke land; - de hemel werd heel blauw en de wolkjes rossig te blozen en daarover viel de groote

kalmte zoo gedoezig; - de stille vogels vlogen trage scherend een laatsten keer over de rustende koeien die met geheven kop en groote oogen lagen te kijken naar nievers. Achterwaarts in de boomen speelde met flauwe ritseling de wind.

De kudde drentelde ver door de dreef naar huis, de avondtrompe ging flauwer en de groote hoven werden zwart, vereend tegen de teere lucht. Op de velden alleen was er beweging, de peerden keerden nog het land en veel menschen wroetelden met gebogen lijf in d' eerde. Lander liet lui zijn gedachten wiegen op en neer met de deining van 't jonge koorn dat vleide onder den avondasem; - hij en verstond er niets van waarom ze alzoo beulden beneden en wrochten als 't hier hooge zoo stil gerust en gemakkelijk ging. Dat wriemelen van die kleine menschjes was zoo zot en geniepig en hij verklaarde aan Ria nooit te willen meêdoen met die poendering beneden, dat hij ver boven wilde waar hij niets van dat krawoelen zien kon.

De duisternis doofde dat alles uit en kwam hen afsluiten van al wat er elders leefde; de knapen gingen stil naar hun wei en floten een deuntje. Veel later soms ging door de stilte, de heldere zang van een meisjesstem: het slepend klagen van een droomerig herdersliedje.

De zomer zette zijn dagen uit met veel zonneschijn en altijd nieuwe warmte; de hemel zat onzienlijk van hoogte en zoo rein als versche sneeuw. Een wolkje kwam er soms wel door gevaren maar evengauw was 't opgedroogd en weggevaagd. Alles en elk leefde en groeide nu uit eigen krachten in een groote onverschilligheid en eigen baatzucht: wat veite voelde en vocht schoot welig op, wreed onmeedoogend met 't geen rondom verzengde of verging. Daarboven draaide de zon als een gekkende spothoon om 't voorvermoeden der menschen en hunne verwachting van een natten zomer.

De koeien niet meer als de koeiers en kenden 't aflijnen

van landpalen of eigen bezit daarvan - als er niets meer te grazen was op de hooge beemden zakten zij lager naar de beke toe, zopen een zeup en lekten het sappige gras van de oevers. Zij stonden daar voldaan tot over den balg in de malsche klaver en keken rond naar malkaar en beurelden.

De barre zuiderwind schoer over de hooge velden en verpulverde al wat onder zijn grijpen lag. Op 't lage land rond Schemels hof was er veel weligheid en de warmte deed de vruchten dapper groeien. De fijne boeren verkenden allicht dat ze dees jaar in 't voordeel zouden zijn en een goeden oogst gingen opdoen. Zij wrochten nijdig, betuinden en omhaagden al hun goed in sterk duidelijk eigendomschap. Maar als gij zagen dat knechten van Knudde's hof met groote karteelen om water naar de beek kwamen loechen zij fijn op malkaar en de aanstaandelijke watersnood dàar, dien ze vermoedden vervulde hun van deugd. Ze overlegden hoe ze 't best hun kostelijk voordeel bewaren zouden en hoe ze de groote boeren al het water mogelijk gingen onttrekken.

STIJN STREUVELS.

(Wordt vervolgd).

De jongste muurschilderingen van A.J. Derkinderen.

> ‘Wij ontleenen onze kracht niet alleen uit het voedsel van heden, of uit de hoop op de toekomst, maar ook uit de herinnering der handelingen en voorwerpen van weleer’.
> JOS. ALB. ALBERDINGK THYM.

Waaneer wij de edel-gedachte en even edel-uitgevoerde boekversieringen van Derkinderen nu eens buiten beschouwing laten en alleen zijn groote picturale werken in onze herinnering langs gaan, dan zien wij de ideeën, in wier sfeer zijne vorige muurbeschilderingen geconcipiëerd zijn, in min of meer rechtstreeksch verband met de levensbeschouwing van een verdwenen beschavingstijdperk. In de *Processie* was het de bewonderende kunstenaar van een lateren tijd, die, terugziende naar vroegere eeuwen, de schoonheids-ontroering onderging van de vrome verbeeldingen zijner herinnerende liefde, en in stille kleuren schilderde hij deze mijmering over een betreurd verleden. Dichter naderde hij die tijden met zijne eerste wandschildering in de Raadhuishalle te 's Hertogenbosch, waar de *Stichting der Stad* verbeeld staat te midden van de groote bewegingen der eeuw. In den tweeden wand echter had hij die tijden zelf bereikt, en hij zag geen tafereel van de stichting der kathedraal zooals hij de stichting der stad gezien had; maar het *Ideaal van 's levens eenheid naar den geest der kerkbouwers* in heldere statigheid aanschouwende, gaf hij het resultaat van den moeilijken tocht

naar die uiterste abstracties in vaste rustige lijnen en effene kleuren, en stelde aldus, ook in techniek zich afwendende van de vagere bekoringen der hedendaagsche picturaal-kunst en zich bij de monumentale bouwschilderkunst der middeneeuwers aansluitende, de koele en onbewogene Ideeën-zelf ons in eerbiedwaardige klare taal voor oogen.

Geheel anders, maar evenwel harmonisch gegroeid uit wat voorafging, zijn des schilders muurversieringen in het trappenhuis der Algemeene Levensverzekeringmaatschappij op het Damrak. Gelijk de gegevens zelf trouwens reeds voorspelden, is hier het directe ideeën-verband met de overtuigingen eener bepaalde historische periode verdwenen; want deze nieuwe schilderingen zijn van een zoo wijde en algemeene strekking, dat zij ook voor den niet wijsgeerig en archeologisch onderlegden beschouwer leerzaam kunnen zijn. Derkinderen schilderde hier dus geen historische personen als dragers van Ideeën, geen figuren die in gebaar of zinrijke attributen de deugden van vroeger eeuwen verbeelden; maar, ook nu weer in de bestemming van het gebouw welks muren hij te versieren had het ideëele beginsel zoekend, toonde hij in enkele tafereelen van klare welsprekendheid de *wisselvalligheden van het onherroepelijk voortbewegende Leven.*

Want wel zijn zij van eene heldere en liefelijke welsprekendheid! Het tot de kern der dingen schouwend intellekt, dat op den tweeden Bosschen wand de hoogheid der Ideëen in koel-wijsgeerige betoogen schreef, is hier weer bewogen door de zachte ademing eener nieuwe lente. Maar zeker had de kunstenaar nooit deze beminnelijk overtuigende uitdrukkingskracht bereikt, zoo hij zijne blikken niet vol eerbied had gericht tot die hooge sferen, waar, onaangeraakt door eenige menschelijke hartstocht, het ideaal der dertiend'-eeuwsche kerkbouwers in statige onbewogenheid hem zichtbaar werd. Ook nu gaf hij de kern der gedachten, en niets dan deze; maar in vaste lijnen van voornaam-bewegende gratie, in stille pure kleuren van edele welbewuste kracht.

Elk gebaar van het lichaam is hier de verzinnelijking van het gebaar der ziel; het zijn de schoone en sierlijke bewegingen der lichamen, gelijk wij die in het dagelijksch leven een enkele maal zien, maar nu verfijnd en vergeestelijkt door den zuiverenden stroom van een hoog-ideëel streven.

Dit doordringen tot de kern der gedachten bracht den schilder tot verwijdering van al wat naar verhaal zweemde. Hij toont ons geen gebeurtenissen uit het leven, als exempelen van de uitersten in geluk of rampzaligheid; hij geeft de abstractie, het onveranderlijk wezen zelf dier uitersten. Hij schildert geen Weelde in rijke schitterende kleuren, geen Nood in grauwe morsigheid; maar wat het innigsten altijd-durend wezenlijke is dier levens-toestanden beeldt hij af in soberheid van groote eenvoudige lijnen: eenvoudig maar dadelijk-treffend door het eenig-juiste der beweging: - het zijn de gebaren zijner figuren, die de welsprekende overbrengers zijn van des kunstenaars mild gedachte-leven naar het ontvankelijk gemoed van den beschouwer.

Terwijl echter op de tafereelen van Weelde, Nood en Gezondheid de begrippen-zelf tot ons komen, zien wij op dat der Ziekte meer de reëele voorstelling van ‘een zieke’ dan de abstractie ‘de ziekte;’ mij dacht dit tafereel te zeer gelijken op de afbeelding eener gebeurtenis, - in stijl te ver verwijderd van wat de hooge schoonheid uitmaakt van den tweeden Bosschen wand. Niet in de motieven dezer schildering op zich zelf is de oorzaak te zoeken van het meer concrete; niet in den ouden welbekenden maaier, noch in de treurende vrouw, noch in den afgematten lijder; zij is wellicht te vinden in het te weinig samenstemmen van het lijnen-rythme der drie figuren onderling. Want waarom zouden déze gegevens zelf reeds tot een meer reëele voorstelling voeren dan die der overige vakken? Was het niet vooral een voortreffelijke gedachte de verschrikking van den Dood af te beelden in dat oude maar nooit verouderende geraamte, dat reeds zoo vele geslachten herinnerd heeft

aan de vergankelijkheid van ons aardsch bestaan.....

Ook in andere tafereelen heeft Derkinderen als een kostbaren schat bewaard, wat het voorgeslacht ons aan diepzinnige en klaar-sprekende symbolen naliet.

In den Trap des Levens schilderde hij den op- en afgang van het Leven, gezien onafhankelijk van de wisselvalligheden van geluk of rampen, in vijf leeftijden. En, in nauw verband hiermede, den brenger dier wisseling, den Tijd die snel voorbijgaat, den statigen ruiter op het blanke machtig-gebouwde ros, - als een vermaning dat niets stilstaat, maar de jaren aan ons werken, dat voor ons allen die nog stijgend zijn het oogenblik komt dat wij het hoogtepunt voorbijgaan, en, met een schat van ervaring in ons, afdalende zullen terugzien naar de vreugden en smarten van ons verleden.

De wankelbaarheid van des levens gesteldheden, op de tafereelen van Weelde en Nood, Gezondheid en Ziekte zelf genoemd, zien wij door het Rad van Fortuin in een enkel beeld samengevat. En het laatste tafereel vermaant ons: ‘Denk aan de onzekerheid des Levens en zorg zoolang het Dag is.’

* * *

Zooeven werd gesproken van Derkinderen's liefde voor wat vroegere geslachten ons hebben nagelaten. Ook in de vormen zijner kunst leeft die eerbied voor traditie.

Toen in vroeger tijden de kleederdracht der menschen fraai en harmonisch was, hadden de schilders slechts om zich heen te zien naar sierlijken val van vouwen en lieflijk-eenstemmige kleuren. Nog zijn er wel enkele streken waar het eenvoudige landvolk als een deel der natuur is, waar een vrouw in kleurige feesttooi schoon is als een boom in herfstpracht. Maar zeldzamer en zeldzamer wordt in dezen tijd ook de eenvoud daar buiten.

Zoo zal de kunstenaar die in menschgestalten een ideëel

leven zoekt te verbeelden, zich moeten wenden tot verleden tijden, en door nauwgezette archeologische studie de beginselen pogen te begrijpen der kleederdrachten, die naar eeuwige wetten van schoonheid harmonisch meegegroeid zijn met volk en natuur. Volgens die beginselen heeft Derkinderen de figuren zijner verbeelding bekleed met gewaden van groote sobere lijn en de vouwen van het kleed laten bewegen met de gebaren van het lichaam.

Wie de schoone traditie niet lief heeft die aan onze vaderen ons verbindt, hij zal geen levenskrachtige kunstwerken voortbrengen. Wij hebben niet na te volgen, slaafs en begriploos; maar, door denzelfden hooger strevenden geest bezield als van wie in vroeger tijden en in andere aard-streken monumentale kunst voortbrachten, verder te bouwen op wat ons als schoon en goed en waar is overgeleverd.

Hij, wiens woorden ik boven deze bladzijden plaatste, zeide nog: ‘De wereld is vergankelijk. De maatschappijen volgen elkander op, verdrijven en vervangen elkander; maar alles vergaat niet in een dag. Daarenboven de geest overleeft, en de maatschappijen blijven aan elkander verbonden door de denkbeelden, die de vader op den zoon overplant, door den invloed van het voorledene op het tegenwoordige.’

-

Wij zijn geen dertiend'-eeuwers en wij zijn geen Byzantijnen, maar kinderen van een tijd vol nooit-geziene disharmonie. Waar de geestes-verfijnden van eertijds de hartstochten der menschen rondom zich zagen woelen, waar dus schoonheid tegenover woestheid stond, daar aanschouwen zij in deze jaren slechts de uitingen van een niet te begrijpen verstomping des gemoeds en staat brooze gevoeligheid tegenover iets waarvoor dorheid en dood te liefelijke woorden zijn.

Maar wij mogen verwachten dat deze zonderlinge toestand voorbijgaande is. Want niet alleen dat de tijden de individuën maken, ook de individuën maken de tijden. Door-

drongen van de ziel der oude kunst zijn er enkelen, die voortarbeiden aan de geestes-ontwikkeling der menschheid naar de onvergankelijke beginselen die vergane geslachten ons in monumenten van schoonheid en wijsheid hebben nagelaten. En een werk als deze muurschildering draagt al de eigenschappen in zich om een tijd te richten naar betere wegen.

Wie dan ooren heeft om te hooren, die hoore - en verdiepe zich in de reine en hooge schoonheid dezer zeldzame wijze kunst.

31 Mei 1900.

P.H. VAN MOERKERKEN JR.

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

CXIX.

O, ziel, zoo eindloos-ruim en klaar als 't blauwe
Dak, dat in plechtig-breede majesteit
Boven de peinzingen mijns hoofds zich breidt...!
Geest, die met diep-in sterke, hoog-getrouwe

Wijding Uws wezens gaat een wereld bouwen,
Waar 'k, tot waarachtig-strevend mensch gewijd,
God-gelijk leef, zelfs tot den dood bereid,
Als 'k maar ter laatste stonde U aan mocht schouwen,

Hoe gij, meê-zwierende in grootmachtge vaart,
Mèt mij U ophieft van dees donkere aard,
Zoodat ze als vreemd oord onder ons ging dalen.....

Lief, die ik liefheb zonder maat of eind...!
Zie, hoe geweldig 's Levens zee nu deint...!
Maar, als ik sterk blijf, zal 'k ook zegepralen...!

CXX.

O, 't zacht-gekleurde, nauw-beroerbaar-teêre,
Waarmede Uw ziel zich, voor 't eerbiedig staren
Van mijn twee lievende oogen, openbaren
Gaat, in gedweeën meê-gang, alsof veêren,

Wuivende veêren uw gedachten waren,
Die tòch weêr, naar de schacht wijst, telkens keeren....
O, 'k wil Uw schoonheid, als de schoonheid eeren
Van licht-gedonsde, luchte bloemeblaêren,

Die, op 't los windje breedlijk wieglend, breiden
Een rijke fonkeling van kleur in 't ronde,
Staande, als wijd-open kroon, op sterken stengel....

En zóó doet óók, o, Lieve, een wiekende Engel,
Wien, schoon hij wordt somtijds naar de aard gezonden,
Omhoog de Hemel, als zijn woon, blijft beiden....!

CXXI.

Ja, glans nu maar en dans nu maar en krans u blij,
   En laat uwe liederen als bloesem-guirlanden
   Weeldrig geslingerd op, uit hoog-geheven handen,
Dalen op het hoofd van de Liefste-in-mijmerij....

Lichtvol is mijn ziel, sinds den dag, zoo licht en blij,
   Dat zij zich binden liet door onverwrikbre banden,
   Die als gevlochten vuur mijn vrome ziel ombranden,
Banden, die niet drukken, maar maken waarlijk vrij.

Ja, laat nu gloeiend-rood triomf-vlam hoog-op stijgen,
   Stralend boven 't hoofd staand van 't reeknend Hollandsch ras!
Vooze stem der slechtheid moet zeer eerbiedig zwijgen,
   Daar zij als in vlammen-schrift haar doemspraak hier las....
Loom vliedt ze in de wildernis terug, met een dreigen,
   Dat nog vèr-af klinken zal, als wolven-gebas....!

CXXII.

O, zuivre ziel, als zilvren klok-werk klinkend,
Naast mijner eigne zwaar-bewogen luiden!
Wat wil Uw gloeiende oogen-glans beduiden,
Als 'k op U staar, voor U ter aarde zinkend....?

O, 't is mij, wijl ik val, of 'k weeldrig drinkend
Uw oogenlicht, uw stem.... zie, bruid der bruiden!
Glanzen Uw heldere koraal-geluiden
Als dropplen dauws op 't gras-kleed klaarlijk blinkend!

Ja, bruid der bruiden zijt gij, vrouw der vrouwen,
Eenig-begeerlijke door pracht der ziel,
Die, in 't fluweelen schoon Uws lijfs gevouwen,
Daar als kristal-klaar kleinood nederviel,

Uit gindsche, ons menschen ongenaakbre streken,
Waar wij slechts schuchter-aarzelend van spreken.

CXXIII.

Sterke door kracht om 't hoogste van Uw wezen
In rijm en rhythmen harmonieuslijk te uiten,....
Zingende als boschje-vol met vogel-fluiten,....
Beitsende diep, tot, zonder blaam of vreezen,

't Gebouw Uws beeldens staat ten top gerezen,....
Zwierend als vlinder door het zonnig Buiten,
Of staande als rots, waarop vernietigd stuiten
De pijlen, vliegend van des lasters pezen...!

Wees Gij mijn kracht, zoo zal 'k mij de Uwe toonen,
En hoog-uit werkend, zonder schroom of duchten,
Uw wondre liefde met een heil beloonen,
Waarvan nog staamlen druk de volks-geruchten,

Wen we, opgevlogen eens naar lichter oorden,
Alleen bestaan hier, door muziek van woorden!

CXXIV.

Hef U op! hef U op! laat hoog schalmeien
Uw ziel in vreugd, die onverganklijk staat...!
Want Ik ben de Uwe voor eeuwig! o, spreiën
Doet zich mijn ziel voor Uw voetje, als brocaat,

Waarlangs de fee, die Uw lichaam is, glijën
Mag in een dans, heen en weêr, op de maat
Der fluit-muziek, die haar weeldrige reiën
Diep in Uw binnenste uitslingeren gaat....!

O, toen 'k haast vond, dat het leven belachlijk
Bleek, nu 'k om niet zoo moedig had gestreên....
Toen mijn Zijn stond, als op de spitse, hachlijk,
Gleedt ge, en ik greep U, zoo plots langs mij heen....!
Hoort Gij 't? Ik heb U lief, *U* lief, ontzachlijk!
Hoort Gij 't? Ik heb U lief, *U* lief, alleen!

CXXV.

Mijn heele leven naar de zuiver-hooge
   Menschlijke schoonheid van een mensch versmachtte ik....
   Door neder-vaarten in mijn Ziel-zelf trachtte ik
Omhoog te roepen, wat daar weg-school.... De oogen

Weenden als wellen, wen, terneêr-gebogen
   Over die diepte, ik broedde als God zelf, dacht ik....
   Ach! van verbeeldingen der ziel verwachtte ik,
Wat toch geen menschen-scheppingen vermogen!

Zoo rustte ik, hooploos.... Maar, klaar opgestegen,
   Plots, als met bliksem-slag uit heldre luchten,
Verreest Ge, en 'k lag diep voor U neêr-gezegen
   Terzelfder stond.... O, die met mij woudt vluchten
Naar 't rijk des heils, langs 't stormend vlak der baren,
Gij zijt, verwerkelijkt, de Droom-van-jaren!

Van bloemen-kunst door Willem Kloos.

Bloempjes, gebootst uit smeltend was op 't water,
Zijn zóó de schoone, lieve dingen niet,
Die men, door 't wonder van de liefde, ziet
Groeien uit dartling van een dag.... wat later?

Wat eerst een teedre vreugd maar is, als staat er
Een gulle zonnestraal, die, lieve spriet,
Met gouden vedering langs 't huisraad schiet,
Bloeit tot een gloênde fonkling inderdaad er

Op, na een pooze, wen maar 't hart, heel stil,
Blijft, van een wonder-zoete vreugd vol, voelen,
Dat Liefde's roze met fluweelig-koele
Rooding van zachte bloemen-donzing wil
Overal, overal zich los uit woelen,
Zelfs uit de schertsing van een speelsche gril....

Levens-vreugde in den dood door Willem Kloos.

Zoudt ge, als gij doodgaat, menschen, en gij ligt,
Met brekende oogen in 't aetherisch-teêre
Masker der trekken, niet nog even keeren,
Voor de allerlaatste maal, uw bleek gezicht

Naar 't door de ruiten binnenstormend licht...?
't Zal u niet wonden met zijn gloênde speren!
Laat het u schroeien zelfs....! wat zou 't u deren?
Haast sluit gij voor eeuwig uw oogen dicht....

Dan zal die gloed op de wijde onbewustheid,
Waar heel uw wezen in henen-koelt,
Liggen, verzacht, als een zoete gerustheid,
Dat gij toch vroeger iets schoons hebt gevoeld

In dat nu mystische, verre verleden,
Toen in het zonlicht zich repten uw leden....

Levens-mijmering. Door Willem Kloos.

't Flauw licht, dat wijd-uit langs de weiden schijnt,
Doet mij zoo denken aan heel oude droomen,
Waar 'k óók soms 't licht breed-vaaglijk langs zag stroomen
'n Landschap, als dit, door groepen groens omlijnd....

Ach, ja! wat stonden daar die stroeve boomen
Aan kim, in 't kijken, dichterbij gedeind
Of weer weg-wazende, zooals verdwijnt
Plots een gedachten-beeld, nauw opgekomen...!

Lijkt zóó ook alles, waar ons oog op staart,
Niet vaak als vreemde afschaduwing van schooner
Landen, dan dees verganklijk-scheemrende aard?

't Raadsel des Levens werd nog nooit verklaard....
En elk mensch is hier slechts een vluchtig woner,
Tot hij ten duister.... of zou 't licht zijn?.... vaart....

Xenophon's Anabasis en D^r^. J.A. Dèr Mouw[1]. Door Dr. H.J. Boeken.

I.

Dat men in de Anabasis van Xenophon datgene mist, wat van eene *goede* reis-beschrijving van den tegenwoordigen tijd juist het aantrekkelijke zou uitmaken, dit is, volgens den Heer dèr Mouw de schuld niet van Xenophon, maar van den tijd waarin hij leefde. In dien tijd namelijk ‘werd de mensch’ (zoo schrijft de Heer Dèr Mouw) ‘nog niet zóó diep door natuur-schoon getroffen,’ in dien tijd ‘was er een onbewuste opvatting van kunst, die uitvoerige natuurbeschrijving weerde,’ in dien tijd ‘was vergelijkende studie van taal en godsdienst, moraal en kunst nog nauwelijks bekend,’ in dien tijd ‘begon de psychologie zich eerst los te wikkelen.’ Dit alles schrijft de Heer dèr Mouw van een tijd, waarin de natuur als nimmer te voren of later plastiesch en muziekaal gebeeld en gebootst is door de tooneel- en lier-dichters; den tijd, waarin Herodotus zijn

1) Naar aanleiding van de Aanmerking achter in de brochure: Dr. J.M. Hoogvliet's Opvatting van Taalstudie enz. door Dr. J.A. dèr Mouw. Die Aanmerking vind ik vooral daarom merkwaardig, omdat zij in kort bestek vele verkeerde meeningen vereenigt, die juist zeer geschikt zijn om aangegrepen te worden door degenen, die het Grieksch als leervak zouden willen bestrijden.

werk geschreven heeft, dat vol is van berichten over taal, over godsdienst, over moraal, over kunst, over al wat hij van de toen bekende volkeren had te weten kunnen komen; den tijd, waarin, wat de psychologie betreft - maar was dit niet de tijd, waarin, om nog niet eens te spreken noch van eenen zekeren Sophokles, die de diepste diepten van de menschelijke ziel in den klaren spiegel van den Mythus verdiepte en verheerlijkt verlichtte dat de afgrond lichtbron werd en de ondergang van den sterveling de triumf werd des vergoddelijkten levens, noch van eenen zekeren Euripides, die de fijnste conflicten van hartstocht en rede in de karakters van zijn personen zich liet afspelen, maar waarin een zekere Plato zijnen Socrates elken Athener op de markt of op de straat liet staande houden om hem door de eenvoudige vragen zijner eeuwig-kinderlijke weetgierigheid in verbijstering op de onoplosbare raadselen van zijn eigen binnenste te doen neerblikken.

Wat men dus alles mist bij Xenophon, dat moet men niet op diens eigen rekening schrijven, maar op de gezamenlijke zoo van hem als die van al zijne tijdgenooten, o.a. de hierboven genoemde. Want de menschen waren toen immers allen zoo wat éénder en men kan ze zoo gemakkelijk allen over één kam scheren.

II.

Hoe staat het dan met de psychologie in het werk van Xenophon? Wanneer men onder psychologie verstaat zoowel het sprekend en handelend opvoeren der beschreven personen, als ook het meer algemeene verklaren van hun woorden en daden uit hun karakters en het geven van karakter-beschrijving, dan geloof ik dat men van weinig werken van dit genre zooveel goeds kan zeggen als juist van dat van Xenophon. En Xenophon's verdienste als schrijver hangt ten nauwste samen met zijn verdienste

als psycholoog: hij laat nooit merken dat hij weet hoe belangrijke dingen hij nederschrijft. Zoo krijgt men een verhaal dat éénig is door naïveteit, scherpe opmerkingsgave, leuk verstand èn soberheïd van uitdrukking.

Om te zien dat ik wezenlijk niet te veel van Xenophon's Anabasis zeg, kan men natuurlijk niet beter doen dan het werk in zijn geheel te lezen. Voor wie daartoe niet in de gelegenheid is, zal ik er eenige voorbeelden uit aan halen.

Vooreerst dan van de wijze, waarop Xenophon zijne personen handelende en sprekende opvoert: wie is er niet als jongen bij eene eerste lezing getroffen door en op later leeftijd bij herlezing vol bewondering geweest voor het verhaal van het verraad en de terechtstelling van Orontas.

Wanneer Cyrus de Jongere, aan het hoofd van zijn Helleensche en Perzische troepen optrekt tegen zijnen broeder, koning Artaxerxes, met het plan om dien af te zetten en zich-zelven koning van Perzie te maken, is er onder de Perzen, die Cyrus volgen één, met name Orontas. Deze heult met den Koning en zoekt een deel van Cyrus' troepen zijnen broeder in handen te spelen maar het verraad wordt ontdekt. Cyrus laat Orontas gevangen nemen en onderwerpt hem in zijne tent, ten overstaan van de Perzen van zijn gevolg en de Helleensche bevelhebbers aan een verhoor. Eerst herinnert Cyrus Orontas er aan hoe deze vroeger 's Konings zijde voor zijn vriendschap verlaten heeft.

> ‘En heb ik u daarna,’ zoo vraagt Cyrus aan Orontas: ‘ook maar in éénig opzicht verongelijkt?’ Hij antwoordde van neen. Op nieuw vroeg Cyrus: ‘Zijt gij dan toch niet, zonder, zooals gij zelf erkent, door mij in iets verongelijkt te zijn, uitgeweken naar het land der Mysiërs, en hebt gij niet van daar, zooveel in uwe macht, stond, mijn land bestookt?’ Orontas zeide van ja. ‘Hebt gij dan ook niet,’ zeide Cyrus: ‘toen gij èchter uwe minderheid inzaagt, uw toevlucht tot het altaar van Artemis genomen en gezegd dat gij berouw gevoeldet en mij weten te bepraten om op nieuw vriendschap met u te sluiten?’ Ook hierop moest Orontas ja zeggen. ‘Wat heb ik u dan misdaan,’ zeide

> Cyrus: ‘dat gij, zooals nu gebleken is, mij voor de derde maal lagen legt?’ Toen Orontas zeide dat Cyrus hem niets misdaan had, vroeg Cyrus: ‘Erkent gij dus tegen mij misdreven te hebben?’ ‘Ja dat moet ik wel,’ zeide Orontas. Daarna vroeg Cyrus op nieuw: ‘Zoudt gij dan nu nog wel weer mijns broeder's vijand en mijn getrouwe vriend willen worden?’ En hij antwoordde: ‘Ook al werd ik het, dan zoudt gij het toch niet meer van mij kunnen gelooven.’

Kan het eenvoudiger, logischer en dus fataler? Wanneer Orontas dan volgens het êénstemmig oordeel der aanwezigen is ter dood geoordeeld, eindigt Xenophon het verhaal met deze echt Oostersche trek; een trekje dat vele boekdeelen land- en volken-kunde opweegt:

> Toen zij, die vroeger den voetval voor hem moesten doen, hem zagen wegleiden, deden zij ook nu den voetval voor hem, hoezeer zij wisten dat hij ter terechtstelling geleid werd.

* * *

Ieder mensch die een moeielijke zaak met kracht doorzet en handelend tegenover zijne medemenschen optreedt, heeft met kwaadwilligen en schreeuwers te doen, die hem gaarne, wanneer de gelegenheid zich voordoet, een beentje zouden lichten, of wraak willen nemen over een te recht toegediende berisping. Een aardig staaltje hoe Xenophon zelf door zulk een schreeuwer wordt aangepakt, maar hem duchtig op zijn plaats zet, geeft de schrijver in het volgend verhaal.

> Wanneer de tienduizend Hellenen na den bezwaarlijken tocht door de binnenlanden van klein-Azië aan de kust van de Zwarte Zee vertoeven, geven X. en zijne medebevelhebbers den manschappen gelegenheid hun rekenschap te vragen over het door hen gevolgde beleid. Daar zeggen er eenige in de daartoe belegde vergadering dat zij ereis bij gelegenheid door Xenophon geslagen zijn en overmoedig bejegend. Xenophon staat op en vraagt of hij, die dat het eerst gezegd had, wel wil zeggen wáár en bij welke gelegenheid hij door hem geslagen was. ‘Toen wij haast dood gingen van de kou en er zoo dik sneeuw lag,’ antwoordde die man. Xenophon zeide: ‘Als dat waar is dat ik bij zoo'n weer als gij zegt, in zoo'n hongersnood, toen er zelfs geen

druppel wijn te beruiken viel, toen er zoovelen door inspanning en ontbering niet meer konden, toen de vijanden ons op de hielen zaten, als ik u toen overmoedig behandeld heb, dan erken ik gaarne dat ik ongevoeliger ben dan de ezels. Maar zeg me dan ook eens even, wat was de aanleiding dat je een slag van me kreeg. Wilde ik wat van je hebben en heb ik je toen geslagen omdat je het niet geven wildet; of wilde ik wat van je terug hebben? Of hadden we kwestie over een vrouw? Of was ik dronken, dat ik niet wist wat ik deed?' Toen hij zei dat dit niets van dat alles was, vroeg X. hem weer of hij onder de zwaar-gewapenden diende. Hij zeide van neen. En toen weer of hij bij de lichtgewapenden was? 'Ook niet,' zeide hij: 'ik dreef een ezel en dat moest ik van mijn tent-genooten, hoewel ik een vrij man was.' Daar herkende X. hem en vroeg: 'Zijt gij die man, die dien zieke moest vervoeren?' 'Ja, bij Zeus' zeide hij: 'dat ben ik; en ik moest dat doen van u; de spullen van mijn tentgenooten hadt gij immers nog er af gesmeten.' 'Dat erafsmijten' zeide X., zich wendende tot de gansche vergadering, ging zóó in zijn werk: 'ik gaf ieder wàt te dragen en beval dat bij het eind van de marsch aan mij weer terug te brengen, ik kreeg alles weer terug en gaf het u weer zonder mankeeren terug, nadat gij mij hadt laten zien dat de zieke present was. Hoe dit nu ging, verzoek ik u allen te hooren, want het is de moeite waard. Er was een man die achter raakte omdat hij niet meer kòn marscheeren. Ik wist van den man alleen maar dat hij een van de onzen was; ik gaf u last hem te laten rijden, uit vrees dat hij anders zou omkomen, immers de vijanden zaten ons op de hielen.' Dit moest de man erkennen dat het waar was. 'Zoo liet ik u dan met hem vooruittrekken; maar toen ik weer wat later bij de achterhoede kwam, snap ik u, bezig om een kuil te graven om den man te begraven en ik wilde u juist daarvoor een pluimpje geven. Maar toen die man onder de oogen van de omstanders zijn ééne been bewoog, riepen ze allen luid: 'Die man leeft!' Maar gij zeidet: 'Laat die man zoolang leven als hij wil, maar ik bedank er voor om hem verder te vervoeren.' *Toen* sloeg ik u: gij hebt gelijk, want ik zag dat je wist dat hij leefde.' 'Is hij dan toch niet net zoo goed gestorven, nadat ik hem weer bij u terug had gebracht'.
'Wel zeker,' zeide X.: 'we moeten immers allen sterven, moet men ons daarom levend begraven?' En allen riepen dat hij veel te weinig slaag had gehad.

Dit zijn slechts twee voorbeelden uit oneindige velen, waarvan de geheele Anabasis val is. Nu wil ik een paar staaltjes geven van Xenophon's karakter beschrijving.

Wanneer de bevelhebbers van het Helleensche leger na Cyrus dood in den val zijn gelokt en door Tissaphernes gevat en aan den Koning zijn overgeleverd, geeft Xenophon van allen een karakter-beschrijving, van den één uitvoeriger dan van den ander, maar zoo treffend dat als men ze gelezen heeft, wie zou zich niet verbeelden die personen van nabij gekend te hebben ja zelfs onder hen of (als men wat eerzuchtiger is) mèt hen gediend te hebben?

Hoort eerst eens wat hij van Clearchus zegt. Na verteld te hebben dat zijn eenige hartstocht het krijgswezen was, dat hij zooals een ander mensch het voor de de een of andere liefhebberij over heeft, zijn laatste cent zou uitgeven als hij maar oorlog kon voeren, gaat hij aldus voort.

> Een liefhebber van den oorlog was hij dus; maar dat hij ook de geschiktheid voor den oorlog bezat, kan men hieruit zien. De gevaren zocht hij namelijk op, dag en nacht deed hij niets liever dan den vijand het vuur aan de schenen leggen en in het gevaar behield hij zijn verstand. Bijzonder verstond hij de kunst om zich te doen gehoorzamen. En dit bereikte hij door lastig te zijn: want ook zijn uitzicht was barsch, zijn stem grof, en hij gaf altijd gestrenge straffen, soms zelfs in drift, zoodat hij er later wel eens berouw over had. Maar hij tuchtigde toch ook met verstand, een tuchtloos leger toch vond hij dat niets waard was, want hij placht zelfs te zeggen dat de soldaat meer zijn generaal dan zijn vijanden moet vreezen, als hij wezenlijk zijn plicht zou doen. In gevaren wilden de soldaten hem dan ook gaarne gehoorzamen en hadden ze niemand liever dan hem. Want ze zeiden dat zijn norsch gezicht dàn helder stond en dat zijn strengheid een kracht scheen tegen de vijanden, zoodat niets makkelijker dan de zege leek. Maar als ze buiten gevaar waren en ze tot een ander konden overgaan den gingen velen van hem weg. Want dan had hij niets sympathieks, maar hij was altijd even streng en ongenaakbaar, zoodat zijn soldaten zich tegenover hem voelden als schooljongens voor hun meester.

Nu nog eenige trekjes uit de karakter-beschrijving van Proxenos, het grootste contrast van Clearchus. Dit was een man van den grootsten aanleg en van groote ambitie èn iemand die alles langs den eerlijken weg wilde bereiken of anders *niet.*

‘Hij was alleen geschikt tot het bevel over knappe en goedwillige soldaten; intusschen verstond hij niet de kunst om zijn soldaten ontzag of vrees in te boezemen, en hij had ook eigenlijk meer respect voor zijn soldaten dan zijn soldaten voor hem, en iedereen kon merken dat hij banger was om zich zijn soldaten tot vijanden te maken dan zijn soldaten om ongehoorzaam te zijn aan hem. Hij meende dan ook dat het genoeg was voor een goed bevelhebber om den goeden soldaat te prijzen, en hem die zich slecht gedroeg niet te prijzen. Hij had dan ook de sympathie van de knappe soldaten, maar de anderen namen een loopje met hem en vonden hem een sul.’

III.

Van de Psychologie kunnen we dus afstappen. Maar het gevoel voor natuurschoon? Keek Xenophon dus naar de boomen, de blauwe en bewolkte luchten, de rivieren der vlakten en de beken der bergen op net dezelfde manier, met net dezelfde stemmingen als zijne zóó gelijksoortige tijdgenooten, als Sophokles, die de natuur zag als het sympathetisch-bezielde tooneel zijner goden- en helden-strijden, als Sokrates, die zeide: ‘ik ben liever in de stad dan buiten, ik ga liever met menschen om dan met boomen: de boomen leeren mij niets.’

Want, om nu eens de beschouwing van den heer dèr Mouw te laten varen, nooit hebben de menschen van een zelfden tijd zoo sterk die twee soorten van drang in zich gevoeld en opgevolgd, namelijk ter eenre zijde den drang, die dringt om het menschelijk bestaan weerspiegeld te zien in de diepte van den mythus, dien schat van volks-overlevering, die kern van een, voor het uiterlijke, wegstervenden volks-gods-dienst, ter andere den drang, die dringt om te vragen, te zoeken en te ontkennen. Maar één trek hebben beide soorten van drang gemeen: niet in het aardsch bestaan zoeken beide het einddoel van het menschelijke leven. De ééne drang, de tragedie, evengoed als de andere, de filosofie, trappen het dagelijksch bestaan met den voet. Even goed als de Antigone van Sophokles', door

de stem van haar binnenste gedreven wordt tegen de gewone redeneeringen en berekeningen, zoowel van Creon, die haar vermeten misdadig, als van Ismene, die het bovenmenschelijk vindt, even goed - zeg ik - als Antigone, het al vergetend, wordt gedreven tot haar den-dooden-behagende daad, zoo wijkt ook Sokrates, meer nog dan door zijn welgemoed drinken van den gift-beker, door zijn het-al-doorvorschenden vragers-blik, buiten de gewone paden der menschen, volgt hij zijne consequenties ten einde toe, en ziet hij niet meer den schijn des levens, die de gewone menschen gebonden houdt.

Maar wat heeft dit alles, zal men vragen, te maken met Xenophon? Dit dat hij, hoewel geen philosoof, een jongere was van Socrates. Met Socrates was hij het eens: de boomen leeren mij niets. Niet dus ging hij op reis om de boomen te zien, noch de bergen, noch om wat men noemt de natuur; hij ging om menschen te zoeken, om mannen die heerschen of zich laten beheerschen, mannen die staten vormen of ten minste daarnaar trachten of wel in die poging schipbreuk lijden.

* * *

En toch komt hij ook juist door dit te zoeken weer lijnrecht te staan tegenover de filosofie en tegenover de tragedie.

Beiden toch, filosofie en tragedie zijn een uitvloeisel der democratie. Niet dat de dichters of de filosofen democraten waren. Neen, maar hetzelfde beginsel, dat den Atheenschen staat tot een democratie maakte, dat den kortstondigen bloei bracht en den vroegtijdigen ondergang, dat beginsel deed ook de filosofie en de tragedie geboren worden. Immers gelijk de democratie uitgaat van het beginsel dat men niet op gezag moet gehoorzamen, maar slechts den door het volk zelf gestelden machten, dat men slechts tot een daad moet besluiten, niet omdat een hoogere macht die beveelt, maar nadat een dialectische gedachten-wisseling het verkieslijke

van juist die daad heeft doen inzien en door de uitspraak der verstandelijk overtuigde meerderheid heeft doen bekrachtigen. Het beginsel dat de tragedie met de democratie gemeen heeft, is de gelijk-gerechtigheid van allen, een gelijk-gerechtigheid die de Atheensche menigte, allen gelijkelijk toegelaten tot den schouwburg, afgebeeld zag in het koor, dat het lijden en de stemmingen en hartstochten der helden op het tooneel, bespreekt, duidt en oordeelt en in algemeener afmetingen in zelven mede door-maakt en door-voelt.

Tegen deze beide groote konsekwenties van de democratie in het geestelijke staat Xenophon vijandelijk over.

Hij ziet met heimwee naar vroegere eeuwen terug toen de staten-stichtende Apollo nog wel degelijk de rangen en standen aanwees, naar welke de burgers werden ingedeeld in gehoorzamenden en bevelenden, toen Dionysus nog niet de krachten van het individu zich deed verliezen in de vervoering over het naar den dood heengetogen leven der helden. Geen wonder dan ook dat Xenophon, zich teruggestoten gevoelde door het leven te Athene, in Sparta zijn idealen verwezenlijkt vond en door zijne daden, zooals hij die in de Anabasis beschreven heeft, trachtte te toonen wat het leven is van den echten Helleenschen krijgsman. Dat is dan niet de minst belangrijke rede waarom de Anabasis op blijvende waarde aanspraak kan maken dat men er het sobere en ìnvoudige verhaal in ziet van de verrichtingen van een Helleen, die bewijst dat hij niet zoozeer in de worstel-school als in de school der wijsheid is geoefend en dat het offer aan de Muzen het voornaamste offer is waarmee de Helleen zich tot den strijd voorbereidde.

Literaire kroniek.

Jacques Perk, F. Roosdorp, Aug. van Groeningen en S. van der Vijgh - ziedaar vier namen, zoo zwaar eens van belofte, als thans van droefenis, en die men gerust tezamen mag noemen als even zoovele suggestieve aanslagen van een harmonische toekomst, die nooit kwam.

Doch niet slechts dáárom zet ik hen hier bijeen.

Want óók staan zij, twee aan twee, als zeer karakteristieke vertegenwoordigers van de beide naast elkander oprukkende slagorden in ons hedendaagsche literaire kamp.

Perk en Roosdorp - onvergelijkelijker nagedachtenis! - zijn de blijvende vol-bloed-artiesten, eigenlijk-gezegd, die, wat zij voelden en wat zij zagen, gaven als waarachtige en onvergankelijke schoonheid-der-dingen gekristalliseerd. Zij zagen het leven, - levende in dat zien - zooals het lag in zijn schoonheid vóór hen, en hadden geen enkele andere gedachte, dan die aan de heerlijke, wondere visie's hunner schoonheids-dronkene ziel.

Hùn kunst was uitsluitend kunst, was niets dan een streven om die schoonheid te zeggen, ook aan de komende geslachten der menschen, vlekloos-zuiver in het beeldende woord.

En daarom zullen die beide begenadigden hoe langer hoe meer gelezen worden, daarom ook zal hun werk blijven duren, zoolang als de Hollandsche taal bestaat.

Maar naast deze apostelen der zuivere schoonheid, der hoogste en fijnste menschelijke essentie, staat, zooals ik reeds zeide, ook nog een andere orde van werkers, die het

persoonlijke, 't individueele, het in-ruimeren-zin lyrische versmadende, trachten naar een epische verbreeding van visie, naar een zoo mogelijk objectieve kunst. Objectief, maar zoo mogelijk, voeg 'k er bij. Want de menschheid onzer dagen met haar duizenden, wisselende nuances, zonder overheerschende eenheid van kleur, ware het best bij een vrucht te vergelijken, die door overrijpheid uit elkander valt. Eenheid is er niet, in voelen noch in denken, en evenmin dus rust. Iedere ziel der heden ten dage levenden wordt in haar diepte bewogen door conflicten, die niet, zooals dat bij de vroegeren kon wezen, eindelijk haar vrede gevende oplossing gaan vinden in iets oogenschijnlijk-onverdelgbaars, in iets voor alle volgende eeuwen hechts. Want de revolutie's, geestelijke en stoffelijke, van de laatste anderhalve eeuw hebben álles omvergegooid - of ten minste, nagenoeg alles, maar wij zijn dan ook nog niet aan het eind - wat weleer met zooveel moeite gebouwd was, langzaam-aan krachtdadig gebouwd, en opgesteld als de Macht-houdende Hoogheid, als de Wezenlijkheid Absoluut.

En zoo staan wij dan nu, een beetje ontredderd, aan het begin van de twintigste eeuw, en zoeken naar iets nieuws, dat op nieuw kan zekerheid geven, dat als een rots van graniet zal voor ons opstaan, iets, waaraan men zich vast zal kunnen klampen, met lijf en ziel, als 't zoo wezen mag, voor goed. Ja, aan de algemeen-menschelijke neiging om zich aan iets te geven, heelemaal, een neiging, die nooit geheel zal verdwijnen, omdat zij uit onze onbewustheid komt, - al vielen ook de dingen, waar men zich vroeger aan kon geven, het een na 't ander, onherstelbaar omver - ja, aan die altijd blijvende neiging, die zich op wel honderd manieren kan bewust maken, is het te danken, dat er zooveel wilskracht der menschen wordt gespannen in de richting van het socialistisch gedrijf. Het socialistische geloof onzer dagen tracht weer zoo'n soort van eenheid te geven, eenheid van voelen en van willen voor elkeen; en

wie eens ernstig de toekomst inziet, moet wel soms denken, al strijdt het met zijn wenschen: ‘'t Blijft toch altijd mogelijk, ondanks alle nú nog redelijke en rechtvaardige oppositie, dat zóó'n sterk willen over een jaar of honderd slaagt!’

Maar dit is óók zeker: mocht zoo iets inderdaad gebeuren, mocht de heele wereld werkelijk ooit socialistisch worden, dan zal het zich-dán-noemende Socialisme, dat ten slotte den strijd zal hebben gewonnen, toch weer heel iets anders wezen, dan wat zich nú ‘Socialisme’ noemt. Want wij, menschen, met ons denken, met ons abstraheeren, trachten steeds maar woorden te vinden, formules en theorieën, ter juiste samenvatting-door-definitie van wat er, als waarachtige quintessentie van der menschheid onbewusten aandrang, om ons henen in de wereld gebeurt. Maar wij zijn - kon het anders zijn! - slechts menschen, en ons denken is, krachtens ons onvolledige weten, meestal gebrekkig en ten deele fout. En zoo dogmatiseert men gewoonlijk maar flinkweg door. Men redeneert dan dor-weg altijd maar verder, zorgend dat men blijft steeds op het strak-getrokken lijntje, dat moet leiden naar het eigenmachtiglijk voorop gestelde doel.

Maar daarom niet geklaagd!

Het dwingerige en bekrompene, het alles scheef- en van-één-kant-ziende, het in den echten zin des woords bourgeoise van de zoogenaamde intellectueelen der huidige, hollandsche Sociaal-demokratie, moge velen, ruimer-voelenden en denkenden, ergeren, - laat die ongevoelig- en ongeestig-, die, letterlijk gezegd, onverstandig-betoogenden, die in-eigen-oog gewiksten hun gang gaan - het eindje draagt ook voor hèn den last.

Want het groote, het onweêrstaanbaar-sterke, 't grootmachtige bewegen der wereld en der dingen gaat toch door op zijn eigen weg, buiten al ons persoonlijk wenschen om. En zij, die stonden aan den rand van den krater, en

pedant-zwaarwichtig speelden met de vonken, die vielen om hen heen, trachtend ze te vlechten tot een kroontje van nobelheid om hun eigen onnoozele hoofd, zullen eens vallen onder de eerste slachtoffers, die de losbarstende lavastroom verslindt. En dat is maar goed ook - want die lieden dienen tot niets. Te zwak zijn ze aan den eenen kant, om 't oude te redden, te zwak aan den andere, om 't nieuwe te voldoen.

* * *

Ik scheen wel een beetje hier afgedwaald te zijn, maar toch niet zóóver als men meenen zou.

Want van der Vijgh, in tegenstelling tot een paar anderen, óók artiesten indertijd, maar die, door 't deelnemen aan de groote sociale beweging, zich verlaagden van scheppende of kritische kunstenaars tot oppervlakkig-nuchtre redeneerders, - v.d. Vijgh, herhaal ik, wilde zijn eigenlijke, menschelijke kracht, welke hij voelde die eens kunstenaars te zijn, gebruiken, zoo goed en juist en zóó doeltreffend, als hij haar gebruiken kon. Hij wilde zijn visie van menschen en dingen, zooals die in hem oprees, bepaald in karakter en in soort door zijn misschien nog maar halfbewuste ziels-overtuiging, geven als krachtige, blijvende kunst. Dat hem dit gelukt zou zijn, ware hem een langer leven vergund geweest, hadde hij de kracht gehad om te volharden, daaraan twijfel ik, krachtens dit merkwaardige boekje, geen oogenblik.

Detail-kritiek te geven, nu de schrijver dood is, ware onvruchtbaar en niets dan een uitstalling van eigen knapheid. Daarom zeggen wij dus slechts met weemoed: Hoe jammer dat hij stierf, deze jonge schrijver....!

En in gedachten ontblooten wij ons hoofd voor den doode, wiens veelbelovend leven, als hij maar gewild had, zoo schoon had kunnen zijn!

WILLEM KLOOS.

Werkers door S.G. van der Vijgh Jr. Haarlem. Erven F. Bohn. 1900.

Zee-gezicht door Jeanne Reyneke van Stuwe.

Een grauwe lucht, zwaar van geheimenissen,
Hangt donker-dreigend op de zwarte zee....
Een woeste wind sleept wild de wolken mee,
Die zich wanhopig aan elkander klissen....

Een golf stormt aan, waar de andre nauw vergleê,
En doet, op 't strand, het schuim-spoor snel verwisschen....
Wijl pijlen vuurs het duistre zwerk door-sissen,
Zwalpt aan, wild-woelend, de opgezweepte zee.

De branding overbruist, in loeiend dondren,
Het gieren van den wind, die huilt en klaagt,
Als een verloorne, van dees aard verjaagd, -

En door des bliksems flitsend-helle pracht
Schijnt soms tot lichten dag verklaard de nacht,
Als omgetooverd door mystieke wondren....

Herfst door G.C. van 't Hoog.

Gele blâren vallen!
Vol ligt het boschpad met gele blâren;
Smalle loopers in lange lanen,
Vlak langs den graskant.
Ritselend schuif'len mijn voeten erdoor:
Ik loop door de verschrompelingen,
Door de geelgeworden erinneringen
Van vroeg-gestorven Zomer!

Gele blâren vallen!
Vol ligt het boschpad met gele blâren;
Smalle loopers in alle lanen,
Vlak langs den graskant.
Ritselend schuif'len mijn voeten erdoor:
Of 'k liep door de verschrompelingen,
Door geelgeworden erinneringen
Van langverwelkt verleden!

Gele blâren vallen!
Gouden dagen vallen!
Bloeiende bloemen welken!
Bloes'mende uren verbloeien!
Zomerzon gaat schuil! -
Toch blijft er zonlicht schijnen,
En nieuw gebladert lokken,
En nieuw gebloesem wekken!
Maar 't gaan door 't Herfstig bosch,
Is als 't loopen door de wouden,
Waar 't Heden van 't Verleden
Zijn blâren vallen laat!
Ritselend schuif'len mijn voeten erdoor;
Ritslende stemmen spreken ik hoor:
Verschrompelde ruisching uit zomertijen,
Toen de wind rondom ging spelemeien,
Toen zij zong met dien wind heur vreugdelied....
't Dood gebladert zucht om dat lied:
Zelf zingen doen doode bladeren niet!
Maar hun zang leeft ná in het windgebruis,
Als een echo van teerheid, die 't dichte huis
Doorzweeft in den donkeren nacht....
Wen buiten de winden het woud afrennen,
Wild brieschende paarden, die geen toom kan temmen.
.....

Gele blaren vallen!
Ieder bosch ligt er vòl van!
Smalle loopers in alle lanen,
Vlak langs den graskant!
Ritselend schuif'len zich voeten erdoor:
Ze gaan stil door de verschrompelingen,
Door de geelgeworden erinneringen! -
.....
Maar reuzen-armige horizonnen,
Blank-gearmde kimmen van Toekomst,
Blijven geöpend....
En liggen er ook bosschen van Heden in,
En wouden van Heengeganen Tijd....
Daar's eeuwig ruimte nog voor nieuwen wasdom:
In de armen des Hemels ligt de Oneindigheid!
.....
Gele blâren vallen!
Vol ligt het boschpad met gele blâren,
Smalle loopers in lange lanen,
Vlak langs den graskant!
Ritselend schuif'len de voeten er door!
Maar de oogen zoeken de Toekomstkimmen,
Totdat ze als die blâren in schromp'ling verglimmen!
Dan zullen de blâren allen,
Vergelen en dorren en vallen!

Een enkele maal nog schuifling er door,
Door de verschrompelingen,
Door de molmende herinneringen
Misschien,.... en dan zal 't stille zijn!....

.....
Gele blâren vallen,
Mijn dagen groenen nog!
Rumoer'ge winden brallen,
Mij zingt de zomer nog!
.....
Gele blaren vallen
Ritselend schuif'len mijn voeten erdoor,
Maar de□open hemelarmen,
Breiden zich wijd!
En ritselt de Weemoed mijn voeten soms rond,
Ik heb nog lach en lied in den mond!
En of de dage-blâren vallen,
Zij fladd'ren langs hoofd me□als heel kleine dingen,
Zoolang me de□oneindigheid lied'ren blijft zingen. -

Verzen van P.C. Boutens.

Uw jonge melodieënvolle vingeren
Strookten onwetend in 't gordijngedempt
Vertrek vol schaûw en trillend zonnewingeren
Langs dit vergeten, in zijn hoek beklemd
Spinet, gerijd uit bleekivoren zingeren,
Wonderlijk teêr en smartzuiver gestemd,
En trilden in verrukking na, - toen ging er een
Brand op van liedren breed en ongetemd.

En dag en nacht en zon en maan verstralen
Om de twee bleeke vlammen uwer handen,
Die vonkesproeiend langs de toetsen dwalen.
Voor huis, op straat, tot diep in stille landen
Luisteren menschen naar het nachtegalen, -

O ziel, mijn ziel, dit is *uw* ademhalen!

Mijn eigen oogen zijn niet meer van mij,
Mijn voeten gaan in onbewust bewegen,
Mijn leden van uw luwen drang doorzegen
Volgen al maten uwer melodij.

En als de zon die werpt door ijlen regen
Haar kleureutintling op de wolkewei,
Verheerlijkt zich in u mijn schaduw tegen
Melkigen mist aan 't eind der levenslei.

Zoo bogen wij ver vóor ons halverwegen
Het neevlig pad, dat uit der toekomst woon leidt
Oogenlicht samen tot één hooge poort,

En elk te wachten mensch- of godenwoord,
Van leven of van dood, van vloek of zegen,
Moet tot ons komen door dien doop van schoonheid.

Zie niet op mij, maar schouw in mij uzelven,
Uw beeld zooals geen ander oog het maalt,
U zelf verdiept en vorstelijk omzaald
Met het juweelen lichten uit gewelven,
Waar bezig denken durend duikt te delven
En, naar het dieper en vermeetler daalt,
Heerlijker steen uit starre nachten haalt,
En dien vergruist tot weenlichtende schelven.

De stilste nacht hoort daar geen adem zuchten.
Het is als dood. De wereldsche geruchten
Houden hun stap in als zij gaan voorbij.

Niets heeft het levenwekkende vermogen
Van d' éengen spiegel uwer eigen oogen,
Dan leeft het, waakt het, lacht met u in mij.

Die bij den avondval als aan taveerne
Kloppen aan zielehuis in reizersdracht,
Praten en schertsen met dienende deernen,
Tot 't bed gereed is voor den éenen nacht,
Moe van den tocht luilekker op de veêrne
Steden zich strekken tot slapens aandacht,
Opstaan en danken snel, en gaan weer geerne
Van 't gastvrij huis waarheen hen 't toeval bracht, -

Zij spreken met elkander op den weg,
Houden fluisterverwonderd overleg
Van 't schoone huis en van het rijk onthaal,
En van het lampverlicht vertrek waar woont
Een blijvend gast, maar die zich niet vertoont,
En niet verschijnt aan het gemeene maal.

Zij komen tot mij onder valsche vlag
Van witten vrede en gullen vriendenraad,
Zeggen u één van hen, niet goed, niet kwaad,
En dat geen mensch een mensch vergoden mag...

En kil benevelt uw klaargouden dag
Als morgenzon voor lagen mist beslaat;
Maar door de wolken weet ik uw gelaat,
En spreek geen woord en denk naar u, en lach....

Om mijn zwijgende wereloosheid smeedt
Tegen de donkre pijlen van hun taal
Mijn stille lach zich tot blankzilvren kleed:
Onaantastbaar sta 'k in gedegen taal....

En als ik de oogen hef, zijn wij alleen
In hemel en op aard, - nevel is heen.

Gij zijt het midden maar van dit gedicht:
Een zelfvolmaakt, goddelijk gaaf fragment,
Maar in den tijd zonder begin of end
Met al wat al-schoon door dit donker licht.

Diep uit verledens sproke vreemd-bekend,
Rijmend naar u, rijst mensch- op menschgezicht;
Vanwaar der toekomst meer luideloos ligt
Deint uw echo met ver-eeuwig accent.

Voor aller eeuwtijden vereenden zitdag
Waar elk verschijnt en op zijn oordeel wacht,

Staat boven blinde blaam en wuft wierooken
Eén menschenkind eenparig vrijgesproken,

En van verklaard lichteffen voorhoofd lacht
De hooge onschuld van Schoonheids heilgen middag.

[De Nieuwe Gids. Jaargang 15. Deel 12]

Verzen van J. Reddingius.

I.

Legende.

Een ridder kwam in wapendos van rood
en sprak tot hen, die brasten op den dag
gewijd aan Hem, die stierf den droefsten dood
aan 't houten kruis: ‘Staakt toch dat luid gelach,
weg met dien wijn, neemt water en neemt brood,
knielt neer voor God in 't allerdiepst ontzag,
Christus gedenkt, bidt zoo nog bidden mag
uw hart en mond voor 't zielsheil, dat ontvlood.’
Toen stond een man op, reikte een beker hem
en sprak in overmoed het honend woord:
‘Hier drink dien wijn, schik bij of spoed u voort,
wij denken niet aan God, aan Betlehem’.
Toen hief de roode koning hoog zijn hand,
en werd tot steen de ridderstoet in 't zand. -

Vallée des Tombes, Laroche.

II.

Wanneer de aleerste stralen ommewaren
en goud-ivorig blinkt de zilvren zee
of schoonheid's lach licht overtoog de baren
en vliegensvlug al wijd- en verder glee,

dan grijpt de god van 't licht in strakke snaren,
bij de aanslag vast, ontwaakt het makke vee
en 't schuwe woudgediert en klanken varen
onstuimig door de lucht, de wind vaart mee.

Bij 't snaren-klinken wijken duisternissen
en de aardgeboornen volgen licht zijn spoor,
't is vreugd de volle dage-pracht te gissen,

die helder snelt de wijde heemlen door,
maar 't hoogst genot is het wel-wetend prijzen
des gouden gods op eenig-vaste wijze. -

III.

Wie als in droom een bergland ziet verschijnen
met heuvlen schoon en dalen goud-bezond
voelt uit zijn hart de pijniging verdwijnen
van 't daaglijksch doen, dat staag zijn denken schond.

Hij voelt vernieuwing weer van 't hoog verbond,
dat dwingt te gaan in heerlijk breed verreinen
en hem doet langzaam tot dat ééne deinen,
de godheid zelf, die eens hem uit zich zond.

Wij zoeken van veel dingen de verklaring
en door dat zoeken dwalen wij ver heen,
daar zich niet dwingen laat God's openbaring,

die zich de wijze wordt bewust alleen.
Laat ons veel-voelend wachten tot wij hooren
stem van ons weten, thans nog ongeboren. -

IV.

De vogel levend in het veilig nest
of in de lucht of in de groen landouwen
weet 's morgens wel het eerst het tintel-gou'en
zonlicht en in den avond ook het lest,
wanneer het roodend dooft in 't bogend west,
en wolkengrot, een wonder om te aanschouwen,
een pooze toeft, hij heeft een schoon vertrouwen
dat àl gebeuren moet naar eigen best.
Wij aardgeboornen, die de zon niet zien
bij dageraad of stervend vóor den nacht,
wat zijn wij klein, die weten van geen vrijheid,
maar morrend leven als gevangen liên,
tot wij ons vrijend zoeken de nabijheid
van de eeuwge zon en schooner zielen pracht. -

V.

Hoe valt de regen op mijn vingertoppen
als ik verlangend onbewogen houd
mijn hand, hoe ruischt de regenzang door 't woud,
men hoort bij 't windgewaai aanhoudend kloppen

op bladerdak van levenskrachtig hout
het machtig heir van reine waterdroppen,
het doet mij lichte gaan en maklijk oppe,
het hoofd in lucht, dat op zijn droom vertrouwt.

Het leven is een feestdag door de zangen,
die zacht opdeinen in een menschenziel,
ik ga door 't leven met een nieuw verlangen,

hoe meenge droom, mij dierbaar, me ook ontviel.
Jeugd-sterk en hoopvol staar ik naar de luchten
en voel mij gaan op maat van zanggeruchten. -

VI.

De zonne zonk en zag den avond aan,
een bloem gelijkend achter heuvelklingen,
rood in de lucht, in 't oude woud bleef zingen
de wind, ik heb er wachtend lang gestaan.

Ik was gezonken daar in mijmeringen
en dacht aan 't raadsel van ons kort bestaan,
zon daalt na zon in een noodwendig dringen,
de maan glanst wijd om bleekend weer te gaan.

Vaarwel o schoone zon, uw schoonheid blijft
en zal in later tijd tot troost mij wezen,
wanneer de ziel om 't lief verleden schreit.

O schoonheid, die de ziel ten hemel drijft,
wat diepste ellende zou de mensch nog vreezen,
zijt gij nabij, die groot-onsterflijk zijt? -

VII.

Ik min de maagd, die door de wouden dwalend
den krommen boog spant tot een zeker schot
en moe van 't jachtgenot, neerbuigend tot
den stroom, van 't nat drinkt, dieper ademhalend
tusschen twee teugen en van hoogten dalend
bedwongen-blij aanziet den schoonen God,
die lichtend rijst, gebenedijd door 't lot,
in pracht van jeugd in 't lied zijn vreugd verhalend.
Dan dwalen oogen wel tot andere oogen
en rust de hand, die 't speeltuig zeker sloeg,
tot zij opnieuw door macht van ziel bewogen
grijpt in de snaren als zij nimmer joeg,
dan overstemt zijn zang de wilde winden
tot beven woorden van de teerbeminden. -

VIII.

Hoort gij de fluit niet, die met zachte vleiïng
u lokt te toeven in het donker woud,
terwijl de nacht verdoft het hemelgoud
en zwaarder komt met wolkenbegeleiïng?

De klanken nooden tot een breede reiïng
in lichten dans, wiens lijn zich openvouwt
en samenkronkelt tot een nieuwe spreiïng
haar uit doet golven in een deining stout.

Zoo speel ik vaak de fluit om mijn gedachten
te leiden waar mijn woorden wiegen licht,
ik voel der klanken fijne en streelend zachte

betoovering, die mij omhooge richt.
Kom melodie, gij eenig lang verwachte,
en rei mijn woorden tot een rein gedicht. -

IX.

De jongen laat de voerzweep helder knallen,
de koeien loopen waar hun leider wil
en in een oogwenk klimmen dravend allen
met schokkend lijf en staan op eens weer stil.

Dan fluit de knaap een lied, met welgevallen
hoor ik het klinken tot met lichten gil
hij roept zijn hond, die daadlijk met getril
van ooren komt, nu langzaam naar de stallen.

Nu stoort geen knal of hondgeblaf de vrede,
wijd wiegt het koren als bewogen zee,
terwijl opnieuw de herdersjongen fluit.

Ik weet niet wat voor liefs mijn ziel doorglee.
maar 't deed mij stilstaan, iets van lang geleden,
'k aanzag het land en hoorde het geluid. -

X.

Uw mondje stopte ik vol met zwarte bramen,
wanneer wij gingen, achtend geen gevaar,
langs berregpaden, wij een zalig paar
van godenkindren, die op aarde kwamen.

Geen machten, die dit heerlijk heil ontnamen
ons zóo te voelen en met zacht gebaar
te wijzen 's werelds schoonheid aan elkaar,
genietend meerder van die hoogheid samen.

Ik had u lief en werd door u bemind
en wilde wel mijn liefde aan ieder geven,
die voelt als gij de hoogheid van het leven

en is eenvoudig als gij zijt, mijn kind.
Ik tracht in elk iets van uw pracht te ontdekken,
terwijl ik werk die schoonheid op te wekken. -

XI.

Met zang van vooglen breekt de morgen aan,
nu 't eerste licht den breeden hemel geelt
voor nog de zon de ontwakende aarde streelt
en dauwkristallen tintlen op de blaân.

Doch langzaam rijst uit zacht saffranen baan
de jonge zon, hoor, hoor, een vogel kweelt
in 't loover luider, waar de wind doorspeelt
de takken, hangend over donkre paân.

Ik ben een man, die waakte bij een kind,
dat als in doodsslaap roerloos nederlag,
een die begroet vol hoop den jongen dag,

daar zacht ontwaakt, wie hij het meest bemint
en zorgzaam wilde wel zijn woorden reien,
begroetend zoo de zon in hoog verblijen. -

XII.

Ik zat het liefst in schaduw half gedoken
voor kleine woning, weeldrig groen-begroeid,
waar 't uchtendkoeltje door de blaren stoeit,
na voorjaarsregen voller thans ontloken,
waar zonnelachjes licht de ruiten strooken
en 't vlinderspel aan droomende oogen boeit,
aanziend de schoonheid, door geen zorg vermoeid,
de wekster mij van woorden ongesproken....
Als dan mijn kindje in grooten zandhoop speelde
met vreugd in de oogen, die mijn hemel zijn,
met kroes het haar, dat ik bewogen streelde,
waar gouden golfjes lijnen, eindend fijn,
dan zou 'k u ziend heel teer aan 't hart u drukken
en de oogen sluiten in het hoogst verrukken. -

XIII.

De wouden zijn het wel waar heerlijk wonen
de goden in het allerhoogst verblijen,
de wind komt luider nog dan in de weien
gevaren door de lucht met hooge tonen.

De nimfen bij het spel der luite, schoone,
dansen vlug-voetig rhythmisch lichte reien,
zij komen langs de dikke stammen glijen,
den schoonsten ziend der schoone godenzonen.

Zijn lokken zijn bekransd met eikenblaren
zijn oogen lachen met een zachten lach,
reeds deinst voor avond-nacht de late dag,

maar hel als goud zijn zijn gekroonde haren.
De vooglen doet hij in het lommer luistren,
de nimfen rusten, droomrig bij het duistren. -

XIV.

Bleek stond de maan te middag in de lucht,
nu staat zij klaar te blinken in den nacht
ten hoogen trans, terwijl het heir, geducht,
der sterren om haar reit in grootsche pracht.

Geen wolk vaart meer omlaag waarachter vlucht
de zon, die guldt den scherpen rand, een macht,
die dreigend komt, terwijl het windgerucht
van 't oosten meldt den storm in stagen jacht.

Geen wolk de luister schendt dier breede baan,
waar dwarrelt soms een ster in gouden gang,
heilbrengend wie zijn wensch te zwijgen weet.

De winter-boomen onbewogen staan
als meenden zij te hooren ver gezang
dat uit de sfeer dier hemel-lichten gleed. -

XV.

De witte bloesems van mijn jonge hopen
heb ik u bevend-teder voorgehouden,
de hemel was zoo gouden
en de aard lag voor ons open.

Het is een wondere sprake,
die een ziel een ziel doet verstaan,
de smarten zijn heengegaan
bij vreugde's rustig ontwaken.

O spraak wel te verstane
mijn ziel lag stil te luistren,
als open bloem naar 't fluistren
van wind door verre lanen.

Ik voelde neigen uw wezen
over mij heen als een wonder,
ik lag in wachten onder
in aandacht zonder te vreezen.

Uw stem ging zacht te spreken
de zang van een vogel in droom -
't is zalig te hooren vol schroom
muziek in 't dal der beken.

De dag lag open en fijner
lijnden de dingen mij tegen,
de tinten leken mij reiner,
zóó ligt een woud na den regen.

Het is een wondere glorie
te zijn zooals men wil wezen
en in zich zelven te lezen
in 't einde de volle victorie.

Uw voeten over de paden
gingen in stilt van de wouden,
wij liepen als welvertrouwden,
gedachten zoo stil of wij baden. -

Zomerland.
(Vervolg van pag. 492.)

- ‘Dat 't toch niet en regende! Schreeuwden zij. Wat zal Knudde doen op zijn hof? en al zijn schoone koeien!’

En zij gingen met al hun volk naar de weide en daar dolven zij een bocht van de beek af en berdelden op heel de lengte van den meersch de oevers toe met staken en planken.

‘Aan ons het water! En wie zal er nu nog aan kunnen? Als er geen uit den hemel valt zullen ze buiten ons, allen vergaan!’

Het deed de jongens leed te moeten afgezonderd blijven met verbod de beesten of koeiers van Knudde nog door de balie te laten komen. Maar als de ouden weg waren draaiden zij de slagboomen open en speelden samen lijk vroeger. 's Nachts schepten de meisjes hun akers vol water uit de beek en gaven ze over aan Lander en Nesten en d'andere knapen van Knudde die aan 't hekken te wachten stonden. Ze vulden de uitgedroogde drinkputten en zoo kregen de koeien en kalvers te drinken lijk vroeger. Getijdelijk gooiden de meiden heele bundels lange klaver over 't houten beschot van 't geen zij te veel hadden.

Binst den dag bleven zij stil in hun hutte en uit vrees dat iemand hun doenwijze betrapen zou. De droogte mocht nu vrij wel aanslepen de beesten zouden den nood wel verhaaien tot het regende.

Op Knudde's hof en miek men toch geen bezwaar in den kwalijken uitval van 't vermoedelijk natte jaargetijde. De wijven kermden wel en keken naar 't keeren van den wind;

of er geen slekken of puiden kropen; naar de maan 's avonds. Ze logen elkaar de goede voorteekens van verandering te zien maar inwendig kregen zij angst voor 't water dat altijd minderde zonder dat er van ievers wat bijkwam en als de dagen zoo vast in een drooge warmte bleven opkomen, begonnen zij te janken als menschen die vergaan moeten van honger en dorst.

- 'O, gij onnoozele kalvers! scholden de oude boeren, zwijg toch, morgen zal 't regenen en we slaan nog wat koeien dood -: nu zullen we vleesch eten, te naaste jare koorn en groenigheid!' Verder gebaarden zij zich onbekommerd in 't geen gebeuren zou. Hun werk hadden zij gedaan buiten om wel en 't gezaaisel mocht nu door de zon verbranden of met regenweer opgroeien dat was hunne zaak niet.

- 'Als 't vergaat door onweer moeten we niet maaien, meenden zij, en daar zal altijd van ievers eten komen! al verdroogde heel de wereld in gruis en pulver wat kan het ons verneuken als er zooveel beesten overblijven en wat water om ons bier te brouwen! De koeien kunnen zien dat ze 't hunne krijgen anders moeten ze 't sap uit de boomen zuigen of maar doodvallen als 't hun lust!'

Ze loechen dat ze hutsten en aten alsaan balgstabij; achter het ontzettend maal legden zij den volgebrasten buik in 't gras te koelen onder de strooien euzing van de schuur en schepten daar eene verandeminge. Ze veegden 't vet van hun kaken, wroetelden met de tong tusschen de openscheede tanden, strekten de leden en puften hun overvoldaanheid uit. Hun kleine oogkens zaten verbijsterd van 't felle licht en blonken lustig onder de gezwollen schelen. Op de geloken vuisten lieten zij den kop rusten. Ze zochten al de woorden uit om malkaar te doen lachen; maar 't geen hun 't meeste genot verschafte en 't leutigst om zien, was Schemels volk dat zich den balg in tweeën wrocht op 't warme zonneland.

- 'Kijk hen doen! grolde Tone, ze maaien, ze pik en

en zij'n gelijken geen menschen meer.... En als ik goed zie en geen slijk in de oogen heb, al die volle wagens waaraan ze zich kreupel werken, da's beesteneten! gebundselde klaver!

- ‘Alsof de beesten het niet veel gemakkelijker zelf afbijten! gekte Naas.

- ‘Maar, broêr, ze zorgen voor den winter!

Dat scheen hun zoo zot, zoo veraf en zoo nutteloos, ze keken malkaar in de oogen en barstten alle zeven in een luiden schaterlach.

- ‘Kijk, Xaveer, daar komt een wolke op, 't zal regenen! zei Lubben.

Maar niemand die 't de moeite weerd achtte daarvoor den kop te rechten en Lubbe's grap en lukte niet.

- ‘Als z' er zit kan ze in regen uitvallen ofwel voortwaaien, met kijken helpt dat niet, meenden zij en bleven liggen.

Door den dag keerden zij hun lijf mede waar de zonne schong en als ze niets meer vonden dat 't zeggen weerd was begonnen zij te schelden op Schemels volk omdat 't hen nijdig in de oogen stak te zien hoe ze ginder nieuwe huizen en stallen timmerden en schuren en heele stukken vage land omwroetelden.

- ‘Ze gaan eten opdoen en land voor ons, gekten zij en we krijgen al hun overschot, zonder dat we een stroo van d'eerde rapen; of zijn ze zot, die kerels, te werken om 't goeds op de zolders te laten rotten?!

- ‘'k Ga mij doodlachen!’ kikkerde Naas.

Ze zochten rond in hunnen kop achter de gekste benamingen en na ieder woord dreunde een luiden schreeuw van bijval en goedkeuring.

- ‘'t Zijn allemaal blinde veemollen, riepen zij, rotte berleuren, puppelooze tuiters, rammelzakken, schuitigaards, tanezoppers en pellebijters, zemelzeekers. Hun buik en hun leden schokten van 't danig lachgeweld, het speeksel liep hen uit den mond, ze rolden op den rug, schopten en klepelden de

beenen op als Frerik of Tone of Tinie met hun drooge ernst een goeden scheldnaam uitvonden, - en voort gingen ze overhands -: Baloorde muils, mooschpeerden, loboorige honden, pieskadotters, verkokerde kinkkankhoorns, zandruiters, messingzuipers, perliffeloopers, roste koekuiten, velleploters, lamme kooiespringers, verhongerde toppers, rotte kulledraaiers, schele schavuiten, verkriepelde krasselaars, krote-kappers, manke bavianen, sullebollige sprinkhanen, zinkelaars, asschenvijsters, doove notekrakers, wanraakte scheuvels, biezentrekkers,.... ze konden niet meer en kwijlden erbij dat 't speeksel hun van de kinnebakken zeeverde. Zij grepen met de vuisten in 't gras en als ze 't woord in eens wilden uitspreken verloren zij den adem, verslikten van 't lachen en werden blauw en purper in hun wezen. Achterna gerochten zij moe en ze zegden nu en dan een woord halfverwischt en heel stil dat 't de naaste gebuur alleen nog hoorde, was 't dat hij niet overvaakt in slaap gezonken lag.

- Hoe mag het vergaan met ons koeien in de weide, en 't water in de drinkputten? vroeg Tone wie weet of ze niet dood vallen! we zullen moeten gaan zien.

- 't Is beter hier blijven dan zie 't ge 't niet, grommelde Finie, droogweg.

- En als ze moesten doodvallen? -

- Wel, sukkelaar, laat ze doodvallen! dat ze doen lijk wij: wat ze best kunnen - maar zwijg me van de koeien nu en laat me slapen.

Zij verzonken in hun tevredene, en onbekommerde gerustheid op hun eigen goed, liggen roezen en snorken als moegegraasde beesten in de weide.

De zon kwam groot op, lijk een reus te peerde, en brandde ongenadig al waar ze voorbij en te naargange kwam zonder vragen of er iemand leven of sterven moest. De beesten lagen heel den heeten dag lui te gluren en verhaaiden de koelte om te weiden. Tegen den avond joeg Lander de

melkkoeien huizewaarts en 't geronk van zijn trompe met 't gebeurel van 't hoornvee wekte de boeren uit hunnen slaap. Zij rokken de leden uit, geeuwden wijd om de kaakbeenderen te spletten en keken verdaan in de ronde om te verkennen waar ze gelegen of wat ze gedaan hadden.

Peter Ignaas wrocht zich 't eerst op en hij gaf zijn broêr een duchtigen schop in de leden daarna lachte hij luid en riep:

- 'Toe, slapers, òp luie smeerbalgen! gij oude kletskoppen, keer uwen dikken hals wilt ge iets zien, 't en zal u niet spijten, bekijk toch ne keer ons vette melkbeesten ze zijn daar met de uiers vol drinken voor u! de beenders steken lijk spaanders onder hun vel; ze krijgen vette kost op de weide! maar zie toch, lompe slapers! ons koeien gaan splijten z' hebben zich overeten aan den vetten wind!

D' andere loechen en vonden het buitengewoon aardig de beesten op korten tijd zoo vervallen en verarmoed te zien.

- Waar pakken de koeien hun drinken? - 't gras is zeker verbrand langs den grond?

Zijn de drinkputten uitgedroogd! Vroeg Frederik aan Lander.

De jongen en durfde niet zeggen dat ze water kregen van Ria en Lodie en Fiene en Maja al over 't hekken en hij vond zoo gauw geen bescheed te geven; - van de beek die afgesloten was en durfde hij ook niet gewagen.

- Waar de koeien drinken?! tierde de boer die ineens kwaad werd en hij gaf den beteuterden jongen een geweldigen slag tegen den kop. Wat krijgen zij te knabbelen, is 't gras al ten gronde vergaan? -

Maar de jongen was al weggesprongen en in den stal gevlucht en de andere loechen om Frerik die daar zonder bescheed met zijn razernije alleen stond.

Een wijf kwam boven in 't deurgat staan en roepen voor 't avondmaal en ze gingen allen welgezind naar binnen.

Lander bleef in den donkeren stal staan weenen van spijt

en zoogauw hij zijn ketels kreeg met eten, laadde hij zijn ezelken en vertrok door den avond nog naar zijn broers. Wat later sloop hij door de berdels over de beek zocht er Ria in heur hutte en vertelde haar dat hij slagen kreeg van zijn vader en ze besloten daarom samen te blijven en nooit meer naar 't hof terug te keeren.

De zomer heerschte meedoogenloos, onveranderlijk voort met dezelfde strave zon en aanhoudend arrigen wind. De hemel bleef helder als een tinnen pateel en droog lijk baanst en kwam er bij geluk een wolkje opsteken zoo gauw vaarde het weg lijk het gekomen was.

De koeien, de veulens en geiten als ze 't laatste pijleke afgeweid hadden en niets meer vonden, kwamen in bende voor de hutte staan, en keken verweerd in de lucht en loeiden.

De jongens en wisten niet beters dan heel de kudde naar stal te drijven in afwachting van regen en groeite. 't En geleken geen beesten meer, zoo leelijk waren ze vervallen en vermagerd en de wijven en meiden mieken groot misbaar en weenden om de schamelheid van haar goede koeien.

- Waar gaan wij belenden?! schreeuwden zij, wat gaan we doen en waar te drinken vinden voor al dat vee!

- ‘Zwijg, zotte kallemoeren! en wacht maar, 't zal regenen; zoolange de wereld staat en is het water nooit voorgoed achterwege gebleven, zegde Lubben, en troost u op voorbaat want dan is 't al voor niets gejankt!

De koeien en stieren en veulens, 't werd elk weer in zijn sliet gedreven lijk voor den wintertijd en op 't hof allentom was er weerom veel gerucht en beweging. Binst den dag zochten de jongens 't overschot van 't groen: wat schrale klaver en daarbij maaiden zij 't weinige stroo dat na den zomer de rijke oogst moest worden. Te schoftijde lagen de kerels lui te loeren in de lucht, benieuwd naar voorteekens van regen. Lander sprak tegen niemand een woord en

meestal sloop hij verstolen weg naar Schemels weide en bleef daar halve dagen.

De watervlaag werd achterna d'eenige verwachting, het wonderlijk nooit-geziene ding dat na die eentonige droogte hun als een zeldzame onmogelijkheid voorkwam.

- Wanneer zal 't regenen? - vroeg alleman, en altijd kwam de sterke zon al vroeg den goeden dauw opzuipen en de langende hoop werd weer tot 's anderdaags verschoven. De beek was allang verzand en droog en eindelijk op een avond, als de beesten moesten drinken, trokken de stal-meiden hun akers ledig uit de waterputten naar boven.

Monk, de oudste boer, kwam uit den kelder in de keuken, hij hief den schuimenden bierpot hoog en schreeuwde: ‘Knudde's jongens kunnen er nu gerust vanonder gaan! de zonne mag ons nu roosteren lijk droogvisch, Lubbeke, Tientje, Frerikske, Toontje, al de oude jongens; 't goed leven is uit! geef het op kinders; de visschen zwemmen in 't water dat ze drinken willen en Knudde's jongens moeten vergaan van den dorst! trekt de ladder maar op, kerels.... al de tonnen klinken holde, 't laatste vat loopt af, en geen water om er nieuw te brouwen! Gaat gij hier blijven en drek drinken?! ik niet!’

Daarbij hoorden zij het lawaai over 't hof: ‘de beesten hebben den laatsten put leeg gezopen!’

- ‘Wat moeten we beginnen?’ vroeg Peter-Ignaas.

- ‘Laat ons vergaderen en al ons verstand bijeen leggen,’ stelde Kobus voor.

Achter 't gulle avondeten bleven zij hun's gezevenen met een ongewone plechtigheid op het wezen, bij tafel zitten en ze wilden nu beslissen en handelen. De wijven, de dochters en jongens stonden daarrond heel de keukenhalle vol en luisterden wat er gebeuren zou.

Tone schoof den stoel achteruit en vouwde de handen op den buik, Lubben duwde de vuisten op het dischberd dat 't kraakte.

- ‘We moeten nieuwe putten delven, en water zoeken in den grond als er ons uit de lucht geen in den smoel valt,’ meende hij.

- ‘Intusschen kunt ge u de maag spoelen met 't zand van de werf,’ gekte Tone, ‘wie den drommel weet ge hoe diep dat 't water verzonken ligt en wanneer ge 't er uit krijgt!’

- ‘Wel, waarom ons doodbeulen met de delfspê?! we kunnen weerhalen van water bij Schemel wat we hem geruimig neerlieten in 't voorjaar! Dat we daarmede nu ons putten weer vol hadden, en Peter eindigde zijn raadspreuk met een dreunende lachbui.

- Mannen van pluimen en stroo, schimpte Tinie, en hij werd blauw en verslikte en gerocht den adem kwijt met 't geweld waarmede hij zijn woorden uitjoeg, - 'k spoog nog liever mijn laatste speeksel weg en 'k liet mij liever verdroogen lijk een koe van driehonderd jaar oud of daar bij Schemel een dronk water halen; - al zijn de menschen op de wereld al mijn vrienden! En hij begon te schelden zoolang hij adem vond.

- ‘We kunnen achter Schemels hof naar 't dorp ons water halen, daar is er genoeg, en 't zal toch eens in ons leven regenen, raadde Xaveer, alle kwalen zijn verwinnelijk en wat is er wel machtig op de wereld om ons den kop te doen draaien! 't en is nog nooit geen jaar gekomen zonder regen, laat ons nog wat wachten.

- ‘Ja, wachten, wachten, loech Lubben weer. - Nu gaat er de zon voor goed op los en wilt ge u hier laten bederschen tot ge uitgekokerd ligt zonder een druppelken sap in uw lijf? - of ge bindt intusschen een aker aan elke koe heuren hals en jaagt ze alzoo twee keeren daags de wereld rond! - We moeten delven, meende Tinie.

Frerik en Monk lagen in al dat lawaai, met den kin op de borst, den buik uitgesteken en de handen in de broekzakken, te tukkebollen; zij brachten geen woord in de redekaveling.

- ‘Mannekes, we zijn nu vetgemest, treitte Kobus, 't is nu tijd dat we keien knabbelen en zeezand zuipen; als de regen komt zijn we lange reeds vergaan en 't water zal ons ribbenkassen openweeken; maar mij zult ge niet hebben met uw lompe hersens, driedubbele steenezels zijt ge! ik ga er van onder! weet ge maar zulke middels, hoû dan uwe smoelen dicht of ge zit hier nog te razen als de zon u lange reeds verkokerd en gebraden heeft!

Waarom kunnen we niet elders gaan huizen?

Wat vernagelt ons hier in dit zandhol?

We kunnen gaan van waar we komen en waar de oude Knudde ons kweekte.

Ze vonden alle zes dat 't goed en nieuwe was; ze sloegen met de vuisten op hun schedels, staken de armen op en scholden d'een den andere van daar niet eerder aan gedacht te hebben.

- ‘We moeten maar den heuvel over en daar ligt water genoeg om ons allen in te verdrinken en gras, manhoogte en nog wel koorn staat er daar te groeien en hier zitten we lijk gekken te sammelen en te guwen achter een wolklap aan den hemel. Dáar kunnen we die druppels missen, we zuipen de beek ledig en we timmeren een dak, als 't den tijd gelieft kan hier weerkeeren wie wil met den winter, maar wat vegen we wel ons botten aan dat gedoen hier en al wat er rond haait! Ze tierden openmondig: dat 't goed was!

- ‘We gaan naar den overkant!

En voldaan stonden zij van tafel op en gingen gerust gaan slapen.

Dien zelfden nacht was elk aan 't werk en 's morgens met 't eerste klaren was alles opgeladen en gereed voor de reis.

Het vee in kudden trok voorop en volgden in een langen sleep, al de wagens waartusschen en waarrond de veedrijvers liepen en de wijven en jongens. De hoorns trompten luider dan 't meumelen van de koeien en elk schreeuwde en liep verslaafd allerwegen.

Op den laatsten wagen, met 't bier en 't vleesch nevens hen, zaten de zeven boeren, zij wierpen kushandjes rondom naar al wat ze zagen, zwaaiden de armen, lieten den dronken kop waggelen en ze hielden malkaar lijk goede reuzen omarmd en ze brulden met 't eten in den mond, een lied uit hunne kermisjeugd.

De stoet rolde in trantelende reek over de vlakte.

Lander lag gerust achterover op de ellebogen geleund en hij wees met den vinger waar de bende heentoog.

- Kijk, Ria, ze gaan allen 't land uit, zei hij, op zoek naar water en groente, en hierbij is er meer dan ze bezigen kunnen!

't Meiske zegde niets en ze bleven beiden sprakeloos den trekkenden stoet nastaren die lijk een slang langs de bochten van de zandstraat den heuvel opkroop en effenaan verdwenen als ze boven kwamen, achter de ruglijn aan den einder. Tenden den dag als de laatste man verdwenen was, voelde Lander zich vereenzaamd en éenling op de wereld, hij vond geen woord meer te zeggen en lag droomerig te kijken op de domme koeien, vóor hem in de weide.

Zoo gauw als Schemels volk met den aftocht van de Knudden bekend gerocht kwamen zij uitkruipen en keken benieuwd over de verlaten doening. Ze naderden omzichtig, droegen het achtergelatene mêe naar hun hof en wreven zich welgezind de handen om den overdanigen rijkdom die hen zoo onverwachts in 't bezit viel. Zij overmaten den nieuwen eigendom in al zijn lengten en breedten en rekenden wat ze in 't volgend jaar een overgroote dricht zouden aanleggen en wat al vruchten opdoen.

Zonder dat iemand er op acht miek of het gewaar werd kwamen in middeltijd wat wolken aan den hemel en vergaarden er dicht opeen boven de wereld. Het donkerde lang voor den avond en een ongewone drang van laffe, verdossemde lucht voelden menschen en beesten eindelijk op hun lijf en longen wegen. De koeiers in hun hutte, alleen, hadden den keer van den wind bemerkt en de

roodrossige wolken die lijk donkere takkebosschen opdreven. De koeien hieven den kop, keken onrustig en liepen al loeiend dooreen op zoek naar schuiling.

- ‘Wat gaan we doen als 't onweert? vroegen de meiskes aan malkaar en in hun bangheid besloten zij de kudden haastelijk huizewaart te drijven. Zij klakten met de zwepen en liepen om het zeerst naar 't hof maar de lucht was al één-dikte overwolkt en daar speelden lijzig vurige schichtjes door 't zwerk.

- ‘Kom, Ria, riep Lander en hij vluchtte tusschen de sperreboomen den heuvel op naar eene opene plaats waar ze heel de vlakte overschouwen konden. Het meiske hield zich vervaard aan den jongen zijn arm vast en zoo bleven zij alle twee gescholen staan wachten onder een grooten boom en keken beurtelings in de lucht en naar de hoven beneden. 'T en regende nog altijd niet en de weerlicht speelde altijd door de wolken als, onvoorziens, maar ijzelijk, zóo blindend licht, een flikkerkrul met doppe d'rop een drooge donderknal scheurknarselend met lange rateling, - pijlschichtend een bolle gloeiend vuur uit de lucht ontviel en wegschoer langs de eiken over 't land rapper dan 't de oogen volgen konden. Met den slag was 't donker geworden en zoo seffens weer doodstil en gewoon en nu begon het traag te druppel-leken met zware waterballen zoo rustig alsof 't reeds allemaal uit en met 't geweld gedaan was.

Ria hield heur armen vast om Landers lijf en heur mond hing nog open van de groote beroerte; zij wilde iets zeggen vooraleer te vluchten, haastig weg en ze wees met den vinger een streepken rook dat uit de donkerte opsteeg.

Lander stilde haar en hield ze tegen:

- 't Is niets; 't is al gedaan.

- Zie, Lander! scheeuwde zij.

Maar als een oven volgepropt met vuur die openslaat, geweldig, zoo stond ineens de hemel helderrood beglansd en Schemels hof en stalling in laaie vlamme. Het donderde

daarboven met nieuwe ratelslagen en 't kletterde aanhoudend bliksemvuur die wolken open en toe scheurde.

De lange stroodaken gloeiden in een oogwenk en de kronkelvlammen draaiden en dansten daarboven lijk waaiende manen van vluchtige peerden. Hier, daar en ginder, overal en 't een na 't ander al de huizen: elk vormde een eigen vuurpoel met veel rook en sterken laai.

Heel de vlakte lag bloot en helder als bij klaren dag.

Nog een pafknal verder in de dikke duisternis, een nieuwe ontploffing in de hoogscherpe stroodaken van de groote hoeve en brand met versch geweld. De vlakte lag eindelijk zwart te gapen rond den rooden kring geklaard tot in de diepten en daarin liepen de menschen lijk zwarte spoken rond met zotte gebaren van armen en lijf. Veel geschreeuw galmde en getier van beesten, lijk razend. En 't hout en strooi knetterde onmeedoogend, de balken ploften en de leemen muren doofden in hunnen val den ovengloed een stonde die seffens weer opsloeg in lichtende sperkelwolken lijk stofjacht, en de vlammen dansten gezapig boven uit het vierkant volleid met droogen brand. De peerden stormden brieschend de stallen uit en steigerden hooge boven 't vuur hun vereenden kop en brandende manen en zot en verbijsterd vluchtten ze den vlammenden poel weer in en bleven er begraven liggen kermen. De boeren en de meiden trokken en sleurden de koeien die kwaadwillig versmachten moesten en geen stap verterden dorsten.

Eindelijk kwam de stilte na dat groot geruchte met flauw gekraak van een muur die viel en de vlamtorens kortten in lijk uitgebrandde toortsen. Dat bleef bij hoopen, gedoofd, liggen vunzen en de sterke rook dreef hoog in de zwarte lucht. De regen viel gezapig, slijmerig fijn als smokkel en de wind werd kil als bij winteravond. De lucht hing vuilrood nog en donker over de uitgebrande wereld zoo ijdel en bang als achter een eeuwige vernietiging waar nooit een nieuwe dag meer moet op klaren.

Lander stond stom nevens Ria, doorweekt van den regen en verpaft van verschot ongeloovig nog dat ze ontkomen en bevrijd bleven van die algemeene, onverwachte ramp. Zij gingen stil en scholen onder 't dichte hout om niets meer te zien van al het vreeselijke rondom hen. De regen leekte door de bladeren en daar kregen zij met al de droevigheid die omwaarde een verlangen of spijt van niet meê vergaan te zijn met al wat vermoord was en verbrand. Ze kropen dichte bijeen, neergefokt op den grond en hand in hand tot ze overdaan in slaap vielen en droomden van een gewonen dag met jongens en koeien en helderen zonnesching.

Werkelijk, daar kwam onverwacht de nieuwe rozige helderte zoo frisch en blijde lijk anderzins over de wereld.

- Ei, lieve, zie de zonne! riep Lander.

Al de blaren hingen vol glinsterdruppels die biggelden op het blinkend groen, befeest en bepereld en boven de kruinen was de hemel schoongeveegd en heel blauw; zoo nieuw en versch waren al de dingen; de vogels zongen tegelijkertijd dat 't galmde door de holle beukgewelven.

Vreedzamig kriebel-dansten in een streepken zon tusschen twee natte bladerranken, een bende muggen op en neer.

De twee jongens schormden recht en liepen de heuvelhoogte op omdat ze weten wilden wat er gister in der waarheid gebeurde. Over de boomtoppen heen zagen zij 't vlakke veld wijd open liggen onder een klaren zilvermist lijk een uitgestrekte waterzee verdampend in de bleeke lucht. De hemel rolde daarboven met grootschen praal zijn kleurwolken open in gedegen goud. En al wat er van menschengoed nog zichtbaar was en over, lag verzaaid en verstrooid als nietig speelding achter gelaten en vergeten.

Lander en Ria voelden zich daar hoog vereenzaamd, innig en blijgemoed en ze keerden den blik al den zonnekant waar de velden verhemd door den frisschen regen, met heerlijk groen en goud begoten lagen en door geen menschenhand beroerd.

Ze wierpen genoeglijk de armen open, voldaan door al die schoonheid en:

- ‘Niets en kan ons nu nog deren, Ria, riep Lander, zie, daar zitten nog veel schoone dagen vol het oosten! Kom, 'k weet beneden, bij den vijver een goede hutte rondom in de bloemen staan, daar gaan wij wonen, heel alleen!’

En zij stormden, gearmd lijk blij benieuwde kinders doen, naar bun fooiig huizeke tusschen de boomen.

STIJN STREUVELS.

Herfst-woud door Jeanne Reyneke van Stuwe.

Op 't geel gebladert van het woud ontwaren
Mijn oogen vlekken brandend purper-rood,
Of van den hoogsten top een bloedstroom vloot,
Die spatte, in drup bij drup, op laagre blâren.

Mijn wijd-geöpende oogen staren, staren,
Of zich een wondre sprookjes-pracht ontsloot,
Waar 'k ìn mocht treden, waar 'k als gast genoot....
Een lichte wind komt ritslend aangevaren.

Als zwavel-gele en vurig-roode vlammen
Omrankt het blad-gekleur de zwarte stammen,
Die staan, vergloried, in dat gouden licht.

In 't loover trilt, hel als een bliksemschicht,
De zonneschijn, wiens flikkerende stralen,
In snel geglinster, vonkend neder-dalen.

In memoriam door Willem Kloos.

I.

Zoekend doorschrijden zij de hooge lanen,
Waar nog, van tijd tot tijd, een breed geglim
Op 't hangende geblaêrte, uit westerkim
Plots valt, gevoerd langs verre, lichte banen....

Bij iedren omzwaai van het boschpad wanen
Zij vaag te zien iets in de verte, een schim,
Die weêr omhoog-schiet met verhaast geklim,
Zoodra zij naderen haar wenkend manen....

'Daar was hij!' roept dan de een, en slaat voor 't hoofd
De vlakke hand.... Maar de andre, min rumoerig,
Wijl wijzer, sterker: ''k Had het nooit geloofd'....

- Hier klaagt de tortelduif door 't bosch, droef-koerig -
'Dat zulk een rijke geest, in wreevle stond,
Zichzelf, of 't leven waar een gras-bloem, schond....!'

II.

Bloemen zijn vaak als kleurge kleine kinderen,
Die stil-tevreden saam in 't gras-veld staan,
Totdat zij schrikken plotsling, wijl de wind er, 'n
Wild-losse jongen, langs hen heen komt gaan....

Hun hoofdjes schommelen dan wild en wilder en
Sterk loopt die dolleman daar af en aan,....
Tot ze, als hij eindlijk wijkt, heel moede en stil daar, in
Weeke vertwijfling, zich voor 't laatst neêrslaan....

O, dees tijd is wind-zwaar: de hoofden zwieren....
Veel jong bloeisel, reeds in de' aanvang geknakt,
Leert ons te blijven staan met stalen spieren....
Waait ook de storm om 't lijf.... wat zou 't, al brak 't?

Beter dan, rumoerig heen-weêr geslagen,
Aêmloos te zinken onder de ijdle vlagen!

Verzen van Willem Kloos.

Liefde.

CXXVI.

Vroolijk moest gij zijn, als een tierelieretiertje,
Dat zonder vreezen, of een zonnestraal het stak,
Radjes door de boschjes hupt van takje naar tak,
Overal wel vindend in het groen zijn pleiziertje,

Als een mooi-gevederd en vroolijk-zingend diertje,
Vragend niet, of soms er ook een dun takje brak,
Als het plots, nieuwsgierigjes, zijn schuw kopje stak,
Kijkend met blije oogjes, door een schalksch lommerkiertje.

O, wat zou het zijn, als gij luchtig-licht elk spiertje,
Dat gij nu gebonden houdt zoo stijfjes en strak,
Onder het zwaarlijk-nederhangend kamerdak,
Viefjes-vlug bewegen gingt met o, zoo'n los zwiertje!
Ha! wat zou dan jubelen mijn lievende liertje,
Met u vliegend mede als een dankbaar sijsje mak!

CXXVII.

O, mocht 'k u zweven zien als licht-gebroosde
Nimf langs de paden van 't rijk-loovrig woud,
Waar gij door schelle strooken zonnegoud
En diepe schaduw plotsling heen-schoot! Poosde

Dan even soms uw voetje op 't rood-omroosde
Plekje vol-zonnig tusschen 't lage hout,
Waarboven, hoog, zich ver-weg open-vouwt
De blauwe hemel.... o, van blijdschap bloosde

Dan plots mijn wang, terwijl ik voorwaarts vloog
En, met mijn oogen naar u opgeslagen,
Me onder uw blikken op het moskleed boog....

Nimf mijner ziel! o, 'k wou zoo gaarne vragen:
Zoudt ge, als een nimf, dan schrikkend vlieden heen,
Of teêr mij streelen met gedweeë leên?

CXXVIII.

Uw lachend mondje weet mij met een zwier,
Die heel veel heeft van heuchlijk, leuk-zoet zingen,
Te spreken van wel honderd mooie dingen,
Waar 'k lief bij peins, of waar ik wild om gier....

O, mijn haast eindeloos-verfijnd pleizier,
Als uwe woordjes om mij henen-springen....!
'k Vraag mij, terwijl mijn gedachten dol kringen:
‘Heeft zij drie zielen, of heeft zij er vier?’

Teeder-lief is de eene als lente-avond-zwoelte,
Wen 't weeke blauw des hemels droomend vleit....
Streng-sterk de andere als een strak-hooge koelte,
Die, breed-aanvarende, zich wijd-uit spreidt....

Maar mystisch-forsch, als wolk-groep saamgedreven,
Blijft gij gedachten-zwaar soms rond mij zweven....

CXXIX.

Als zachtkens de avond, vlotte schaduw, rijzend
   En, hoog omhoog, zich langzaam rekkend, breidt
   Haar scheemrende armen in een sluier wijd,
Waarmede zij weemoedig-zacht nawijzend

De weifelende zon als vatten wil, die, deizend
   Diep-weg, met teêr-verkleurend groeten scheidt....
   O, Lief, dan voel ik me, in de oneindigheid
Van liefde en leven, als een heiige peizend...!

   Mijn ziel, met de' effen-breeden avond meê,
Stijgt, als een wemelende nevel zwevend,
   Omhoog in de eindloosheid der wereld-zee....

Wijl gij, als zegen langs mij henen bevend,
   Als lang-gesmeekte, zoet-verhoorde beê,
Saam met mij drijft, ter eeuwigheid opstrevend!

CXXX.

Ja, laat de paerelmoeren glans dier oogen,
   Die mystisch-wazend naar al 't aardsche staren,
   Als een oneindbare genade varen
Langs mij en om mij, wijl 'k, terneêr gebogen

Aan uwe voetjes, smeek om mededoogen
   Voor mijne liefde, die niet mag bedaren,
   Sinds ik in 't gloeien mijner bonzende aêren
Werd in verrukking door u opgetogen....

Want, o, uw oogenlicht is als het glanzen,
   Gevallen op dees aard neêr uit die streken,
Waar menschen-zielen als licht-schijnen dansen....

   Dit is een beeld slechts, - maar ik kan niet spreken
Klaarder van 't heil, dat in mijn ziel diep zingt,
Nu heerlijk heel *uw* Zijn door *mijn* Zijn dringt!

CXXXI.

O, kondt gij weten, koe 'k u wijd-almachtig
   En onafmeetbaar liefheb zonder eind....
   Kondt gij eens voelen, hoe geweldig deint,
In storm van passie zich omhoog-slaand krachtig,

De levens-zee mijns bloeds, op-stormend prachtig
   Uw ziels-pracht tegen, die een zon-schijf schijnt,
   Gloênd, maar majestueuslijk-zwaar omlijnd
Met wolken-rand van mijmring, somber-vachtig....!

   Zoo gij dat eenmaal wist, mijn Lief! schoon 'k zweeg....
Hoe zou mijn ziel u plots hoog-jublend groeten....!
   Zingende aartsengel, die voor God zich neeg,
Wijl 't golvend hoofd-haar neêr-viel op Gods voeten,

   Werd ik.... Ja, wetend, dat uw ziel mij voelt,
   Steeg 'k, als hoog-trotsche, op koninklijk gestoelt!

Literaire kroniek.

Recensenten hebben altijd zoo wat raars....

Maar dit moge dan ook al waar zijn - ik houd mij juist bijtijds nog in, en gooi het liever over een anderen boeg. Want, als men het een-maal met die heeren aan-den-stok krijgt, kan men voor zeer geruimen tijd er op rekenen, te wezen wat men noemt: bakker-an. Ja, dan trekken ze u omlaag in hun nauwe, bedompte hokjes, waar men wel eigenlijk heelemaal niet thuis-hoort, zoodat uw hoofd en armen en beenen, potsierlijk om te zien, buiten het tralie-deurtje blijven steken, evenals weleer, in de aloude tijden, een misdadiger te pronk op het schandbord zat. Maar de heeren storen zich daar niet aan. En het hollandsche publiek, dat zich, over 't algemeen, niet zoo heel erg interesseert voor kunst, let er zoo niet op, bij het haastig langs-wandelen, of die plaats wel voor u past, goed-gezien, neen zij lezen alleen maar even, in 't voorbijgaan, 't etiket, met het dood-doende vonnis beschreven, 't etiket, dat er buiten tegen-aan-geplakt staat. En zoo zien ze, in der haast dan, geboekstaafd, dat, wie, hartstochtelijk geworden in 't ongeluk, zijn golven van toorn en bittre vertwijfeling zich op liet zweepen in rhythmisch gezwier, dat een ziel, zeg 'k, wie 't water tot de lippen kwam, en die haar laatste krachten gebruikte, om haar doods-nood te gieten in 't vers -, dat, herhaal ik, zoo'n wreedlijk-getergde door 't meedoogenloos levens-leed dood-eenvoudig slechts hatelijk of schamper, of, wilt ge 't liever, satyrisch

is geweest. Alsof een geest, die wegkrimpt onder 't lijden, zonder rechtvaardigheid of genade hem gedaan, de zelfbewuste koude kon bewaren, die een eerste vereischte is voor satyriek! Wanneer een soldaat op het slagveld terneêrligt, en, schoon ten doode gewond, nog zijn Mauser weet te richten voor een doodelijk schot, recht op den vijand af, die hem heeft getroffen met bedaarde, wijl ongewonde kracht, zult gij dan gaan smalen op het doeltreffend wapen, waarmeê de bijna zieltogende schiet, en zeggen: ‘Wàt een nijdas, daar hij zóó fel vecht?’ Of zult gij niet veeleer den stervens-moed bewonderen des strijders, die tot zijn laatste moment streng-sterk heeft volhard?

O, Hollandsche critici, heft u hoog, tot de hoogte van hen die gij veroordeelt, ziet hen in de lijdende, maar vastberaden trekken, en oordeelt, ja, vèroordeelt dán, als gij nog tenminste voor uw geweten, als eerlijke mannen, veroordeelen kúnt!

.....
Doch snoert de teedre keel de stroeve druk
Van Levens vingren, die hun prooi niet slaken
En sluit de poort de wachter Ongeluk, -

Dan, wanhoopszwart en rood van toorenblaken,
Stormen de Woorden aan de poort zich stuk
Van zilte lippen, die naar tranen smaken.

Zóó spreekt Hélène Swarth (Najaarsstemmen blz. 41), en, ofschoon op een andere wijze, heeft ook Zij, die nu reeds twintig jaren met steeds machtiger meesterschap werkt, het leed te lijden van vaak verkeerd gekend te zijn.

Hoe komt dat toch wel? Want geen sterfling zou het in zijn hoofd krijgen, de goddelijke Antigone te berispen, omdat zij, de tragische, haar klachten en verzuchtingen als een storm van smart laat gaan. Maar houdt men haar, de hartstochtelijk-lijdende dan alleen voor een fictie des dichters, een kunstige fictie, en wil men niet gelooven, dat

er, ook in ons moderne leven, zij 't dan in andere omstandigheden, zoowel Antigone's als Oedipussen zijn? Heel-erg zéker is het verkeerd, om maar altijd te zitten klagen, tenminste als gij uw smart niet tot schoonheid maken kunt. Het leven *is* niet altijd triest, niet altijd-en-eeuwig somber en hopeloos, en heerlijke dingen zijn erin, maar smart is toch even-goed een menschelijke emotie, even oud en even algemeen en die evenveel recht van bestaan kan doen gelden, als de dood-nuchtre Hollandsche behaaglijkheid, of de hoog-opjubelende vreugd.

Op de publieke tribune te gaan klagen, in ongebonden rede, zonder schoonheid, zonder gloed, ware ongenietelijk en onvruchtbaar en hoogstens dus slechts een egoïstisch pleizier. Maar, wie de smart, die zijn hersens doorvlamde, weet te vereeuwigen in plastische rhythmen, zoodat de pijn, die den schrijver beëngde, wordt, voor den als-mensch sympathiseerenden lezer, tot een weelderige schoonheid van kunst, hij, die dát doet, verhoogt der menschheid vreugde, verhoogt haar mate van levenskracht ook, daar zóó ieder mensch, die zelf wat heeft geleden, kan zijn ontroering voelen verruimen, omdat hij ziet zijne eigene smart, als iets algemeen-menschlijks, tot onsterflijke schoonheid door den dichter geobjectiveerd.

Wie dus in smart hoog-heerlijk gaat zingen, wie van zijn lijden een schoonheid maakt, verdient ons aller eerbiedige hulde, verdient der menschheid diep-gevoelden dank.

Maar de smart is slechts één ding op aarde, en de vreugd staat er dikwijls naast. En zoo heeft dan ook Hélène Swarth niet zitten te treuren en klagen voortdurend: haar smart is, als bij alle groote dichters, slechts één enkel gedeelte van haar zijn. Wie dit ontkent, en der diep-teedere dichteres van vele jubelende liefdes-zangen, der verrukte zieneres der natuur, niets dan weenende levens-moeheid aanwrijft, toont dat hij niet een criticus is, die zijn oordeel gewetens-

vol vestigt naar de vóór hem liggende werkelijkheid, maar een onwetende, oppervlakkige doordraver, die met ergerlijke licht-zinnigheid om zich heen slaat voor-het-vaderland-weg.

Ja, Hélène Swarth ziet de heerlijkheid en de vreugde zoo goed als de ellende in leven en natuur. Haar lier kan juichen, zoowel als schreien, en wie slechts droefenis bij haar ziet, toont dat hij doet als de zoekende vogel, die slechts dátgene pikt, wat hemzelf goed smaakt. Maar de menschen, slimmer dan vogels, trachten zich een houding te geven bij hun voorkeur, en werpen dan ook, voor de oogen der kijkenden, met veel ophef schijnbaar weer weg, waar zij in waarheid zoo dol op waren, en hun oog dus begeerig het eerste op viel.

Hélène Swarth - zij blijft voor de Kunst toch Hélène Swarth, hoe ook de Burgerlijke Stand haar moge noemen - Hélène Swarth staat nu op het toppunt van haar volle kracht, die waarschijnlijk nog wel wat langer dan een kwart-eeuw voortduren kan. Want zij heeft zich langzaam en ernstig opgestuwd en breed-ontwikkeld, hoe langer, hoe meer. Krachtiger steeds en ernstiger ook, in de twintig jaar, dat zij nu schrijft, heeft zich haar superieur talent vrij en vrijer weten te maken van gemakkelijke mooiïgheid, en de oppervlakkig-gladde manieren, waaraan haar allereerste werk nog soms leed. Haar groote begaafdheid heeft zich steeds verdiept en oppermachtigd, ja, men kan zeggen, nú inderdaad vervolmaakt voor goed. En al ken ik, helaas! niet al hare bundels, omdat ik ze niet in eigendom ontving, het wil mij toch wel eenigszins voorkomen, alsof deze meesterlijke ‘Najaars-stemmen’ staan uniek en onvergelijkelijk, zoowel in het geheel van haar eigen productie, als in de Hollandsche kunst dezer eeuw.

WILLEM KLOOS.

Hélène Lapidoth-Swarth. Najaars-stemmen. Amsterdam. P.N. v. Kampen en Zoon. (zonder jaartal)

Dramatisch overzicht.
Twee artisten-drama's.

Drama's zijn als bloemen in den tuin des levens, wier schoonheid ons verrukt, bedwelmt somwijlen, aan wier rijker of zachter kleur, forscher of teerder lijn ons oog zich verlustigt, bloemen die ons weenen doen en lachen van blijdschap, bloemen, elkaar zeer ongelijk in pracht, in wonder van bouw, in kracht van bekoring, maar dan toch bloemen vóór alles en dus den mensch gegeven ter bewondering, ter vulling van naar genot, naar heilzame afleiding, naar schoonheid snakkende uren. En nu moge dèze slechts bevrediging vinden in de wondervolste aller, de honderdjarige aloë (gedenken wij u, het genie?), gène zich meer aangetrokken gevoelen tot de bonter gekleurde, doch meer alledaagsche viool (minder verheven geesten komen ons thans in de gedachten), een ander zijn hoogste genot smaken bij de zoet aromige, zorgvuldig gekweekte, levenszwakke kasplant (u groeten wij, o mystische Maeterlinck!), een vierde weer, in al den eenvoud zijns harten, slechts blijdschap vinden in de waardelooze, bij honderden groeiende allemans-madelief, allen zullen het er over eens zijn, dat een bloem hun strekt tot vreugde, in welke mate en in welken zin dan ook, maar tot vreugde vóór alles, en dit schijnen de moderne dramaturgen nog al eens uit het oog te verliezen, zoo ook de twee, wier jongste werken in den laatsten tijd, waardoor dan ook, het meest de publieke aandacht trokken; wij bedoelen Henrik Ibsen met zijn ‘Wenn wir Toten erwachen’ en Gabriele d'Annunzio, die het treurspel ‘Gioconda’ schreef.

Wat beweegt ons, de twee genoemde drama's te gelijker tijd te behandelen, waar dit, oppervlakkig beschouwd, vrijwel ondoenlijk lijkt: is namelijk de zwanezang van den levensmoeden Noor te behandelen in verband met het werk eens jongen Italiaans? Getuigt dit laatste dan niet veeleer van opbruischende levenskracht, van zonnigen Zuidergloed, in tegenstelling met het ziekelijk geteem van den beroemden man uit het land van sneeuw en ijs? Helaas, neen! Wel valt er een groot onderscheid tusschen beider werk te constateeren: ‘Wenn wir Toten erwachen’ toch is de finale van een consequent doorgezet oeuvre van troostelooze levensbeschouwing en in een kleed van mystiek gehulde werkelijkheid (noemt de schrijver zelf het niet een epiloog?), terwijl d'Annunzio's ‘Gioconda’ meer te beschouwen is als de zenuwachtig gehaaste aanloop van één, die ons later misschien met forscher werk verblijden zal, doch nu slechts sentimenteele mooidoenerij, aanstellerige would-be-genialiteit te geven had. Evenwel, er is zooveel overeenkomst tusschen beider schepping, zooal niet naar den vorm, dan toch naar den inhoud, beide drama's gaan in zulk een groote mate mank aan gebrek aan waarheid, verbergen onder den schijn van diepzinnigheid en dramatische aandoening zulk eene treurige leegte van gedachten en aandacht vragende handeling, dat wij deze tooneelproducten gerust een broertje en zusje kunnen noemen, een temerig slap jongetje, die eens wat voor de broek moest hebben, en een hysterisch gillend meisje, wie een koud stortbad zeker geen kwaad zou doen, twee kinderen, die Onwaarheid tot vader en Bleekzucht tot moeder hebben. De grootste, den meest onoordeelkundigen lezer dadelijk in 't oog vallende, overeenkomst tusschen die akelige geschiedenis van de ontwaakte dooden en dat Italiaansche malligheidje, dat op twee mooie handjes schijnt opgebouwd (d'Annunzio draagt zijn treurspel op aan ‘Eleonora Duse met haar mooie handen’) bestaat hierin, dat in beide stukken de hoofdpersonen zijn: een beeldhouwer, zijn model en zijne

eega - de eega wordt hier het laatst genoemd, wijl die bij den echtgenoot ook eerst in de tweede plaats in aanmerking komt - een beeldhouwer die natuurlijk beroemd werd, doch wiens ziel helaas in het schoone lichaam van genoemd modelletje verhuisde, een model die, in plaats van met haar lichaam, voortdurend met haar ziel werkt, zoo ongeveer op de wijze, waarop een handig goochelaar met een doos van dubbelen bodem ‘kastje open, kastje dicht,’ ‘zoo zie je me wel, zoo zie je me niet’ speelt, en eene eega die door deze geheimzinnige juffrouw uit de gunst haars beroemden gemaals verdrongen wordt. Bij Ibsen komen echter in dit vrouwelijk duel zonder schiet-, steek- of snijwapens om een befaamden kunstenaar - wat zulke menschen in romans, blij- en treurspelen toch altijd een last van hartstochtelijke dames hebben, vooral als ze hun haar wat lang dragen en in een fluweelen buis rondloopen! - in dit duel, zeg ik, komen bij Ibsen de eerste twee er het slechtst, de laatste er het best af, terwijl bij d'Annunzio juist het tegenovergestelde plaats heeft: de Noorsche beeldhouwer en model worden namelijk in eene sneeuwlawine van den top eens hoogen bergs naar den afgrond gesleept, wat het tweetal wel zeer slecht bekomen zal, al hooren wij niets meer van hen, terwijl de eega er met een schatrijken berendooder vandoor gaat, in wiens gezonden omgang zij ten slotte meer zin schijnt te hebben dan in lange haren en fluweelen buizen, terwijl het bij den Italiaan juist de kunstenaar en zijn model zijn, die samen de plaat poetsen, en blijft de echtgenoote in rampzalige eenzaamheid achter, zonder haar kostwinner, ja zelfs zonder handen, die zij in den strijd verloor, alhoewel, nogmaals, het duel zonder schiet-, snij-, steek- of andere gevaarlijke wapens plaats greep.

Nu zou men zoo zeggen: Wel, wel, van zoo'n onderwerp is wel een pakkend geschiedenisje te maken! Een gehuwd beeldhouwer, die er met een model van door gaat, is wel een aardig vondstje voor een auteur, waarmee hij zijn slag kan slaan. Een handig schrijver maakt er in minder dan

geen tijd een boeiend romannetje van, dat in alle leesgezelschappen en in bibliotheeken van, naar emotie snakkende, dames hoogst welkom zal zijn, of, is die auteur dramatisch aangelegd, dan krijgen we een spannend tooneelspel, waarnaar het publiek met het grootste geduld een uur of twee, drie zal zitten luisteren. Nietwaar, in 't eerste bedrijf schildert men bijvoorbeeld het huiselijk geluk van het echtpaar, dat tot nu toe door hoegenaamd niets onderbroken is, alhoewel de beeldhouwer (natuurlijk een beroemde, anders zijn ze niet interessant!) zich reeds een beetje ongerust begint te gevoelen over de liefde, die hij voor zijn model bij zich gevoelt ontwaken. In 't tweede bedrijf wordt die schuldige liefde natuurlijk sterker en sterker, ja, onbedwingbaar; de echtgenoote ruikt lont, een hevige scène van jaloezie volgt, de vrouw is radeloos, de man redeloos, het model een reddelooze; en in 't derde bedrijf hakt men den knoop eenvoudigweg door, door de twee verliefden de vlucht te laten nemen, terwijl de echtgenoote weenend achterblijft met de handen in 't haar of, naar believen, beschermend op de hoofden harer twee beeldige kinderen. Desnoods plakt men er nog een vierde bedrijf aan vast, waarin de beroemde kunstenaar berouwvol terugkeert, vergiffenis verkrijgt en alles loopt tot ieders genoegen af: de man is tevreden, de vrouw is tevreden, de kinderen en het publiek zijn tevreden, behalve natuurlijk het model, dat echter eene veile deerne is, die het op het verleiden van gehuwde heeren toelegt, en dus niet beter verdient.

Een aardig geschiedenisje, nietwaar? En zoo eenvoudig, zoo begrijpelijk voor ieder! Doch nu moet men vooral niet gaan denken, dat Ibsen of d'Annunzio iets dergelijks hebben geleverd! Verre van dit! De heeren zouden zich wel schamen! Of ze ons echter met iets beters verblijd hebben? We twijfelen er hard aan! Kijk, als men ons zoo'n onnoozel geschiedenisje, gelijk wij daar juist phantaseerden, had opgedischt, zouden wij er het zwijgen toe hebben gedaan; zulke

tooneelproducten verdwijnen even spoedig als ze verschenen zijn, al zal de familie, waartoe die levensslappe voortbrengsels behooren, helaas wel nooit uitgestorven geraken. Maar nu de twee schrijvers, over wie wij het thans hebben, dit magere gegeven voor een drama uitgewerkt hebben tot iets, dat het air aanneemt van iets heel bijzonders, van 'hooge kunst,' ja, van wat al niet te zijn, waardoor velen zich lieten verschalken, al raakt het publiek bij de opvoering in den dut - 'als de dooden ontwaken' slapen de levenden' las ik ergens - nù kan het misschien, in onzen tijd van warboel in tooneelaangelegenheden, zijn nut hebben, de beide werken zorgvuldig te ontleden, opdat het ten slotte blijke, dat noch het stuk van den Noorschen, noch dat van den Italiaanschen dramaturg zulk razend geniaal werk is, doch heusch doodeenvoudig wat aanstellerige pralerij met weeke sentimentjes, achtergrondlooze mystiek van den een en leeg woordengebazuin van den ander. Dit geheel onbevooroordeeld, met alle consciëntie en ons goed doel voor oogen, te trachten, hiertoe willen wij ons thans nederzetten. -

Het groote verschil tusschen 'Wenn wir Toten erwachen' en 'Gioconda' bestaat hierin, dat Ibsen niet met mooie woorden schermt, doch meer laat raden, dan dat hij zegt, meer leven door een doorzichtig woordengordijn tracht te doen schemeren, dan dat hij een schitterend, ondoordringbaar woordengordijn borduurt, dat alle leven verstikt, en overal een eenvoud bewaart, die voor soberheid wil doorgaan, doch, helaas, niets anders dan armoede is, terwijl d'Annunzio u daarentegen met den eenen fraai afgewerkten volzin na den anderen om de ooren slingert, zijne menschen onophoudelijk ellenlange speeches laat afsteken, welke hen allen ongetwijfeld tot talentvolle redenaars stempelen, doch beletten, dat lucht, licht en leven door die woordenbrij heendringt, waarin alle waarheid onvermijdelijk den stikdood sterft. Dit verraadt bij den eerste den routine-man, die al heel

wat achter den rug heeft en weet dat in een drama dikwijls drie woorden, juist aangebracht, een veel grooter werking hebben, dan een fraai gestileerde speech van een regel of tachtig, dat men met weglaten, veel weglaten zelfs, meer pleegt te bereiken dan met toevoegen, aanplakken en zoogenaamd uitwerken, en bij den laatste een brooddronken onbedrevenheid, welke zich slechts door jaren van onafgebroken studie tot een breede, alles bedwingende techniek zal kunnen vervormen. Om eens een enkel voorbeeld te noemen: wanneer bij Ibsen de beeldhouwer aan zijne vrouw vertelt, wat zijn model voor hem geweest is, zegt hij dit met de volgende weinige woorden:

> - Zie je, hier binnen, - hier heb ik een, o zoo klein, gesloten kastje. En in dat kastje liggen al mijn beeldhouwersdroomen bewaard. Toen zij (het model) nu echter spoorloos verdween, viel het deksel in 't slot, en zij had den sleutel - en nam dien mee. - Jij, mijn kleine Maja, jij had geen sleutel. Daardoor blijft alles hier binnen ongebruikt liggen. - En de jaren gaan voorbij, en ik kan, ik kan maar niet bij den schat komen!' -

Kijk er eens aan, dat is kort en bondig gezegd, en zoo iets is door een acteur te 'spelen,' en dàarop komt het toch eigenlijk maar aan. De Italiaansche beeldhouwer laat zich echter op geheel andere wijze over zijn model uit, jegens een vriend, die hem vraagt, of hij dat model nu niet kan laten loopen, nu het beeld, waarvoor zij geposeerd heeft, toch voltooid is. De beeldhouwer is hiertoe helaas niet in staat, 'want,' zegt hij:

> Duizend beelden, niet één! Zij is gedurig verschillend, evenals een wolk, die van 't eene oogenblik op 't andere van vorm wisselt, zonder dat je bemerkt hoe. Elke beweging van haar lichaam verstoort een harmonie, om er een nieuwe, nog schoonere, te scheppen. Ge verzoekt haar een oogenblik stil, onbeweeglijk te blijven, en door heel haar onbeweeglijkheid heen, gaat een stroom van verborgen

krachten, zooals gedachten in de oogen komen en gaan. Begrijp je dat? Begrijp je dat? Het leven van de oogen is de blik, dat onuitsprekelijk iets, expressiever dan elk woord, dan elke klank, oneindig diep en toch vluchtig als een bliksemstraal, sneller nog dan een bliksemstraal, niet te volgen, alles overheerschend, - in één woord *de blik.* Stel je voor haar lichaam, bezield door 't leven van den blik. Begrijp je dat? Eén knippen der oogleden verandert 't menschelijk aangezicht en drukt een wereld van geluk er van uit. Het wezen, dat je bemint, slaat de oogen neer: en schaduw omsluit je, zooals de stroom het eiland; zij slaat ze weer op: de wereld gloeit als in zomerpracht; nog een oogopslag: je ziel smelt als een waterdroppel; nog een: je waant je koning van 't Heelal. Stel je haar geheele lichaam voor, begaafd met deze geheimzinnige macht! Stel je dit bliksemsnelle opdoemen van gewaarwordingen voor, door al haar leden, van 't hoofd tot de voeten! Zou jij den blik kunnen beeldhouwen? De ouden maakten hun beelden blind. Nu - stel je voor - haar geheele lichaam is als de blik.
Ik zeide 't reeds: niet één, duizend beelden! Haar schoonheid leeft in al het marmer der wereld. Dit gevoelde ik eens te Carrara, met een soort angst, ontstaan uit spijt en kunstgloed, terwijl zij naast me stond en wij van den berg de met groote ossen bespannen karren zagen afdalen, met blokken marmer beladen. Een beeld van haar volmaaktheid was voor mij opgesloten in elk van die vormelooze klompen. Het scheen mij toe, dat van haar naar het ruwe mineraal duizenden levenwekkende vonken uitgingen, als van een toorts, die men heen en weer beweegt. Wij moesten een blok uitzoeken. Ik herinner 't mij heel goed: het was een heldere dag. De uitgespreide stukken marmer glinsterden in de zon als de eeuwige sneeuw. Wij hoorden nu en dan het dreunen van de mijnen, die de ingewanden van den stilzwijgenden berg vaneenscheurden. Ik zou dat uur nooit vergeten, al moest ik nog eenmaal sterven.... Zij begaf zich te midden van die verzameling witte blokken, bij elk afzonderlijk stilstaand. Zij boog zich, bekeek oplettend de nerf, scheen de inwendige aderen na te vorschen, weifelde,

> glimlachte, ging verder. Voor mijn oogen scheen 't dat haar kleed haar niet meer dekte. Er was een soort goddelijke verwantschap tusschen haar vleesch en 't marmer, dat zij onder 't bukken met haar adem streelde. Het was, alsof vanuit die levenlooze witheid een flauwe ademhaling tot haar kwam. De wind, de zon, de grootschheid der bergen, de lange rijen aangespannen ossen, en de klassieke lijn van hun jukken, en 't knarsen der karren, en de dampen, die uit de Tyrrheensche zee opstegen, en de hooge vlucht van een arend, - dat geheele tafereel voerde mijn geest naar de grenzenlooze sferen der poëzie, bedwelmde mij door nooit gekende droombeelden.... O, Cosimo, Cosimo, en ik heb den moed gehad een leven weg te werpen, waarboven de stralenkrans van zulk een herinnering schittert! Toen zij de hand uitstrekte naar 't blok, waarop haar keus gevallen was en zich tot mij wendende, sprak: 'Dit,' toen was 't, alsof de geheele berg, van den voet tot de kruin, snakte naar schoonheid. - O, nu begrijp je me. Nu zul je niet meer vragen of ik voldaan ben. Nu weet je, hoe woest mijn verlangen moet zijn, als ik bedenk, dat op dit oogenblik zij daar ginds is, alleen, aan de voeten van de Sfinx, en mij afwacht. Bedenk toch, haar beeld verheft zich daar vóór haar, onbeweeglijk, onveranderlijk, onbekend met alle ellende, en zij zit daar treurig en haar leven vliedt henen en elk oogenblik gaat een deel van haar wezen verloren. -

Oef! We mogen wel even ademscheppen! -

In deze twee aanhalingen ligt zoo wat de quintessence van beide stukken. Beide kunstenaars voeden een smachtend verlangen naar hun model, niet wijl deze zoo'n verduiveld mooie meid is of enkel omdat zij deze voor een nieuw beeld willen laten poseeren, neen, maar omdat hun ziel, al hun kunstenaarskracht eenvoudigweg in het lichaam dier schoone gevloden is.

Sterke stukjes, en geloove wie 't gelooven wil! Om den boel echter duidelijk te maken, willen we het verloop van beide stukken hier in 't kort aangeven en beginnen met het werk van Ibsen, die hierop door zijn eerbiedwaardigen

ouderdom en grooten naam zeker wel aanspraak mag maken.

‘Wenn wir Toten erwachen.’

Het eerste bedrijf, dat in een soort van park vóór een badhôtel speelt, opent met een gesprek tusschen den reeds bejaarden beeldhouwer professor Rubek en zijne jeugdige eega Maja, waaruit blijkt, dat het echtpaar na eene afwezigheid van vier jaar tot deze badplaats is teruggekeerd, zich ontzettend verveelt, de kunstenaar gedurende zijn huwelijk niets geleverd heeft, waarover hijzelf tevreden is, en Maja zich in het huwelijksleven teleurgesteld gevoelt. Dit gesprek is zeer eenvoudig gehouden, al verloochent Ibsen ook hier zijn zin voor mystiek (symboliek? duistere beeldspraak?) niet: Maja, bijvoorbeeld, verwijt Rubek, dat hij zijn belofte, die hij haar vóór haar huwelijk deed, van ‘haar op een hoogen berg mede te nemen, vanwaar hij haar alle heerlijkheid der wereld toonen zou, welke heerlijkheid hun beiden zou toebehooren’, niet gehouden te hebben, waarop Rubek zich verontschuldigt met te zeggen, dat zij ‘voor bergbeklimmen eigenlijk niet in den wieg gelegd is,’ en dergelijke diepzinnigheden meer, welke op een enkelen toeschouwer misschien indruk vermogen te maken, doch van een zeer goedkoop gehalte, ja, au fond, niets meer dan kinderachtige flauwiteiten zijn. Nu komt de schatrijke berendooder op de proppen, de eenige draaglijke fignur in 't stuk, al gaat de man wel wat heel erg berendooder-achtig te keer: zonder vloeken kan hij niet praten, toont zich zeer bloeddorstig en acht de menschen nog minder dan zijn jachthonden. Deze tracht het zich vervelende echtpaar van hun plan terug te houden, een lange kustvaart naar het Noorden te doen, en geeft hun den raad, met hem mee de bergen op te gaan, waar hij zich weer aan zijn gewone liefhebberij van berendooden gaat overgeven. En vervolgens krijgen wij een zeer lang gesprek tusschen Rubek en eene vrouw, die hem vóór zijn

huwelijk tot model van een kunstwerk diende, dat hem zoo maar eventjes wereldberoemd maakte.

Dit gesprek is zeker wel de wonderlijkste dialoog, welke ooit op het tooneel gehoord is, en komt hoofdzakelijk daarop neer, dat het model, niettegenstaande Rubek's herhaalde verzekering van het tegendeel, stijf en sterk volhoudt dood te zijn en de oorzaak hiervan is dèze: toen het beeld, waarvoor zij geposeerd had, voltooid was, bleek het haar dat de kunstenaar haar niet meer noodig had, en is zij plotseling, teleurgesteld in hare liefde, verdwenen, om hem eerst thans, na eene scheiding van vier jaren, terug te zien; hieraan is zij gestorven. En, om het nog mooier te maken, eindigt zij: 'Ik gaf je mijn jonge, heerlijke ziel - en stond daar met mijn lichaam, zonder meer - zielloos. Daaraan ben ik gestorven.' Intusschen heeft ze den beeldhouwer overgehaald mee de bergen op te gaan, waartoe ook Maja, door den aandrang des berendooders, besloten is. En hiermede eindigt het eerste bedrijf, dat meer dan een derde van het geheele stuk bedraagt. -

Welk een hoopvol begin, niet waar? Welk eene machtige expositie van de karakters en van den toestand! Welk een stoutheid van phantasie, welk een leven en beweging, welk een schoon begin voor een aangrijpend drama! Of neen, liever, in ernst: welk een geheel gemis aan natuurlijkheid, aan waarheid, aan handeling, aan iets, dat den gezond oordeelenden toeschouwer eenige belangstelling kan inboezemen; twee lange dialogen over vage dingen, met de opkomst van den bruten berendooder tot eenige verademing! Niets van het aardige leven van een badplaats, hetzij gezien door een amoureus, hetzij door een spottend oog! Neen, slechts mystisch, symbolisch gezeur over niet bestaande dingen! O, goede hemel, al dat geflodder over 'ziele', 'ziele' en nog eens 'ziele' maakt vele hedendaagsche kunst tot een meer dan 'ziel'ige!

Edoch, dit was nog maar een voorproefje van wat ons

verder te wachten staat; laten wij het restje met den meest mogelijken spoed trachten te verorberen!

De aanvang van het tweede bedrijf, dat hoog in de bergen speelt, brengt ons, bij wijze van verkwikkende afwisseling, opnieuw een ellenlange samenspraak tusschen Rubek en Maja, dat dàarop neerkomt, dat Rubek verklaart, niet langer zonder het model te kunnen leven (uit artistiek oogpunt natuurlijk) en Maja, als breeddenkende vrouw, voorstelt, het model als huisgenoote op te nemen. En nu krijgen we een idem idem tusschen beeldhouwer en model, waarin de laatste meent, het voorstel niet te mogen aannemen, omdat.... omdat.... wel, eenvoudig, omdat zij reeds dood is, wat, ons inziens, een zeer afdoende reden is. Edoch, het tweetal zal vannacht nog eens gezamenlijk een hoogen berg opgaan - geen onverstandig plan voorwaar! een fiksche wandeling ontspant de hersenen! -, terwijl ook Maja en de berendooder, voor wien zij meer en meer sympathie blijkt te gaan gevoelen, den nacht buiten zullen doorbrengen. Bij dit bedrijf, waarmede het stuk bijkans voltooid is, vermogen wij slechts een reusachtig vraagteeken te zetten, doch willen, om een idee te geven van de wijze, waarop de personen in ‘Wenn wir Toten erwachen’ zich met elkaar onderhouden, even eenige weinige regelen aanhalen. Als Rubek zijne vrouw namelijk over dat gesloten kastje gesproken heeft, dat hij in zijn binnenste bergt, gaat deze het model, die juist komt aanwandelen, te gemoet, en knoopt het volgende korte gesprek met haar aan:

MAJA. Boven wacht Rubek u, genadige vrouw.
IRENE *(het model).* Wat wil hij?
MAJA. U moet hem helpen met een kastje, waarvan het deksel in 't slot gevallen is.
IRENE. Kàn ik dat?
MAJA. Hij meent, dat u de eenige zijt, die dat kan.
IRENE. Dan wil ik het probeeren.
MAJA. Ja, dat moet ge, genadige vrouw.

Zijn hierbij verdere commentaren niet overbodig? Zooiets is wansmakelijk, benepen, op het ridicule af, en in denzelfden trant wordt bijna het gansche stuk door gesproken! Doch wij verlangen naar het eind dier malle geschiedenis.

We zijn nu aan het derde en, Goddank, laatste bedrijf. Maja en de berendooder wandelen samen ergens op een hooggebergte met veel sneeuw, vele afgronden en vele nevelen, een uurtje vóór zonsopgang. (Ons viertal heeft, gelijk afgesproken was, den nacht buiten doorgebracht). De berendooder blijkt een galante vrijer te zijn (ja, ja, iets dergelijks hadden we wel achter dien snaak gezocht!) en stelt zijne vrouwelijke jachtkameraad, na eenige liefdesschermutselingen, voor, voor goed bij hem te blijven, waarin deze gaarne zou toestemmen, 'wanneer', zegt ze, 'wanneer er niet een tamme roofvogel was, die mij bewaakte'. (Deze liefelijke benaming doelt op haar artistieken echtvriend). Als de nieuwe vrijer dan echter echt berendooderachtig uitroept: 'Dien schieten wij een kogel in het lijf, Maja!', is Maja geheel gewonnen en zegt: 'Nu, kom dan maar en draag mij naar beneden, door de diepte!' - Wij moeten erkennen, ook dit liefdesduet is niet van oorspronkelijkheid vrij te pleiten. - Juist als de verliefden naar beneden willen gaan, komt Rubek naar boven klimmen met het lijkje. De berendooder (hij is toch zoo kwaad nog niet, schijnt het!) wijst hen op het gevaar, waarmee een naderend onweer hen bedreigt; straks zullen de wolken alles in een dikken nevel hullen, en er is slechts één smal, uiterst gevaarlijk pad, dat hen in veiligheid kan brengen. De berendooder zal dus eerst Maja naar beneden begeleiden (de slimmerd! hij weet wel wat hij doet!) en dan mannen sturen om den prof en de vaalbleeke dame te halen. Nu zijn de twee dooden alleen (Irene heeft den beeldhouwer namelijk ook reeds voor dood verklaard!) en raadt eens, wat dit vreemdsoortig paartje nu doet? Een gewoon mensch zou zoo denken: wachten op de beloofde hulp en zich verder kalm houden.

Edoch, we hebben hier niet met gewone menschen, doch met wandelende lijkjes te doen, en kunnen dus met gissingen niet genoeg op onze hoede zijn. Wat gebeurt er dan? Wel: nadat Rubek zijn model nogmaals het voorstel heeft gedaan, samen een nieuw leven te gaan beginnen, hetwelk Irene om de bekende, afdoende reden van de hand moet wijzen, krijgen we het volgende pakkende slottooneel.

RUBEK, (*terwijl hij haar onstuimig in zijn armen neemt.*) Dan willen wij dooden toch éénmaal het leven volledig genieten - voor wij terugkeeren naar het graf.
IRENE, (*met een vreugdekreet.*) Arnold!
RUBEK. Maar niet hier in 't halfduister! Niet hier, waar dat leelijke, natte linnen om ons fladdert! - (Hiermede worden de nevels bedoeld).
IRENE, *(door haar hartstocht meegesleept.)* Neen, neen, - omhoog naar 't licht, en naar alle stralende heerlijkheid - op den berg van belofte!
RUBEK. Daarboven willen wij ons bruiloftsfeest vieren, Irene, - geliefde!
IRENE, (*trotsch.*) Moge de zon immer op ons neerzien, Arnold!
RUBEK. Mogen alle machten des lichts op ons neerzien! En alle machten der duisternis tevens! (*neemt haar bij de hand.)* Dus wil je mij volgen, jij, mijn begenadigde bruid?
IRENE, (*als verheerlijkt.*) Ik volg gewillig mijn heer en meester.
RUBEK, (*haar met zich mee trekkend.*) Eerst moeten we door de nevels, Irene, en dan....
IRENE. Ja, door de nevels, door alle! En dan naar de tinne van den toren, die daar bestraald wordt door de opgaande zon!

Dan verdwijnen beiden in de nevels; eene verpleegster, die Irene steeds als haar schaduw volgt, komt naar boven klauteren, op den zoek naar haar patiënte; uit de diepte hoort men Maja jubelen: ‘Ik ben vrij! Ik ben vrij! Ik ben vrij! De tijd van gevangenschap is voorbij! Ik ben vrij

als een vogel, ben vrij!'; dan een donderend geweld: eene lawine komt naar beneden storten, Rubek en Irene in haar vaart medesleurend; de verpleegster slaakt een kreet: 'Irene!', slaat dan een kruis en zegt: Pax vobiscum! - De voorhang valt voor goed. -

In ernst: werd ooit op de planken zulk een hysterische, mallotige taal uitgeslagen? Is er één opera, hoe onzinnig ook van constructie, die zich over zoo'n weerzinwekkend melodramatische slot-apothéose moet schamen? Het erbarmelijkste gelegenheidsstuk met al zijn gezwollen verheerlijkingen, borstbeelden, vlaggen en lauwertakken heeft nog een aannemelijker, minder gezocht bengaalsch-vuur-einde, dan Ibsen's 'Wenn wir Toten erwachen.'

- 'Jawel, jawel, meneer' zegt nu misschien een voorzichtig philosoofje 'maar begrijpt u dan niet, dat die heele berg- en lawinehistorie eigenlijk symboliek is? Ja, waarschijnlijk is het geheele stuk slechts symboliek. Irene is de reine kunstenaarsziel, die verdrukt, veronachtzaamd is, doordat de beeldhouwer zich overgaf aan het gewone, daaglijksche leven, "Maja." En Maja, ziet u, het symbool van krachtig, gezond leven.....'

- 'Jawel, jawel, meneer!' roepen wij dan ongeduldig uit. 'Zoo iets is ons reeds meermalen in de gedachten gekomen. Evenwel, wij verklaren op grond van bovenstaande ontleding, dat Ibsen realiteit, symboliek, idealisme, mystiek en wat dies meer zij, op zulk een wonderlijke wijze dooreen gehaspeld heeft, dat het geheel een onbegrijpelijke poespas van alles wat is geworden, dat al zeer weinig op een drama gelijkt. We komen niet in den schouwburg om raadseltjes, rebussen op te lossen, maar willen menschen zien, menschen die iets doen, wat onze belangstelling kan wekken, of de scheppingen eener zuivere dichterlijke verbeelding, met waarheid tot ondergrond, eene harmonisch saamgevoegde wereld van phantasie.' - Moge 'Wenn wir Toten erwachen' al een zwanezang zijn (veel

zal de twee-en-zeventigjarige Ibsen wel niet meer leveren), dan is het niet een jubellied van onvergankelijke schoonheid, een slotzang van allerhoogst opgewerkte dramatische kunst, wat wij vernemen, doch de zang van een, die zich wat moe, wat schor gezongen heeft en op wie de woorden, waarmee de verpleegster het drama sluit, 'Pax vobiscum!' ook bedoeld schijnen. Waarlijk, wij gevoelen ons vol piëteit voor den grijzen bard, maar het kwam ons toch meer dan wenschelijk voor, dat er eindelijk eens een openhartige kritiek op 'Wenn wir Toten erwachen' werd uitgeoefend. En hiermede gelooven wij onze onaangename taak volbracht te hebben. -

Wat nu 'Gioconda' betreft, daar dit treurspel eene analoge geschiedenis met het zoo juist behandelde op 't tooneel brengt, kunnen wij, na wat er in het begin van dit overzicht van gezegd is, al zeer beknopt te werk gaan.

'Gioconda.'

1*e Bedrijf.* De beeldhouwer, die zich van kant heeft willen maken, daar hij in tweestrijd stond tusschen echtgenoote en model, is thans van de wond, die hij zichzelven toebracht, genezen en verzoent zich met zijne vrouw.

2*e Bedrijf.* De beeldhouwer vertelt aan een vriend, dat hij, bij nader inzien, toch niet meer buiten zijn model kan. Intusschen besluit zijne vrouw, die vernomen heeft, hoe het model nog elken dag in het atelier op de terugkomst van den kunstenaar wacht en hem zelfs heeft geschreven, deze mededingster voor goed de deur van 't atelier te wijzen.

3*e Bedrijf.* In 't atelier. Hevige scène tusschen vrouw en model - beiden bepleiten haar zaak. Ten einde raad liegt de echtgenoote, dat zij van haar man de opdracht kreeg, haar de deur te wijzen. Dan verklaart het model den beeldhouwer voor een lijk ('Wenn wir Toten erwachen') en wil als wraak het beeld, waarvoor zij geposeerd heeft, ver-

brijzelen. De echtgenoote verhindert haar hierin, doch breekt bij deze gelegenheid beide handen.

4*e Bedrijf*. De echtgenoote is hersteld van het droevige ongeval, dat haar trof, doch blijft zonder handen. Wij vernemen van een derde, dat manlief er met het model van door is, als een razende werkend aan zijn kunst. Melodramatische slot-apothéose: de echtgenoote ziet haar kind terug, dat zij niet omhelzen kan, daar - daar - wel, daar ze geen handen meer heeft, doodeenvoudig! De voorhang valt. -

Herinneren wij nu eerst nog eens uitdrukkelijk aan het groote verschil, dat wij tusschen beide drama's constateerden en waarvan wij in onze eerste twee aanhalingen een duidelijk staaltje gaven, dan zien wij verder slechts eene, niet te loochenen, groote overeenkomst. Ook in ‘Gioconda’ is geen sprake van natuurlijkheid, van waarheid, evenmin als van actie. De hoofd-catastrophe, de ‘clou’ bestaat in het breken der handen, een armzaligst vondstje, waarmee de meest stumperige beginner zich niet tevreden gesteld zou hebben. Trouwens, die handen vervelen ons het geheele stuk door; we hooren er steeds van spreken. Eenige voorbeelden:

> Lorenzo Gaddi (des beeldhouwers leermeester):
> Lieve, lieve handen, zoo moedig en mooi, zoo flink en mooi! Uw handen zijn buitengewoon mooi, Silvia. En heeft verdriet ze u maar al te vaak doen vouwen, ze zijn er gelouterd, volmaakt door geworden. Ze zijn volmaakt! Herinnert ge u het beeld van Verrocchio, die vrouw met het ruikertje, die, met het krullende haar? O, daar staat het!
> Ge hebt dus ook reeds den familietrek opgelet. Het is alsof gindsche handen verwant zijn aan de uwe, ze zijn van hetzelfde maaksel. Zij leven, nietwaar, met zulk een lichtende levenskracht, dat zij de rest van het beeld verduisteren.
> Als Lucio weer aan 't werk gaat, moet hij dadelijk uw handen modelleeren. Ik heb een stuk antiek marmer, in de Orti Oricellari gevonden. Dat zal ik hem geven om ze in uit te houwen, en dan moet hij ze als een ex-voto ophangen. -

> Een vriendinnetje der echtgenoote, na de catastrophe:
> O, wat een wreede liefde! Wat waren ze mooi! Wat waren ze mooi! Denk je, dat ik me ze niet meer herinner? Ik hebt ze gekust; ik heb ze zoo vaak gekust. Ze gaven mij brood, een granaatappel, een glas melk.... Wat waren ze mooi! Als had de Morgenstond ze geschapen in een zachte koelte; witter dan zeeschuim, fijner dan het borduursel dat de wind op de duinen toovert; zij bewogen zich als de zon in 't water; zij spraken duidelijker dan de mond en de oogen; wat ze zeiden, was als een vriendelijk woord; wat ze aanvatten om weg te geven, werd van goud. Ik herinner ze mij: ik zie ze, ik zie ze! Eens speelden ze met 't lauwe zand; 't zand gleed tusschen de vingers door als door een zeef en ze vermaakten zich met dat spelletje; en Beata keek ernaar en lachte; en ik, die er ook naar keek, had evenveel pleizier. Eens pelden ze een sinaasappel en maakten er vele, vele partjes van; en Ik kreeg er een, dat zoo zoet was als honig. Eens bonden ze een zwachtel om een voetje der kleine, die weende omdat een kreeft haar gebeten had; en de pijn was ineens over, en de kleine liep hard weg langs 't strand. Eens speelden ze met die mooie krulletjes en van elk krulletje maakten ze een ring voor elken vinger, en aldoor opnieuw, aldoor opnieuw; en Beata sluimerde in met den dauw op de lippen....

enzoovoort, enzoovoort. En daar de schrijver zijn treurspel opdraagt aan ‘Eleonora Duse met haar mooie handen’ ligt de vooronderstelling voor de hand, dat d'Annunzio door twee lieve vrouwenhandjes tot zijn ‘Gioconda’ geïnspireerd werd, wat wel een zeer mager gegeven voor een drama is. Ook ‘Gioconda’ gaat hevig mank aan ‘ziele’-geflodder en, om een klein begrip van schrijvers bijna walglijke affectatie te geven, nog het volgende. Wanneer des beeldhouwers eega in 't derde bedrijf het atelier betreedt, wil zij, alvorens het model mocht verschijnen, een kijkje nemen van het beeld, waarvoor hare rivale geposeerd heeft. De schrijver geeft hierbij deze tooneelaanwijzing:

Blijft eenige oogenblikken onbeweeglijk en zwijgend staan voor 't gesloten gordijn, waarvan een lichtstreep haar scheidt.
Doet een stap voorwaarts, over den zonnestraal heen, bijna heftig, als om een hinderpaal te overschrijden; met een vlugge beweging licht zij een punt van 't gordijn op, glijdt tusschen de plooien door, verdwijnt. Het gordijn sluit zich zwaar en dicht achter haar. Eenige oogenblikken stilte. Plotseling verschijnt tusschen de sombere plooien van 't purper, het doodsbleeke gelaat van de heldin, waarop het licht van 't kunstwerk zich schijnt te weerspiegelen. Ook haar bloote handen, die de gordijnen open houden, schijnen stralend af te steken tegen de dieproode kleur. Haar oogen staan strak, vergroot door verrukking en lichtend, niet door een visioen van den dood, maar door een beeld van volmaakt leven. De voorboden eener weldadige aandoening trillen in haar blik. Twee wonderbare tranen vormen zich langzamerhand in de oogholten, schitteren, zwellen, rollen langs de wangen. Vóór zij haar mond bereiken, houdt zij ze met de vingers tegen en bevochtigt er haar gelaat mee, als wilde zij er zich mee wasschen, als met wijwater; want zij is ontroerd, niet door de herinnering of door sporen van de bloedige daad, maar door den aanblik van het schoone, smettelooze en eenzame kunstwerk. De Schoonheid heeft haar de hoogste weldaad bewezen: 't verdwijnen van haar angst, het stilzwijgen van haar vrees. De goddelijke gloed der vreugde heeft haar ziel beschenen, haar voor eenige oogenblikken genezen, kristallijn gemaakt als haar tranen. Deze, haar tranen, zijn slechts de vurige en zwijgende offerande van de ziel aan het Meesterwerk.

Wij herinneren er aan: dit is slechts eene tooneelaanwijzing! Hierbij kunnen wij het, naar onze meening, gevoeglijk laten.

Ja, drama's zijn als bloemen in den tuin des levens, maar wat deze twee dan wel voor bloemen zijn, moge de hemel weten! Kunstbloemen, die geur, kleur, noch iets hebben dat aangenaam aandoet; slappe voortbrengselen, die men gaarne onder zijn voet vertreedt, liever dan ze te plukken; sentimenteele uitingen van twee, die te weinig begrip van

een waarachtig artist hebben, om een dergelijk persoon tot het middelpunt van een drama te maken; zeurige ‘ziele’-aanstellerij bij den een, eindeloos gecoquetteer met zoogenaamde mooiigheidjes bij den ander; twee.... Edoch, we zouden zoo tot in 't oneindige kunnen doorgaan, en maken er dus thans maar een eind aan.

Waarlijk, het is gansch niet verkwikkelijk, een dergelijk tweetal te behandelen. Men is genoodzaakt, dagen op en neer te gaan met twee kunstproducten, die men liefst maar dadelijk in een donkeren hoek had gezet. Zich dagelijks te verdiepen in de schoonheid van een heusch drama, om telkens nieuwe, verheugende ontdekkingen te doen, ja, dàt behoort tot het aanlokkelijke van onze taak; doch, wat wij thàns te doen hadden....

.... Enfin, alles heeft zijn zon- en zijn schaduwzijde. We hebben dezen keer wat lang in 't donker gezeten; mogen wij ons spoedig weer eens in de zonne koesteren!

JOH. W. BROEDELET.

De aanhalingen uit ‘Gioconda’ zijn uit de vertaling van Mevr. JEANNE SALOMONSON-ASSER. Uitgave W. HILARIUS Wzn, Almelo, 1900.